

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת בהעלותך
תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גראפס ע"י

קרבן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

שבועות הפקדון - פרק חמישי דף על עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רלה

כלל אינו חייב אלא אחת - לקמיה מפרש מאי כלל ונאי פרט. "ולא לך" גרסין בבבליה, ולא גרסין "לך" כלל. שם רבי שמעון וזו פרטו של רבי יוחנן - מאי ישמעיה רבי יוחנן גרסיה עושה רב מאיר כלל, דלית לך ולא לך - עשאו רבי יוחנן פרט. וממילא שמעין דפרטו של רבי מאיר היינו "לא לך לא לך", דאי לא נאי הוי פרטא דרבי מאיר יוחנן כלל של רבי יוחנן: דאי "לא לך" 1

לרבי יוחנן מני פרטא ולא חשיבא כלל. אלא 2
"שאינ לבם" - מאי שנוא - וילא לך? דנקטא חבל 3
מודים בולא לך שהוא פרט - רבי מאיר לא פליג 4
ארבי יוחנן ב"ולא לך". ודבי קאמר רבי 5
יוחנן: "ולא לך" הוא דחיה פרטא. אבל "לא 6
לך" כלל, ד"לא" אפברקא קאי. לקמיה מפרש 7
מדיחיה רבי יוחנן דתרייניה לרבי מאיר 8
פרט הוו. ושמואל אמר לך אדמורי ליה אדורי 9
ליפוט עליה אפילו - כלמורא, אי סלקא דעתך 10
דשמעיה רבי יוחנן לרבי מאיר דמשי 11
לתרייניה פרטא. לא הוה ליה למינקט מילתא 12
ב"ולא לך" דמדוי ליה בגויה. אלא חבי הוה ליה 13
למחנה רבי יוחנן דאמר "לא לך" אינו חייב אלא 14
אחת, למינקט מילתא דפליג עליה בגויה. סתם 15
מפתיין - רבי מאיר. תנן ולא לך בחור, לא שני 16
גרסין בבבליה. אלמא לרבי מאיר פרטא הוי, 17
ותיבתא דשמואל. רבי היא דאמר - בגמסכת 18
זבחים פירש שני לא שני שוות את הובח "על 19
מנת לבסר כותל למחר בחור", לא שני 20
"כותל למחר וכותל בחור" - פרטא הוי. שתי 21
משביות הן, ותפיס את מוציאנה ודוי פיגול, 22
ושב אין מחשבה שניה מוציאנה ודוי פיגול, 23
אליבא דרבי יוחנן דאמר תתמו: וזו הכלל כל 24
שמשבת הוון קדמה למחשבת המקום - פיגול 25
יוחנין על אבילות ברת. ומתנין דרבא רבי 26
היא, ולא רבי מאיר. פירש - מדריב מאיר 27
גופיה. חתם בכלל חפין - אמא ותנא חטה הוי 28
הוא כטענה חטין, כדכתיב (שמות ט) "והחטה 29
והכוסמת לא נבר". פירוש מכול מוצרפת - 30
אם אין לו עליו מכולן אלא שוה פרטה - 31
מזטרפת לחיוב. פליגי בה רב אחא ורבנאי - 32
במתניתין, ובמילתיה דרבי יוחנן. חד אמר 33
אפרמי מיתייב אכללי לא מיתייב - חייב על כל 34
אחת ואחת דקתני מתניתין - חייב שלש קאמר 35
דא אמתין, דא אשערין, דא אבוסקין, 36
ארבעה לא מחייבין ליה, למימר "שבעה שאין 37
לך ביד" היא שבעה באפי נפשה ויהי שכלל 38
בה "אין לך ביד כלום" וחור ופרט לא חטין ולא 39
כוסמין ולא שערין". דא פרטא פירשה 40
ד"שבעה שאין לך ביד" חורא, וכי אמר רבי 41
יוחנן פרטה מכולן דחייב על כל אחת ואחת קאי, 42
דמתניתין דחייב ליה על כל אחת ואחת קאי, 43
דיכין דכל דא לא חיה באפי נפשה ויהי שכלל 44
מזטרפת. אלא אירשאי: אמר "שבעה שאין לך 45
ביד" אינו חייב אלא אחת - פרטה מכולן 46
מזטרפת לאותה שבעה. דא דא חיה. ויחן 47
אמר - "חייב על כל אחת ואחת" דקתני ומתנין, 48
- ארבע נתינה, דא אכללא, ותנא דפרטא. 49
ודרבי יוחנן אסיפא נמי קיימא אשכברתא 50
דכללא, ומחייב מיתה דאחא. חפס עשרה 51
המאות - הוי חפס תובעין אחרו דמתניתין, 52
וכל אחד תבעו חטין ושערין ובוסקין, ואמר 53
"שבעה שאין לך ביד חטין ושערין ובוסקין, 54
ולא לך ולא לך" - הרי כאן חמש עשרה 55

חטאות, ואם איתא דארבע חטאות הן - עשרים הויין. דכללי לא קחשיב - אף על גב דאיתנהו. וחתני רבי חייא - בדרכות אדחית: הרי כאן עשרים, שמע מינה ארבע שבעות הן, ובקמייתא לא חשיב דכללא. ומשני: לעולם תלת נתינו - דהויא דכללא ליתא. וכי קתני עשרים - אפקדון אשמות יד גול ואבדה, דאיכא ארבעה פרטי לכל דהו, דהוה לזו עשרים. אחא מיתייב - אבל חד וחד מתוך בתרא. ד"ולא לך" דקאמר לאו אפרטא דפקדון ותשומת יד קאי, ואין כאן אלא שמונה חטאות, ארבע משום ראשון ואחד לכל 56

אף על גב דאיתנהו. וחתני רבי חייא - בדרכות אדחית: הרי כאן עשרים, שמע מינה ארבע שבעות חן, ובקמייתא לא חשיב דכללא. ומשני: לעולם תלת נתינו - דהויא דכללא ליתא. וכי קתני עשרים - אפקדון אשמות יד גול ואבדה, דאיכא ארבעה פרטי לכל דהו, דהוה לזו עשרים. אחא מיתייב - אבל חד וחד מתוך בתרא. ד"ולא לך" דקאמר לאו אפרטא דפקדון ותשומת יד קאי, ואין כאן אלא שמונה חטאות, ארבע משום ראשון ואחד לכל 57

אף על גב דאיתנהו. וחתני רבי חייא - בדרכות אדחית: הרי כאן עשרים, שמע מינה ארבע שבעות חן, ובקמייתא לא חשיב דכללא. ומשני: לעולם תלת נתינו - דהויא דכללא ליתא. וכי קתני עשרים - אפקדון אשמות יד גול ואבדה, דאיכא ארבעה פרטי לכל דהו, דהוה לזו עשרים. אחא מיתייב - אבל חד וחד מתוך בתרא. ד"ולא לך" דקאמר לאו אפרטא דפקדון ותשומת יד קאי, ואין כאן אלא שמונה חטאות, ארבע משום ראשון ואחד לכל 58

שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן – פָּרָק חֲמִישִׁי דָף לֶח עֲמֹד ב – מִתּוֹךְ מַהְדּוּרַת "אָבֵן יִשְׂרָאֵל" (שְׁחִיזוּנֵי) רִשִׁי תוספות

שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין – הָא דְלֹא נָקַט "נְהוּגַת בִּאנְשִׁים וּבנָשִׁים" כְּדָתָנּוּ לַעֲלֹל (לֹא, בָּ) גְבִי פְקָדוֹן, מִשּׁוּם דְּמִילְתָּא דְּפִשְׁטֵיטָא הִיא. לְעֵלֵל לֹא אֵינִי אֵלָּא דְלֹא נִימָא עֲלֵיךְ שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן מִשְׁבּוּעַת הַעֲדוּת.

לֹא תַפְשׁוּ – חֲפֵצָא בִּידֵיהּ – תִּימָנָה; דְּבִשְׁבּוּעַת הַעֲדוּת וְכִיטוּ וּפְקָדוֹן, כְּשֶׁהוּא מוּשְׁבַע מִפִּי

אֲחֵרִים דְּהוּי דּוּמִיָּא דְּשְׁבִיעַת

הַדִּיּוּנִין, לִיכְנֵי בְּהוּ אֲנָקוּט חֲפֵצָא.

הָאִי דִּינָא דְּאִשְׁבַּע בְּתַפְלִין כֹּר – וְאָף עַל גִּב

שְׁחִיבַע אֲבִרְחָם אֵת אֶלְעִיזֵר בְּמִלְחָה, הָא

אֲמַרְיִן בְּסוּמָךְ דְּתַלְמִיד חֲכָם לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין, אִי

נָמִי, כִּיּוֹן דְּעִידִין לֹא נִצְטוּ יוֹתֵר, הוּי כִסְפֵּר תוֹרָה

לְגַבִּיהִיהּ.

וְאִין

אוּ דְלִמָּא אֶפְלֵ חֲדָא וְחֲדָא מִיחִיב? תָּא שְׁמַע, דְּתָנִי

רַבִּי חֵימָא: הָרִי פָּאן עֲשִׂרִים חֲמָאוֹת; הִיכִי דְמִי? אִי

דְּפִרִישׁ, רַבִּי חֵימָא מַנְיָנָא אֶתָּא לְאַשְׁמוּעִינָ? אֵלָּא לֹא

דְלָא פִרִישׁ, וְשְׁמַע מִינָהּ: פִּרְמָא הוּי. "אֲנִסְתָּ וּפִתִּיתָ

אֵת בִּתִּי" כו'. אֲמֹר רַבִּי חֵימָא פִּר אֲבָא אֲמֹר רַבִּי

יוֹחָנָן: מָאִי מַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן? הוּאִיל וְעִיקָר קָנֶם

הוּא תוֹבַע. אֲמֹר רַבָּא: מִשָּׁל דְרַבִּי שְׁמַעוֹן לְמָה הִדְבָּר דּוּמָה? לְאַדָּם שְׁאֲמֹר לְחִבְרִי: "תָּן

לִי חֲטִין וְשְׁעוּרִין וְכוּסְמִין שִׁישׁ לִי בִידָךְ", אֲמַר לוֹ: "שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בִּידִי חֲטִין", וְאַשְׁתַּחֲוָה

דְּחֲטִין הוּא דְלִית לֵיהּ, הָא שְׁעוּרִין וְכוּסְמִין אִית לֵיהּ – דְּפָטוֹר, דְּכִי אֲשְׁתַּבַּע אֲחֲשִׁין –

אֶקְוִשְׁטָא מִשְׁתַּבַּע. אֲמַר לֵיהּ אֲבִי: מִי דְמִי? תָּחַם בְּחֲטִין קָא כִפֵּר לֵיהּ, בְּשְׁעוּרִין וְכוּסְמִין לֹא

קָא כִפֵּר לֵיהּ; הָכָא בְּכּוּלָּה מִילְתָּא הוּא דְקָא כִפֵּר לֵיהּ! הָא לֹא דְמִיָּא אֵלָּא לְאֹמֵר לְחִבְרִי:

"תָּן לִי חֲטִין וְשְׁעוּרִין וְכוּסְמִין שִׁישׁ לִי בִידָךְ", – "שְׁבוּעָה שְׂאִין לָךְ בִּידִי כָלָל", וְאַשְׁתַּחֲוָה

חֲטִין הוּא דְלִית לֵיהּ, הָא שְׁעוּרִין וְכוּסְמִין אִית לֵיהּ – דְּמִיתִיבָּ! אֵלָּא פִי אֶתָּא רַבִּין אֲמַר רַבִּי

יוֹחָנָן: לְדְרַבִּי רַבִּין שְׁמַעוֹן – קָנֶם הוּא תוֹבַע וְלֹא בּוֹשֶׁת וּפְגָם, לְדְרַבִּי חֲכָמִים – אָף בּוֹשֶׁת

וּפְגָם הוּא תוֹבַע. כְּמָא קָא מִיפְלִגִּי? אֲמֹר רַב פֶּפְא, רַבִּי שְׁמַעוֹן סָבֵר: לֹא שְׂבִיב אִינִישׁ מִיּוֹד

דְּקִין וְתַבַּע מִיּוֹד דְלֹא קִין; וְרַבִּין סָבֵר: לֹא שְׂבִיב מִיּוֹד דְּכִי מוֹדָה בִּיהּ לֹא מִיפְטָר, וְתַבַּע

מִיּוֹד דְּכִי מוֹדָה בִּיהּ מִיפְטָר.

הִדְרִין עַלֶךְ שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן

שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין, הַמַּעֲנָה שְׁתֵּי כִסָּף, וְהַהוֹדָא בְּשִׁנָּה פְּרוּקָה, וְאִם אִין הַהוֹדָא מִמִּין

הַמַּעֲנָה – פְּטוֹר. בִּיצֵד? "שְׁתֵּי כִסָּף לִי בִידָךְ", – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא פְּרוּקָה"

– פְּטוֹר; "שְׁתֵּי כִסָּף וּפְרוּקָה לִי בִידָךְ" – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא פְּרוּקָה" – חֵיב. "מִנָּה לִי

בִּידָךְ" – "אִין לָךְ בִּידִי" – פְּטוֹר; "מִנָּה לִי בִידָךְ" – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא חֲמִישִׁים דִּינָר"

– חֵיב. "מִנָּה לְאָבָא בִידָךְ" – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא חֲמִישִׁים דִּינָר" – פְּטוֹר, מִפְּנֵי שְׁהוּא

כְּמִשְׁבִּיב אֲבִידָה. "מִנָּה לִי בִידָךְ", אֲמַר לוֹ: "הֵן, לְמַחֵר אֲמֹר לוֹ: "תַּנְהוּ לִי!" – "נִתְתִּינוּ לָךְ"

– פְּטוֹר, "אִין לָךְ בִּידִי" – חֵיב. "מִנָּה לִי בִידָךְ", אֲמַר לוֹ: "הֵן", – "אֵל תַּנְהוּ לִי אֵלָּא

בְּעִדָּם". לְמַחֵר אֲמֹר לוֹ: "תַּנְהוּ לִי", – "נִתְתִּינוּ לָךְ" – חֵיב, מִפְּנֵי שְׁצִירִיד לִיתֵּנוּ בְּעִדָּם.

"לִיתְרָא וְהֵב יֵשׁ לִי בִידָךְ", – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא לְמַחֵר כִּסָּף" – פְּטוֹר; "דִּינָר וְהֵב יֵשׁ לִי

בִּידָךְ", – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא דִינָר כִּסָּף, וּמְרִיסִית, וּפּוֹנִדִית, וּפְרוּקָה" – חֵיב, שְׁחַפֵּל מִין

מִטְבַּע אַחֲת. "כּוֹר תְּבֹאֵה לִי בִידָךְ", – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא לְתַךְ קִמְנִית" – פְּטוֹר; "כּוֹר

פִּירוֹת לִי בִידָךְ", – "אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא לְתַךְ קִמְנִית" – חֵיב, הַשְׁתַּקְנִית בְּכָלָל פִּירוֹת. שְׁמֵן

חֲטִין וְהוֹדָה לִי בְּשְׁעוּרִין – פְּטוֹר, וְרַבִּין מְמַלִּיאַל מְחִיב. הַשְׁתַּקְנִית לְחִבְרִי בְּכִדִי שְׁמֵן

וְהוֹדָה לוֹ כְּקִנְיָנִים – אִימֹן אִוִּיר: הוּאִיל וְהוֹדָה לוֹ מִקְצַת מִמִּין הַמַּעֲנָה יִשְׁבַּע.

וְחֲכָמִים אִוִּירִים: אִין הַהוֹדָא מִמִּין הַמַּעֲנָה. אֲמַר רַבִּין מְמַלִּיאַל: רּוּאָה אִינִי אֵת דְּכִרִי אֲדָמֹן.

מַעֲנֵה פְלִים וְקִרְקָעוֹת, וְהוֹדָה בְּכָלִים וְכִפֵּר קִרְקָעוֹת, בְּקִרְקָעוֹת וְכִפֵּר בְּכָלִים – פְּטוֹר; הוֹדָה

בְּמִקְצַת הַקִּרְקָעוֹת – פְּטוֹר, בְּמִקְצַת הַפְּלִים – חֵיב, שְׁהַנְסָכִים שְׂאִין לָהֶן אַחֲרִיתוֹת זֻקְקִין אֵת

הַנְּסָכִים שִׁישׁ לָהֶן אַחֲרִיתוֹת לִישְׁבַּע עֲלֵיהֶן. אִין נִשְׁבַּעִין עַל טַעֲנַת חֲרַשׁ שׁוּטָה וְקָטָן, וְאִין

מִשְׁבַּעִין אֵת הַקָּטָן, אֶבֶל נִשְׁבַּעִין לְקַטְן וְלַחֲקֵשׁ. גִּמְרָא הִיכִי מִשְׁבַּעִין לִיהּ? אֲמֹר רַבִּי יוֹהָדָה אֹתוֹהּ בְּשְׁבוּעָה

הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה, דְּכִתִּיב "וְאִשְׁבִּיעֶךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם". אֲמֹר לִיהּ רַבִּינָא לְרַב אִישִׁי: כְּמָאן? פְּרַבִּי חֲנִינָא פִּר אִידִי, דְּאֲמַר: פְּעִינָ

שָׁם הַמְּיוֹחֵד? אֲמַר לִיהּ: אֶפִּילוּ תִימָא רַבְּנָן, דְּאָמְרִי: כִּינְיִי, וְנִפְקָא מִינָּה – צִירִיד לְאַתְפַּשִׁי חֲפֵצָא בִּידֵיהּ, וְכִדְרָבָא, דְּאֲמַר רַבָּא:

הָא דִּינָא דְּאִשְׁבַּע "בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם", נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׁמַעָה בְּדִבְרֵי מִשְׁנֵה וְחוּזוֹ. וְאֲמֹר רַב פֶּפְא: הָאִי דִּינָא דְּאִשְׁבַּע בְּתַפְלִין,

נַעֲשֶׂה כְּמִי שְׁמַעָה בְּדִבְרֵי מִשְׁנֵה וְחוּזוֹ. וְלִתְכָתֵּא כּוֹתוּתִיהּ דְּרַבָּא, וְלִית הִלְכָתָא כּוֹתוּתִיהּ דְּרַב פֶּפְא; הִלְכָתָא כּוֹתוּתִיהּ דְּרַבָּא – דְּהָא

לֹא נָקִיט חֲפֵצָא בִּידֵיהּ, וְלִית הִלְכָתָא כּוֹתוּתִיהּ דְּרַב פֶּפְא – דְּהָא נָקִיט חֲפֵצָא בִּידֵיהּ. שְׁבוּעָה מַעְמָר, תַּלְמִיד חֲכָם – מִיּוֹשֵׁב.

שְׁבוּעָה בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

שְׁבִיעַת בְּכִסָּף תּוֹרָה, תַּלְמִיד חֲכָם – לְכַתְחֵלָה בְּתַפְלִין. תֵּנוּ רַבְּנָן: שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין אָף הִיא בְּלִשׁוֹנָה נְאֻמָּרָה. אִוִּירִים לוֹ: הוּי יוֹדַע,

אוּ דְלִמָּא – "וְלֹא לָךְ" אֲפֻרְטָא קִאִי, וְיֵשׁ נָא עֲשִׂרִים. אוּ דְפִרִישׁ – לְכָל אַחֵר וְאֹחֵר "וְלֹא לָךְ" פְּקָדוֹן וְתוֹשׁוּמָה דִּי גוֹל וְאֲבִידָה. וְעִיקָר קָנֶם הוּא תוֹבַע – עִיקָר תַּבִּיעוּתוֹ עַל הַקֶּסֶם הוּא. וְאָף עַל גִּב דְּבוּשֶׁת וּפְגָם נָמִי בְּכָלָל כְּפִידָה נִינּוּה – לֹא מִיחִיבֵי עֲלֵיהוּ, כְּדִמְפָּרֵשׁ וְאוִיל. חֲכָא בְּכּוּלָּה מִילְתָּא כִפֵּר לִיהּ – דְּהָא "לֹא אֲנִסְתָּ" קִאֲמַר, וְהוֹבִשְׁתָּ וּפְגָם בְּכָלָל כְּפִידָה. הָא לֹא דְמִיָּא – קִשְׁיָא דְּאֲבִי הוּא, דְּקִמְסִיק לְמִילְתֵּיהּ.

הִדְרִין עַלֶךְ שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן

מִשְׁנֵה שְׁבוּעַת הַדִּיּוּנִין – שְׁחִיזוּנֵי מִשְׁבַּעִין

עַל יְדֵי הוֹדָא מִקְצַת הַטַּעֲנָה

שְׁלִמְדוּהָ מִיֵּאֵשֶׁר יֵאֲמֹר כִּי הוּא דוּ? (שְׁמוּת כב.)

וְכַתֵּב עֲלֵהּ "וְנִקְבַּע בַּעַל הַבֵּית אֶל הָאֱלֹהִים אֵם

לֹא שָׁלַח יָדִי" דְּהִינּוּ שְׁבוּעָה. הַמַּעֲנָה

שְׁחִיבַעוּתָּ בָּאָה עַל יָדֵהּ, אֵל תְּהֵא פְחוּת מִשְׁתִּי

כִּסָּף. וְהוֹדָאָה – שְׁחִיבַעוּתָּ לִישְׁבַּע, אֵל תְּהֵא

פְּחוּת מִפְּרוּטָה. וּבִגְמָרָא פְלִגִּי רַב וְשׁוּמָלֵא

אוּ צִרִיךְ שְׁתַּחֲוָה טַעֲנָה דְּכְפִידָה לִב כִּסָּף שְׁתִי

מַעוּת כִּסָּף לְכֹר מִשְׁנֵה שְׁלֵא עֲלֵי שְׁתִי

שְׁתִי מַעוּת כִּסָּף, דְּהָא "שְׁתִי" לִשּׁוֹן נִקְבָּה הוּא,

וְהוּן שְׁלִישׁ הַדִּינָר. אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא פְּרוּקָה פְּטוֹר

חֲדָא – אֵל תְּהֵא מִמִּין הַטַּעֲנָה, שְׁוֹה טַעֲנָה כִסָּף

וְאִין בשרך אלא קרובים – ואף על גב דבפרק 'במה מודליקין' (שבת לב, ב) נפקא לן מהאי קרא דבעון נדרים בניס כשהן קטנים, אבל גדולים לא, וכל שכן ממשפחתו לא היינו נדרים, אבל כשנעה אפילו כל משפחתו נענשים, דקרא ראיין בתרייהו, "אי תתן את פיך" איירי בשבעות, ורמזה יקצף האלהים על קולך חבל את מעשה ידיך", דמשמע בניס דוקא, איירי בנדר.

שנאמר אלה וחש וגו' – כל עבירות שבתורה לאו דוקא, אבל כלומר דתך דלא הוו כיוצא בשבעות, דהא מוכח בפרק קמא דקדושין (גי א) ודמשום עריות לחידויה אכלא הארץ. **אם** אמר איני נשבע פוטריין אותו מיד – פירש קבוצתו: על שכן יחזור בו קודם שישא מביט דין. דהא דאמרין בריש "המפקד" (בבא מציעא לד, א) אמר: "הריני משלם" חזר ואמר: "איני משלם" מהו? לא מאמרין חזר קודם ביה אמאי אית לן קא מדחי – דהינו קודם שישא מביט דין, אי נמי אפילו אחר שיצא, ואי דעתיה למחור, אף על פי שאינו יכול לחזור בו לא מקני ליה כפולא, ובעי אסרוהו לכל דינא, כדאמרין התם (לה, א) גבי ההוא דאפקיד כסף, ואורכתי, אמר: הרי איה דלא מצי חזר, דאי מצי חזר ביה אמאי אית לן למימר לחידוי קמבזין? ועל כן נראה פירוש הקונטרס, דלא כמו שפירש רבינו על בספר הישר בפרק "עז חבור" (סנהדרין כו, ב) שבעותא "דנאמרי על אבא" דמצי חזר ביה, ומביא איהא מהודיא ד"המפקד", דהכי פירושא: דפוטריין אותו מביט דין שעתוך כר יתא שבו למחור בו. ועוד דשוב נמצא בשם רבינו כן דהודיא "ד"המפקד" איירי באומר "הריני משלם" חזין לבית דין, אי נמי לא יצא מביט דין כדפירשתי, אבל אם אמר בבית דין חזר ואמר חזין לבית דין "איני משלם" – לא מצי חזר ביה, דהתנא ד"עז חבור" גופיה שמעט בפירוש הקונטרס. ודכתיב: וזה תפיה יחייב לו שבעות, ואמר לו "דור לי בחי ראשך", רבי מאיר אמר: יכול לחזור בו, וחבמיה אמרם: אינו יכול לחזור בו. ואמרין בגמרא: לאחור גמר דין מלחוק ודחלקה דבריה בגמרא: משמע דאחור גמר דין – אף על פי שלא נדר לו בחי ראשו עדין, ומיהו ש לומר, דאף גמר דין אלא כשנדר לו כבר בחי ראשו, וכן משמע בפרק "יש נוחלין" (בבא בתרא קכא, א) לפי גירסת רבינו הונא, גבי "עבדי הבת" הוא אומר "לא גבתי", "מה טיבא אצלך" כו/ דגריס: "דצונן השבעות טול" – נשבע – אינו יכול לחזור בו. משמע דוקא ששבעים, אבל קודם שנשבע: יכול לחזור בו, ושי שפירש דגריס: התוב: נשבע ואינו יכול לחזור בו.

קיימו מה שקבלו כבר – תימא: דבפרק קמא דמגילה (א, א) איכא תנא, טובא דרדשי דאסתר ברחו הקדש נאמרת מקראי, ושואלו דריש ליה מ'קיימו וקבלו' קיימו למעלה מה שקבלו למטה, ומסיק רבא דלכולהו אית ליה פירכא בר משמואל. דהא אדשמואל נמי איכא ליה פירכא, דאדשמואל למירדשה נמי איכא. ורבא גופיה דרש כי הכא, קיימו מה שקבלו כבר, בשבת פרק "יבי עקיבא" (פח, א). דהא דאצטריך לדרשא אחריית, דהא גופיה חשיב ליה פירכא בסוף פרק קמא דהניגה (ו, א) גבי היתר נדרים פורחין באויר, דמיתיי קראי טובא שיש להם מה שסימכו, ומסיק רבא: כולוהו אית ליה פירכא דאחו לדרשא אחריית לבר משמואל ויש לומר: דבסוף פרק קמא דהניגה ודאי חשיב ליה פירכא לבר משמואל איכא פירכא כולי האי אלא דאצטריך לדרשא אחריית. **ואלא** נאמרין בכל לשון כן – תימא: דלא חגי במתניתין שבעות הידיינין ושבעות ביטוי. ודיכין דהנא "אלו" ליכא למימר תנא ושייאי? ויש לומר: דאיכא שום גונא בהנהו משום דלשמואל ליכא פירכא כלל, דלא מביעי ליה לדרשא אחריית. אבל בפרק קמא דמגילה (ו, א) פריך לכולהו אנפיה דקרא, לבר משמואל איכא פירכא כולי האי אלא דאצטריך לדרשא אחריית.

שכל העולם פולו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסני: "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". **וכל עבירות שבתורה נאמר בהן:** "ונקה", **וכאן נאמר:** "לא ינקח". **וכל עבירות שבתורה נפרעין ממונו, וכאן ממונו וממשפחתו, שנאמר:** "אל תתן את פיך לחטאי את בשרך", **ואין בשרו אלא קרובו, שנאמר:** "ויבשורך לא תתעלם". **וכל עבירות שבתורה נפרעין ממונו, וכאן – ממונו ומכל העולם פולו, שנאמר:** "אלה וכחש". **ואימא:** עד דעביד ליה לכולהו! – לא סלקא דעתך, דכתיב: "מפני אלה אכלה הארץ", וכתיב: "על פן תאכל הארץ ואמלל כל יושב בה". **וכל עבירות שבתורה, אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות, וכאן – נפרעין ממונו לאלתר, שנאמר:** "הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו"; **"הוצאתיה" – לאלתר, ובאה אל בית הגנב, זה הגנב דעת הבריות, שאין לו ממן אצל חבירו ומוענו ומשפיעו, ואל בית הנשבע בשמי לשקר" – במשמעו, "ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו".** **הא למדת, דברים שאין אש וימים מכלין אותן, שבעות שקר מכלה אותן, אם אמר:** "איני נשבע" – פוטריין אותו מיד, ואם אמר: "הריני נשבע" – העומדין שם אומרים זה לזה: "עודו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה" וגו'. וכשמשיבועין אותו, אומרים לו: הוי יודע, שלא על דעתך אנו משיבועין אותך, אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין. שכן מצינו בבבליה רבינו, כשהשיבע את ישראל אמר להן: דעו, שלא על דעתכם אני משיבע אתכם, אלא על דעת המקום ועל דעתי. "לא אתכם לכדכם וגו' פי את אשר ישנו פה"; אין לי אלא אותן המדין על הר סיני, דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מניין? תלמוד לומר: "ואת אשר איננו; ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מזה סיני, מצות העתידות להתחדש, כגון מקרא מגילה, מניין? תלמוד לומר: "קיימו וקבלו", קיימו מה שקבלו כבר. מאי "אף היא בלשונה נאמרה"? בדתנן, אלו נאמרין בכל לשון: פירשת סוטה, וידוי מעשר, קריאת שמע ותפלה, וברכת המזון, וישובות העדות וישובות הפקדון; וקאמר נמי: שבעות הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. אמר מר, אמרין לו: הוי יודע, שכל העולם פולו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". מאי עמא? אילימא משום דאיתיהב בשני, עשר דברות נמי איתיהב! ואלא משום דחמירא, ומי במימרא? והתנן: אלו הן קלות – עשה ולא תעשה חזין מ"ל. תשוא – תמורות – זו ברתות ומיתות בית דין ו"לא תשא" עמקה! אלא בדתני ממונו: וכל עבירות שבתורה נאמר בהן: "ונקה", **וכאן נאמר:** "לא ינקח". – **וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן "לא ינקח" והכתיב "ונקה לא ינקח"!** – ההוא מיבעי ליה לכדריב אלעזר, דתניא: רבי אלעזר אומר: אי אפשר לומר "ונקה" – שקבר נאמר "לא ינקח", אי אפשר לומר "לא ינקח" – שקבר נאמר "ונקה"! הא ביצד? מנקה הוא לשבים, ואינו מנקה לשאינן שבים. **כל עבירות שבתורה נפרעין ממונו, וכאן – ממונו וממשפחתו". – וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא? והכתיב:** "ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו", ותניא, אמר רבי שמעון: אם הוא חטא, ממשפחתו מה חטאת? לומר לך: אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין פולה מוכסין, ויש בה לסטים שאין פולה לסטים, מפני שמחפין עליו! – הנהם בדינא אחרינא, דהא בדינא דידיה, בדתניא, רבי אומר: "והכרתי אותו" – מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "ושמתי אני את פני", יכול כל המשפחה פולה בהיפירת? תלמוד לומר: "אותו" – אותו בהיפירת, ולא כל המשפחה פולה בהיפירת. **"וכל עבירות שבתורה נפרעין ממונו, וכאן ממונו ומכל העולם פולו, שנאמר:** "אלה וכחש", וכתיב: "על פן תאכל הארץ" – **ואימא:** עד דעביד ליה לכולהו! – לא סלקא דעתך, דכתיב: "מפני אלה אכלה הארץ". **וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא? והכתיב:** "ובשלו איש באחיו" – איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה! והם

חלה

ממונו, וכאן – ממונו ומכל העולם פולו, שנאמר: "אלה וכחש". - ואימא: עד דעביד ליה לכולהו! - לא סלקא דעתך, דכתיב: "מפני אלה אכלה הארץ", וכתיב: "על פן תאכל הארץ ואמלל כל יושב בה". - וכל עבירות שבתורה, אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות, וכאן – נפרעין ממונו לאלתר, שנאמר: "הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו"; "הוצאתיה" - לאלתר, ובאה אל בית הגנב, זה הגנב דעת הבריות, שאין לו ממן אצל חבירו ומוענו ומשפיעו, ואל בית הנשבע בשמי לשקר" - במשמעו, "ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו". - הא למדת, דברים שאין אש וימים מכלין אותן, שבעות שקר מכלה אותן, אם אמר: "איני נשבע" - פוטריין אותו מיד, ואם אמר: "הריני נשבע" - העומדין שם אומרים זה לזה: "עודו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה" וגו'. וכשמשיבועין אותו, אומרים לו: הוי יודע, שלא על דעתך אנו משיבועין אותך, אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין. שכן מצינו בבבליה רבינו, כשהשיבע את ישראל אמר להן: דעו, שלא על דעתכם אני משיבע אתכם, אלא על דעת המקום ועל דעתי. "לא אתכם לכדכם וגו' פי את אשר ישנו פה"; אין לי אלא אותן המדין על הר סיני, דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מניין? תלמוד לומר: "ואת אשר איננו; ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מזה סיני, מצות העתידות להתחדש, כגון מקרא מגילה, מניין? תלמוד לומר: "קיימו וקבלו", קיימו מה שקבלו כבר. מאי "אף היא בלשונה נאמרה"? בדתנן, אלו נאמרין בכל לשון: פירשת סוטה, וידוי מעשר, קריאת שמע ותפלה, וברכת המזון, וישובות העדות וישובות הפקדון; וקאמר נמי: שבעות הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. אמר מר, אמרין לו: הוי יודע, שכל העולם פולו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". מאי עמא? אילימא משום דאיתיהב בשני, עשר דברות נמי איתיהב! ואלא משום דחמירא, ומי במימרא? והתנן: אלו הן קלות - עשה ולא תעשה חזין מ"ל. תשוא - תמורות - זו ברתות ומיתות בית דין ו"לא תשא" עמקה! אלא בדתני ממונו: וכל עבירות שבתורה נאמר בהן: "ונקה", וכאן נאמר: "לא ינקח". - וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן "לא ינקח" והכתיב "ונקה לא ינקח"! - ההוא מיבעי ליה לכדריב אלעזר, דתניא: רבי אלעזר אומר: אי אפשר לומר "ונקה" - שקבר נאמר "לא ינקח", אי אפשר לומר "לא ינקח" - שקבר נאמר "ונקה"! הא ביצד? מנקה הוא לשבים, ואינו מנקה לשאינן שבים. כל עבירות שבתורה נפרעין ממונו, וכאן - ממונו וממשפחתו". - וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא? והכתיב: "ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו", ותניא, אמר רבי שמעון: אם הוא חטא, ממשפחתו מה חטאת? לומר לך: אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין פולה מוכסין, ויש בה לסטים שאין פולה לסטים, מפני שמחפין עליו! - הנהם בדינא אחרינא, דהא בדינא דידיה, בדתניא, רבי אומר: "והכרתי אותו" - מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "ושמתי אני את פני", יכול כל המשפחה פולה בהיפירת? תלמוד לומר: "אותו" - אותו בהיפירת, ולא כל המשפחה פולה בהיפירת. "וכל עבירות שבתורה נפרעין ממונו, וכאן ממונו ומכל העולם פולו, שנאמר: "אלה וכחש", וכתיב: "על פן תאכל הארץ" - ואימא: עד דעביד ליה לכולהו! - לא סלקא דעתך, דכתיב: "מפני אלה אכלה הארץ". וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא? והכתיב: "ובשלו איש באחיו" - איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה! והם

התם שהיה בידם למחות ולא מוח - לא הוה צריך לשנוי אלא: הים ברוך הלא, כדמסיק בסמוך, הוא ביד דבר מוח. אלא נדחה ליה לפרשי דאין נענשין מעשע עבירה אלא משום דלא מוח, הלכך אין עונש זה חמור כל כך. **מה** כלים שנים אף כסף שנים - ואם תאמר: הכי דריש כסף שמעתיך כסף שנים? לכך יצאו כלים למח שחן? הא אצטריך למה

כלים שנים? ויש לומר כדפרש הקונטרס, דדריש מילא תיב: "כספים". ומה שפרש קונטרס לקמן דאי הוה תיב "כספים" הוה שמעתיך וירידיה, שני דבר דחוב - אין נראה, בדלא יתורא לא הוי משמע מ"כספים" אלא שתי פירוטות, כמו קדוש אשה שמתקדשת בפרוטות אף על גב דברקא קמא דקדושתין (ו, ב) גמר לא קיחא משדה עפרון דכתיב ביה "כסף". אלא הוה לא למכתב "כסף או כספים" אי נמי "כסף או חפצים", והוה ידענין שנים דבר חשוב מיתורא ד"כסף", ומדכתב "כלים" דרשנין: יצאו כלים למח שחן. ואם תאמר: לרב דמוקי ד"כסף" לפכירה הוא דארתא. מנא לן דבעינן דבר חשוב? וצריך לומר דכולה מ"כלים" דריש. ונפקא ליה דבר חשוב מ"כלים", דאפילו מחט שאין בה שוה פרוטה מכל מקום חשיבות גדולה יש בה. וכן שוה פרוטה מכל מקום חשיבות ואית ספרים דגרסי הכא: מה כלים דבר חשוב כו'. אף על גב דאליבא דשמואל קיימא, דדייק קראי כותיה, ובסומך אמר לשמואל: אי כתב "כלים" ולא כתב "כסף" הוה אמינא מה כלים שנים כו'. אבל דבר חשוב לא בעינן. יש לומר: דודאי מ"כסף" לפיכך דבעינן שיהא בכלי שוה פרוטה, דלא תימא גזירת הכתוב היא בכל הכלים אף על פי שאין בהם שוה פרוטה. וכן נמי אמרינן בירושלמי דטענו שני מחטין צריך שיהא שוין שתי פירוטות, שתהא הפכירה פרוטה וההודאה פרוטה. והתר מלשנא כסף לכליל דהצריך כסף יותר מלשנא, דמה כליל דלא כל דהו אלא כל חשוב, אף כסף לא כל דהו אלא כסף חשוב, דהיינו משה, שבכך יש בו חשיבות, והשתא אין צריך להציה "אף דבר חשוב" כמו שהיה הקונטרס, משום דשמואל אית ליה יצאו כלים למח שחן. וספרי גרסינן "אף כלים דבר חשוב", דבכליל נמי בעינן שיהא שחן שתי פירוטות. רלמה שחן? דקאמר היינו אף על פי שאין שוין שתי מעות. וכן היה גרסת רבותי דפרק קמא דקדושתין (שם), וכן רבו המוחלים אהרביה.

טעונו

התם שיש בידם למחות ולא מוח. מאי אפק בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא, בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא? הוא בשארא עבירות בדיניה, ורשעים דמשפחה בדין חמור, ורשעים דעלמא בדין חקל. צדיקי דהבא והבא פטירי, גבי שבועה - הוא ורשעים דמשפחה בדיניה, ורשעים דעלמא בדין חמור, וצדיקי דהבא והבא בדין חקל. "אם אמר: 'איני נשבע' - פומיין אותו מיד, ואם אמר: 'הריני נשבע' - העומדים שם אומרים זה לזה: 'מורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה'". בשלמא ההוא דקא משתבע קאי באיפסורא, אלא ההוא דקא משבע ליה אמאי? - ההוא מיבעי ליה לכדתניא, רבי שמעון בן טרפון אומר: "שבעת ה' תהיה בין שניהם" - מלמד שחלה שבועה על שניהם. "וכשמשבעין אותו, אומרים לו: הוי וידע שלא על דעתך וכו'". למה לי למימרא ליה הכי? משום קניא דרבא. "המענה שתי כסף". אמר רב: בפירת מענה שתי כסף. ושמואל אמר: מענה עצמה שתי כסף; אפילו לא כפר אלא בפירוטה ולא הודה אלא בפירוטה - חייב. אמר רבא: דיקא מתניתין פותיה דרב, וקראי פותיה דשמואל. דיקא מתניתין פותיה דרב, דתני: המענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה, ואילו בפירת מענה פרוטה לא קתני; ותנן נמי: ההודאה בפירוטה, ואילו בפירה בפירוטה לא קתני. וקראי פותיה דשמואל, דכתיב: "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור", מה כלים שנים אף כסף שנים, מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב, וקאמר רחמנא: כי הוא זה". - ורב: ההוא מיבעי ליה להודאה במקצת המענה. ושמואל: פתיב "הוא" וכתביב "זה", דאי כפר במקצת ואודי במקצת - חייב. - ורב: חד להודאה במקצת המענה, וחד

להודאה ממיין המענה. - ושמואל: לאו ממילא שמעתי מיהיה דחסרה לה מענה? - אלא אמר לך רב: כסף כי אתא מעיקרא לכפירה הוא דאתא, דאם כן, לכתוב רחמנא: "כי יתן איש אל רעהו כלים לשמור", ואנא אמינא: מה כלים שנים אף כל שנים, כסף דכתב רחמנא למה ליה? אם אינו ענין למענה, תהו ענין לכפירה. - ושמואל אמר לך: אי כתב רחמנא כסף ולא כתב כסף, הוה אמינא: מאי כלים שנים אף כל שנים, אבל דבר חשוב לא בעינן, קא משמע לן. תנן: "שתי כסף יש לי בידך", - "אין לך בדי אלא פרוטה" - פטור; מאי מעמא? לאו משום דחסרה לה מענה, ותיובתא דשמואל? - אמר לך שמואל: מי סברת שוה קתני? דוקא מענה לא הודה לו, ומה שהודה לו לא מענו. - אי הכי, אימא סיפא: "שתי כסף ופרוטה יש לי בידך", - "אין לך בדי אלא פרוטה" - חייב; אי אמרת בשלמא שוה - משום הכי חייב, אלא אי אמרת דוקא - אמאי חייב?

מה שמענו לא הודה לו, ומה שהודה לו לא מענו! - מיד הוא טעמא אלא לשמואל: האמר רב נחמן אמר שמואל: מענו חמין וישעורין והודה לו באתר מון - חייב! הכי נמי מסתברא, מדתני סיפא: "לימרא זהב יש לי בידך", - "אין לך בדי אלא לימרא כסף" - פטור, אי אמרת בשלמא דוקא קתני - משום הכי פטור, אלא אי אמרת שוה - אמאי פטור? לימרא מוכא הוי! אלא מדסיפא דוקא, רישא נמי דוקא. לימא תיהו תיובתא דרב? - אמר לך רב: פולה מתניתין שוה, ולימרא זהב שאני.

חלה על שניה - ששניה נענשין בה, שלא דקדק למסור ממונו ביד נאמן ולא ביד חלוף השם. כפירת מענה שתי כסף - טענה דתנן במתניתין לאו אתחלתא הטענה קאי, אלא בכפירה שהוא כופר בטענת חבירו לבר הודאה הפרוטת, דבעינן שתהא תחלת הטענה שתי כסף ופרוטת. הכי גרסינן: ואילו כפירת פרוטה לא קתני. **בן איש** - תחלת תענה שתי כסף, ועלה קאי "כי הוא זה", דבר חשוב -

ושיערו הכמים שמענה כסף דבר חשוב הוא. "מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב" גרסינן, ולא גרסינן "אף כל דבר חשוב", דאילו בכליל אמרינן לקמן (מ, ב) דאפילו בכפירת מחטין חייב. והאי "אף כל" במיד דלאו כלי קאמר. וקאמר רחמנא "כי הוא זה" - על זה הוא הטענה, כשיאמר כי הוא זה, כשימורה במקצתה. אלאמה הודאה מתוך טענה שתי כסף היא. הוהא - "זה" מיבעי ליה דאין שבועה אלא בהודאה במקצת, כלומר את זה אי מודה, ולא לאמורא טאטענת שתי כסף קאי, ולעולם הודאה לבר מכפירת שתי כסף קאמר. ולא מביילא שבעת מינה דחסרה לה מענה - לרב פרכינן: נידה נמי דלמקצת הטענה וממין הטענה אתה, מהו לאו ממילא שבעת מינה דחסרה לה טענה ראשונה, ואין כאן עוד כפירה משתי כסף? **אמר רב** לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה **אתא** - ואילו לתחלת טענה. **אנא אמינא** אף כל שנים - והוה ליה כסף נמי בדיא **אמינא** אבל דבר חשוב לא בעינן - הוהא אמינא: כי היכי דביי כלים אפילו טענו שתי מחטין והודה לו באחד מתוך חייב דלמקצת (מ, ב), כל במיד נמי טענין על תרי אודי ליה מהו דחדי לתיבי ואפילו ליכא טענה קמיתא שתי כסף - להכי אצטריך "כסף", למילף מיניה מיד דלאו כלים בעינן דבר חשוב. שתי כסף יש לי בידך - קא טלפא דעתין דשוח כסף שתי כסף ליה, וקאמר "אין לך בדי אלא שוה פרוטה" דהויתא ליה הודאה ממין הטענה, ואפילו הכי פטור. מאי טעמא, לאו משום דחסרה לה כפירת טענה משתי כסף? דקא קתני - לא טוען כחן וחד הוה ליה לחשתי. דליכא הודאה ממין הטענה. מיד הוא טעמא **אמר לשמואל** - כלום אתה משיב תשובה זו אלא לשמואל. כלומר, אילו אמר הכם אחר דוקא קתני - היינו יכולים להשיב תשובה זו, אבל לשמואל אינו יכול. דשמואל הודאה ממין הטענה חשיב ליה, מאחר שטענו נחשתי עם הכסף וכפר לו באחד. הכי נמי פסתחבא דמתניתין דוקא קתני. **טובא** הוי - כפירה ודודאה. **אלא מרסיפא דוקא** בוי - לשון קושיא הוא. נימא תהי תיובתא דרב מרשא, דקתני "שתי כסף יש לי בידך", "אין לך בדי אלא פרוטה" - פטור. וטעמא משום דקאמר ומה שטענו לו הוה לא הטענה וחד הוה שוה - חייב, ואף על גב דטענה קמיתא לא הוה אלא שתי כסף לישאר שאני - דכיון דטענו משקל - דהאי דוקא קתני. אבל כל מטבעות דמתניתין שוה קאמר, שדרך מטבע לעשות דמים לכל דברים.

תרע

שְׁבוּעוֹת שְׁבוּעַת הַדִּינִין פֶּרֶק שִׁישִׁי דָּף מֵעוֹד א – מִתּוֹךְ מַהֲדוֹרֹת “אָבֶן יִשְׂרָאֵל” (שְׁטֵינְזוּלֶץ) רֵאָא רֶשֶׁי

תֵּדַע – דִּשְׁאָר מִתְּנִיחִין שׁוּדָּה קִתְּנִי. פִּרְשִׁית – מַעַה קִטְנָה. דִּינֵי כֶּסֶף פִּרְשִׁית פִּטְוִדִין וּפְרִיזוּרָה – אִו אִו קִתְּנִי. דִּינֵי מִסְבָּעוֹת – טַבּוּעָה בְּמִטְבַּע צוּרָה, וְלֹא טַעֲנָה מִשְׁקָל, וְהוּא הוֹדָה לוֹ מִטְבַּע. וְאָף עַל פִּי שׁוֹז כֶּסֶף הוּא נִשְׁתַּח – מִמִּין הַטַּעֲנָה הִיא, דְּכּוֹלָהוּ מִטְבַּע נִיגְדוֹ. דִּקָּא נִמִּי כִּי – אִלְמָא טַעֲנָאן מִשּׁוּם דְּכָל מִטְבַּע חֵד הוּא, וְדוֹקָא קִתְּנִי. וְרַב – דְּבַעֵי

לִמְיָמָר שׁוּדָּה קִתְּנִי, הִכִּי מִפְּרֵשׁ סִיפָא דְקֶאמֶר
1 "שְׁחָבֵל מִין מִטְבַּע אַחַד הוּא" – כֹּל מִטְבַּעוֹת
הַשְּׁנוּיִת דָּבָן אִין אַחַד לֵהֶם, שְׁאָף הִקְטַנָּה שְׁבוּעָה
2 יֵשׁ בָּהּ כִּדִּי הוֹדָה לִיחִיבָה שְׁבוּעָה. נִיכָא
כְּשׁוֹמָאֵל סְבִירָא לִיה – דְּכּוֹלָה מִתְּנִיחִין דּוֹקָא
3 קִתְּנִי, מִשּׁוּם הִכִּי בָּתָן בִּירְשָׁא: "שְׁתִּי כֶּסֶף יֵשׁ לִי
בִידִךְ", "אִין לֶךְ בִּידִי אֵלָא פִּרְטוּהָ" – מִשּׁוּם
4 דְּמָה טַעֲנָנָה לֹא הוֹדָה לוֹ. אַבְל אִין שׁוּדָּה טַעֲנִין
לִיה הוּא מִיחִיבָה, וְאָף עַל גַּב דְּתַחֲלַת טַעֲנָה שְׁתִּי
5 כֶּסֶף וְתוֹ לֵאמֹר הִכִּי נִיטִינִין בְּתוֹפְסָתָא. דִּינֵי וְהִבּ
וְהוּב יֵשׁ לִי בִידִךְ אִין לֶךְ בִּידִי אֵלָא דִּינֵי כֶּסֶף
6 חִיב – וּפְרִישׁוֹ דִּינֵי וְהוּב אֲחִידוּ חִיבִי טַבּוּעִי, וְטַעֲנָא,
מִשּׁוּם דְּהִכְבֵּל מִין מִטְבַּע אַחַד וְהוּא לִיה מִמִּין
7 הַטַּעֲנָה. וְהִיזְרָה סִיטְרָתָא לִרְבּ הוּא, דְּנִמְאָטֶרֶךְ
פִּרְשִׁי "וְהִבּ וְהוּב" מַכְלֵל דְּמִתְּנִיחִין דְּתָנן דִּינֵי
8 וְהִבּ טַעֲנָנָה שׁוּדָּה קִתְּנִי, שְׁאָף קִתְּנִי, וְהִבּ עַל מִטְבַּע
אַחַד קִתְּנִי. וּמִדְּסִיפָא שׁוּדָּה – רִישָׁא נִמִּי שׁוּדָּה,
9 וְקִתְּנִי רִישָׁא: "שְׁתִּי כֶּסֶף יֵשׁ לִי בִידִךְ", "אִין לֶךְ
בִּידִי אֵלָא פִּרְטוּהָ" פִּטְוִר, וְעַל כִּרְחֵךְ מִשּׁוּם
10 דְּלִכְבָּא כְּפִירָא שְׁתִּי כֶּסֶף הוּא. כִּיבָּא רִישָׁא
הַחֹמֶר דִּינֵי וְהִבּ כְּאֹמֶר וְהִבּ [וְהוּב] דִּמִּי –
11 וּבִרְיִיתָא לֹא שְׁהִטְוִין מִפְּרֵשׁ "וְהִבּ וְהוּב" קֶאמֶר,
אַלֵּא הִכִּי קֶאמֶר: הִטְוִין דִּינֵי וְהִבּ אִין סוֹתָם.
12 דְּמִסְתַּמָּה וְהִבּ שׁוּדָּה קִתְּנִי, וְהִבּ אֲמוּרָא אִין כִּי
בִידִי אֵלָא דִּינֵי כֶּסֶף, דְּהִיטְוִי נִמִּי דִּינֵי מִטְבַּע,
13 וְיִשְׁנָה הוֹדָא מִמִּין הַטַּעֲנָה – חִיבִי. חֶסֶר מַעַה
פִּטְוִר – אִלְמָא כְּפִירָא שְׁתִּי כֶּסֶף בַּעֲיָנָא, לֹא שְׁנָה
14 דְּבַעֵי טַעֲנָה שְׁתִּי כֶּסֶף אֵלָא כְּפִירָא בְּהַמְדָּה וְהִבּ
בְּטַעֲנָה מַלּוּה וְהוֹדָא מִקְצַת דְּלוּה. אַבְל
15 שְׁבוּעָה בַּעֲדוּת עַד אַחַר, שְׁתַּלְהָ כֶּסֶף דְּכָל וְעַד
אַחַד מַעֲדִיד שְׁוָדָא חִיבִי וְנִמְצָא מִדְּמִיבָא אִפִּילוֹ
16 לֹא טַעֲנָה אֵלָא פִּרְטוּהָ וְכֶפֶר – חִיבִי, וְהוּאֵל וְאִם
הוּא שְׁנִי הוּא מִיחִיבָה אִין מִמּוֹן לִפְרִעָה, דְּהִיא
17 שׁוּדָּה פִּרְטוּהָ מִמּוֹנָא הוּא, הִיחִיד מִיחִיבָה שְׁבוּעָה.
יִישׁר וְכֵן אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן – גִּרְסִין, וְלֹא גִרְסִין
18 תוֹ יִישׁר. מַכְלֵל דְּפִלְגִי עֲלֵיהּ רִישׁ לִקְשֵׁי –
בַּעֲיָא דִּקָּא בַּעֲיָא פִּרְטוּהָ וְכֶפֶר – חִיבִי, וְהוּאֵל וְאִם
19 אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַכְלֵל דְּפִלְגִי עֲלֵיהּ בַּר
פְּלוֹתִיזָה: אִיכָא דְּאֲמַרִּי מִישָׁאָה הוּא שְׁתִּי לִיה
20 וְשְׁתִּיק לִיה – כִּי דִּיה דְּרַבִּי שֶׁל שִׁישִׁי דָּף מֵעוֹד, לִקְשֵׁי
כְּשִׁיחֵי לִיה רַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר דִּבִּית הַמִּדְרָשׁ הִיא
21 שׁוּדָּה מִלְחָשִׁיב עַד שִׁגְמוֹר רַבִּי יוֹחָנָן כֹּל צִרְכּוֹ
וְכֹל טַעַם דְּבִרְיֹו, וְאִתָּר כִּי דִּיה חִזְקָל עֲלֵיהּ,
22 בְּתוֹכָן כִּי יָצָא רַבִּי יִצְחָק וְאִין מִבִּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
שְׁמַע אִם נִחָלֵק עֲלֵיהּ. אִיכָא דְּאֲמַרִּי מִישָׁאָה הוּא
23 שְׁתִּי – רִישׁ לִקְשֵׁי מִיָּא בְּבִי מִדְרָשׁ כִּי אִמְרָה
רַבִּי יוֹחָנָן לֹאֵא מִלְתָּא. וְרַבִּי נְגִילִיאֵל חִיבִי –
24 דְּלֹא בַּעֲיָא הוֹדָא מִמִּין הַטַּעֲנָה.

שְׁעוּרִין דְּלֹמָא לֹא פִלְגִי אֵלָא אִם חִיבִי שְׁבוּעָה עַל חֻטִּין, דְּלִמַּר בַּעֲיָא שְׁבוּעָה וְלֹא בַּעֲיָא הוֹדָא מִמִּין הַטַּעֲנָה, וְלִמַּר לֹא בַּעֲיָא לִיה כִּי וְשִׁמָּא מִשְׁמַע לִיה לִרְבָּה בַּר נָתַן לִשְׁוֹן פִּטְוִר דְּפִטְוִר לִגְמִירָא.
אִי נִמִּי, אָף עַל גַּב דְּמִיפְטֵר מִדְּמִי שְׁעוּרִין אָף לָרַבֵּן נְגִילִיאֵל, אִפִּילוֹ הִכִּי חִשִּׁיב לִיה הוֹדָא.

וְשִׁיךְ לַעֲלֵל בְּמִשְׁנַת לַח, בּו [וְרַבִּין] נְגִילִיאֵל מַחֲבִיב – תִּימָה: דְּבִפְרָק בְּתַר דְּכַתּוּבַת (קו, ה) גְּבִי פְּלוּגָא דְּאִדְמוֹן וְרַבִּין, קֶאמֶר רַבִּי נְגִילִיאֵל: רֹאחָ אֵינִי אֵל דְּבִרִּי אֲדִמּוֹן, דְּמַחֲבִיב בְּטוֹעוֹן חִבְרִי
כִּי דִין וְכִדִּי שָׁמַן, קֶאמֶר לִיה אִידִךְ: שָׁמֵן לֹא הוּא דְּבִרְבִּי מַעֲלָם. כְּקִנְיָנִי בְּתַר מַעֲלָם אִיתִי כִּי מִנְשֵׁה לִית לֶךְ. מִשּׁוּם דִּינֵי בִּלְשׁוֹן הוּא לִשְׁוֹן קִנְיָנִים. וְהִשְׁתָּא לָרַבֵּן נְגִילִיאֵל אִפִּילוֹ אִין בִּלְשׁוֹן הוּא
לִשְׁוֹן קִנְיָנִים חִיבִי, דְּאִפִּילוֹ בְּטוֹעוֹנָא חִסִּים הוֹדָה לוֹ בְּשַׁעֲרִים מַחֲבִיב וְיֵשׁ לִמַּר: לְדִלְיִיהָ נִמִּי נִפְקָא מִינָהּ, אִם טַעֲנָה עֶשְׂרֵה כְּדִי שָׁמֵן וְאִמַר לִיה אִידִךְ אִין לֶךְ אֵלָא חֲמִשָּׁ – חִיבִי גַּם כְּקִנְיָנִים
בְּהוֹדָתָא, וְלֹא מִצִּי לִמְיָמָר: לֹא הִיחִיד לֶךְ כְּקִנְיָנִים, דִּישׁ בִּלְשׁוֹן הוּא לִשְׁוֹן קִנְיָנִים. לְהוֹדִיעָךְ כִּיזוּ דְּרַבִּין נְגִילִיאֵל – דְּכּוֹז עֲרִיךְ, מִמִּילָתָא דְּרַבִּין הוּא כִּיב דְּפִטְוִר.

הוֹדָה

בְּמַעֲנֵנוּ בִּדְרִינֵי מִטְבַּעוֹת – פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרָס: טַבּוּעַ בְּמִטְבַּע צוּרָה, וְלֹא טַעֲנָה מִשְׁקָל, וְהוּא הוֹדָה
לוֹ מִטְבַּע. וְאָף עַל פִּי שׁוֹז כֶּסֶף הוּא נִשְׁתַּח – מִמִּין חֲנוּשָׁת מִמִּין הַטַּעֲנָה הִיא, דְּכּוֹלָהוּ מִטְבַּע נִיגְדוֹ.
וְקִשְׁה: דְּלַעֲלֵל (שְׁבוּעָה לֵט, ג) גְּבִי "שְׁתִּי כֶּסֶף יֵשׁ לִי בִידִךְ" "אִין לֶךְ בִּידִי אֵלָא פִּרְטוּהָ", מִסְקִין
לְשִׁמּוּאֵל דְּפִטְוִר מִשּׁוּם דְּמָה טַעֲנָנָה לֹא הוֹדָה לוֹ וְכִי תִימָא דְּאִירִי בְּשִׁאנִין כְּטוּבִיעִים – אִם כִּי
חֲסָרָא לֹא טַעֲנָה, דְּכָאן דָּבָן שׁוּדָּה שְׁתִּי מַעֲנָה, דְּחִסְרָא
מִה עֲצִירָךְ לִיתִין כִּדִּי לִטְעִינֵיהּ וְחִזְקָא לִמַּר
שְׁאִין שׁוּדָּה פִּרְטוּהָ בְּאוּתוֹ חֲסוֹן. וְעוֹד, דְּשִׁמְעָנָה
טַבּוּעוֹת מִטְבַּעוֹת עוֹד הִשְׁתָּא לֹא אִירִי בְּשִׁאנִין בְּמִטְבַּעוֹת.
וְסוֹתָם שְׁתִּי כֶּסֶף טַבּוּעִים הֵם. וְעוֹד, דְּקֶאמֶרָה הִיא קָא
מִשְׁמַע לֶךְ פִּרְטוּהָ בְּכָלֵל מִטְבַּע אִיתָא. מִשְׁמַע
דָּאִין חִידוּשׁ אֵלָא פִּרְטוּהָ דְקִתְּנִי, וְהִלָּא בִּשְׁאָר
טַבּוּעוֹת נִמִּי שֶׁ חִידוּשׁ דְּהִשְׁתָּא לֹא דְּחִשִּׁיב מִמִּין הַטַּעֲנָה.
וְעוֹד, דְּאִפִּילוֹ עֶבֶר גִּדּוּל וְעֶבֶר קֶטֶן חִשִּׁיב מִה
שְׁטַעֲנָה לֹא הוֹדָה לוֹ בְּפִרְק "שְׁוָדָא" (כְּבִא מַעֲצִינָא
ק, א), וּמִנְהִירָה גִּדּוּלָהּ וּמִנְהִירָה קִטְנָה אֲמִירָנָא נִמִּי
לְקַמָּן (שְׁבוּעָה גִּמָּ, א) כִּיבָּא טַעֲנָנָה לֹא הוֹדָה לוֹ
אָף עַל פִּי שְׁצוּרָתָה שׁוּדָּה. וְעוֹד, דְּלִשְׁוֹן "בִּדְרִינֵי
מִטְבַּעוֹת" לֹא מִשְׁמַע בִּדְרִינֵי טַבּוּעִי, וְעוֹד, דְּבִמְסוֹן
בְּרִייתָא דְּקִינְיָנִין וְהִבּ וְהוּב גִּרְסִין בְּכָל הַסְּפָרִים
פִּטְוִר. וּבְקוֹנְטֵרָס לֹא פִּרְשִׁי "וְהִבּ וְהוּב" דְּלִהֲגֵיה
חִיבִי. עַל כִּי נִרְאָה לִפְרֵשׁ: בְּטוֹעוֹנָא בִּדְרִינֵי מִטְבַּעוֹת
שְׁנָתוֹן לֹא דִינֵי לְהַחֲלִיק לִיתִין וְחִזְקָא מִטְבַּעוֹת.
וְשׁוֹאֵל אֲתוֹנ מִטְבַּעוֹת. וְהִלָּא טוֹעֵן: חֲזוֹרָתִי כּוֹלֵם
חוּץ מִדְּרִינֵי כֶּסֶף. אִו חִיטְסִיָּא וְפִטְוִרָא אִין פִּרְטוּהָ.
שְׁחָבֵל דִּין מִטְבַּע אַחַד – פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרָס: שְׁאָף
בְּקִטְנָה שְׂכּוּמָה יֵשׁ בָּהּ כִּדִּי הוֹדָא
לְחִיבּוֹ שְׁבוּעָה. וְתִימָה: הוּא אֲשַׁמְעִין מוֹרִישָׁא דְקִתְּנִי
וְהוֹדָא שְׁתִּי פִּרְטוּהָ וְרִחֲקָא לִימַר דְּסִלְקָא דְעִרְכָּה
דְּגִבִּי תִימָה דִּינֵי וְהִבּ שְׁוָדָא גִּדּוּלָהּ לֹא חִשִּׁיבָא
הוֹדָא פִּרְטוּהָ.

אַבְל טַעֲנָת מַלְחָה הוֹדָעָתָא עַד אַחַד כִּי – וְאִם
חֲמִיבָה: בְּשִׁלְדִי "וְהוֹבֵב" (כְּבִא מַעֲצִינָא, פ, ב)

אֲמִירָנָא דָּאִין נִשְׁבַּעֲלֵן עַל כְּפִירָא שְׁעוֹבֵד קִרְקֻעוֹת
אִפִּילוֹ בְּהוֹדָתָא עַד אַחַד – אִלְמָא מִשְׁתִּינִין עַד אַחַד
לְהוֹדָתָא מִקְצַת וְיֵשׁ לִמַּר: דְּשִׁמְעָנָא דְּהִכָּא
לְטַעֲנָה דְּמַחֲבִיב לַעֲלֵל בְּמִשְׁנַת פִּרְטוּהָ, דְּכִין
דְּמִשְׁבַּח אֲפִרְטוּהָ מִקְבִּיעָה קִרָּא דִּיאָבֵל כִּי
לְשִׁמְעָנָה: כְּפִרְטוּהָ. אַבְל בְּקִרְקֻעוֹת לֹא מִשְׁבַּח
מִשְׁבַּח עָשׂוּם מִקּוֹם. וְלִפִּי הוּא עֲרִיךְ לִמַּר דְּלִית
וְהִכָּתַב כּוֹתִיבָה דְּשִׁמְעָאֵל בְּזִךְ דְּהִכָּא, כִּין תִּרְלִיא
בְּהוּיָא דְּלַעֲלֵל, דְּבִדְבּוּחֵיהּ דְּלַעֲלֵל לִיה הִלְבָּתָא
כּוֹתִיבָה מִדְּרַתִּי רַבִּי חִיָּא לְסִיטְרָה לִרְבּ. וְעוֹד, דְּרַבִּי
פַּפָּא הוֹדָה לִיה בְּתִרְאָה סְבִירָא לִיה כְּרִב לְקַמָּן
בְּשַׁמְעִתִּין.

וְכָל מִקּוֹם שְׁנִינִי מַחֲבִיב אֲתוֹ מִמּוֹן אַחַד
מַחֲבִיב שְׁבוּעָה – לֹא וְדָקָא, דְּהִיא אִיכָא
כְּפִירָא שְׁעוֹבֵד קִרְקֻעוֹת.

וְשִׁיךְ לַעֲלֵל בְּמִשְׁנַת לַח, בּו [וְהוֹדָה] לוֹ בְּשַׁעֲרִים
פִּטְוִר – כִּסּוֹף פִּרְטוּהָ "וְהוֹבֵב" (כְּבִא מַעֲצִינָא, פ, ב)
מִסִּיק רַבָּה בַּר נָתַן דְּפִטְוִר אָף מִדְּמִי שְׁעוּרִין.
וְתִימָה: זְמִנָּה לִיה הִיא: דְּהִיא לָרַבֵּן נְגִילִיאֵל חִיבִי
בְּדִמִי שְׁעוּרִין, דִּיא לֹא חִיבִי אִין כָּאן אִין הוֹדָא כָּלֵל.
וְאִם כִּי מִנָּה לִיה דְּלִרְבָּנָן פִּטְוִר וּפְלִגִי אָף בְּדִמִי

שבועה דאורייתא - הבאה במקצת הטענה. שבועה דרבנן - הא דרב נחמן. מ"פ שבועה - אם אמר התנבע לתובע השבע וטול. מ"ח לנכסיה - אם אמר: איני נשבע ואיני משלים - וירדין לנכסיו ונתנתי לזה. שכנגדו חשוד - התנבע חשוד על השבועה, ותנן לקמן (שבועות מו, ב) שחקן הכהנים שיבעה התובע וטול. תקנתא היא - שבועה עצמה של

היסת תקנתא היא, ותקנתא שיהא תובע נשבע וטול, לתקנתא היסת שבועה שלא באה עליו 1 בלא שתנבע הכהנים, לא עברין, ופיסד התובע 2 בלא שום שבועה. דפליגי עליה דרבי יוסי - גבי 3 מציאת חרש שוטח וקטן. נקטיה לבוכסיה 4 לשבקייה לגלימיה הוא = אחוזו בבינוי החללים 5 בו עד שיתן לו טלית שעליו. כלומר, כיון 6 דמשמתנין ליה לעולם עד דלתיב ליה לית 7 למיתא לנכסיה עדיף מזהאי. כל דבר החלוי 8 במחזורי קרי ליה "בוכסא", כדאמר אורח גרמא 9 ומחיה לבוכסא ואחר תמרר, ביאלו ק"ח הגולין 10 (מכות ה, א). ע"ד רמפי' זמן נגידה - לבתר חלחין 11 יומין, כדאמרין: רב מנגיד אנא דמשה 12 שמתיה דרבנן עליה חלחין יומין, בי"האשה 13 נגית" (קדושין יב, א). אשתבע לי, דלא 14 פרעתיך, דר' פנא בן זו - חלחל פגם שטרי, 15 לפגם שטרי, דתנן (כתובות פו, א): הפוגמת 16 כתובתה לא תפרע אלא שבועה, כיצד? והתה 17 כתובתה אלף וכו', והוא אמר. התקבלת 18 כתובתה, והיא אומרת: לא התקבלתי אלא 19 מנה, והואיל ומודית במנה - פוגמת את שטר 20 כתובתה ולא תפרע השטר אלא בשבועה, 21 דליכא למיסמךין דא אשטרא, דאיכא למימר טפי 22 קיבלה, והשתא דאומרת בשבועין לו, מה יפה 23 כחו משאם פגם את שטרי? חתם - גבי פגם את 24 שטרי, אף על גב דלא טעין לזה אשתבע לי, 25 אלא אומר פרעתיך - טענינן ליה ואן, אמרינן 26 לבעה השטר השבע, שטענינן לו: מפשיה לי 27 מודקדינן ליה - להשבע, דמיחוי דחדשינן ליה, 28 ולא לגבות לו, דהא אמר ליה: אשתבע לי דלא 29 פרעתיך. נתתי לו פסור - אם משובעה, ומידו 30 שבועה היסת איכא. ואן הבא איה דהבעה 31 בעדים - וחדוה לו בפניהם, כיוון דאדאפה 32 בעדים דמי.

נתתיו

ומאן דמתני לה אפיפא, הכא הוא דאיפא דררא 1 דממונא, אכל התם דליפא דררא דממונא - לא. 2 מאי איפא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן? 3 - איפא בינייהו: מיפך שבועה, בדאורייתא לא 4 מפקינן שבועה, בדרבנן מפקינן. - ולמר בר רב 5 אשי דאמר: בדאורייתא נמי מפקינן שבועה, מאי 6 איפא בין דאורייתא לדרבנן? - איפא בינייהו: מיתא 7 לנכסיה, בדאורייתא נחתנין לנכסיה, בדרבנן לא 8 נחתנין לנכסיה. - ולרבי יוסי דאמר: בדרבנן נמי 9 נחתנין לנכסיה; דתנן: מציאת חרש שוטח וקטן - יש 10 בהם גול מפני דרכי שלום, רבי יוסי אומר: גול גמור; 11 ואמר רב חסדא: גול גמור מוכריהם, למאי נפקא 12 מזה? להוציא דבינין; מאי איפא בין דאורייתא 13 לדרבנן? - איפא בינייהו: שכנגדו חשוד על השבועה, 14 בדאורייתא - שכנגדו חשוד על השבועה אפסינן 15 ליה שבועה ושמו אידיך, בדרבנן - תקנתא היא, 16 ותקנתא לתקנתא לא עברין. - ולרבנן דפליגי עליה 17 דרבי יוסי, דאמריו: בדרבנן לא נחתנין לנכסיה, מאי 18 עברין ליה? - משמתנין ליה. אמר ליה רבינא לרב 19 אשי: האי נקטיה בבוכסיה דנשבקייה לגלימיה הוא! 20 אלא מאי עברין ליה? אמר ליה: משמתנין ליה עד 21 דמטי זמן נגדיה, ונגדינן ליה ושבקינן ליה. אמר רב 22 פפא: האי מאן דאפיק שטרא על חבריה, ואמר ליה: 23 שטרא פרעו הוא - אמרינן ליה: לאו קל במיך, זיל 24 שלים; ואם אמר: לשתבע לי, אמרינן ליה: אשתבע 25 ליה. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: ומה 26 בין זה לפגם את שטרו? אמר ליה: התם אף על 27 נחתיו

גב דלא טעין איהו - טענינן ליה אן. הכא אמרינן ליה: זיל שלים ליה, ואי טעין ואמר: 1 אשתבע לי - אמרינן ליה: זיל אשתבע ליה, ואי צורבא מרבנן הוא - לא משבועינן ליה. 2 אמר ליה רב יימר לרב אשי: צורבא מרבנן משלח גלימא דאיניש? אלא, לא מודקדינן 3 ליה דליגיה. "מנה לי בידך", כו'. אמר רב יהודה אמר רב אסי: הפלוחא את 4 חבירו בעדים - צריך לפורעו בעדים. כי אמריהה תקימה דרביה שמואל, אמר לי: 5 יכול לומר לו: "פרעתיך בפני פלוני ופלוני, והכלנו להם למינות הים". תנן: 6 "מנה לי בידך", אמר לו: "הן", למחר אמר לו: "נתתיו לך" - 7 פטור; והא הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דאזוניה בעדים דמי, וקתני: פטור. 8 תיובתא

ומאן דתני אפיפא כו' - אומר רבינו חם: השתא דלא איתמר הלכתא כחד מחזק לישנא, 1 היכא דליכא דררא דממונא לא משבועין ליה מספק, דהדמיא מחזורי עליו הראיה. 2 ואף על פי כן אל היה מוחזק בדיינים המושבעין. וקצת נראה להלשיבי, ד"איכא דאמר"י טפל 3 ללשון ראשון כמו שאומר רבינו יצחק כן. אשכח מיהו אומר רבינו על דאולין בתר דמיכל. 4 וכן משמע בפרק קמא דבבא מציעא (ה, א) גבי 5 ההוא ריעא. דמיתיה ההם מילתא דרב נחמן 6 ארישא דמתנייהו. רבינו חם דוחק, דאיכא 7 למימר דההם דאשכח דמילתא נקט, משמעא פריך 8 דמשבועין ליה היכא דאיכא דררא דממונא. 9 דההם נמי איכא דררא דממונא מאדור שחוי 0 גילין למסור לו בכל יום. ועוד, דהא איכא סדרי 1 דאכלא תר מניניהו. רב האי גאון נפיקר דלא 2 משבועין ליה, אלא משמתנין ליה על תנאי שיהא 3 בשתמא אם הוא זיב ואינו משלם.

מאי איפא בין שבועה דאורייתא לשבועה 1 דרבנן - דכ"ה "בוכתב" (כתובות פח, א) 2 גבי הא דאמר רב נחמן: אי פקח שמעון מיתיה ליה 3 ליהי שבועה דאורייתא, פירש בקונטרס דנפקא 4 מניה דבדאורייתא בעי לנקוט חפצא בידיה 5 ובזבנן לא בעי. ואן נראה, דהחיא נפיקר חפצא 6 אמרינן הכא. ועוד, דבפרק "השולח" (גיטין לה, א) 7 גבי אלמנה, דקאמר: אדרה בבית דין ואשבעה 8 חוץ לכתב דין, פירש בקונטרס גופיה דבבית דין 9 לא בעי אשבעיה משום דבעי אנקוט חפצא 0 בידיה, אף על גב דשבועה דאלמנה שבועה דרבנן 1 היא. ובריש שמעתא ד"בוכתב" (כתובות פו, ב) 2 פירש נמי בקונטרס גבי הא דסבר רמי בר חמא 3 למימר שבועה דאורייתא נפקא מניה לאפוכי 4 שבועה.

ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפקינן 1 - רבינו יוחנן כן נתן פירש בשם 2 הקונטרס דההוא חזקיה, דקימאי בר רב 3 אשי במיפך שבועה. וכן בתשובה רבינו גרשון 4 מאור הגולה, וכן בר האי גאון. והביא ראה 5 דהלכתא כותיה דמקאמר לקמייה: אי מאן 6 דמיפיק שטרי על חבריה, צ"ל אמר ליה הויא: 7 אשתבע לי דלא פרעתיך, אמרינן ליה: זיל 8 אשתבע ליה. ומה ההם דאית ליה עליה ממון 9 גמור מראורייתא יכול להפך עליו שבועה, היכא 0 דלית ליה אלא שבועה לאורייתא לא שכן 1 דמיא אמר ליה אשתבע לי את? ולפי דבריו, מאן 2 דפליג אמר בר רב אשי כל שכן דפליג אדלקמיה. 3 מידו האוננים נחלקו בהויא דלקמיה, אי אמר 4 ליה: אשתבע לי דלא פרעתיך, אם יכול איך 5 לחזור ולקמיה אשתבע לי וא תופסי. ואם יכול - 6 אין ראייה לרב דאי משום. ועוד, דלא דמי 7 דבהויא דלקמיה דאי תקורבנן משום דשכיחא 8 דמתרמי זמנין טובא דברר דרבעיה אשתוד 9 שטרא מידיה. כדאמרין בפרק קמא דבבא מציעא 0 (טו, ב), אשתמוטי דקא משתמיט דאמר ליה למחר

זיבנא כי השתא ליתיה גבאי, אי נמי אפשישי דספרא ויזי ליה. אבל לגבי שבועה דאורייתא למה לתקן שכול לחופזה? והשתא אמר ליה רב אשי: 1 ורבינו יצחק כמא בתשובות דקדמונית דלא מפכינא שבועה דאורייתא. וכן בהלכות גדולות ובסדר תנאים ומוראיים, דהלכתא כמר בר רב אשי 2 כבמילא ההיא תיובתא, בר ממיפך שבועה 3 ואורייתא. א"י מה שכח בסדר תנאים ומוראיים דמיפך שבועה כגון שהיה המורחיש שבועה שטור. וקאמר מר בר רב אשי מפקינן אבנדרו - אי כן, 4 דבדכחויל לא תיבדח, אלא כסמור דאמר 5 איכא בינייהו שכנגדו חשוד. אלא כפירוש הקונטרס, דאמר נתבע לתובע השבע וטול. ורבינו חננאל נמי פסיק דהלכתא כותיה בכל החלומד 6 בר ממיפך שבועה חזירי, וסימנין: הפך לבן. 7 וחזירי בפרק "בכמה המקשה" (חולין עו, ב) גבי צומת הגידין, דקאמר: יזינן אף על גב דלא חזירי.

ולרבי יוסי דאמר בדרבנן נמי נחתנין - קצת תיבתיה דרבנן נמי לא איירא כל בהויא דלא חי גזילה אלא מפני דרכי שלום. אבל דלא דריוו 1 גל דהיא זיבנא 2 דאיכא שבועה דרבנן, וב' מהן כן זה לפגם שטור - ואם האמר: תקשה ליה אמתותיך דבאע לפירע מנכסי תינמיס אל פיער אלא שבועה, וטעמא משום דלמא אי 3 הוה אבהון קיים חסין טעין ואמר: אשתבע לי, אלמא מצי משתבע ליה! ומידו נראה דטעמא לאו משום הכי הווא, דאפילו לא מצי אבהון טעין - טענינן 4 ליה, דבפרק "בוכתב" (כתובות פו, ב) אמרינן: 5 כתב לאשתי נקד נר נקי שבועה - לא תפריע מן היתומים אלא בשבועה. אלמא עבדו רבנן תקנתא ליתמי אפילו במקום שאין האב יכול להשביע. 6 ושייך למשנה לעיל לה. ב' א"ן כל בידי אלא ליטרא כסף שטור - מהשתא חזי ליה לרב לאפלוגי ורבן גמולאי! כדפליג בספא בשטענז חסין וחדרו לו בשעריין, 7 ולשמואל אדלעיל שתי 8 סק כסף של בידך וזהא אמר כן בידי בר. אלא נטר עד לבסוף תפגי אכולהו. ורצין לרדקס אמאי צריכי כל דגן. ואיכא מניניהו דתני איירי. 9 תיובתא

תיובתא דרב אסי - אבל לשמואל נזחא, דמצי לפרש דהכי קאמר: נתתיו לך בפני פלוני ופלוני והכלו להם למדינת הים. ולמאי דמפרשין, דלשמואל נאמן לומר פרעתין בני ובין עצמן, במגז דאי בעי אמר פרעתין בפני פלוני ופלוני - אתי שפיר טפי.

תיובתא לשמואל - תימנה: מאי קשיא? דלמא נתתיו לך שלא בעדים קאמר, ולהכי חיבי ויש לומר: דשמואל הכי קאמר,

מתוך שיכול לומר פרעתין בפני פלוני ופלוני והכלו להם למדינת הים, כי אמר נמי פרעתין בני ובין עצמן נאמן במגז, ומיהו רב פפא בסמוך ודאי לית ליה האי מגז, דהא קאמר בסמוך: צריך לפרוע בעדים. ומצריך לדרוק לפירושו זה דפליגי רב פפא ושמואל בדברי רבי יוחנן בן ברתאי. ועוד כי לתמוה לגמרא שהקשה לשמואל מסיפא דמתניתין, מנא ליה לפרש דברי שמואל כך במגז שרב פפא לית ליה האי סבירא? לכן נראה, שהקשה שמעבר ליה דמפני שצריך ליתן לו בעדים משמע שצריך לומר שפרעי בעדים. וקצת משמע בן בכל הסוגיא. **ורב** פפא משמיה דרבא אמר אין צריך לפרוע בעדים - אמר רבין תם: בן כלב, דהא אמר רבי אבא בי"ג פטו שפוט" (בבא בתרא, ע"ב א), וקיימא לן שפוטח את חברו בעדים אין צריך לפרוע בעדים. וכן רבא ורמי בר חמא סבירא ליה הכי ברש"י "כל הנשבעין" (שבועות מה, ב).

אזל פרעיה באפי סהדי אחריני - פירש בקונטרס: וזה אומר עדי שקר הם. ואם תאמר: ואין נאמן לומר שנמשקין? ויש לומר: דבין דאמר באפי ראיובן ושמעון, בעי למימר: מהימנת לא להיכא אדמרת לא פרען עד דפרעא באפי ראיובן ושמעון, ולמיהו, דהא דקאמר בסמוך: לחכי קאמר באפי ראיובן ושמעון, כי היכי דלא לידיחיה - לא אתי שפיר לפירושו, דמה דיתיב שייך כיון דמיתני סהדי, ודוח ליה למימר: כי היכי דלא למיפטר אי איתת סהדי אחריני? לכן נראה לרבינו יצחק: דמיהו דקאמר פרעתין באפי סהדי והכלו להם למדינת הים. ויש פירושם שכתבו בן, ווג רבינו חננאל פירש בן.

הא אנא והא רב ששת - בדיחותא בעלמא הוא דקא מחדר ליה, ולא משום דצריך לקיים תנא.

כל האומר לא ליתני ה', ואבני לית ליה. והא דתנן: למחר אמר לו "תנהו לי", "אין לך ביד" - חייב, וטעמא דכיון דאמר לא לזה חייב במהדא שלא פרע - הותם ליכא עדים דאמר פרע כי וכתא. ולחכי אבני גופיה אתי ליה בפרק קמא דבבא בתרא (ו, א) דכל האומר לא ליתני ה', כיון דליכא עדים שפיר. ואם תאמר: אמאי לא מתרצין תנא דבבא דבוריה "לא ליתני" כלומר: לא עמדתי בהלאית אל פרעתי, מנא בפרק "אמר לו" (בכריתות יב, א) גבי "לא נטמאתי", דמתרצין דבוריה: לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי? ואומר רבינו יצחק בן אשר: דהא לא קאמר "לא ליתני", אלא "לא היו דברים מעולם", דלא שייך לתרצי לישנא. אבל בפרק "הכותב" (כתובות פה, א) קשה דקאמר: אבל אמרי יתמי אמר לנו אבא לא ליתני - ופרעין מהם שלא בשבועה, דכל האומר לא ליתני כו' ויש לומר: דהאב היה יכול לטעון ולתרוץ דבוריו, אבל ליתומים לא טענין מילתא דלא שכיחא. ועוד יש לחלק, דהבא בטענין עליו בבית דין וכן לא להשיב בענין שפיר, ואין לנו לתרוץ דבוריו. **כל** מילתא דלא רמיא עליה דאישן לאו אדעתיה - תימנה: בגז פטו" (בבא בתרא עק, א) גבי עובדא דרב יצחק בר יוסף דהוה מסיק ויהי ברבי אבא. ויסיק אק על גב המלוה חבירו בעדים אין כו', כי טעין ואומר: פרעתי בפני פלוני ופלוני - צריך לברר ויבואו פלוני ופלוני ועידו. ואמאי? הא אמרין לאו אדעתיה? ויש לומר: דרבא סבר ליה כמאן

נתתיו לך חייב - לפרוע. בעדים חליתך - קא סלקא דעתך בשעת הולאה קאי, ואמר ליה: ראה שבעדים חליתך, ואף אתה אל תפרעני אלא בעדים. **דלמא** בשעת תביעה קאמר - כשתבעו בבית דין וזה אומר פרעתך, אמר לו: והלא בעדים חליתך, בעדים הזה לך לפרועני. ולא אמר לו כן בשעת הולאה, ומשום הכי פטר ליה רבי יוחנן בן ברתאי.

בתרא. **אזל פרעיה באפי סהדי אחריני** - וזה אומר: עדי שקר הם. ואיתניסו - מיד המלוה. לחוי פקדון ביד - ואינו עליהם אלא שומר חנם, שלא קבלתם בידן פרעון. בין דקא פריע - דקבלתינהו, וזה לא בתורת פקדון מסרם לך - הוי פרעון, ודברים שזיוו בלבך אינם דברים. **ויזיף ופרע** - אותה הולאה שזה כופר ודאי ליה אותה באותו היום, אבל לאחר זמן פרעיה. **כאומר לא פרעתי דמי** - דבין דלא לזה לפי דבורו - לא פרע, ודרי יש עדים שלהו. נאמנין הם על הולאה ואינן נאמנין על הפרעת, שבוטח בעל דין במאור עדים. **דמסיקא בך** = שאני נושא בך. לא חיי דברים מעולם - לא פרע לפנינו. וזה אומר: או בפניהם או שלא בפניהם פרעתך. הוחזק כפרן - ואינו נאמן אפילו בשבועה לומר: פרעתך שלא בפניהם. שדרי אמר: פרעתך בפניהם, ונמצא שקר. כל מילתא דלא רמיא עליה דאישן - כגון זה, שלא היה לו לומר: פרעתך בעדים. שלא אמר לו זה בשעת הולאה: בעדים פרע לי, הלכך על שם כל המלוה לזכור אם בעדים פרע אם שלא בעדים, ואמרי בעדים פרעתך, ולא אדעתיה, ואינו הוחזק כפרן בכך.

עפצ משמיה דרבא, הלכתא: המלוה את חבירו בעדים - צריך לפרוע בעדים. **ורב פפא משמיה דרבא אמר:** המלוה את חבירו בעדים - אין צריך לפרוע בעדים; ואם אמר: "אל תפרעני אלא בעדים" - צריך לפרוע בעדים; ואם אמר לו: "פרעתך בפני פלוני ופלוני והכלו להם למדינת הים" - נאמן. סימן: ראובן ושמעון דתננו הלכתא וז"ל ופרע פלוני ופלוני עפצ" סמרא: בהימנות"א כבי תרי. והוא דאמר ליה לחכריה: "כי פרעתין - פרעין לי באפי ראיובן ושמעון". **אזל ופרעיה באפי תרי מעלקא,** אמר אבין: באפי כי תרי פריעיה. אמר ליה רבא: להכי קאמר ליה באפי ראיובן ושמעון, כי היכי דלא נדחיה. והוא דאמר ליה לחכריה: "כי פרעת לי - פרעין לי באפי כי תרי דתנו הלכתא". **אזל פריעיה בין דיליה לדיליה,** איתניסו הגז וזי; אהא לקמיה דרב נתנן, אמר ליה: אין, קבולי קבלתינהו מיניה דרך פקדון, ואמינא: ליתני גבאי פקדון, עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומסיים תנאיה. אמר ליה: כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה - פרעון מעליא הוי, אי אמרת לקימי תנאיה - ויל איתיתנהו, דהא אנא ורב ששת דתנינא הלכתא וספרא וספרי ורספראפא וכוכלא תלמודא. והוא דאמר ליה לחכריה: "הב לי מאה וזי דאזיפפתך", אמר ליה: "לא היו דברים מעולם", **אזל איתני סהדי דאזיפיה ופרעיה,** אמר אבין: מאי ניבדור? איתנו אמרי אזיפיה, איתנו אמרי פרעיה. רבא אמר: כל האומר "לא ליתני", ואומר "לא פרעתי דמי", והוא דאמר ליה לחכריה: "הב לי מאה וזי דמסיקא בך", אמר ליה: "לא פרעתך בפני פלוני ופלוני"? אתו פלוני ופלוני, אמרי: לא היו דברים מעולם; סבר רב ששת למימר: הוחזק כפרן, אמר ליה רבא: כל מילתא דלא רמיא עליה דאישן - לאו אדעתיה. והוא דאמר ליה לחכריה: "הב לי שית מאה וזי דמסיקא בך", אמר ליה: "ולא פרעתך מאה כבי עפצ"

נתתיו לך חייב - לפרוע. בעדים חליתך - קא סלקא דעתך בשעת הולאה קאי, ואמר ליה: ראה שבעדים חליתך, ואף אתה אל תפרעני אלא בעדים. **דלמא** בשעת תביעה קאמר - כשתבעו בבית דין וזה אומר פרעתך, אמר לו: והלא בעדים חליתך, בעדים הזה לך לפרועני. ולא אמר לו כן בשעת הולאה, ומשום הכי פטר ליה רבי יוחנן בן ברתאי.

בתרא. **אזל פרעיה באפי סהדי אחריני** - וזה אומר: עדי שקר הם. ואיתניסו - מיד המלוה. לחוי פקדון ביד - ואינו עליהם אלא שומר חנם, שלא קבלתם בידן פרעון. בין דקא פריע - דקבלתינהו, וזה לא בתורת פקדון מסרם לך - הוי פרעון, ודברים שזיוו בלבך אינם דברים. **ויזיף ופרע** - אותה הולאה שזה כופר ודאי ליה אותה באותו היום, אבל לאחר זמן פרעיה. **כאומר לא פרעתי דמי** - דבין דלא לזה לפי דבורו - לא פרע, ודרי יש עדים שלהו. נאמנין הם על הולאה ואינן נאמנין על הפרעת, שבוטח בעל דין במאור עדים. **דמסיקא בך** = שאני נושא בך. לא חיי דברים מעולם - לא פרע לפנינו. וזה אומר: או בפניהם או שלא בפניהם פרעתך. הוחזק כפרן - ואינו נאמן אפילו בשבועה לומר: פרעתך שלא בפניהם. שדרי אמר: פרעתך בפניהם, ונמצא שקר. כל מילתא דלא רמיא עליה דאישן - כגון זה, שלא היה לו לומר: פרעתך בעדים. שלא אמר לו זה בשעת הולאה: בעדים פרע לי, הלכך על שם כל המלוה לזכור אם בעדים פרע אם שלא בעדים, ואמרי בעדים פרעתך, ולא אדעתיה, ואינו הוחזק כפרן בכך.

עפצ משמיה דרבא, הלכתא: המלוה את חבירו בעדים - צריך לפרוע בעדים. **ורב פפא משמיה דרבא אמר:** המלוה את חבירו בעדים - אין צריך לפרוע בעדים; ואם אמר: "אל תפרעני אלא בעדים" - צריך לפרוע בעדים; ואם אמר לו: "פרעתך בפני פלוני ופלוני והכלו להם למדינת הים" - נאמן. סימן: ראובן ושמעון דתננו הלכתא וז"ל ופרע פלוני ופלוני עפצ" סמרא: בהימנות"א כבי תרי. והוא דאמר ליה לחכריה: "כי פרעתין - פרעין לי באפי ראיובן ושמעון". **אזל ופרעיה באפי תרי מעלקא,** אמר אבין: באפי כי תרי פריעיה. אמר ליה רבא: להכי קאמר ליה באפי ראיובן ושמעון, כי היכי דלא נדחיה. והוא דאמר ליה לחכריה: "כי פרעת לי - פרעין לי באפי כי תרי דתנו הלכתא". **אזל פריעיה בין דיליה לדיליה,** איתניסו הגז וזי; אהא לקמיה דרב נתנן, אמר ליה: אין, קבולי קבלתינהו מיניה דרך פקדון, ואמינא: ליתני גבאי פקדון, עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומסיים תנאיה. אמר ליה: כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה - פרעון מעליא הוי, אי אמרת לקימי תנאיה - ויל איתיתנהו, דהא אנא ורב ששת דתנינא הלכתא וספרא וספרי ורספראפא וכוכלא תלמודא. והוא דאמר ליה לחכריה: "הב לי מאה וזי דאזיפפתך", אמר ליה: "לא היו דברים מעולם", **אזל איתני סהדי דאזיפיה ופרעיה,** אמר אבין: מאי ניבדור? איתנו אמרי אזיפיה, איתנו אמרי פרעיה. רבא אמר: כל האומר "לא ליתני", ואומר "לא פרעתי דמי", והוא דאמר ליה לחכריה: "הב לי מאה וזי דמסיקא בך", אמר ליה: "לא פרעתך בפני פלוני ופלוני"? אתו פלוני ופלוני, אמרי: לא היו דברים מעולם; סבר רב ששת למימר: הוחזק כפרן, אמר ליה רבא: כל מילתא דלא רמיא עליה דאישן - לאו אדעתיה. והוא דאמר ליה לחכריה: "הב לי שית מאה וזי דמסיקא בך", אמר ליה: "ולא פרעתך מאה כבי עפצ"

עפ"י – ג'לש' בלעז, ומעבדין בזה עורות. **איתי** – מלוה סחדי ארבעה ארבעה קימי, וחובע מאתיים. וזה אומר: פרתעך מכל מקום, אם לא בעפצים פרתעך במעות. **דלא רמיא עליה דאניש** – והאי נמי לא רמיא עליה לומר באיה ענין פרעם, אלא פרתעך סתמא. הלכך לא נזכר סודו שכך השער, ולא הוזכר כפרן, וגשבע שפרעם מכל מקום. **מרבר דכיר** – והוזכר כפרן. **סיטראי ניהו** –

כמאן דאמר אין צריך לברר. אי נמי, כמו שפירש רבינו תם: צריך לברר אמיתות הדברים כמו שכויל. ומכל מקום אי לא משבח ליה, או אתו ואמרו לא היו דברים מעולם לא מפסדי. וכן מוכח בירושלמי שהביא רבינו חננאל. דגרסינן התם: הבא לידון בשטר וחוקה, רבי אמי ורבי אבהו. הלכך לא נזכר סודו שכך השער, ולא הוזכר כפרן, וגשבע שפרעם מכל מקום. **מרבר דכיר** – והוזכר כפרן. **סיטראי ניהו** – מצי אחר הית חיוב לי. **איתרע שטרא** – הואיל ומודר שקבלם, ולא אז כלמינה לומר סיטראי ניהו. **אילו אתורי יחבת לי** – לקנות עתה שוורים לשחיטה למחצית שכר. **אמסחתא** – מקום שמוקצין הבשר ומזכרין, ולא אידבר ליה שטרא – שיתול השטר מידו. מיני דיכול למישר ליה – לא פרעתין, יכול למימר ליה נמי סיטראי ניהו. **וכדאימי בריה דרבי אבהו** – גרסינן, והוא במסכת כתובות פרק "הכותב" (פה א) ומטא ביה האי מעשה לדידה. **החוא** – לזה אמת כללמה בפר' עדים בשעת הדוחה נאמן אמת עלי כל זמן שתאמר לא התקבלתי, ולא אוכל לומר כל פרתעך. **אימור דאמרי ויל כתר רוב דעות** חיל' לענין **אומדנא** – דשומא, כדאמר במסכת עבודה זרה פרק "השוכר" (עב א) אמר ליה "כדשימי בתלתא" – אפילו תרי מגו תלתא, "כדאמרי בי תלתא" – עד דאמרי בתלתא, "כדשימי בארבעה" – עד דאמרי בארבעה, וכל כן "כדאמרי בארבעה" – כיון דנחית לדעות – מתחלה ירד למנין שהוא יתר מזבדי עדות – והאי אדעתא פסדי, בתלתא הימניה בארבעה לא הימניה. **שכח"ש מלפר"ש** המשיג"ה והנ"ס מפר"ש בא"י. נמנ לי בידי אמר לו חן – ובפני עדים, ואמר להם "אתם עדתי, נתתי לך פטור – מלשלם ומשבעה דאורייתא, אין לך בידי – לא היו דברים מעולם. **חייב** – לשלם, ואינו נאמן בשבועה שהרי הוזכר כפרן. **אין לך בניי אלא לישראל כסף פטור** – שאין כאן הודאה ממין הטענה. **לתך** – חצי כור. **פטור** – דלא ממין הטענה והאי נמי גמליא מחייב – דלא כפי הודאה ממין הטענה. **שמן** – כדים מלאים שמן. **והודה לי בקנקנים** – וברבים יש לך בידי בלא שמן. **הואיל והודה מקצת הטענה** – והיה ליה טענה חסך ושבועת והודה לו באחד מקו. **אין שוהיה בשבועת קרקעות פטור** – משבועה דאורייתא, לא על הקרקעות ולא על הכלים, שאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה, שאין דין שבועה בקרקעות כדאמרין (בבבא הושעין) (לקמן עמוד ב). **הורה במקצת כלים** – דאיכא הודאה ובפירה בלאו קרקעות. **חייב** – לישבע אף על הקרקעות על ידי גלגול שבעה, דילפינן ליה בפרק דקדושין (כו ב). **מקרא** – וקוקין – גורדין, אין נשבעין על טענת חרש שומע וקטן – בגון שטענו ברמיזה, דחרש שידברו הכלים בכל מקום לא מדבר ולא שומע. **אבל נשבעין לקטן ולהרש** – מפרש בגמרא. **גמרא**, ובי יתן אש או כלים לשמור" – וזהו בעל הבית" לשבועה, כדאמרין בבבא קמא (סא ב), **אין נתית קטן כלום** – דהא "איש כתיב, והחרש והשומע קטנים הם בלא דעת. **בבא מועד** אבי – דהא דקתי נשבעין – בנתינת איש קאמור, שדקטן טוענה אבי מסור לידך.

איתרע שטרא – מפרש רבינו חננאל רבן רבינו תם, דצריך דהשטר שבועה שלא נפרע. והא דרשנא פרק "אלו נעוה" (כתובות לו, ב) הא שטרא ריעא לא מנגיבין ביה – דוקא בבי דך ריעוהא דהתם, כיון דמזהיר אויפאר אימור ויפיי ויף וחתים. וקשה מתחוא ד"הכותב" (שם פה א) דהחוא ויהי יכול לעשות ויתר להשביענא ליה רב פפא. **ידענא ביה דשטרא פריעא הוא**, אמר ליה: איכא איניש אחרינא בחידי דמר כו, וקאמר לא יזא רב פפא אלא כבת דרב חסדא. והשתא, מה דהיה יכול לעשות ויתר להשביענא דלית ליה לקדוהי, בדקתי תתם: קרעה סלקא דעתך? והשתא אפילו כל אדם דלא קים ליה בגייה נאמן להשביעו, מידי דהוה אעד אחד מעיד שהוא פרוע על כן נראה דבשטרא ריעא לא מייקיע קרעין ליה ולא מייבא גביני ביה, כל היחוי ד"אלו נעוה" (שם לו, ב). **ורב"י** אליעזר בן יעקב לית ליה משבא אבידה פטור – פירוש: במיני. אלא

ההוא דאמר ליה לחכריה: מהימנת לי כל אימת דאמרת לי לא פרענא. אול פרעיה באפי סהדי. אפי ורבא דאמרי תריוהו: הא הימניה. מתקוף לה רב פפא: נהי דהימניה טפי מנפשיה, טפי מסהדי מי הימניה? ההוא דאמר ליה לחכריה: מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא. אול פרעיה באפי תלתא. אמר רב פפא: כבי תרי הימניה, כבי תלתא לא הימניה. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אימור דאמרי רבנן דאולין בתר רוב דעות – הני מילי לענין אומדנא, דכמה דנפשי בקיאי טפי, אבל לענין עדות – מאה תתרי ותרי במאה. לישנא אחרינא, ההוא דאמר ליה לחכריה: מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא. אול ופרעיה באפי תלתא. אמר רב פפא: כבי תרי הימניה, כבי תלתא לא הימניה. מתקוף לה רב הונא בריה דרב יהושע: תרי במאה ומאה בפרוי! ואי אמר ליה "כבי תלתא", ואול פרעיה באפי בי ארבעה, פון דנחית לדעות – נחית לדעות. "אין נשבעין על טענת חרש שומע וקטן, ואין משבעין את הקטן". מאי משמע? אמר רבא: "פי יתן אש אל ערהו כסף או כלים לשמור", ואין נתית קטן כלום. "אבל נשבעין לקטן ולהרש". והא אמרת רישא: אין נשבעין על טענת שומע וקטן! – לעולם גדול, ואמאי קרו ליה קטן? דלגבי מילי דאבוא קטן הוא. – אי הכי, טענת עצמו? טענת אחרים היא! – טענת אחרים והודאת עצמו. בולחו

והאכלתיו פרס – והחזירי לי חצי, והחזירי בידי – חייב לישבע על השאר. וקטן הבא בטענה אבי לא גרע מטענה עצמו דהכא. **בפוטנא קטן** – יתום קטן תובע. בולחו

אלה בדברה קמיופליגי – הכל מפורש בפרק שני דכתובות (יה, ב) ובהנזיקה (גיטין נא, ב).
ואין בהן תשלומי כפל – דאפילו בקרקע שייכא גניבה, כגון מסיג גבול, אי נמי בגפנים טענות, והלה טוען טענת גנב. ורבי מאיר מודה נמי בשאין עומדות ליבצר. **ולא** תשלומי ארבעה וחמשה – לא איצטריך אלא משום הקדשות, דמשום קרקעות ועבדים לא

אִיצְטְרִיךְ, דאין נוהג אלא בשור ושה בלבד,
כדתנן בפרק "מרובה" (בבא קמא סב, ב).

שומר חנם אין שכר – משום דקרא בשומר
 וכן כתיב איירי בשבעה – ונקט
 בשבעה. והוא הדין דאין קמלם אם פשע, כמו
 שומר שכן דרשו מחזיקי דדידה, ודחינו גיבה
 ואבירה. ונראה דשומר שכן נמי פטור מפשיעה,
 כדכונה בפרק "הורבג" (בבא קמא צ, א) גבי
 ההוא אריק דרצוקה דראתא לפומבדיתא, אפקדיה
 ב' רסיק פה' והוא גברא, פשע ביה באת גבוי ונבב,
 ובעי למפטריה משום "לשומר" ולא לחלק
 לענינים, והתם שומר שכן היה בר' יוסף, דאמר
 במסוק: שומר איביה כשומר שכן משום דלא בעי
 לשתכר אלא רפתא לענייה, וזהו ליה למיטני נמי שומר
 וכתבי' בקרא איירי, וקאמר בה הדשומר חנם אין
 נשבע דחינו גיבה – קאמר נמי דנשע שכן אין
 גיבה גיבה, וזהו חמי' למימר נמי ושואל אין
 משלם אם נאנסה, או אפילו גנבה, דהא איתקש
 לשומר שכן, ואם שאל בית עשוק פטור. ועוד,
 דמשום הכי לא חני' לה, ולא שייך בחשבון
 אשאלה. ואף על פי דהנאי תשלומי אריבעה
 וחמשה, משום דשייך בכולהו אם מבר', אלא
 דמישע אפא אפילו שאר מטלטלין. **על** כל דבר
 פטור כלל – תימה: בשלמא למאן דאמר
 "במורבג" (בבא קמא ג, א) חד גנב דא דטוען
 טענת גבא, איצטריך למטעיטורא מכפל משום גבא
 עצמא. אלא למאן דאמר תרידור טוען טעת גבא
 – לא איצטריך, כיון דאימעותו בשבעה, דאין
 שייך פכל פטור טענת גבא אלא הכי דנשע
 כדמרינן הוות. וליכא למימר כפסץ פטור,
 ד"בחולל קמא" (שם ק, א) משמע דליכא פכל
 אלא אם כן השביע בית דין ויש לומר:
 דאיצטריך להדיבא תנאיחוי כל שבעה על ידי
 גלגול. אבל קשה: דאמאי איצטריך "ערה"
 למעוטי הקדש מכפל, דחתם לא שייך גלגול? ויש
 לומר: דלמסקנא דרש"י "מורבג" (שם ס, א) איכא
 אלא חד כל פטר וכלל אשבעה וכלל, ואכפאל
 תורידורו ממינטי מע"ל כל דבר פשע, כדמשמע
 ב"מורבג" (שם), וקרא אבולח עניינא קאי,
 דקמאי: אי סלקא יתרח' **על** כל דבר פשע' כלל
 פטר הוא איתכתיבנה ויש פירי גבי חנה
 וכו' הכי דרשנא ית' ריב' קאי אבולח
 פירשתי – הכי נמי **"על** כל דבר פשע" קאי
 אבולח. וכן תימא: פירי דכפח ואם כל' למי' לה
 ואם לאו דרשני' לעיל' מה כלים שנים כו'. והוא
 תאמא: ומכל קמא אמיאי איצטריך "ערה"
 למעוטי הקדש? תיפוק ליה מ'רגוב מבית האיש',
 דרשני' ב"מורבג" (שם ש, ע, א): אלא מבית הקדש'
 ויש לומר: דחתם אי'רעהו סמוך, ועיקר קרא לא
 אחא לא דרשנא: ונתב' מיתר' וליכא מיתר' לא
 חגב. ונקטיה נמי לענין הקדש. אי נמי, חתם גנב
 עצמא, חכא איצטריך לטוען טעת גבא. ולמסקנא
 ד"מורבג" (שם) לא הוי כלל פטר קרא ד"על כל
 דבר פשע", דמסקי: "מסקי" לריבוי הוא. והני פירי

חד למעוטי קר

בכלהו נמי טענת אחרים והודאת עצמן ניהו! אלא בדרבה קמילפלי, דאמר רבה: מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע? חזקה אין אדם מעז פניו בפני בעל חובו; והאי בכלויה בעי דליכפרויה, והאי דלא כפרויה - משום דאינו מעז פניו בפני בעל חובו, ובכלויה בעי דלודי ליה, והאי דלא אודי ליה - אישמומטי הוא דקא משתמיט מיניה, סבר: עד דהוי י וזוי ופרענא ליה, ונרמנא אמר: רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכלויה; רבי אליעזר בן עקיב סבר: לא שנא בו ולא שנא בכבנו אינו מעז, והלכך לא משיב אבידה הוא; ורננן סברי: בפניו הוא דאינו מעז, אבל בפניו כגו מעז, ומדלא מעז - משיב אבידה הוא. - מי מצית מוקמת לה פרבי אליעזר בן עקיב? הא קתני רישא: "מנה לאבא בידך", - "אין לך בידך אלא חמשים דינר" - פטור, מפני שמשיב אבידה הוא! - הם דלא אמר "בר ל", הכא דאמר "בר ל" - שמואל אמר: קטן - לקמן ליפרע מנכסו, להקדש - ליפרע מנכסו הקדש. - לקמן ליפרע מנכסו קטן, תנינא: מנכסו ותומים לא יפרע אלא בשבועה, תרתי קמה ליה - הא קמישמע לו, בדאבני קשישא, דתני אבני קשישא: ותומין שאמרו - גדולים, ואין צריך לומר קטנים, בין לשבועה בין לזיבורית. - מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה, ומה לי לגבות! - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: הדיוט הוא הקדש - דאין אדם עושה קנוניא על הקדש, קא מיש שהקדיש כל נכסיו ואמר: "מנה לפלוני בידך" - נא הקדש! אמר: הני מילי שכיב מרע, דאין אדם חוטא **משנה** ואלו דברים שאין נשבעין עליהן: העבדים, בהן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה. שו משלם. רבי שמעון אומר: קדשים שחייב באחריותן - אין נשבעין עליהן. רבי מאיר אומר: יש דברים ש מודים לו. ביצד? "עשר גפנים טעונות מסרתי לך", ור מחייב שבועה, וחכמים אומרים: כל המחזור לפרקע דבר שבמדה, ושבמשקל, ושבמנן. ביצד? "בית מלא וחלה אומר: "איני יודע, אלא מה שהתחת אתה נותן אומר: "עוד החלון". חייב. גמרא תשלומי כפל מן כל - זבל, "על שור ועל חמור ועל שיה ועל שלמה" - כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט, מה היה אף כל דבר המוטלל וגופו ממוין, יצאו מרקעות - לפרקעות, יצאו שטרות - שאף על פי שהן מוטלל כתיב. "ולא תשלומי כפל ולא ארבעה וחמשה" - מאי תנא, ולא תשלומי שלשה וארבעה. "שומר חנם א

וְרַבְנָא אַמַאי פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ: אֵלֶּא בִּרְבֵּיתָא קִמְפִּילֵי
טַעְנָה חֲשׂוֹבָה בְּמִקְוֹם אַחֵר, דְּכֹתִיב (כ"ו י"א) –
וְנָתַתָּה חֲשׂוֹבָה לְמִקְוֵי אִשִּׁי, דְּמִכָּא דְּלִי – בִּרְבֵּיתָא
קִמְפִּילֵג: הָתָם דְּלֵא אִמֵּר בְּרִי לִי – רִישָׁא דְקִתְנִי
פְּטוּר – דְּלֵא אִמֵּר הִיתוּם בְּרִי לִי, סִיפָא דְקִתְנִי
נִשְׁבַּעֵי לְקִטְן – דְּאִמְרוּ בְּרִי לִי, וְהִיא מְנַכְסִי קִטְן
מְנַכְסִי לְקִטְן, וְאִפְּלוּי הִרְצִינָא שְׂטֵר עֲלֵיו – צִירָךְ
שְׁבוּעָה שְׁלֵא נִתְקַבֵּל חֹב זֶה מֵאִתִּי, לִיפְרַע
מְנַכְסִי הָתָם – דְּמִקְדָּשִׁי נִכְסִי וְיִצְא עֲלֵיו שְׂטֵר
חֹב וְכֵא לִיפְרַע מִן הַנְּכֵסִים, צִירָךְ שְׁבוּעָה, תֵּינִינָא
מִסְכַּכַת כְּתוּבוֹת (פ"א א) לְקוֹמְנִי בִּילֵּא דְתַשְׁבַּעִי
(שְׁבוּעַת מָה, א), בֵּין לִזְבוּבִית – דִּתְנִן
בִּ"תִּנְזֻקָא" (נִטְרָן מַה, ב) אִין נִפְרַעִין מִן הִיתוּמִין
לְאֹדִים מִן הַזְבוּבִית, וְהִיא תִּדְנַג תְּרִיתִי, חֲדָא
גְּדוּלִים וְחָדָא לְקִטְנִים, וְהִיא עוֹשָׂה קִנְיָנִי אֵל
הַחַיִּיּוֹם – הִלֵּת לָהּ חֹדֶשׁ עֲשֵׂה עֲשֵׂה רִמְיָתָא עֲלֵיהּ,
וְאִמֵּר אֲנִי חַיִּיב לָהּ, כְּדִי שְׂטֵרָתָךְ הִקְרַעְתָּ מִמֶּנּוּ,
וְיִחְלָקוּ בְּרִמְיָתָא, מִנָּה פְּלִיגֵי אִין – חֲבִיתָא
תַּחֲלֵה מִן הַנְּכֵסִים קִדְּמִיתָא, אִין חֲדָא חֲסֹאֵס
וְלֵא לִי – בִּשְׁבִיל רִישָׁךְ, מִשְׁנָה קִדְּמִישׁ
שְׁחִיב בְּמַחֲרִיתָא – בְּגוֹן אִמֵּר (דְּרִי עֲלֵי עוֹלָה"
וְהַפְרִישׁ בָּהֶם) לְגִדְרוּ הַקְּרִידָה לֵה – נִשְׁבַּע
עֲלֵיהּ שְׁחָתָא שְׁהַפְקִין בִּידֵי, דִּרְעוּתָא" קִרְנִין עֲלֵיהּ
דְּבֵר הַגֵּרוּם לְמַמּוֹן לְרַבִּי שְׁמוּעֵל בְּרַבְנָא דְמִי, יֵשׁ
דְּבָרִים שְׁחָן בְּקִרְעָה – שְׁמַחְבוּרִין לְקִרְעָה, וְאִין
בְּקִרְעָה, וְשׁוּבְעִין עֲלֵיהּ, וּבְמִבְרָא מִפְּרִשׁ
פְּלוּגִיתִיהּ, נִגְמָרָא וְלֵא תְּשַׁלְּמוּי שְׁלֹשָׁה
וְאִיבְעָה, וְכִין דְּכַפֵּל לִיכָא, הוּא לָלוּ שְׁלֹשָׁה
וְאִרְבַּעַה.

ממעטי כל הני.

שְׁבוּעַת הַדְּרִינִין - פֶּרֶק שִׁישִׁי דִּקְנָה עֲמוּד א' מִתּוֹךְ מְהוֹרֵת "אֶבֶן יִשְׂרָאֵל" (שְׁטִינְזֶלֶץ) רמג
רש"י

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וכו' - פרשת שומר חנם היא, דתניא
ב"השואל" (בבא מציעא צד, ב) פרשה ראשונה בשומר חנם, ושניה בשומר שכן,
ושלישית בשואל. ובגי שומר חנם אין לו עליו אלא שבעה, כדכתיב (שמות כב) "ונקרב
בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו". ודבור זה שייך למשנה לעיל מז, בן אינו
משלם - גניבה ואבידה הכתובה בו לדידיה,

וכל בהמה לשמור חזר וכלל - אף על גב דבירש תורת כהנים קאמר: מפרט וכלל ביצד,
ומייחתי האי קרא - לסימנא בעלמא הוא דנקיטה, הדבא כלל ופרט וכלל הוא.
בבצורות דמין - נראה ולענן שבת לבולי עלמא לאו בבצורות דמין, וכמחבורות דמין,
דבמר מקצירת סמננן שהיתה לאחר ששומרים פליקע. ולענן בעיז, בן אינו צריכי
לארעא - לבולי עלמא בבצורות דמין, כדומבח
בפרק "עזרה" (כתובות א, א) גבי דא דאמר רב

ויספי: ויל על גב דא מתמרד דעל בודיא, דפריך: סוף
סוף לה תעמוד לזוז כחוז דמי, ואי הוה סוף
לפלוגתא הדבא, מאי קשיא ליה? דלמא כרבנן
סבירא ליה. מיהו רבינו גונאל פירש דהוי רבי
מאיר, דקיימא לן, חב, משום דבפרק "הבונס"
(בבא קמא נט, ב) גופין פסוק שמעון דאמר:
אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים,
כדמפרש טעמא בגמרא דבי מאיר דהנאגא "דבער
בשדה אחר" שום זה לא היא אלא על גב שדה
אחר - הני גמלי מיהו דצריך להודיה, הני כיון דלא
צריכי לשדה בעינייהו בעי לשלומי, אלמא
דבתלושין דמי. ושייך למשנה לעיל מז, בן **אלא**
על דבר שבמדה כו' - פירש רבינו יצחק בן אשר
דנפקא לן מזהבא דרדשין בריש "מרווח" (בבא
קמא סג, ב): "שלמה" למעוטי דבר שאינו מסוים,
דהיינו שלא במדה ובמשקל ובמנין. ומיהו יש
מפרשים שם פירוש אחר, דאמא לאפוקי חצי
רמון חצי אגוז, כדאמרינן ב"הורד" (בבא מציעא
מז, א) גבי קנין מה נעל דבר המסוים אף כל דבר
המסוים, לאפוקי חצי רמון חצי אגוז דלא, **וז**
אומר עד הוי - לתאן דאמר "חילק" פטור (בבא
מציעא כד, א) צריך להביא חזק משום דעמיד
שמדה אינו בעין. **ליפלוג** וליחני בדידה -
דבלאו הכי מיידי סיפא ב"בית זה", דבבית סתם,
אפילו עד הוי עד החלון אין דבר שבמדה. **אלא**
אמר רבא, דאם תאמר: ואמאי לא משט מקריא מלאה
מלא' דבר שבמדה? דכיון דאמר ליה "בית זה
מלא' זה מחזורי לו חסירה - נראית חסירה, והרי
הוא כזה אמר" עדי הגג" זה אמר "עד הוי!" ויש
לומר: דאמא חסירה אלא משט מקריא מלאה
ואין ידוע מה ביניהם, אי נמי, בעינן שיוכר מדה
בדחאתו. **לא** לאתווי בית זה מלא - ואם
תאמר: ודלמא לאתווי בית סתם, דאכתי לא תנא
ליה, דטעמא דפטורא דהיינו רבן הושע דמה
שדורה לו לא טענו, כדפירש, ובית סתם הודה לו
מה שטענו ויש לומר: דלשון "שטעננו" משמע
שניכרית טענותיהם שביניהם, והיינו נמי
לישנא דרבא אדעתא ולשון "וזהו" משמע
שמכיר בדחאתו מדה, אבל קשיא: אמאי תני "זה
הכל?" הא לא שייך לרישא, דהוי מה שטענו לא
הודה לו ולמאי דמוקי לה במנורה של חליות
נחת, דברשאי אפילו של חליות פטור אף על גב
דהודה לו מה שטענו, דבעינן דבר שבמדה.
והשתא נחת נמי דמייחתי ב"זה הכלל" "בית זה
מלא", דלביט סתם לא איצטריך, דמירישא
שמענא לוי כיון דלא חזר ורבי שבמדה, **ויוציא**
השמן את הפקדון - פירש בבבא מציעא, שמא לא
דקדק זה בשומא, ופסלנו לעדות ולשבעה. וכן
פירש רבינו גונאל כאן, אבל בריש "המפקדון"

"כי יתן איש אל רעהו" - **כָּלָל**, "כֶּסֶף או כִּלִּים" - **פֶּרֶט**,
"**לְשֹׁמֵר**" - **חֹזֵר וְכֹלֵל**; **כָּלָל וּפֶרֶט וְכֹלֵל** אֵי אִתָּהּ דִּין אֱלָא
עֵינֵין הִפְרֵט: מִזה הִפְרֵט מִפּוֹרֶשׁ דְּבֵר הַמְשַׁלְטֵל וְגוֹפֵו
מִמּוֹן, אִף כֹּל דְּבֵר הַמְשַׁלְטֵל וְגוֹפֵו מִמּוֹן, וְיֵצֵאוּ שְׁרָקְעוֹת
שְׂאֵינן מְשַׁלְטֵלִין, וְיֵצֵאוּ עֲבֵרִים - שְׁהוֹקֵשׁ לְשְׁרָקְעוֹת,
וְיֵצֵאוּ שְׁמֹרוֹת - שְׂאֵף אִף פִּי שְׁמִלְטֵלִין אִין גּוֹפֵין מִמּוֹן.
הִקְדֵּשׁ - "רַעְיוֹה" פְּתִיב. "נִשְׂאָף שֶׁכֶּר אִינוּ מְשַׁלְמִין".
מִנְלָה? דִּתְנֵנוּ בְּדִבְנֵי: "כִּי יתן איש אל רעהו" - **כָּלָל**,
"**חֲמוּר** או שור או שֶׁה" - **פֶּרֶט**, "וְכָל בְּהֵמָה לְשֹׁמֵר" -
חֹזֵר וְכֹלֵל, **כָּלָל וּפֶרֶט וְכֹלֵל** כֹּו' עַד הִקְדֵּשׁ - "רַעְיוֹה"
פְּתִיב. "רְבִי מֵאִיר אָמַר: יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן קְרָקְעָה וְאִין
קְרָקְעָה" כֹּו'. מִכָּלל דְּרַבִּי מֵאִיר סָבֵר: כֹּל הַמְחֻבֵּר
לְקָרְעָה אִינוּ קְרָקְעָה? אֲדִמְפִּילְגִי בְּמַעֲנוֹת לִפְלִגִי
בְּסוֹקוֹת! (אֱלָא) אָמַר רַבִּי יוֹסִי דְּרַבִּי חֲנִינָא: הֵבֵא
בְּעֵבִים עֲוֹנוֹתָה לְהַבְצֵר קְמִיפְלִגִי, דְּרַבִּי מֵאִיר סָבֵר:
בְּבִצּוֹרוֹת דְּמִין, וְרַבֵּנן סָבֵר: לֹא בְּבִצּוֹרוֹת דְּמִין. "אִין
נִשְׁבְּעִין אֱלָא עַל דְּבֵר שְׁבֻמָּה וְשְׁבֻמָּשְׁקָל" כֹּו'. אָמַר
אֲבִינִי: לֹא שְׁנוּ אֱלָא דְּאָמַר לִיה "בֵּית" סָתָם, אֲבָל אָמַר לִיה "בֵּית זֶה מֵלֵא" - וְדִיעָא מַעֲנִיתָהּ.
אָמַר לִיה רַבָּא: אִי הֵב, אֲדִתְנִי סִיפָא: זֶה אֹמֵר עַד הַיּוֹז וְזֶה אֹמֵר עַד הַחֲלוֹן - חֲתִיב, לִפְלִגֵו
וְלִתְנִי בְּדִידָה: בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים - בִּ"בֵּית מֵלֵא", אֲבָל "בֵּית זֶה מֵלֵא" - חֲתִיב! אֱלָא אָמַר
רַבָּא: לְעוֹלָם אִינוּ חֲתִיב עַד שְׂטִיעֵנְנוּ בְּדָבָר שְׁבֻמָּה שְׁבֻמָּשְׁקָל וְשְׁבֻמֵּנִין, וְיִוְדָה לוֹ בְּדָבָר שְׁבֻמָּה
וְשְׁבֻמָּשְׁקָל וְשְׁבֻמֵּנִין. תְּנִינָא מִוְרִיתָה דְּרַבָּא: "כּוֹר תְּבוּאָה לִי בִידָךְ", וְהֵלֵא אֹמַר: "אִין לָךְ בִּידָךְ"
פְּטוּר; "מִנּוֹרָה גְּדוֹלָה יֵשׁ לִי בִידָךְ" - "אִין לָךְ בִּידִי אֱלָא מִנּוֹרָה קְטָנָה" - פְּטוּר; "אֹנֹרָה
גְּדוֹלָה יֵשׁ לִי בִידָךְ" - "אִין לָךְ בִּידִי אֱלָא אֹנֹרָה קְטָנָה" - פְּטוּר. אֲבָל אָמַר לוֹ: "כּוֹר תְּבוּאָה
יֵשׁ לִי בִידָךְ", וְהֵלֵא אֹמַר: "אִין לָךְ בִּידִי אֱלָא לְחֵד" - חֲתִיב; "מִנּוֹרָה פֶּת עֶשֶׂר לִטְרֵין יֵשׁ לִי
בִידָךְ" - "אִין לָךְ בִּידִי אֱלָא פֶּת חֲמִשׁ לִטְרֵין" - חֲתִיב. כִּלְכֹּל שֶׁל דָּבָר: לְעוֹלָם אִינוּ חֲתִיב עַד
שְׂטִיעֵנְנוּ בְּדָבָר שְׁבֻמָּה וְשְׁבֻמָּשְׁקָל וְשְׁבֻמֵּנִין, וְיִוְדָה לוֹ בְּדָבָר שְׁבֻמָּה וְשְׁבֻמָּשְׁקָל וְשְׁבֻמֵּנִין. "כָּלָל
שֶׁל דָּבָר" - לֵאֲתוּינִי מֵאִיר? לֹא לֵאֲתוּינִי "בֵּית זֶה מֵלֵא". וּמֵאִי שְׂנֵא מִנּוֹרָה גְּדוֹלָה וּמִנּוֹרָה קְטָנָה,
מַה שְׂטִיעֵנִי אִל הוֹדָה לוֹ וּמַה שְׁהוֹדָה לוֹ לֹא שְׂטִיעֵנִי? אִי הֵב, פֶּת עֶשֶׂר פֶּת חֲמִשׁ נָמִי - מַה
שְׂטִיעֵנִי אִל הוֹדָה לוֹ וּמַה שְׁהוֹדָה לוֹ לֹא שְׂטִיעֵנִי! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: הֵבֵא בְּמִנְיָהּ
שֶׁל חֲלִיּוֹת עֶסְקִינָן, דְּקָמָא מוֹדֵה לִיה מִיָּהָ. אִי הֵב, אֹנֹרָה נָמִי - נִתְּנִי וְלֹאִמֵּי בְּדִלְיָפִי! אֱלָא
דְּלִיפִי לֹא קִתְּנִי - הֵבֵא נָמִי בְּשֶׁל חֲלִיּוֹת לֹא קִתְּנִי! אֱלָא אָמַר רַבִּי אָבָא בַּר מִמְלֵ: שְׂאֵינִי מִנְיָהּ,
הוֹאִיל וְכֹל לְגוֹרָה וְלֶהֱעֻמֵּידָה עַל חֲמִשׁ לִטְרֵין. מִשְׁנֵה תְּמִלּוּתָה אֵת חֲבִירוֹ עַל הַמִּשְׁפּוֹן וְאֲבָר
הַמִּשְׁפּוֹן, אָמַר לוֹ: "סֵלַע הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְשֵׁקֶל הִיָּה שְׁוֵה", וְהֵלֵא אֹמַר: "לֹא כִי, אֱלָא סֵלַע
הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְסֵלַע הִיָּה שְׁוֵה" - פְּטוּר. "סֵלַע הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְשֵׁקֶל הִיָּה שְׁוֵה", וְהֵלֵא אֹמַר: "לֹא
כִי, אֱלָא סֵלַע הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְשֵׁלֶשֶׁה דִּינָרִים הִיָּה שְׁוֵה" - חֲתִיב. "סֵלַע הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְשֵׁתִּים הִיָּה
שְׁוֵה", וְהֵלֵא אֹמַר: "לֹא כִי, אֱלָא סֵלַע הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְסֵלַע הִיָּה שְׁוֵה" - פְּטוּר. "סֵלַע הַחֲלִיטִיד
עָלָיו וְשֵׁתִּים הִיָּה שְׁוֵה", וְהֵלֵא אֹמַר: "לֹא כִי, אֱלָא סֵלַע הַחֲלִיטִיד עָלָיו וְחֲמִשָּׁה דִּינָרִים הִיָּה
שְׁוֵה" - חֲתִיב. חֲתִיב וּמִי נִשְׁבְּעִי? מִי שֶׁהִפְקִדוֹן אֲצִלוֹ, שְׂמֵא יִשְׁבַּע זֶה וְיִוְצִיא הֵלֵא אֵת הַפְּקִדוֹן.

(בבא מציעא לד, ב) הקשה לרבי המפרש כן וכי עברין תקנה לרשיעי? אלא טעמא - שמא יוציא והלא הפקדון תמצא בשבעת לוי לבטלה.
ואמר

ואמרו רבנן שישבע המלוה ויטול – ולקמן נפרש בעדות השם אמאי לא תנא לה לקמן בהדי נשבעין ונטילין.

והשתא דאמר רב אשי – משמע הכא דקאי שינאי דרב אשי. ואם תאמר: דבריש "ההפקדן" (בבא מציעא דף ק"א) משמע דהדר ביה רב אשי מנח שינאי, דכי

הדר פריך ה"מ לרב הונא מרישא דסיפא; דקתני:

- 1 "סלע הלויתני עליו ושתיים היה שוה" והלא אמור
- 2 "לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה"
- 3 פטור, ואי חלק מנו דרשנשבע שאין ברשותו
- 4 לשבעה נמי על ידי גלגול כמה היה שוה, ומוקי
- 5 לה רב אשי במאמנו – אלמא הדר ביה. דהא
- 6 רישא נמי מצי לשנוי הכי ותהא כולה במאמנו?
- 7 ויש לומר: דברישא לאו אורחיה דלחנניהו ואי
- 8 לא יכול לישבע משום שמוא יוציא הלא הפקדון
- 9 ויפסיד. **ה"כ** קאמר מי נשבעה תחלה – מה שכתוב
- 10 בקנטרס: ולעולם אסיפא קאי דשבעה אמלוה,
- 11 נראה עתה פסוק, אמאי ארישא קאי, דשבעה גבי
- 12 לוח היא. **אבל** קתא ונסכא לא – פירש
- 13 בקנטרס: דכיון דנסכא תב פירעון היא אל קבלו
- 14 עליה אלב דבמי שחייה. וקשיא: דבסמוך פריך
- 15 ממתניתין: אמאי חזי לנסא ליה הא קבילתה
- 16 ומאי קושיא? שמואל מודה במידי דבר פירעון
- 17 וליכא למפרע דלמחרתיו פריך, מדרשגני: כי קאמר
- 18 שמואל כו'. ובדוחק יש לחלק, דמדור רב נחמן
- 19 בחד נסכא וא בחד נסכא, אבל נסכא בחדיו
- 20 מוכחא מילתא דקתא למשכון ונסכא לאפירעון.
- 21 ונראה לפירש דהכי קאמר: אבל קתא ונסכא לא.
- 22 אלא אבד כל חד לפי מצי דרשייה. דאם הנסכא
- 23 שחייה עבר קתי, אבד נסכא דהיינו עשר חלקים,
- 24 אבד קתא אבל חלק אחד עשר. ועוד נראה לפירש
- 25 קתא ונסכא לא – ואי אבד קתא לא אבד פלגא
- 26 אלא מאי דשוי, דעיקר סמיכת המלוה על הנסכא,
- 27 אבד נסכא אבד כולו. ואי אבד נסכא ברישא –
- אבד פלגא, אבד קתא – אבד כולה. נהרדעי
- אמרי: אפילו אבד קתא ברישא אבד פלגא. וגרס
- ברישא ומיליתיו אבד קתא פלגא.
- מתניתין** דברישא כי קאמר שמואל בדלא
- פירש – רבינו חננאל גריס איפכא, וכן רבינו חם.
- ומוקי דשמואל בדפריש, דאין סברא להפסיד
- למלוה כל חובו לגמרי היבא דלא פירש, ואם
- תאמר: כי מוקי בסמוך פלגותא דרבי אליעזר.

דדריש עקיבא ברשומאל, א' בדפריש יאלי טעמא דרבי אליעזר? ויש לומר דקסבר רבי אליעזר דאסמכתא בעלמא היא. ואפילו כנגד המשכון לא מפסיד, כדאשכח ב"ב איהוה נשך" (בבא מציעא סו, ב) דקאמר דאסמכתא בעלמא לא הוי אפילו אפתחין למיגבא מיניה. ורבי עקיבא לא חשיב אסמכתא אלא כנון "אם אוכרי ולא אעביר", שאין ברעתו להחזיקו אלא להביטו חבירו להזמיקו על דבריו שיאמינהו, אבל הכא דעתו לכך ולכך אמור כדי לקיים. ואפילו מן חדשי משכון בקוביא אסמכתא בפרק "זה בורר" (סנהדרין כד, ב), דחם שאני שלא הפסיד, אבל הכא שפסיד משכנו גמר ברעתו להפסיד כל החוב. וכך שכן אי שמואל איירי בדלא פירש שמוא צריכס לטעם זה. ועוד יש לומר דבאלא אסמכתא פלגי, "רפרשי" לא להוי שפירש בהדיא שפסיד כל החוב, אלא מה שפירש ביה תנאל, דפרש שמואל: אף על גב דלא שוי אלפא חזי קבלתיה. דרבי אליעזר סבר דלענין זה קיבלה – שיעבענו בידי עז שפירש כל חובו. ורבי עקיבא סבר דלחבי קבלו – דאם אבד המשכון אבדו מעותיו. ואם תאמר: בפרק "האומנן" (בבא מציעא פא, ב) אמאי לא מוקי מתניחן דרמוליה על המשכון שומר שכר אפילו כרבי אליעזר, ולימא בדפריש מודה רבי אליעזר, כדשמואל? ויש לומר: אי מודה בדפריש ופלוגתא בדלא פירש, אמאי לא יפסיד כנגד המשכון לרבי אליעזר. דישבע וטול מעותיו משמע אפילו מה שכנגד המשכון, דמה שכנגד המשכון חשיב כמפרש, והשתא נמי נחא את דקאמר דבולי עלמא לית להו דשמואל, דהוה ליה למימר דבולי עלמא אית להו דשמואל. דבשלמא לית גירסת הספרים והקונטרס דשמואל איירי בדלא פירש לא מצי למימר כולי עלמא אית להו דשמואל, דכיון דאפילו לא פירש תפסיד כל החוב, אם כן בדפריש נמי, נהי שלא יפסיד כנגד כל החוב, במה מקום כנגד המשכון יפסיד, ואמאי לרבי אליעזר יטול מעותיו, דמשמע אפילו כנגד המשכון? אבל לפירוש רבינו חננאל, דמוקי שמואל בדפריש, הוה ליה למימר דבולי עלמא אית להו דשמואל, ולרבי אליעזר ישבע וטול כיון דלא פירש, וטעמא דרבי עקיבא משום דרבי יצחק כדמפרש השתא. אבל לפי מה שפירש כנגד המשכון חשיב כמפרש נחא, דהאי רבי אליעזר לית ליה דשמואל, מדיטול אפילו מה שכנגד המשכון, לא שייך למימר דלכורן דברים בעלמא תפס ליה לענין מה שכנגד המשכון. והא דקאמר לקמן: למאי תפס ליה לכורן דברים בעלמא, היינו אי כולי עלמא לית להו דשמואל, ואי הוה אמר דאין חלכה בשמואל הוה נחא טפי הא דלא קאמר דבולי עלמא אית להו דשמואל. ומטעם זה פסק רבינו חננאל דאין חלכה בשמואל, כיון כי בהלכות גדולות. ואין נראה, דמכאן אין ראיה, דלא הוה מצי לומר כולי עלמא אית להו כדפרישיה. ואירובה, נראה דהלכתא כוחתיה, דקימא לן כרר נחמן בדיני. ועוד, דלרבה דקימא לן כוחתיה לגבי רב יוסף, דבסמוך עריך לוקאנהו פלוגתיהו דרבי אליעזר ורבי עקיבא כדשמואל בנו שמפרש, וקימא לן כרבי עקיבא דרבי אליעזר שמוחי הוא. ועוד מודה לקמן ההיא דאין שוה אלא פלגא ונסכא, ובפרק "חובב" (שם מה, ב) מודה לרבי יוחנן דאמר בערבון כנגד כולי הוא קונה, אם כן רבי יוחנן כשמואל, ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, כדשמואל אין ראיה, דאף על גב דלענין נהי מיתחיל חלכותא כוחתיה בדיני, והיא דערבון לענין איסור איתחיל. ולפי פירוש רבינו חננאל דאריי שמואל בדפריש, הוה דערבון אריי נמי בדפריש.

גמרא אהני? אילימא אסיפא, ותופוק ליה דשבועה גבי מלוה? אמר שמואל: ארישא. וכן אמר רבי תינא: רבי תינא בר רב: ארישא. וכן אמר רבי יוחנן: ארישא. מאי רישא? סיפא דרישא: "סלע הלויתני עליו ויסקל היה שוה", והלא אומר: "לא כ, אלא סלע הלויתני עליו וישלשה דירנן היה שוה" – כתיב: דשבועה גבי לוח היא, וישקלוה רבנן מלוה וישריהו אפילוה. והשתא דאמר רב אשי, דקימא לן: זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה שוה – הכי קאמר: מי נשבע תחלה? מי שהפקדון אצלו, שמוא נשבע זה ויוציא חלקה את הפקדון. אמר שמואל: האי מאן דאזיפיה אלפא וזוי לחכריה ומשפן ליה קתא דמנלא, אבד קתא דמנלא אבד אלפא וזוי, אבל תרתי קתאתי לא. ורב נחמן אמר: אפילו תרתי קתאתי, אבד חדא – אבד חמש מאה, אבד איחד – אבד פוליה, אבל קתא ונסכא לא. נהרדעי אמרי: אפילו קתא ונסכא, אבד נסכא – אבד פלגא, אבד קתא אבד פוליה. הנן: "סלע הלויתני עליו ויסקל היה שוה", והלא אומר: "לא כ, אלא סלע הלויתני עליו וישלשה דירנן היה שוה" – כתיב: ולימא ליה: הא קבילתיה! – מתניתין דבפריש, שמואל בדלא פריש. לימא פתנאי: המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשפון – ישבע ויפול את מעותיו, דברי רבי אליעזר; רבי עקיבא אומר, יכול הוא שיאמר לו: כלום הלויתני אלא על המשפון, אבד המשפון אבדו מעותיך. אבל המלוה אלה וזה בשטר והנהיג משפון בידו, דברי רבי – אבד המשפון אבדו מעותיו; היכי דמי? אי דשוי שיעורי וזוי, מאי

גמרא והשתא דאמר רב אשי זה נשבע וזה נשבע הכי קאמר מי נשבע תחלה כו' – והא דרב אשי בבבא מציעא הוא בפרק "המפקדן", דאמר רב הונא תריס גבין שומר שכר שטען נגנבה וחיבי עצמו בתשלומין: משביעין אותו שבעה שאינה ברשותו, חישינן שמא ענינו נתן בה ורוצה לקנותה בדמים. ואותבניהו מהא דתנא ורוציא הלא את

גמרא אהני? אילימא אסיפא, ותופוק ליה דשבועה גבי מלוה? אמר שמואל: ארישא. וכן אמר רבי תינא: רבי תינא בר רב: ארישא. וכן אמר רבי יוחנן: ארישא. מאי רישא? סיפא דרישא: "סלע הלויתני עליו ויסקל היה שוה", והלא אומר: "לא כ, אלא סלע הלויתני עליו וישלשה דירנן היה שוה" – כתיב: דשבועה גבי לוח היא, וישקלוה רבנן מלוה וישריהו אפילוה. והשתא דאמר רב אשי, דקימא לן: זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה שוה – הכי קאמר: מי נשבע תחלה? מי שהפקדון אצלו, שמוא נשבע זה ויוציא חלקה את הפקדון. אמר שמואל: האי מאן דאזיפיה אלפא וזוי לחכריה ומשפן ליה קתא דמנלא, אבד קתא דמנלא אבד אלפא וזוי, אבל תרתי קתאתי לא. ורב נחמן אמר: אפילו תרתי קתאתי, אבד חדא – אבד חמש מאה, אבד איחד – אבד פוליה, אבל קתא ונסכא לא. נהרדעי אמרי: אפילו קתא ונסכא, אבד נסכא – אבד פלגא, אבד קתא אבד פוליה. הנן: "סלע הלויתני עליו ויסקל היה שוה", והלא אומר: "לא כ, אלא סלע הלויתני עליו וישלשה דירנן היה שוה" – כתיב: ולימא ליה: הא קבילתיה! – מתניתין דבפריש, שמואל בדלא פריש. לימא פתנאי: המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשפון – ישבע ויפול את מעותיו, דברי רבי אליעזר; רבי עקיבא אומר, יכול הוא שיאמר לו: כלום הלויתני אלא על המשפון, אבד המשפון אבדו מעותיך. אבל המלוה אלה וזה בשטר והנהיג משפון בידו, דברי רבי – אבד המשפון אבדו מעותיו; היכי דמי? אי דשוי שיעורי וזוי, מאי

גמרא והשתא דאמר רב אשי זה נשבע וזה נשבע הכי קאמר מי נשבע תחלה כו' – והא דרב אשי בבבא מציעא הוא בפרק "המפקדן", דאמר רב הונא תריס גבין שומר שכר שטען נגנבה וחיבי עצמו בתשלומין: משביעין אותו שבעה שאינה ברשותו, חישינן שמא ענינו נתן בה ורוצה לקנותה בדמים. ואותבניהו מהא דתנא ורוציא הלא את

ורב יוסף אמר בשומר שכן – ואם תאמר: דאמרין בראש השנה (כו, א): המודר תנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעת מצוה והמודר הנאה מן המעין מותר לטבול בו טבילה של מצוה, ואנאמי לא מיתנהו לרב יוסף, דחשיב ליה כהכי בשומר שכוו ויש לומר: דשאני שומר אבידה ומשכון, כדכנה פעמים שיתעסק בה לשתוחא לצרכה ולהצניעה יפטר מליתן לו, אבל חתם יכול לבחין לתקוע ולטבול במקום שלא יכא שם עני באוזה שנה.

במלוה צריך למשכון – פירש בקונטרס: 1
להשתמש, ונכנסה מן החובות דמי 2
שכירות המשכון, כי הא דאמר פרק "האומנין" 3
(בבא מציעא פ, ב): שוכר אדם משכנו של עני 4
מפני שאינו אלא כמשיב אבידה לבעלים, ורבינו 5
תנאל פירש: צריך למשכון – שאינו 6
להלוות לו בלא משכון, וקשה: דאטו משום הכי 7
לאו מצוה קא עביד? 8
אלא לאו כנגד חובו ובדשמואל קמפליג – ואף 9
על גב דלמאן דלית ליה חובא שמואל יגבי אבד 10
המשכון אינו מפסיד אפילו כנגד המשכון, הבא 11
מכל מקום נגד המשכון אינו משמט, דגבי אבידה 12
דאי כיון דלית ליה דשמואל לא נקט למשכון 13
לענין שפסיד.

הדרן עלך שבועת הדיינין

כל הנשבעין. ואלו נשבעין ונטולין בו – תימנה: 2
דלא חשיב ההיא דתנן לעיל (מג, א) מי 2
נשבע מי שהפקדון אצלו, למאי דמוקי לה אסיפא 2
דרישא, וכל הני דתנן לקמן בפירקין (מז, א) 2
הפוגמת כותבה ודע אחד מעידי שהיא פרושה 2
כו', וליכא לשנויי דתנא ושירי, כיון דרנני "ואלך" 2
כדאמרין בפרק קמא דקדושין (טז, א) ויש לומר: 2
דלא חשיב אלא הנהו שאין כנגדן ראוין לישבע. 2
התקבלה מן הדין ודע אחד מעידי שהיא פרושה 2
עשרים וחמשה דינר כסף, וזכי נמי מוכח בהדיא 2
בריש "הודיה" (בבא מציעא מד, מד), וקשה לרבינו 2
תם: דאין נשתנה כל כך, דעכשו אין זקוק של 2
זהב ודקדוקא וזקוקים של כסף ואומרי רבינו 2
תם: דדינר זהב עוב משל כסף הדיה שוקל כפליים. 2
וכן משמע ב"א"ו טריפות" (חולין נה, ב) שהיה 2
משונה בעביו, מדנקט: אם נשתתרי כעבוי דיער זהב 2
גבי ינקא, הטהול, לא לפיכך שום עשרים ודמשה. 2
שהזהב שוה שנים עשר של כסף, כדמוכח באגרת 2
שמואל, דפריך קראי אהדיה, דכספר שמואל (ב 2
כד) כד גבי גורן ארונה כסף חמשים שקלים" 2
וכתבי הדימיס (א, א) כתבי "שקלי דה"ש 2
מאות", ובפרק בתרא דזבחים (קטז, ב): משני עלה 2
שונה ממל שנט תשמיש, אבל במדרש משני 2
שנתן לו שם מאות שקלי כסף שדש תשמיש של 2
זהב, ודקא דשמואל: דהיפוש: כסף כל כך של שהם 2
תשמיש של זהב, ודבריו הדימיס – שם מאות מכסף 2
שחן חמשים שקלים זהב, ודיינו שנים עשר 2
חלקים. ודיני היתר, אומר רבינו תם: שהיו נהנין 2
אותו להכרע, כדמוכח בפרק "יש כבור" (בבאור) 2
(א, א) גבי פירין הבן, דקאמר: יתיב ליה דיער דמבן 2

ורב יוסף אומר: בשומר שכן דמי; לימא, דרב יוסף
תנאי היא? – לא, בשומר אבידה – דכולי עלמא אית
לחו דרב יוסף, והבא במלוה צריך למשכון קא מיפלגו,
מר סבר: מצוה קא עביד, ומר סבר: לאו מצוה קא
עביד. לימא תנאי: הפלוה את הכירו על הפמשון
ונכנסה שמיטה, אף על פי שאינו שוה אלא פלגא –
אינו משמט, דברי רבן שמעון בן גמליאל, רבי יהודה
הנשיא אומר: אם היה משכנו כנגד חובו – אינו
משמט, ואם לאו – משמט; מאי אינו משמט דקאמר
תנא קמא? אילימא כנגדו, מפלג דרבי יהודה הנשיא
סבר: כנגדו נמי משמט! אלא אמאי תפס משכון?
אלא לאו כנגד כולו, ובדשמואל קא מיפלגו? – לא,
לעולם כנגדו, ובהא קמפליג, תנא קמא סבר: כנגדו,
ורבי יהודה הנשיא סבר: כנגדו נמי משמט, ודקא
אמר: למאי תפס ליה משכון? דבכרו דרבי ב'עלמא.

הדרן עלך שבועת הדיינין

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין. ואלו 16
נשבעין ונטולין: השכיר, והנגל, והנחבל, 16
ושכנגדו חשוד על השבועה, והנוני על פנקסו. 16
השכיר, כיצד? אמר לו: "תן לי שכרי שיש לי בידך", 17
הוא אומר: "נתתיו", והלה אומר: "לא נטלתיו" – 17
הוא נשבע ונטול; רבי יהודה אומר: עד שתהא שם 18
מקצת הודאה, כיצד? אמר לו: "תן לי שכרי חמשים 18
דינר שיש לי בידך", והוא אומר: "התקבלת דינר 19
זהב". נגל, כיצד? היו מעידין אותו שנכנס לביתו 19
למשכנו שלא ברשות, הוא אומר: "פלגי נטלת", 20
הוא אומר: "לא נטלת" – הוא נשבע ונטול; רבי 21
יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה, כיצד? 22
אמר לו: "שני פלים נטלת", והוא אומר: "לא נטלת 23
אלא אחד", נחבל, כיצד? היו מעידים אותו שנכנס 24
תחת ידו שלם ויצא חבול, ואמר לו: "חבלת בי", 25
הוא אומר: "לא חבלת" – הרי זה נשבע ונטול; רבי 26
יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה, כיצד? 27
אמר לו: "חבלת בי שנים", והלה אומר: "לא חבלתי 28
בך אלא אחת". שכנגדו חשוד על השבועה, כיצד? 29
אחת

בשומר שכן דמי – שכן מצוה, ומלוה על המשכון נמי מצוה עבד, לימא דרב יוסף תנאי 1
היא – ומילתא דרבה דרבי תנאי היא, דרבי עקיבא לית ליה דרבה, אלא דרב יוסף מי 1
למאן תנאי היא? מי מצו לאוקמה לרבי אליעזר כוותיה: צריך למשכון – להשתמך בו 1
ונכנסה לו מן החוב דמי שכירות המשכון, ורבי אליעזר סבר: אין צריך למשכון אף כאן 1
מצוה, ולהנאתו נתכיון, והוי בשומר חנם, ורבי 1
עקיבא סבר: כיון דפרחת עליו והולך מצוה היא, 1
ולא הוי עליו אלא בשומר שכן, לימא בי הני 1
תנאי – דלא דשמואל: הפלוה על המשכון – כי אין 1
שמיטה משמטתו, דאין כאן משום "לא יגוש" 1
שהרי אינו נושא, איני משמט – לקמן מפרשי 1
בהחאו פלגא קאמר אי בכוליה חוב קאמר, אי 1
נימא כנגדו – דאין אינו משמט, דלהחאו פלגא 1
מיהא הוי משכון, כפלל דרבי יהודה – דפליג 1
עליה, דאמר: אם אין משכון כנגד חובו משמט 1
– אכנגדו נמי משמט, דאפילו הווא פלגא 1
דכנגדו ליה חשיב משכון משמט ליה שביעת: 1
אלא משכון – דתפס, למאי תפסיה אי לא 1
למשכון מיהת דהחאו פלגא? אלא לאו כנגד 1
כולו – קאמר תנא קמא אינו משמט, דאף על פי 1
שאינו שוה אלא פלגא הוי משכון כנגד כולו 1
אינו משמט כלום מן החוב, והיינו כשמואל. 1
ואתא רבי יהודה הנשיא למימר דאם אין משכון 1
כנגד הלוואתו אינו משמט כולו אלא כנגדו, לא 1
לעולם כנגדו – קאמר רבי שמעון דאינו משמט, 1
דלהחאו פלגא מיהא הוי משכון, ולית ליה 1
דשמואל, ואהחאו פלגא גופיה פליג רבי יהודה 1
הנשיא למימר דלא הוי משכון, כנגדו נמי 1
משמט – דלא הוי משכון, אלא לוכרו דדרים 1
תפסיה.

הדרן עלך שבועת הדיינין

משנה כל הנשבעין – כל המחוייבן שבועה 0
מן התורה נשבעין ולא משלמין. 0
כלומר, לא חיובה תורה שבועה לישבע וליטול, 0
אלא הנבעע ישבע לתובע ולא ישלם, ובגמרא 0
ילין לה, ואילו נשבעין ונטולין – שחוקנו להם 0
חכמים לישבע וליטול, השכיר והנגל בו – 0
כולהו מפרשי לזו במתניתין, ושכנגדו חשוד על 0
השבועה – התובע שהתבעע שכנגדו חשוד על 0
השבועה, ונתחייב הנבעע שבועה מן התורה על 0
דיל הודאה במקצת – נשבע התובע ונטול, וחזוני 0
על פנקסו – על מה שכתוב בפנקסו שהוא חובת 0
עליה הקפות שהוא מקוק, ולקמן מפרשי היכי 0
דמי. דמי זה נשבע ונטול – ובגמרא מפרשי מאי 0
שנא שכיר דחיקנו ליה רבנן, עד שתהא מקצת 0
הודאה – לרבי יהודה לא יתקנו שבועה לטול 0
אלא במקום שיש שבועה על תנאה, והפכיה 0
חכמים על התובע באלו השניות וזהו, ודמי 0
נשבע ונטול – שהדברים מוכיחים, שהיו עדים 0
מעידים שמשכנו שלא ברשות. 0
אחת

בעשרים וחמשה זוז, ול זהו ושתותא, והנך לפירין הבן, והשתא אמאי לא קאמר: דל חומשא, דחוא ושתותא היינו חומשא? אלא משום דהחאו זוזא שלא היה אלא להכרע מוכיז אותו 1
בפני עצמו, וכן מוכיח בפרק קמא דשקלים (ג, א) דהכרע אחד מעשרים וחמשה, דמפרשי במתניתין במה הוא קולבון, חכמים אומרים: חצי מעה, ומצותיה השקל הוא שנים עשרה מעה, 1
דשקל דקרא אחד סלע, ומה שאמרו חכמים ליתן סלע ופונדיון לכל שנה לפורח בית זרע חומר שעורים, שהוא פונדיון יותר על חמשים שקלים הכתוב בפרק ארבעים ותשע שנים – אותו 1
פונדיון לא בא להכרע, אלא נקט סלע ופונדיון משום דאי אפשר לצמצמו ולומר סלע ופונדיון חסר משוה, שלא היה עולה אותו חסרון פחות ממשיש פוטרה.

רב: עקר תזקה הכנסת פרות. אמר רבי ינאי: חלץ הוא ונתחזירה היא, חלצה היא ונתתירה הוא – חליצתה פסולה. אם רצה להתחזיר – לא יחזיר. למה? משום שאין שתיקה בה. או משום שאין על סדר. מה נפק מן ביניהון? חזרה ונתתירה. תאמר, משום שאין שתיקה בה – הרי שתיקה בה.

[דף ס"ז ע"ב]

הרי לית מעמא דלא, משום שאין על הסדר. אמר רבי לעזר: יש מהן שאמרו חליצתה פסולה ואם רצה להתחזיר – יחזיר. ויש מהן שאמרו חליצתה פסולה. ואם רצה להתחזיר – לא יחזיר. באמפיליאי, ונתחלצה לקמן – חליצתה פסולה. ואם רצה להתחזיר – לא יחזיר. חלצה באמפיליאי, אית תניי תני חליצתה בשירה, אית תניי תני – חליצה פסולה. מאן דאמר חליצתה בשירה – באמפיליאי של עור, מאן דאמר חליצתה פסולה – באמפיליאי של בגד. במנעל באמפיליאי, אית תניי תני חליצתה בשירה, אית תניי תני חליצתה פסולה. מאן דאמר חליצתה – בשירה, בשירה באמפיליאי של בגד ומנעל של עור. מאן דאמר חליצתה פסולה, בשירה אנפיליאי של עור ומנעל של עור. אית תניי תני, יוצאין באמפיליאי ביום הכפורים. ואית תניי תני, אין יוצאין באמפיליאי. אמר רב הסדא, מאן דאמר יוצאין – באמפיליאי של בגד. ומאן דאמר אין יוצאין – באמפיליאי של עור. בסנדל שיש לו עקב בשר. תמן אמרין, בגזן אילין קנסורם. ורבנן דהכא אמרי: בגזן אילין דידן. אמר רב: אלולא דחמי רבי חיה רובא חביבי, חלץ בהדין שורציפא דשנצוי – לא הוה לבן רב עליהן למיעבד בן. אחוי דאימיה דרב בהנא חלץ בלילה ביחיד, בלילי שבת בסנדל של שעם ומעמד. אמר רבי זריקה: ולא רקקה. שמע רב ואמר: מאן יעבד דא? אלא אחוי דאימיה דרב בהנא. ביני מתניתא, בקושר מן הארפבה ולמפון בשירה. מן הארפבה ולמעלן – פסולה. בתיב (שמות ל, יט): "ורחצו אחרון ובגיו מפניו את ידיהם ואת רגליהם". ותני עלה: ביד – עד הפרק. וברגל – עד הפסוק.

[דף ס"ז ע"א]

והכא את אמר הכין? שנייא היא דכתיב "מעל רגלו". מעתה אפילו מן הארפבה ולמעלן תהא בשירה! שנייא היא, דכתיב מעל רגלו. מעל רגלו ולא מפעל דמעל רגלו. התיב בהנא, והא בתיב (שם כח): "ובשלייתה היוצאת מבין רגליה", וכי מבין רגליה היא יוצאת? אלא נראית כמבין רגליה. בהתיא דתני תמן, ביור היה בין האולם ולמזבח ומשונה כלפי דרום. וכי מבין האולם ולמזבח היה נתון? אלא נראה כבין האולם ולמזבח.

הלכה ב מתני' חלצה בסנדל שאינו שלו, או בסנדל של עין, או בשל שמאל בימין – חליצתה פשרה, חלצה בגדול שהוא יכול להלך בו, או בקטן שהוא חופה את רגלו, חליצתה פשרה. חלצה בלילה חליצתה פשרה, ורבי אליעזר פוסל. בשמאל חליצתה פסולה, ורבי אליעזר מכשיר.

גמ' שופר של עבודה זרה ושל עיר הנדחת, ר' לעזר אומר: פשר. תני ר' חייא: פשר. תני ר' הושעיה פסול. חפל מודין בלולב שהוא פסול. מה בין שופר מה בין לולב? אומר רבי יוסי: בלולב בתיב (ויקרא כג, מ): "ולקחתם לכם" – משלכם לא משל אפורי הנדה. (פמדבר כט, א): "יום תרועה יהיה לכם" – מפל מקום. אומר רבי לעזר: תפון בגופו היה יוצא, ברם הקא בקולו הוא יוצא, ויש קול אסור בהנאה? חפל מודים בסנדל של עיר הנדחת שהוא פשר, דכתיב (דברים כח): "חלוץ הנעל" – מפל מקום. אומר רבי מנא: כמא דאת אמר תפון: "יום תרועה יהיה לכם" – מפל מקום. בן את אמר הקא, "חלוץ הנעל", מפל מקום. סנדל של עין חבריא בשם רב, והן שיהו חוכמין של עין. רבי בא בשם רב: והן שיהו מעמידין של עין. תפון אמרין בשם רב: והן שיהו תרסיותיו של עין. רבי הילא בשם רבי יוחנן: אפילו בלול של עין – פשר. מתניתין מסייעא לר' יוחנן, סנדל של קש – טמא מדרס, והאשה חולצת בו, דברי ר' עקיבה. אבל חכמים לא הודו למדרס. סנדל שנפסקו אזניו, נפסקו תרסיותיו, או שפרשה אחת מכפיו – טהור. נפסקה אחת מאזניו, אחת מתרסיותיו, או שפרשה רוב כפיו

[דף ס"ז ע"ב]

– טמא. רבי יודה אומר: הפנימית טמאה והחיצונה טהורה. רבי יעקב בר אחא, ר' טבליי תניין בר בא בשם רב: הלכה בר' יודה לענין שבת. רבי שמואל בר רב יצחק תוה ליה עובדא, שלח שאל לר' יעקב בר אחא לגבי רבי חייא בר בא. אומר ליה: בשם שהן חולקין בטמאה – בן הן חולקין בשבת. והורי ליה ברבנן. ר' שמואל בר רב יצחק בעי, ושמע מימר הלכה בר' יודה, והוא מורי ליה ברבנן. רבי אחא בר יצחק תוה ליה עובדא שלח שאל לר' זעירה, ושאל ר' זעירה לרבי אימי, אומר ליה: אם בדברי מי שהוא מטמא – מתר לצאת בו. ואם בדברי מי שהוא מטהר – אסור לצאת בו, ולא אפיק גביה כלום. תני, אבל מטיל הוא בו עד שהוא מגיע לפתח חצרו. רבי אחא ורבי זעירא תוון מטילין באיטרטון, אפיק סנדלא דר' אחא. מן דמטון פילי, אומר ליה רבי זעירא: הוון פתח חצרה. רבי אחא ברוך סבנה. רבי אבהו ברוך אגוד מלפניקי. סבר ר' אבהו, אגוד מלפניקי מן המוכן הוא. רבי יונה טלקא לתנותה דחליטרה ויקר, אף ציבחר תוה סדרה יקר של ר' לעזר מסלק לה. ר' ירמיה בעא קומי ר' זעירא: מהו להחליקה? אומר ליה: שרי, אפילו בך, אומר ליה: פוק חמי חד סב וסמך עלוי. נפק ואשבת. רבי בא בר ממל, ושאל ליה, וְשָׂאֵל לִיה, וְשָׂאֵל לִיה, אומר ר' יוסי: מתניתא אמרה שהוא מין מלבוש. דתנינן, או בשל

שמואל בימין – חליצתה פשירה. הלא דתימר לרחב, אבל לאורף – צריך שיהא חופה את רוב הרגל. ומה טעמא דרבי ליעזר? (דברים כה) "לעיני הזקנים". מה מקיימין רבנן "לעיני הזקנים"? פרט לבית דין הסומא. ר' יוחנן בעי מחלפא שיטתיה דר' ליעזר, תמן הוא אמר הימנית מעבכת. והכא הוא אמר: אין הימנית מעבכת. אמר רבי יוסי: תמן דכתיב (ויקרא יד, כה): "ימנית" הימנית מעבכת. ברם הכא דלית כתיב ימנית – אין הימנית מעבכת. תני רבי יוסי ציידנניה קומי רבי ירמיה: (שמות כא) אָזְנוֹ (ויקרא ד) אָזְנוֹ. מה אָזְנוֹ שְׁנַאמַר לְהֵלֵן הַיְמָנִית אַף פָּאן הַיְמָנִית.

[דף ס"ח ע"א]

אמר (ויקרא ד) רגלו רגלו. מאן דאית ליה אָזְנוֹ אָזְנוֹ, לית ליה רגלו רגלו. והא תני בשם ר' ליעזר רגלו רגלו. הוי תרתי מתניין אינון על דברי ר' ליעזר. מאן דאית ליה אָזְנוֹ אָזְנוֹ – אית ליה רגלו רגלו, מאן דלית ליה אָזְנוֹ אָזְנוֹ – לית ליה רגלו רגלו. והלא מתניתין לית ליה אָזְנוֹ אָזְנוֹ ולא רגלו רגלו.

הלכה ג מתני' חלצה ורקקה, אבל לא קראה – חליצתה פשירה. קראה ורקקה, אבל לא חלצה, חליצתה פסולה. חלצה וקראה, אבל לא רקקה, רבי אליעזר אומר, חליצתה פסולה. רבי עקיבא אומר, חליצתה פשירה. אמר רבי אליעזר, ככה יעשה, כל דבר שהוא מעשה, מעבב. אמר לו רבי עקיבא, משם ראיה, ככה יעשה לאיש, כל דבר שהוא מעשה באיש.

גמ' שמואל אמר: חלצה ולא רקקה תרוק, ואתיא ברבי ליעזר. ר' הילא בשם ר' ליעזר: חלצה אבל לא קראתה ולא רקקה – חליצתה פסולה. עוד היא דרבי ליעזר. דברי חכמים, ר' בא בשם רב יהודה זריקן מטי בה בשם רב: חלצה ולא רקקה, רקקה ולא חלצה – לא עשה כלום, עד שתחליץ ותרק. ר' בא בעא קומי ר' אימי: הקדימה רקקה לחליצה, אמר ליה: כמי שהן על סדר. קידש בגופו של סימפון. אמר ליה: בתניין שבו קידש. מהו לפתח חלון מצרית לחצר השתפין למעלה מארבע אמות? אמר ליה: כן אנן אמרין לסתום אורה בעלמא באפוי. אמר ר' נסא: כן אמר, מאן דבעי מיכבד ביתא כמין שובך – לא שמעין ליה.

הלכה ד מתני' החרש שנחליץ והחרשת שחלצה, והחולצת לקטן, חליצתה פסולה. קטנה שחלצה תחליץ משתגדיל. ואם לא חלצה, חליצתה פסולה (כשירה).

[דף ס"ח ע"ב]

גמ' אמר רבי יוחנן: שאינן יכולין לומר, (דברים כה) ואמר ואמרה. וקרייה מעבכת? אמר רבי שמואל בר ר' יצחק: הראוי לקרייה – אין קרייה מעבכת, ושאין ראוי לקרייה – קרייה מעבכת. תמן תנינן, חבל היבין בראיה, חוץ מחרש שומע וקטן. חבריה בשם רבי לעזר: (שם לא) למען ישמעון ולמען ילמדון. עד כדון במדבר ואינו שומע. שומע ואינו מדבר. רבי הילא בשם ר' לעזר: למען ילמדון – למען ילמדון. אמר רבי יונה הדיא אמרה לית כללין דרבי כללין. דתנינן תמן, חרש המדבר ואינו שומע – לא יתרם. וסברנן מימר, מדבר ואינו שומע – חרש, שומע ואינו מדבר – חרש. ותנינן, חרש שנחלץ והחרשת שחלצה, והחולצת לקטן – חליצתה פסולה. ואמר ר' יוחנן: שאין יכולין לומר ואמר ואמרה, ותנינן, חרש שדברו בו חכמים בכל מקום – שאינו לא שומע ולא מדבר. הדיא מסייעא לרבי יונה, דרבי יונה אמר: לית כללין דרבי כללין. ר' ישמעאל בי ר' יוסי בעא קומי רבי: מה בין קטן מה בין קטנה? אמר ליה: איש כתיב בפרישה. ברם הכא (שם) "ונגשה ובמתו אליו" – מפל מקום. רבי מנא אמר לה סתם, ר' יצחק בריה דר' חייה מטי בה בשם ר' יונה: דרבי מאיר היא, דאמר: אין חולצין ולא מיבמין את הקטנה שפא תמצא אילונית.

הלכה ה מתני' חלצה בשנים, או בשלשה, ונמצא אחד מהן קרוב או פסול, חליצתה פסולה. רבי שמעון ורבי יוחנן הסנדלר מכשירין. ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים, ובא מעשה לפני רבי עקיבה והכשיר:

גמ' בבית האסורים היה מעשה. ולבית האסורים בא המעשה. רבי יוחנן הסנדלר עבד גרמיה רובל, יומא עבר קומי בית חבישה דר' עקיבה, והוה מכריו ואמר: מאן בעי מחטין? מאן בעי צינורין? חלצה בינו לבינה מהו? אודיק ליה רבי עקיבה מן פותא. אמר ליה: אית לך כושין? אית לך פשר:

הלכה ו מתני' מצות חליצה, בא הוא ובמתו לבית דין, והן משיאין לו עצה והונגנת לו, שנאמר, (דברים כה) וקראו לו זקני עירו ודברו אליו. והיא אומרת, מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל, לא אבה ובמי. והוא אומר, לא הפצתי לקחתה.

[דף ס"ט ע"א]

בלשון הקדש היו אומרים (דברים כה) ונגשה ובמתו אליו לעיני הזקנים וחלצו נעלו מעל רגלו וירקה בפניו רוק שהוא נראה לדינים (שם) וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו

עד באז היו מקרין וכשהוקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר אבוס וגומר את כל הפרשה והוחזקו להיות מקרין את כל הפרשה (שם) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדינים לא מצוה בתלמידים רבי יודה אמר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ הנעל:

גמ' והן נותנין לו עצה את ההוגן לו. מהו את ההוגן לו. אין הוה סב אומר לה. התינ סב לאן ליה. אין הוה סבתא אומר ליה הדיא סבתא לאן ליה. היא טלינתא והוא סב אמרין ליה טלינתא היא והיא מכלמה עלה. הוא טליא והיא סבתא אמרין לה טליא הוא והוא מכלמה עלה. הוא רוצה והיא אינה רוצה שומעין לה. היא רוצה והיא אינה רוצה שומעין לו. כללו של דבר כל המעבב שומעין לו. היו שניהן רוצין אתא עובדא קומי רבי יוסי אמר אפיק לבר. ר' יוחנן בעי ביבמה מי מרדף אחר מי. התיב רבי לעזר והכתיב (שם) ועלתה ובמתו השערה. בד שמעה רבי יוחנן אמר יפה למדנו רבי לעזר. וקרייה מעבבת. אמר רבי שמואל בר רב יצחק הראוי לקרייה אין קרייה מעבבת ושאינו ראוי לקרייה קרייה מעבבת. אמר ר' מנא אף על גב דרבי שמואל בר רב יצחק אמר אין קרייה מעבבת מודה שאם בא לאומרן שהוא אומר על הסדר. ובלחוד דלא תימר מאן יבמי להקים. לא אבה יבמי. לא הפצתי לקהתה. אלא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. לא הפצתי לקהתה. תפון אמרין קרבת קדמנא ושלפת סיניה מעילו ריגליה דימינא ורקת קדמנא רוק דמתחזי על ארעא ואמרה כבה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו. אמר ר' אבהו מפיון שגראה הרוק שהוא יוצא מתוך פיה אפילו הפריחתו הרוח כשר. רקח דם ר' בא בשם ר' יהודה ר' זריקן מטי בה. רבי ירמיה בשם אבא בר אבא רבי זעירא מטי בה בשם שמואל אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הגידמת במה חולצת. בשניה. בגי סימונייא אתון לגבי ר' אמרין ליה בעא תתן לן חד בר נש דריש דין וחזן ספר מותנין ועבד לן כל צורכינן. ויהב לון לוי בר סיס. עשו לו בימה גדולה והשיבוהו עליה. אתון ושאלון ליה הגידמת במה היא חולצת. ולא אגיבון. רקח דם. אמרין דלקה דלית הוא מרי אולפן. נישאל ליה שאלון ליה דאגדת. אתון ושאלון ליה מהו הדין דכתיב (דניאל י) אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למח רשום ואם רשום למח אמת. ולא אגיבון. אתון לגבי דרבי אמרון ליה הדין פייסונא דפייסנתה. אמר לון חייכון בר נש דכוותי יהכית לכון. שלח אייתייתיה ושאל ליה. אמר ליה רקח דם מהו. אמר ליה אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הגידמת במה היא חולצת. אמר ליה בשניה. אמר ליה מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת. אם אמת למח רשום ואם רשום למח אמת. אמר ליה

עד שלא נתחתם גזר דין רשום. משנתחתם גזר דין אמת. אמר ליה ולמה לא אגיבתינן. אמר ליה עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה וטפח רוחי עלי וקרא עליו (משלי ל) אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. מי גרם לה להתנבל בדברי תורה על שנישאתה בהן עצמה. תני חליצה מטעת כשירה. אי זו היא חליצה מטעת. אמר רבי שמעון בן לקיש כל שאומרים לו חלוץ והיא נתרת לה לאחר זמן. אמר ר' יוחנן אמש הייתי יושב ושונה הוא מתפון והיא אינה מתפונת היא מתפונת והוא אינו מתפון לעולם חליצתה פסולה עד שיהו שניהן מתפונין. אי זו חליצה מטעת על דעתו דר' יוחנן כל שאומרים לו חלוץ והיא נותנת לה מאה מנה. אמר רבי מנא אם אמר על מנת נותנת. אתא עובדא קומי רבי הונא ועבד כרבי שמעון בן לקיש. בד שמע רבי יוחנן פלג חזר וכפה וחליץ לה זמן תנינתי. אתא עובדא קומי ר' הויה בר ווא ואמר לו בני האשה הזאת אינה רוצה להנשא לה דרך ייבום אלא חלוץ לה עקור ויקתד ממנה והיא נשאת לה דרך גשואין. מן דחליץ לה אמר ליה אין אתי משה ושמואל לא שריי לה. וקרא עלוי (ירמיה ו) חכמים הפה להרע ולהיטיב לא ידעו. אית תניי חליצה גנאי. אית תניי חליצה שבה. אמר רב חסדא מאן דאמר חליצה גנאי במשנה הראשונה מאן דאמר חליצה שבה במשנה האחרונה. אמר רבי יוסי אפלו תימר כאן וכאן במשנה ראשונה. כאן וכאן במשנה אחרונה. מאן דאמר חליצה גנאי על ידי שפגם דבר אחד מן התורה יבוא ויטל פגמו (דברים כה) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנצל ומאן דאמר חליצה שבה נאמר כאן קרייה ונאמר להלן (בראשית מו) ויקרא בהם שמיי. מה קרייה שנאמר להלן שבה אף כאן שבה:

פרק י"ג

הלכה א מתני' בית שמאי אומרים אין מקאנין אלא ארוסות בית הלל אומרים ארוסות ונשואות בית שמאי אומרים בפעל ובית הלל אומרים בפעל וביבם בית שמאי אומרים בפניו ובית הלל אומרים בפניו ושללא בפניו בית שמאי אומרים בבית דין ובית הלל אומרים בבית דין ושללא בבית דין אמרו בית הלל לבית שמאי מקאנת היא קטנה אפילו ארבעה וחמשה פעמים אמרו להן בית שמאי אין בנות ישראל הבקר אלא מקאנת וממתנת עד שתגדיל ותנשא:

גמ' תמן תנינן ר' יודה בר אבא העיד חמשה דברים שמקאנין את הקטנות. ועל עדות חולקין. על עקר עדות חולקין כה היתה עקר עדותן. בית שמאי אומרים אין מקאנין אלא ארוסות ובית הלל

אומרים ארוסות ונשואות. וקשאי על דבית הלל נשואין התירה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפדת גדריה פאשתו לכל דבר ואת אמר הכין.

[דף ע' ע"א]

משלך נתנו לה. בדין היה שלא היו נשואיה נשואין והן אמרו שיהיו נשואיה נשואין והן אמרו שתמאן בו ותצא. מה טעמא דבית שמאי אם אומר את בן נמצאתה עושה כל הפעילות שבעל בעילת זנות. אמר רבי אבין אתיא דבית שמאי בר' לעזר דתני ר' לעזר אמר אף הפגוי הבא על הפגויה שלא לשם אישות הרי זו בעילת זנות. הדין אמרה עברה ומאנה מן הנשואין על דבית שמאי אין מיאונה מאונין. נכנסה לחפה ולא נבעלה מה את עבד לה בארוסה בנשואה. ארוסה שביהודה שלכו גם בה מה את עבד לה בארוסה בנשואה. נראית שלא למאן אפילו בן חוורת ומאנה. נישמעינה מן הדין קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והלכה היא והשיאה את עצמה אפילו בן חוורת ומאנה. מה טעמון דבית שמאי בעלה שנשאת לו לרצונה ממאנה. ובמה שנפלה לו על פרחיה אינה ממאנה. מה טעמון דבית הלל אם בעקר היא ממאנה. לא כל שפן ביבם. רבי יוחנן אמר ממאנה היא ביבם לעקור זיקת חמת להיתיר צרה לאביה וכלה לחמיה. רב ורבי שמעון בן לקיש בבית שמאי דבית שמאי אומרים בבעל. מה אנן קיימין אם באומרת אי אפשי לא בנשואיה ולא בנשואי אחיה כל עמה מודי שהיא עוקרת. אלא בן אנן קיימין באומרת אי אפשי בנשואין. רבי יוחנן אמר באומרת אי אפשי בנשואיה ולא בנשואי אחיה. רב ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין באומרת אי אפשי בנשואיה אכל בנשואי אחיה רוצה אני. מתניתין פליגין על ר' יוחנן וכלם אם מתו או מאנו או נתגרשו או שנמצאו אילוניות צרותיהן מותרות נתגרשו לא הימנו ודכותה מאנו הימנו. תני ר' חזקיה בן אם מאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצת ולא מתיבמת. אמר ר' יודן אבוי דר' מתנה תפטר שמתו ולא מאנו דמתניתא אמרה כל היכולה למאן ולא מאנו ומתה צרתה חולצת ולא מתיבמת. אמר רבי אבדימי

[דף ע' ע"ב]

אפילו תימר בקיימת תפטר שאין שם יבם אחר אלא אביה. ר' יונה אומר מן הארוסין ר' יוסה אומר אפילו מן הנשואין. במחזירה תניינה חזר ביה ר' יוסה אמר ליה ר' פנחס ולא בן אלפן רבי אפילו מן הנשואין. אמר ליה והא קביעא גבך במיסמרה. אמר ר' יעירא קומי ר' מנא יאות אמר ר' יוסה עד לא יחזר מה אילו בתו מן הנשואין בלא אילוניות צרתה אסורה מפני שנתוסף לאילוניות צרותיהן מותרת. אמר ליה אילוניות כמי שאינה בעולם. אילו שתי יבמות אחת אילוניות ואחת שאינה אילוניות

ובא היכם וחלץ לה ובא עליה שמוא פטור בחבירתה כלום הוה אילונית כמי שאינה בעולם. בתה ממאנת ולא נשואי תורה הן (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה ר' הונא בשם ר' שמעון בן לקיש תפטר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא פתומה בחיי אביה. ר' אחא בר חיננא בשם ריש לקיש זאת אומרת שאין קטנה יולדת דלכן תמותין עד שתגדיל ותמאן מבעלה ותתיר צרתה לחתנה. פלתו של רבי ישמעאל מאנה ובנה על כתפה. רב המנוא בשם אפי ביבמה שנפלה לפני שני ובמין היא מתניתא. ועשה בה אחת מהן מאמר תמאן במאמרו ותנשא לשוק. ותמאן במאמרו ותנשא לאחיו. תפטר באומרת אי אפשי בדך. ר' הילא בשם ר' שמעון בן יוסינא בשם ר' הושעיה ביבמה שנפלה לפני שני ובמין היא מתניתא. עשה בה אחד מהן מאמר תמאן במאמרו ותנשא לאחיו. ותמאן במאמרו ותנשא לשוק. תפטר בשהשיאה אביה. והן נשואי תורה. אמרו בית הלל לבית שמואי מעשה באשתו של פישון הגמל שמאנו לה חכמים שלא בפניו. אמרו להן בית שמואי משם ראיה לפי שמדד בכפישת. לפיכך מדדו לו חכמים בכפישת. וקשיא אילו העושה דבר שלא בשורה שמוא מתירין ערוה שלו. אמר רב חסדא הדיא אמרה עברה ומאנה מן הנשואין על דבית שמואי מיאונה מאונין. ר' בא בשם ר' חיה בר אשי מעשה בתינקת שירדה לכבס בנהר אמרו לה הא ארוסיה איעבר אמרה תלך אמה ותנשא לו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין מאן גדול מזה. אמר רבי חנינה מעשה בתינקת שנכנסה לטול פשתן מן הפשתני אמרין לה

[דף ע"א ע"א]

הא ארוסיה איעבר אמרה תלך אמה ותנשא לו. ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין מאן גדול מזה. תני בשם רבי יודה אפלו לא נכנסה אלא לטול חפץ מן החנוני ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין מאן גדול מזה. ובית דין יושבין במיאונין. לא בן תני ברה מן שלש והדבק בשלש. הדבק בחליצה ובחיתור נדרים. ובהבאת שלום. וברה מן המיאונין. ומלהיות ערב. ומלהיות בעל פקדון. אמר רבי שמעון בר בא לית שמה פקדון אלא פוק דון. אמר רבי ברכיה (משלי ו) בני אם ערבת לרעה. ובית דין יושבין במיאונין. תפטר דהויין עסיקין במילה חורי. ואתא עובדא קומיהון. ביני מתניתא ותמאן בו ותנשא הא תתארם לא. הדיא אמרה עברה ומאנה מן הנשואין על דבית שמואי מיאונה מאונין. רבי אחא בשם ר' תנחום בר חייה קול יוצא לנשואה ואין קול יוצא לארוסה. יכולה היא אשה לחטמין עצמה ולומר לא נתארסתי ואינה יכולה לחטמין עצמה ולומר לא נשאתי:

הלכה ב מתני' אי זו היא קטנה שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא מדעתה אינה צריכה למאן ר' חנניה בן אנטיגנס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור את

קדושיה אינה צריכה למאן רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנה אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה:

גמ' אי זהו לדעתה עבד לה גנן ומלכשין לה קוזמירין ומדכרין לה גבר מה חלוקין על רבי חנניה בן אנטיגנס. מן מה דמר ר' יוחנן אי זו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש כל שנותרין לה גטה ודבר אחר עמו והיא מוציאה אותו לאחר זמן. הניא אמרה חלוקין על ר' חנניה בן אנטיגנס. ר' לעזר אומר אין מעשה קטנה כלום. אינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה כלו שאינה אשתו לכל דבר אלא שהיא צריכה ממנו מאונין. ר' יהושע אומר זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפר נדריה כלו היא אשתו לכל דבר אלא שהיא יוצאה הימנו במאון. אמר ר' ישמעאל חזרתה על כל מידות חכמים ולא מצאתי אדם שמדתו שווה בקטנה הוין מידות ר' אליעזר אלא שהוא אמר שהיא צריכה ממנו מאונין. אמר ר' אבהו מעשה באמו של ר' לעזר שהיתה דוחקת בו לשאת את בת אחותו והיה אומר לה בתי לבי הינשאי בתי לבי הינשאי. עד שאמרה לו הרי אני שפחה לך לרחץ רגלי עבדי אדוני אף על פי כן בנסה ולא הכירה עד שהביאה שתי שערות. על דעתיה דר' לעזר מהו שתמאן בו

[דף ע"א ע"ב]

ותיטול קנס ממנו. על דעתיה דר' יהושע מהו שתמאן בו ותיטול קנס מאחר. מהו שתמאן בו ותעקר גטה. חללה וממורת. ר' יצחק שאל מהו שתמאן בו ותחזיר למזונות אביה. פשיטא שאינה חוזרת למזונות בעלה שכן הוא פותב לה ואת תהוין יתבא בביתי ומיתונת מן נכסי. ולית היא ביתה. לא צורכה דלא. מהו שתמאן בו ותחזיר למזונות אביה. תמן תנינן קטן שלא הביא שתי שערות. רבי יהודה אומר תרומתו תרומה. תני בשם ר' מאיר לעולם אין תרומתו תרומה עד שהביא שתי שערות. רבי אבין בהנא בשם ר' הילא. (במדבר יח) ולא תשאו עליו חטא את שהוא בגשיאת עון תורם את שאינו בגשיאת עון אינו תורם. התיבון עבד"ס הרי אינו בגשיאת עון ותורם. ר' יוסי בשם ר' הילא ונחשב לכם והרמותם. את שפתוב בו מחשבה תורם. ואת שאין פתוב בו מחשבה אינו תורם. התיבון הרי גוים הרי אין פתוב בהן מחשבה ותורם. תני ר' הושעיה גוים אין להן מחשבה בין להקשיר בין לתרומה. רבי אחא בר חיננא בשם פהנא בדברי מי שהוא אומר אינו תורם ואינו מקדש. ולמה לא אמר בדברי מי שהוא תורם ומקדש. בגין דר' יודה אמר תורם ואינו מקדש. אמר ר' יוחנן אפילו במאן דאמר אינו תורם מקדש. מהו מקדש עולה ושלקים. להביא חטאת חלב אינו יכול

[דף ע"ב ע"א]

[דף ע"ב ע"ב]

על דרבי יהושע. נשואיה דרבנן. הִפֵּר נִדְרֵיהָ תּוֹרָה וְאֵת אִמֵּר חֵכִין. אָמַר רַבִּי זְעִירָא לִית פֶּאֶן הַפֵּר נִדְרִים מִן הַדָּא דְרַבִּי יוֹחֲנָן עַל הַדָּא דְרַבִּי יְהוֹשֻעַ. רַבִּי נִיפָא שָׂאל וַיְהִי בֵּן בְּאַסּוּרוֹת. רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר אֵין לֹקִין עַל הָאֲסוּרוֹת. הָיוּ הֵיחָא דִּתְנִינִין תַּמָּן קִדָּם לְזִמְן הָזֶה אַף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ יוֹדְעִין אֲנִי לְשֵׁם מִי נִדְרְנוּ וְלִשְׁם מִי הִקְדַּשְׁנוּ אֵין נִדְרִיהֶן נִדְרִים וְאֵין הִקְדִּישָׁן קִדְּשׁ. לְאַחַר הַזִּמְן הָזֶה אַף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ אֵין אֲנִי יוֹדְעִין לְשֵׁם מִי נִדְרְנוּ וְלִשְׁם מִי הִקְדַּשְׁנוּ נִדְרִיהֶן נִדְרִים וְהִקְדִּישָׁן קִדְּשׁ. וְהָדָא מִתְנִיתָא מַהוּ עַל דַּעֲתִיָּה דַּכְּהָנָא בַּמַּחֲלָקָת עַל דַּעֲתִיָּה דְרַבִּי יוֹחֲנָן וּר' שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּבַרֵּי חֶבֶל:

הלכה ג מתני' ר' ליעזר בן יעקב אומר כל עקבה שהיא מן האיש כאלו היא אשתו וכל עקבה שאינה מן האיש כאלו אינה אשתו:

גמ' תני ר' ליעזר בן יעקב אומר כל עקבה שהיא מן האיש כאלו שהיא אשתו בגט ושאינו מן האיש כאלו שאינה אשתו במיאונים:

הלכה ד מתני' הממאנת באיש הוא מתר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה נתן לה גט והחזירה מאנה בו ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה מותרת לחזור לו מאנה בו והחזירה ונתן לה גט ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו זה הפלל גט אחר מאון אסורה לחזור לו מאון אחר גט מותרת לחזור לו:

גמרא רבי יוחנן בשם רבי ינאי אין ביה משום זהום כהונה ואין בית דין מזהמין אותה:

הלכה ה מתני' הממאנת באיש ונשאת לאחר וגרשה לאחר ומאנה בו לאחר וגרשה לאחר ומאנה בו כל שיצאת ממנו בגט אסורה לחזור לו במאון מותרת לחזור לו:

גמ' רבי יוחנן בשם ר' ינאי אין ביה אלא משום זהום כהונה ואין בית דין מזהמין אותה. אמר ר' יוסי בי ר' בון והוא שיהא הגט בפוף:

[דף ע"ג ע"א]

הלכה ו מתני' המגרש את האשה והחזירה מותרת ליכם רבי ליעזר אומר וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליכם רבי ליעזר אומר קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה פיתומה בחיי האב החזירה אסורה ליכם ומדין חכמים לר' לעזר בזמן שגרשה קטנה והחזירה קטנה מפני שהיו גרושית גרושין גמורין ולא היתה חזרתה גמורה אכל אם גרשה קטנה והחזירה גדולה או שגדלה תחתיו מותרת ליכם:

גמ' מאי טעמא דר' לעזר מפני שעמדה עליו באסור שעה אחת. מדין חכמים לר' לעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא פיתומה בחיי אביה קדושיה וגירושיה תורה. חזרתה אינה תורה. צרתה מחו. רב אמר צרתה אסורה רבי יוחנן אמר צרתה אסורה. ר' שמעון בן לקיש אמר צרתה מותרת. אמר ר' לעזר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן לא אשכחתי בר נש דכוותי

אלא ר' שמעון בן לקיש דו אמר צרתה מותרת. רב המנונא הוה יתיב קומי רב אדא בר אחיה אמר צרתה מהו. אמר ליה מתר אמר גרושין אמר אסורה. אמר רבא בר ממל מסתברא כמאן דאמר צרתה מותרת. ברם כמאן דאמר צרתה אסורה. מה נפשך צד שקנה בה כנגדו התיר בצרתה וצד שלא קנה בה כנגדו התיר בצרה. אמר ר' שמי וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדון כל יבמה שאין יכולה לפנים צד הקנאי שבה גדון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה.

[דף ע"ג ע"ב]

ר' יודן בעי כמה דאף אמר תמן ויהלץ צד הקנאי שבה ויפטר צרתה. אף הכא ויהלץ צד הקנאי שבקטנה ויכנים צרתה. עד דאף מקשי ליה על דר' לעזר קשייתה על דרבי לעזר. ליתני יכול למיקשי לה על דר' אליעזר דר' אליעזר שמתני. בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות:

הלכה ז מתני' שני אחים נשואין לשתי יתומות קטנות מת בעלה של אחת מהן תצא משום אחות אשה וכן שתי חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר' ליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו רבן גמליאל אומר אם מאנה מאנה ואם לאו תמתינן עד שתגדיל ותצא חלוז משום אחות אשה ר' יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה:

גמ' בקנינה של זו בן קנינה של זו. ובקנינה של זו בן קנינה של זו. ולא בן תנינן קטנה וחרשת. תני ר' חיייה קטנה וחרשת. מת בעל הקטנה בעל החרשת מוציאה בגט והקטנה תמתינן עד שתגדיל ותחלץ. ותחלץ מיד. לית יכיל בגין דרבי מאיר. דר' מאיר אמר אין חולצין ואין מיבמין את הקטנה שמה תמצא אילוניות. מת בעל החרשת בעל הקטנה מוציאה בגט והחרשת אסורה אפוד עולם. עבר ובא על החרשת יוציא בגט והותרה. כההיא דאמר ר' הילא מפני תקנתה.

[דף ע"ד ע"א]

ביני מתניתא והקטנה תמתינן עד שתגדיל ותגיע לפרק ותנשא. אמר ר' לעזר לית כאן תנשא אלא תתארס. אמר ר' יוחנן זו דברי רבן גמליאל. המקדש אחות יבמתו נפטרה יבמתו מן החליצה ומן היבום. הוי ההיא דתנינן תמן שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה דלא כרבן גמליאל. רבי חנני אמר קומי ר' זעירה מנהם בשם ר' יוחנן הלכה כר' אליעזר. אם מאנה מאנה. רבי ליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ואת אמר הכין. ר' זעירה ר' חיייה בשם ר' יוחנן הלכה כר' יהושע. אם מאנה מאנה. ר' יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו ואת אמר הכין. ר' הילא ר' יוסי בשם

מַסֶּכֶת בָּבָא קָמָא פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

יא,א אין מְקַבְּלִין פְּקֻדוֹנוֹת, לֹא מִן הַנָּשִׁים וְלֹא מִן הָעֶבְרִים, וְלֹא מִן הַקֹּטְנִים. קָבַל מִן הָאִשָּׁה - יִחְזִיר לָאִשָּׁה. מֵתָהּ - יִחְזִיר לְבַעֲלָהּ. קָבַל מִן הָעֶבֶד - יִחְזִיר לַעֲבֵד. מֵת - יִחְזִיר לְרָבוֹ. קָבַל מִן הַקֹּטֵן - עוֹשֶׂה לוֹ בֵּהֶן סִגְלָה. מֵת - יִחְזִיר לְאֲבִיו. וְכָלֵן, אִם אָמְרוּ בִשְׁעַת מִיתָהּ - יִנָּתֵן לְפָלוֹנִי שֶׁהֵן שָׁלוּ - יַעֲשֶׂה מִפְּרֶשׁ כְּפָרוּשׁוֹ. הֵבֵן שְׁנוּשָׁא וְנוֹתֵן מִשָּׁל אֲבִיו. וְכֵן הָעֶבֶד שְׁנוּשָׁא וְנוֹתֵן מִשָּׁל רָבוֹ - הָרִי הֵן שָׁל אָב, הָרִי הֵן שָׁל רָבוֹ. אִם אָמְרוּ בִשְׁעַת מִיתָהּ יִנָּתֵנוּ לְפָלוֹנִי שֶׁהֵן שָׁלוּ - יַעֲשֶׂה מִפְּרֶשׁ כְּפָרוּשׁוֹ.

יא,ב הָאוֹמֵר 'תָּנוּ מֵאֲתִים דִּינָר לְבֵית הַכְּנָסֶת', 'תָּנוּ סֵפֶר תּוֹרָה לְבֵית הַכְּנָסֶת' - יִנָּתֵנוּ לְבֵית הַכְּנָסֶת הָרְגִיל בּוֹ. וְאִם הָיוּ שְׁנַיִם וְהָיָה רְגִיל בִּשְׁתֵּיהֶן - יִנָּתֵנוּ לְשְׁתֵּיהֶן. הָאוֹמֵר 'תָּנוּ מֵאֲתִים דִּינָר לְעֲנִיִּים' - יִנָּתֵנוּ לְעֲנִי אוֹתָהּ הָעִיר. רַבִּי אֲחָא אוֹמֵר: לְעֲנִי כָּל יִשְׂרָאֵל. הָאוֹמֵר 'תָּנוּ שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְעֲנִיִּים', לָקַט שְׂכָחָהּ וּפָאָה - לְעֲנִי אוֹתָהּ הָעִיר, 'לְעֲנִי עִיר פְּלוֹנִית' - לָקַט שְׂכָחָהּ וּפָאָה לְעֲנִי עִיר אַחֶרֶת. הֵבֵן שֶׁהָיָה אוֹכֵל מִשָּׁל רָבוֹ, קוֹצֵץ וְנוֹתֵן פְּרוּסָה לְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְעַבְדּוֹ שֶׁל אוֹהָבוֹ, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גְּזֻלוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית שֶׁכֵּן נִגְהָו.

יא,ג לוקחין מן הנשים כלי צמר ביהודה, ואין לוקחין פרות יינות שמנים וסלתות, לא מן הנשים לא מן העבדים ולא מן הקטנים. אבא שאול אומר: לוקחין מן האשה בחמשה דינרין, כדי שתקח בהן כפה לראשה. גבאי צדקה נוטלין מהן דבר מועט בצדקה, אבל לא דבר מרבה.

יא,ד אין לוקחין, לא שמן במועט, ולא זיתים במועטין, אבל לוקחין מהן שמן במדה וזיתים במדה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לוקחין מן הנשים זיתים בגליל העליון, שפעמים שאדם בוש להיות

יושב על פתח חנותו, ונותן לאשתו ומוכרה. הֵבֵן שְׁמוּכָר בְּשׁוּק, וְכֵן הָעֶבֶד שְׁמוּכָר בְּשׁוּק - מֵתָר לָקַח מֵהֵן. וְכָלֵן שְׁאֲמְרוּ לְהִטְמִין אֲסוּר.

שומר פרות יושב ומוכר וסלו לפניו, יושב ושוקל ותורטני לפניו - מתר לקח מהן. וכלן שאמרו להטמין אסור. אין לוקחין מן הרועין, לא עזין ולא גיזין ולא תלושין של צמר, אבל לוקחין מהן תפורים - שהתפורים שלהן. ולוקחין מהן חלב וגבינה במדבר אבל לא בישוב. בכל מקום לוקחין מהן ארבעה וחמשה צאן. ארבעה וחמשה גיזין, אבל לא שתי צאן ולא שתי גיזין. רבי יהודה אומר: לוקחין מהן ביתיות ואין לוקחין מהן מדבריות. כללו של דבר, כל שגונב הרועה ואין בעל הבית יודע בו אסור לקח ממנו. וכל שאי אפשר לו אלא אם כן בעל הבית יודע בו - מתר לקח אותו.

אין שוכרין בהמה מן הרועין, ולא כלים מן בעלי אמוניות. אין שואלין בהמה מן הרועין, ולא כלים מן בעלי אמוניות - הן עצמן מתרין להשתמש בהן. וכלים הנמכרים לשם חדשים - אסור להשתמש בהן.

יא,ה אין לוקחין מן הגרדי - לא קוצין, ולא עירין, ולא סנקאנין, ולא שירי פקעיות. אבל לוקחין ממנו בגד מנמר שתי טווי וארוג. אין לוקחין מן הצבע, לא אותות ולא דגמאות, ולא תלושין של צמר. אבל לוקחין הימנו צמר צבוע - טווי שתי וערב. אין לוקחין מן הסורק, מפני שאינן שלו. מקום שנהגו להיות שלו - הרי אלו שלו. בכל מקום לוקחין ממנו כר מלא מוכין, וכסת מלאה מספחות, ולוקחין מן הכובס, מוכין מפני שהן שלו. ולא יסרק את הבגד לשתי אלא לערבו. ולא יהא נותן בבגד יתר משלשה חוטין, ושני חוטין העליונים - הרי אלו שלו. אם היה שחור על גבי לבן - נוטל את הכל והן שלו. ישעיה

א,ג האומר יִזְכֶּה לי ביתי במציאה שתפל לתוכו היום לא אומר כלום יצא לו שם מציאה דבריו קִימין.

א,ד מִצָּא שְׁטְרֵי חוֹב שְׂאִין בָּהֶם אַחֲרִית נְכָסִים, בְּזִמָּן שְׁלוֹה מוֹדָה - יַחְזִיר לַמְּלוֹה. אם לא - לא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, שֶׁהִיָּה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׁטֵר שֵׁשׁ בּוֹ אַחֲרִית נְכָסִים - גּוֹבֶה מִנְכָּסִים מְשַׁעֲבָדִין, וְשְׂאִין בּוֹ אַחֲרִית נְכָסִים - גּוֹבֶה מִנְכָּסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה לֹא יַחְזִיר, מִפְּנֵי שֶׁזֶה וְזֶה גּוֹבֶה מִנְכָּסִים מְשַׁעֲבָדִין.

א,ה מִצָּא גִט אִשָּׁה, בְּזִמָּן שֶׁהָאִישׁ מוֹדָה - יַחְזִיר לָאִשָּׁה. אם לאו - לא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא זֶה. גִּט שְׁחֵרוּר, בְּזִמָּן שֶׁהָרֵב מוֹדָה - יַחְזִיר לַעֲבֵד. ואם לאו - לא יַחְזִיר, לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. אוֹנְקִלוֹסִיא בְּזִמָּן שֶׁהָלוֹה מוֹדָה - יַחְזִיר לַמְּלוֹה. ואם לאו - לא יַחְזִיר, לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. דִּיתְקָאוֹת, וּפְתִיקָאוֹת, וּמִתְנֹת בְּזִמָּן שֶׁהִנּוּתָן מוֹדָה - יַחְזִיר לַמַּקְבֵּל. ואם לאו - לא יַחְזִיר, לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. שְׁטְרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר, שְׁטְרֵי אַרִיסוֹת וְקַבְלָנוֹת בְּהֵמָה - הָרִי זֶה לֹא יַחְזִיר, לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה.

א,ו גִּזְרֵי דִין וּפְרוֹזְבוּלִין - הָרִי זֶה יַחְזִיר, לְפִי שְׁכָתוּבִין עַל שְׁמוֹ, בֵּין שֶׁמִּצָּאָן בְּשׁוֹק, וּבֵין שֶׁמִּצָּאָן בֵּין שְׁטְרוֹתָיו שֶׁל אֲבִיו. כָּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר: אם יש עֲמָהָן סִמְפוֹנוֹת - יַעֲשֶׂה מֶה שֶׁבְּסִמְפוֹנוֹת. הוֹדָאת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֲדִים אֵימָתִי בְּזִמָּן שֶׁטָּעְנוּ וְהוֹדָה, אֲבָל אם הוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ - יִכּוֹל לַחְזֹר בּוֹ, שֶׁהִפָּה שְׂאָסֵר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר. הוֹדָאת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֲדִים. וְהַשְּׁלִישׁ נֶאֱמָן מִשְׁנִיָּהָן. זֶה אוֹמֵר כֶּךָ, וְזֶה אוֹמֵר כֶּךָ, וְהַשְּׁלִישׁ אוֹמֵר כֶּךָ - הַשְּׁלִישׁ נֶאֱמָן. אֵימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁהַשְּׁלִישׁוֹת יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ, אֵין הַשְּׁלִישׁוֹת יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ - הָרִי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם.

נֶאֱמָן בַּעַל הַמִּקָּח לוֹמֵר: 'לָזֶה מִכְרָתִי אֶת מִקְחִי'; אֵימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁהַמִּקָּח יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ. אֵין הַמִּקָּח יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ - הָרִי הוּא

אִישׁ טִירָאָה הִיָּה נוֹהֵג בַּחֲסִידוֹת וְנוֹטֵל אֶת הַכֶּל. אם עֲתִיד לְהַשׁוּוֹתוֹ, אֲפֹלוּ מוֹתֵר - מַשְׁוֵהוּ לְאֶרְכוֹ וְאֵין מַשְׁוֵהוּ לְרַחְבּוֹ, מֶה שְׁחָרַשׁ - מוֹצִיא בַּמַּעֲצָד. וְהַנֶּפֶסֶק בַּמַּגֵּרָה - הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. מִתַּחַת הַמִּקְדָּח וּמִתַּחַת הַרְהִיטָנִי וְנִגְרַר בַּמַּגֵּרָה - הָרִי אֵלוּ שֶׁלוֹ. הַנּוֹתָן עוֹרוֹת לַעֲבֵד. הַקְּצוּצִין וְהַתְּלוּשִׁין - הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. וְהַיּוֹצֵא עִם שְׁטֵף הַמַּיִם - הָרִי אֵלוּ שֶׁלוֹ. הַחֵיט שֶׁשִּׁיר מִן הַחוּט פָּחוֹת מִמֵּלֵא מַחֲט, וּמִטְּלִית פָּחוֹתָהּ מִשְׁלֵשׁ עַל שְׁלֹשׁ, וְהַנּוֹתָן עוֹרוֹת לַעֲבֵדן, כָּלֵן אֲצֵל בַּעַל הַבֵּית - הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. מִסְתַּתִּי אֲבָנִים, מִפְּסָקִי גִפְנִים, מִנְקָפֵי הַגֵּין, מִנְכָּשֵׁי זֶרְעִים' בְּזִמָּן שֶׁבַעֵל הַבֵּית מִקְפִּיד עָלֵיהֶן - אִסּוּרִים מִשּׁוֹם גָּזֵל. אֵין בַּעַל הַבֵּית מִקְפִּיד עָלֵיהֶן - מִתְרִין מִשּׁוֹם גָּזֵל. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לִנְקָף עִמּוֹ בַּהֲגִין וְלִזְמֹר עִמּוֹ בַּמְזֻמּוֹת. מָקוֹם שֶׁנִּהְיָ לְהִיּוֹת שֶׁלוֹ - הָרִי אֵלוּ שֶׁלוֹ, שֶׁל בַּעַל הַבֵּית - הָרִי אֵלוּ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. וְאֵין מִשְׁנֵין מִמֶּנִּהּ הַמְדִּינָה.

מִסְכַּת בָּבָא מִצִּיעָא פָּרָק רֵאשׁוֹן

א,א שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטִלִּית, זֶה נוֹטֵל עַד מָקוֹם שֶׁתְּפּוֹס, וְזֶה נוֹטֵל עַד מָקוֹם שֶׁתְּפּוֹס. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם תּוֹפְסִין בָּהּ, אֲבָל אם הִיתָה בִּידוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - הַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה. זֶה אוֹמֵר: 'כָּלָה שְׁלִי', וְזֶה אוֹמֵר: 'שְׁלִישׁ שְׁלִי'. הָאוֹמֵר כָּלָה שְׁלִי - יִשְׁבַּע שְׂאִין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מִחֲמִשָּׁה חֻלְקִים. וְהָאוֹמֵר שְׁלִישׁ שְׁלִי - יִשְׁבַּע שְׂאִין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מִשְׁתּוֹת. כָּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר, אֵין נִשְׁבַּע אֲלֵא עַל חֲצִי טוֹעֵנוּ בְּלִבָּד.

א,ב שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מוֹשְׁכִין אֶת הַגָּמֶל וּמִנְהִיגִין אֶת הַחֲמוֹר, אוֹ שֶׁהִיָּה אֶחָד מוֹשֵׁךְ וְאֶחָד מְנַהִיג כְּמֵדָה הַזֹּאת; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמוֹשֵׁךְ אֶת הַגָּמֶל וְהַמְנַהִיג אֶת הַחֲמוֹר - הָרִי זֶה זָכָה.

והגיע זמן ולא נתן - יתקנים התנאי; דברי רבי יוסי. אמר רבי יהודה: היאך זוכה זה בדבר שאינו שלו? אלא נותן לו ערבון שלו.

אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שאמר לו ערבוני יקון, אבל לקח הימנו בית או שדה במאה מנה, אפלו לא נתן לו מהן אלא שלשה מנה - הרי השדה קנויה לו, ומחזיר לו את השאר. אפלו לאחר שלש שנים.

הנותן ערבון לחברו על הבית, ועל השדה, כל המשנה וכל החזור בו - ידו על התחתונה. חזר בו המוכר - יד הלוקח על העליונה. רצה לטול רביע בקרקע - נוטל. רביע במעות - נוטל. והשאר גובה מן העדיות. חזר בו לוקח - יד מוכר על העליונה. רצה לתן רביע בקרקע - נותן. רביע במעות - נותן, והשאר גובה מן הזבירות.

א"י המפקיד שטרות אצל חברו, אף על פי שאינו כתובין בשמו - הרי זה יחזיר את שלו. מת - ינתן ליוורשיו. ואם אמר בשעת מיתתו ינתנו לפלוני שהן שלו - יעשו מפרש כפרושו.

המלוה את חברו על המשכון, ואמר לו: אם לא נתתי לך מכן עד יום פלוני - אין לי בידך כלום. הגיע זמן ולא נתן - הגיעו משכון, בין רע בין יפה. לזה הימנו אלף דינר בשטר ופרע לו מהן שמנה מאות וזו - הרי זה מקרע לו שטר הראשון, וכותב לו שטר של מאתים וזו; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: השטר במקומו והלה כותב לו התקבלתי ממך שמנה מאות וזו - מפני שמרע כחו בשני דברים, שאינו כופה את לבו לפרען לו, ושאינו יכול לגבות מנכסים משעבדין.

שנים שלוו בשטר אחד, ופרע אחד מהן את שלו, השטר במקומו והלה כותב לו התקבלתי את שלך.

כאחד מכל האדם. נאמן הדין לומר: 'לזה זכיתי ולזה חיבתי'; אימתי? בזמן שהדין לפניו, אבל אין הדין לפניו - הרי הוא כאחד מכל האדם.

א, וסמפון שיש עליו עדים מתקנים בחותמיו, ושואין עליו עדים ויוצא מתחת ידי שליש, אחר חתום שטרות - כשר. איזהו אחר חתום שטרות? איך אני פלוני בן פלוני מקבל אני עלי כל מה שכתוב בשטר זה, והעדים למטה - כשר.

א, ח, איזו היא אגוד של שטר? שלשה קשורין זה בזה. איזהו תכריך של שטר? כל שחוט או משיחה או דבר אחר כרוך עליו מבחוץ. איזו חפיסה? - זו חמת קטנה. שנים שהיו תפוסים בשטר, זה אומר: 'שלי הוא ואבד ממני', וזה אומר: 'בידי הוא ופרעתי לך' - יתקנים שטר בחותמיו; דברי רבי. ורבי שמעון בן גמליאל אומר: יחלקו.

א, ט, שנים שנתעצמו זה בזה, ואמר אחד מהן לחברו: אם לא באתי מכן ועד יום פלוני, יהא לך בידי כך וכך. הגיע זמן ולא בא - יתקנים התנאי; דברי רבי יוסי. אמר רבי יהודה: היאך זוכה בדבר שלא בא לתוך ידו? אלא ינתחנו. משפן לו בית, משפן לו שדה, ואמר לו: אם לא נתתי לך מכן ועד יום פלוני - אין לי בידך כלום. הגיע הזמן ולא נתן - יתקנים התנאי; דברי רבי יוסי.

אמר רבי יהודה: היאך זכה זה בדבר שאינו שלו? אלא ינתחנו. מודה רבי יוסי, בשנים שהיו עוררין על הבית ועל השדה, ואמר אחד מהן: אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום, הגיע זמן ולא בא - באמת אמרו שאבד את זכותו.

הנותן ערבון לחברו על הבית ועל השדה, ואמר לו: אם לא נתתי לך מכן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום, והלה כותב לו: אם אחר כך - הריני כופל לך ערבונה,

מַסְכַּת בְּבֵא מְצִיעָא פֶּרֶק שְׁנִי

ב, א מודה רבי שמעון בן אלעזר בכלי אנפוריא שמשתמשין בהן וחיב. ואלו הן כלי אנפוריא בדי מחטין וצנוריון, ומחרוזות של קרדמות. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל אלו שאמרו - הרי אלו שלו. אימתי? בזמן שמצאן אחד אחד, אבל אם מצאן שנים שנים - חיב להכריז. וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר: המציל מפי הארי, ומפי הזאב, ומפי הדוב, ומשוליתו של ים, ומשוליתו של נהר. המוצא באסרטיא ובפלטיא גדולה - הרי אלו שלו, מפני שהבעלין מתיאשין מהן.

ב, מוצא חתיכות של בשר, ומחרוזות של דגים, וחביות של יין, ושל שמן, ושל תבואה, ושל גרוגרות, ושל זיתים - אין חיב להכריז. כתוב בחרש ונתון על פי חבית, בגניר ונתון על פי עגול - חיב להכריז. מוצא כריכות ברשות היחיד - חיב להכריז. ברשות הרבים - אין חיב להכריז. האלומות, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - חיב להכריז. מוצא פרות צבורין - חיב להכריז. מפזרין - אין חיב להכריז. מקצתן צבורין ומקצתן מפזרין - חיב להכריז. מוצא מעות עשויות מגדלות - חיב להכריז. מפזרות - אין חיב להכריז. מקצתן מגדלין ומקצתן אין מגדלין - חיב להכריז. וכמה הוא מגדל? שלש מטבעות זה על גבי זה.

מוצא כלי ולפניו פרות, כיס ולפניו מעות - חיב להכריז. מקצתן בכלי ומקצתן בארץ, מקצתן בפס ומקצתן בארץ - חיב להכריז. מוצא דבר שיש בו סימן, בצד דבר שאין בו סימן - חיב להכריז. אם בא בעל סימן ונטל את שלו - זכה זה בדבר שאין בו סימן.

ב, המוצא סלע, ואמר לו חברו: סלע זו חדשה היא. גירונית היא, של מלך פלוני היא - לא אמר כלום, שאין סימן למטבע. ולא עוד, אלא אפלו שמו כתוב עליה - לא

אמר כלום, אלא הרי היא של מוצאה. מוצא באשפה - חיב להכריז, שדרך האשפה להטלטל.

ב, מוצא בגל או בכתל ישן - הרי אלו שלו, שיכול לומר של אמורין הן. מוצא בחור או בכתל חדש, מחציו ולחוץ - שלו. מחציו ולפנים - של בעל הבית. אם היה מפלש כלו לחוץ - אף מה שחציו ולפנים שלו. אם היה מפלש כלו לפנים - אף מה שחציו ולפנים שלו. אם היה מפלש כלו לפנים - אף מה שחציו ולחוץ של בעל הבית. מוצא בין פצים, מן האגוף ולחוץ - שלו. מן האגוף ולפנים - של בעל הבית.

ב, מוצא בבית, אם שרו בו אורחין לפניו - הרי אלו שלו. ואם לאו - הרי אלו של בעל הבית. מוצא בה בחנות, עד מקום שדרך בני אדם רגילין לכנס - הרי אלו שלו. יתר על כן - הרי אלו של בעל הבית. הלוקח בהמה מחברו ומצא עליה דבר שיש בו שוה פרוטה - חיב להכריז. המוצא שוה פרוטה - חיב להכריז. פחות משוה פרוטה - אין חיב להכריז, שנאמר: "שלמה"; מה שלמה מיתדת דבר שיש בו שוה פרוטה חיב להכריז, כך כל דבר שיש בו שוה פרוטה - חיב להכריז. פחות משוה פרוטה - אין חיב להכריז.

ב, בראשונה, כל הבא ונותן סימניה - היה נוטלה. משרבו הרמאין - התקינו שיהא זה נותן סימניה ומביא ראיה שאינו רמאי. בראשונה היו מכריזין עליה שלש רגלים, ואחר הרגל האחרון שבעה ימים. ומשחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין עליה שלושים יום. ומן הספנה ואילך התקינו, שיהא מודיע לשכניו ולקרוביו ולמידעיו ולאנשי עירו, ודיו.

ב, המוצא מציאה, אם יש בה כדי להחזיר לבעלים בשוה פרוטה ולגבות שכרה ממנה - מטפל ממנה. ואם לאו - מניחה במקומו. איזו היא אבדה? מוצא קרדם באסרטיא וטלית באסרטיא ופרה

רוּעָה בֵּין הַזְרָעִים - הָרִי זֶה אֲבֹדָה. טְלִית מִנַּחַת בְּצַד הַגֶּדֶר. וְחִבִּית מִנַּחַת בֵּין הַגֶּדֶר וְחִמּוֹר רוּעָה בֵּין עֲשָׂכִים - אֵין זֶה אֲבֹדָה. מְצָאן שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחֵר זֶה - הָרִי זֶה אֲבֹדָה.

ב, ח כל דְּבַר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, כְּגוֹן פֶּרֶה וְחִמּוֹר - יַעֲשֶׂה וְיֹאכֵל. לֹא יַעֲשֶׂה בֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵן אוֹכְלִין. כָּל דְּבַר שֶׁאֵין עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, כְּגוֹן אוֹזִין וְתִרְנַגּוּלִין - מְטַפֵּל בֵּהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים. בְּעֶגְלִין וּבִסְיָחִין שְׁלוּשִׁים יוֹם. יֵתֵר עַל כֵּן - מוֹכֵרֵן בְּבֵית דִּין. מְצָא סְפָרִים - קוֹרֵא בֵּהֶן אֶחָד לְשָׁלִשִׁים יוֹם. לֹא יִקְרָא בֵּהֶן אֶת הַפֶּרֶשֶׁה וְיִשְׁנֶה, וְלֹא יִקְרָא בֵּהֶן אֶת הַפֶּרֶשֶׁה וְיִתְרַגֵּם, וְלֹא יִקְרָאוּ שְׁלֹשָׁה בְּכַרְךָ אֶחָד. וְלֹא יִפְתַּח בְּסֵפֶר יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה דְּפִין. סוּמְכוֹס אוֹמֵר: בַּחֲדָשִׁים אֶחָד לְשָׁלֹשָׁה יָמִים. בִּישָׁנִים אֶחָד לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. כָּלִי כֶסֶף מִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהֶן בְּצוֹנָן, אֲכָל לֹא בַחֲמִין, מִפְּנֵי שִׁמְשִׁיחִין. כָּלִי נִחֲשֶׁת מִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהֶן בַּחֲמִין, אֲכָל לֹא בְּאוֹר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִשְׁחִקֵן. מְגִרְפוֹת וְקִרְדָּמוֹת - מִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהֶן בְּדָבָר הָרֹךְ אֲכָל לֹא בְּדָבָר הַקָּשֶׁה. מְגִרְפָּה, גּוֹרֵף בֵּה אֶת הַטִּיט. מְדִיחָה וּמְנִיחָה בְּמִקּוֹמָה. קִרְדָּמוֹת מְבַקֵּיעַ בּוֹ אֶת הָעֵצִים, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִבְקַע בּוֹ לֹא צִנוֹן וְלֹא זִית. וְכִשֶּׁם שֶׁאַתָּה אוֹמֵר בְּאַבְדָּה - כֵּךְ אַתָּה אוֹמֵר בְּפִקְדוֹן.

ב, ט הַמִּפְקִיד כֶּסֶת אֲצֵל חֲבֵרוֹ - מַנְעֶרָה אַחַת לְשָׁלִשִׁים יוֹם, שׁוֹטְחָה לְצִרְכָּהּ אֲכָל לֹא לְכַבּוּדוֹ. אִם הָיְתָה מְרֻבָּה - נוֹטֵל שְׂכָרוֹ מִמֶּנָּה. הַמוֹצֵא בִּהְמַת חֲבֵרוֹ - חֵיב לְטַפֵּל בֵּה. עַד מָתִי חֵיב לְטַפֵּל בֵּה? עַד שִׁכְנִיסָה לְרִשּׁוֹתוֹ. הַכְּנִיסָה לְמִקּוֹם שִׁירְאָנָה - לֹא יְטַפֵּל בֵּה. נִגְנְבָה אוֹ אֲבֹדָה - חֵיב בְּאַחֲרִיּוּתָהּ. לְעוֹלָם חֵיב בְּאַחֲרִיּוּתָהּ עַד שִׁכְנִיסָנָה לְרִשּׁוֹתוֹ. הַכְּנִיסָה לְגִנְתּוֹ אוֹ לְחוּרְבָתּוֹ, וְאַבְדָּה אוֹ נִגְנְבָה - פְּטוּר.

ב, י מְצָא חִמּוֹר טַעוֹן חֲמִץ, אוֹ דְּבָרִים הָאֲסוּרִים - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לַגֵּעַ בֵּהֶן. זֶה הַכָּלֵל, כָּל הָעוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שְׁלוֹ - הָרִי זֶה נִזְקֵק

לוֹ. וְכָל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שְׁלוֹ - אֵין נִזְקֵק לוֹ. אִם הָיָה חִמּוֹרוֹ נִפְלֵן - פּוֹרֵק עִמּוֹ אֶפְלוֹ מֵאָה פְּעָמִים, רִשְׁאִי לְהַקֵּל אֶת הַפֶּרֶסָה וּלְגַבּוֹת שְׂכָרוֹ הַיָּמָנִי, אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת עוֹמֵד וּמַחְזִיר, מְפָרֵק וּמְטַעֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג): "כִּי תִפְגַּע וְכִי תִרְאֶה"; יְכוֹל שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה מִל, תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "כִּי תִפְגַּע", יְכוֹל אֶפְלוֹ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת, תִּלְמוּד לּוֹמֵר "כִּי תִרְאֶה", שֶׁעָרוּ חֻכָּמִים אֶחָד מִשְׁבָּעָה וּמַחְצָה בְּמִל, וְזֶה הוּא רִיס.

ב, יא אוֹהֵב לְטַעוֹן וְשׁוֹנֵא לְפָרֵק - מְצוּה לְפָרֵק עִם הַשׁוֹנֵא, שְׁלֹא לְשַׁכּוֹר אֶת לְבוֹ. שׁוֹנֵא שֶׁאֵמְרוּ - שׁוֹנֵא שְׁבִישְׂרָאֵל, לֹא שׁוֹנֵא שְׁבַעֲבוּדֵי כּוֹכְבִּים. רָאָה חִמּוֹרוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים - חֵיב לְטַפֵּל בּוֹ כְּדֶרֶךְ שִׁמְטַפֵּל בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל. אִם הָיָה טַעוֹן יֵין נֶסֶף - אֵין רִשְׁאִי לַגֵּעַ בּוֹ. רָאָה מִיָּם שֶׁהֵן שׁוֹטְפִין וְהוֹלְכִין חֵיב לְגַדְּרוֹ. זֶה הַכָּלֵל, כָּל דְּבַר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִשּׁוּם חֲסִרוֹן כִּס - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם הַשֵּׁב אֲבֹדָה.

ב, יב מְצוּה מִן הַתּוֹרָה לְפָרֵק, אֲכָל לֹא לְטַעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִף לְטַעוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "עִמּוֹ" - עִמּוֹ עַל גְּבֵי הַחִמּוֹר; דְּבָרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: "עִמּוֹ" אַתָּה בְּשִׁכְרִי. וְכִשֶּׁם שֶׁמְצוּהָ עַל בִּהְמַת עִצְמוֹ כֵּךְ מְצוּהָ עַל בִּהְמַת חֲבֵרוֹ. חֲבֵרוֹ שִׁטְעָה - תּוֹפְסוֹ בִּידּוֹ, וּמִפְסָגוֹ בְּשִׁדּוֹת וּכְרָמִים, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעִיר אוֹ לְדֶרֶךְ. וְכִשֶּׁם שֶׁמְצוּהָ עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ כֵּךְ מְצוּהָ עַל יְדֵי עִצְמוֹ. הוּא עִצְמוֹ שִׁטְעָה מִפְסָג בְּשִׁדּוֹת וּכְרָמִים עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדֶרֶךְ אוֹ לְעִיר, שֶׁעַל מִנַּת כֵּן הַנִּחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ.

ב, יג אֲבֹדָת רַבּוֹ וְאַבְדָּת אֲבִיו - אֲבֹדָת רַבּוֹ קוֹדֶמֶת לְאַבְדָּת אֲבִיו. וְאִם הָיָה אֲבִיו שְׁקוּל כְּרַבּוֹ - אֲבֹדָת אֲבִיו קוֹדֶמֶת לְאַבְדָּת רַבּוֹ. וְאִיזְהוֹ רַבּוֹ? שְׁלֵמְדוֹ תּוֹרָה וְלֹא שְׁלֵמְדוֹ אוֹמְנוּת. וְאִי זֶה? זֶה רַבּוֹ שְׁלֵמְדוֹ וּפְתַח לוֹ תַּחֲלָה. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רַבּוֹ שְׁלֵמְדוֹ חֻכְמָה וְלֹא רַבּוֹ שְׁלֵמְדוֹ מִקְרָא. רַבִּי יְהוּדָה

אומר: כל שרוב תלמודו ממנו. רבי יוסי
אומר: כל שהאיר עיניו במשנתו.

אבדת אביו ואבדת אמו - אבדת אביו
קודמת לאבדת אמו. אימתי? בזמן שהיא
תחתיו אבל אינה תחתיו - שניהם שוין.
אבדת האיש ואבדת האשה - אבדת האיש
קודמת לאבדת האשה. והעובדי כוכבים
והרועים בהמה דקה ומגדליה - לא מעלין
ולא מורידין. המומרים לעבודת כוכבים
והמסרת - מורידין ולא מעלין.

מסכת בבא מציעא פרק שלישי

ג,א אין השואל רשאי להשאיל, ולא
השוכר רשאי להשכיר, ולא השואל רשאי
להשכיר, ולא השוכר רשאי להשאיל, ולא
זה שמפקדין אצלו רשאי להפקידן אצל
אחר, אלא אם כן נתן לו בעל הבית רשות.
השואל פרה מחברו ונגנבה, וקדם השואל
ושלם, ואחר כך נמצא הגנב - משלם
תשלומי כפל לשואל, ותשלומי ארבעה
וחמשה לשני. השוכר פרה מחברו, ונגנבה
או אבדה, ואומר הריני משלם ואיני נשבע.
שלם ואחר כך נמצא הגנב - משלם
תשלומי כפל ארבעה וחמשה לשני.
המפקיד פרה אצל חברו ונגנבה או אבדה,
ואמר הלה: 'הריני משלם לך בלא
שבועה', ואחר כך נמצא הגנב - משלם
תשלומי כפל לראשון ותשלומי ארבעה
וחמשה לשני.

ג,ב המוכר פרה לחברו ונגנבה, זה אומר:
'ברשותך נגנבה', וזה אומר: 'ברשותך
נגנבה' - יחלקו. נמצא גנב, זה אומר:
'ברשותו נגנבה'. וזה אומר: 'ברשותו
נגנבה' - יחלקו. האומר: 'מנה אני חייב,
ואיני יודע אם לפלוני ואם לפלוני' - נותן
לזה מנה ולזה מנה - שהודה מפי עצמו.
אמר לשנים: 'גזלתי את אחד מכם מנה,
ואת אחד מכם מאתים, ואיני יודע איזה
מכם' - נותן לזה מאתים ולזה מאתים. ואם
לאו - ה'יה לו לשתק, זה אומר: 'מאתים
שלי', וזה אומר: 'מאתים שלי' - נותן לזה

מנה ולזה מנה, והשאר לא יתן להם עד
שיעשו ביניהן פשרה. שנים שהפקידו אצל
אחד, זה מנה וזה מאתים. בשעת התביעה,
זה אומר: 'מאתים שלי' וזה אומר:
'מאתים שלי' - נותן לזה מנה ולזה מנה,
והשאר יהא מנח עד שיבא אליהו. אמר
רבי יוסי: אם כן, מה הפסיד הרמאי? אלא
הכל יהא מנח עד שיבא אליהו, וכן שני
כלים - אחד גדול ואחד קטן.

ג,ג המפקיד פרות אצל חברו, אפלו הן
אבודין - לא יגע בהן, לפיכך בעל הבית
עושה אותן תרומה ומעשרות על מקום
אחר. רבי שמעון בן גמליאל אומר:
באבודין ימכר בפני בית דין מפני שהוא
כמשיב אבדה לבעלים. המפקיד פרות אצל
חברו והקריבו, זין והחמיץ, שמן והבאיש,
אפלו הן אבודין - לא יגע בהן. דברי רבי
מאיר. וחכמים אומרים: עושה אותן דמים
בבית דין. מוכרן לאחרים ואין מוכרן
לעצמו, כיוצא בו, גבאי צדקה שלא מצאו
עניים לחלק להן את הפת, מוכרין לאחרים
ואין מוכרין לעצמן. גבאי צדקה פורטין
לאחרים ואין פורטין לעצמן.

ג,ד המפקיד פרות אצל חברו - הרי זה
יוציא לו חסרונות. במה דברים אמורים?
בזמן שערכם עם פרותיו, אבל אם היו
מנחין בפני עצמן, יאמר לו: 'הרי שלך
לפניך'. אחד מערב ואחד קורא שם מעשר
שני במגורה¹. במתיקה ושאר מיני קטניות
לא נתנו להן חכמים שעור. אמר בן עזאי:
החזק כחו של רבי עקיבא שנתן שעור
לאלו, ולא נתן שעור לאלו. אמר רבי יוחנן
בן נורי: מה אכפת להן לעכברין? אוכלין
בין מהרבה בין מקמעה! אין יוציא לו
חסרונות אלא לכור בלבד. אמר רבי
יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שמדד
לו מתוך ביתו, אבל מדד לו מתוך גרנו -
אין יוציא לו חסרונות מפני שהן מותרות.

¹ מקום אוצר התבואה.

לְהַחֲזִיר? עַד כְּדֵי שִׁירָאָה לַתְּגָר אוֹ לְבָקִי.
הוֹרָה רַבִּי טְרַפּוֹן בְּלוֹד, הָאוֹנָאָה שְׁמוֹנָה
כֶּסֶף לְסָלַע, שְׁלִישׁ לְמֶקֶחַ, וְשִׁמְחוּ תַּגְרֵי
לוֹד. אָמַר לָהֶם: כָּל הַיּוֹם מֵתָר לְהַחֲזִיר.
אָמְרוּ לוֹ: יֵנִיחַ לָנוּ רַבִּי טְרַפּוֹן בְּמִקּוֹמָנוּ,
וְחֲזָרוּ לְדַבְרֵי חֲכָמִים.

ג, ט. מִי שֶׁהִטֵּל עָלָיו - יָדוֹ עַל הָעֲלִיוֹנָה.
כִּיצַד? מָכַר לוֹ חֲלוּקָה שְׁנֵה חֲמֵשׁ בְּשֵׁשׁ, יָדוֹ
שֶׁל לּוֹקַח עַל הָעֲלִיוֹנָה, רָצָה אוֹמֵר לוֹ תֵּן לִי
סָלַע, רָצָה אוֹמֵר לוֹ: הִילָךְ חֲלוּקָה, וְתֵן לִי
מְעוֹתִי. אָבָל אִם מָכַר לוֹ שְׁוֵה שֵׁשׁ בְּחֲמֵשׁ -
יָד הַמוֹכֵר עַל הָעֲלִיוֹנָה. רָצָה אוֹמֵר לוֹ: תֵּן
לִי סָלַעִי. רָצָה אוֹמֵר לוֹ: הִילָךְ מְעוֹתֶיךָ וְתֵן
לִי חֲלוּקִי. וְרַבִּי אוֹמֵר: לְעוֹלָם יָד הַמוֹכֵר עַל
הָעֲלִיוֹנָה, וְכַשֵּׁם שֶׁהַמוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ -
כֵּךְ לּוֹקַח יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:
הַמוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, הַלּוֹקַח אֵין יָכוֹל
לַחֲזוֹר בּוֹ, שֶׁכֵּכָר קָבֵל הֵלֵךְ אֶת מְעוֹתָיו.

ג, י. סָלַע, כִּמְהָ תִּהְיֶה חֶסֶדָּה? וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ
אוֹנָאָה. סָלַע אַרְבָּעָה אֶסְרוֹת וְדִינָר אִיסָר;
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סָלַע
אַרְבַּע פּוֹנְדִּיוֹנוֹת וְדִינָר פּוֹנְדִּיוֹן. וְרַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: סָלַע שְׁמוֹנֶה פּוֹנְדִּיוֹנוֹת,
וְדִינָר שְׁנֵי פּוֹנְדִּיוֹנִין. יֵתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה: הִיָּה מוֹצִיאָה בְּשׁוּיָה הַסָּלַע עַד
שֶׁקָּל. וְהַדִּינָר עַד רַבַּע. פְּחוֹת מִכֵּן, אֶפְלוּ
אִיסָר אֵין לְהוֹצִיאָה. לֹא יִמְכְּרֶנָּה לֹא לַתְּגָר
וְלֹא לַהֲרֹג וְלֹא לַחֲרֹם, מִפְּנֵי שְׁמִרְמָה בָּהּ אֶת
אַחֲרִים. אָבָל נּוֹקְבָה וְתוֹלָה בְּצוּאָר. וְכַשֵּׁם
שֶׁאֲתָה אוֹמֵר בְּחֻלִּין, כֵּךְ אֲתָה אוֹמֵר
בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִתְכַּנֵּן לְהִטִּיל
סָלַע עַל הַשְּׁנִי. הָאוֹנָאָה - שְׁמוֹנֶה כֶּסֶף.
כִּמְהָ דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּדִינָרִין וּבְסָלְעִיָּהן
אָבָל בְּדִינָרֵי זָהָב וּבְמִטְבְּעוֹת שֶׁל גִּחְשֵׁת הִיָּה
מוֹצִיאָן בְּשׁוּיָהֶן.

ג, יא. עַד מָתַי מֵתָר לְהַחֲזִיר? בְּכִרְכִּין - עַד
כְּדֵי שִׁירָאָה לְשַׁלְחִנִי. וּבְכִפְרִים - עַד עֲרֵבִי
שְׁבָתוֹת, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַשּׁוּק לִהְיוֹת עוֹמֵד
בְּעִירוֹת מַעֲרֵב שְׁבָת לְעֲרֵב שְׁבָת. הָאוֹנָאָה -
אַרְבָּעָה כֶּסֶף. וְהַטְעָנָה - שְׁתֵּי כֶּסֶף. כִּמְהָ

אָמְרוּ לוֹ: לֹא! מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִתְפַּזְרוֹת אֲלָא
מִפְּנֵי שֶׁהֵן אוֹבְדוֹת. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שְׁמֵרִים וְדָבָר אַחֵר אֲלָא
בְּשִׁמְן בִּלְבָד, שֶׁפְּעָמִים שְׂאֵדָם לּוֹקַח מִחֲבֵירוֹ
שִׁמְן מִזְקֵק בְּלֹא פִקְטִין.

ג, יב. שָׁאֵל רַבִּי יוֹסִי לְחֲכָמִים: הֲרִי שֶׁהִפְרִישׁ
עֶשֶׂר כוֹרִין לְמֵאָה, וּמָדַד אֶת הַמַּעֲשֹׂר וּפָחַת
מֵהֵן, מֵה הוּא? אָמְרוּ לוֹ: כַּשֵּׁם שֶׁפָּחַת
מַעֲשֹׂר כֵּךְ פָּחַתוּ חֻלִּין. וְאִם עַל פִּי שְׁלֹא
פָּחַתוּ חֻלִּין - מֵתָר. מָדַד אֶת הַחֻלִּין
וְהוֹתִירוֹ, מֵהוּ? אָמְרוּ לוֹ: כַּשֵּׁם שֶׁהוֹתִירוֹ
הַחֻלִּין כֵּךְ הוֹתִירוֹ הַמַּעֲשֹׂר. וְאִם עַל פִּי שְׁלֹא
הוֹתִיר מַעֲשֹׂר - מֵתָר. יֵשׁ לוֹ חֻלִּין וּמַעֲשֹׂר
שְׁנֵי וּמִבְּקָשׁ לְמוֹכְרָן, אֵיזָה מֵהֵן מוֹכֵר
תִּחְלָה? אָמְרוּ לוֹ: מוֹכֵר אֶת הַחֻלִּין וְאַחֵר
כֵּךְ מוֹכֵר מַעֲשֹׂר שְׁנֵי.

ג, יג. הַשּׁוֹלֵחַ יָד בַּפִּקְדוֹן. בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים: יִלָּקֶה בְּחֶסֶר וּבִיתֵּר. כִּיצַד? הַפִּקִּיד
לוֹ מִשְׁתִּים וְעַמְדוֹ מֵאַרְבַּע, מֵאַרְבַּע וְעַמְדוֹ
מִשְׁתִּים, נוֹתֵן לוֹ מִשְׁתִּים.

ג, יד. הַזֶּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף, כִּיצַד? נָתַן לוֹ
דִּינָר זָהָב בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה כֶּסֶף - הֲרִי זֶה
קֹנֶה כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא. אָבָל אִם נָתַן לוֹ
עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה כֶּסֶף בְּדִינָר זָהָב - הֲרִי זֶה
לֹא קֹנֶה, עַד שֶׁעָה שִׁימְשֵׁף. הַנְּחָשֶׁת קוֹנֶה
אֶת הַכֶּסֶף, כִּיצַד? נָתַן לוֹ שְׁלֹשִׁים דִּינָר
בְּדִינָר כֶּסֶף - הֲרִי זֶה קֹנֶה כָּל מְקוֹם שֶׁהוּא.
אָבָל אִם נָתַן לוֹ דִּינָר שֶׁל כֶּסֶף בְּשְׁלֹשִׁים
אִיסָר - הֲרִי זֶה לֹא קֹנֶה, עַד שִׁימְשֵׁף.
אִסְמִיּוֹן קוֹנֶה אֶת הַמִּטְבַּע. כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר,
כָּל שֶׁנִּקְנָה - קוֹנֶה. טְלִית קוֹנֶה דִּינָרֵי זָהָב.
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם כִּשְׂאֻמְרוֹ טְלִית קוֹנֶה
דִּינָרֵי זָהָב בְּכָל מְקוֹם - כֵּךְ הִלָּכָה, אָבָל
אָמְרוּ: מִי שֶׁפָּרַע מֵאֲנָשֵׁי דוֹר הַמִּבּוֹל עֲתִיד
לְפָרַע מִמֵּי שְׂאֵינּוּ עוֹמֵד בְּדְבוּרוֹ. וְהַנוּשָׂא
וְנוֹתֵן בְּדְבָרִים - אֵין לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה. אָבָל
אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל הַמִּבְטָל אֶת דְּבָרָיו אֵין
רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ.

ג, טו. אוֹנָאָה אַרְבָּעָה כֶּסֶף מַעֲשֹׂרִים וְאַרְבָּעָה
כֶּסֶף לְסָלַע, לְשִׁתּוֹת לְמֶקֶחַ. עַד מָתַי מֵתָר

דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזֶמֶן שֶׁמָּכַר לוֹ סֶתֶם, אָבֵל
אִם קָצָץ עֲמוֹ - אֵין כָּלוּם אַחֵר הַקָּצִיצָה.

ג, יב הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּאֻמּוֹנָה, וְהָאוֹמֵר
לְחַבְרוֹ עַל מְנַת שְׂאִין לָךְ עָלִי אוֹנָאָה - אֵין
לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה. לֹא יֵהָא מוֹכֵר לוֹ אֶת הַיָּפֶה
בְּשׂוּיָה, וְלֹא אֶת הָרָעָה בְּאֻמּוֹנָה, אֲלֵא [אֹן]
שְׂתִיּהֵן בְּשׂוּיָהֵן אוֹ שְׂתִיּהֵן בְּאֻמּוֹנָה. מַחֲשָׁב
עֲמוֹ שֶׁכֹּר חֲמוּר, שֶׁכֹּר הַחֲמֹר, שֶׁכֹּר הַפִּנְדֵּק,
וְלֹא יֵהָא מַחֲשָׁב עֲמוֹ שֶׁכֹּר - מִפְּנֵי שְׁנוּטֵל
שֶׁכֹּר מִמֶּנּוּ.

ג, יג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סֵפֶר תּוֹרָה בְּהֵמָה
וּמִרְגְּלִית - אֵין לָהֶן אוֹנָאָה. סֵפֶר תּוֹרָה -
מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ דְּמִים. בְּהֵמָה וּמִרְגְּלִית -
מִפְּנֵי שְׂרוּצָה לְזוֹגָן. אֲמַרְוּ לוֹ: וְהֵלֵא כָּל
דְּבָר רּוּצָה לְזוֹגוֹ! רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בִּתְרִיא
אוֹמֵר: הַסּוֹס וְהַטִּיטוֹס וְהַסִּיף בְּמִלְחָמָה -
אֵין לָהֶן אוֹנָאָה. כֶּשֶׁם שְׂאוֹנָאָה בְּמִקַּח - כֵּן
אוֹנָאָה בְּדִבְרִים. וְעוֹד מְרַבֵּה אוֹנָאָת דְּבָרִים
מֵאוֹנָאָת מָמוֹן, בְּאוֹנָאָת מָמוֹן אוֹמֵר (וַיִּקְרָא
כֹּה, יד): "אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו".
וּבְאוֹנָאָת דְּבָרִים הוּא אוֹמֵר (שָׁם שָׁם יז):
"וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וַיֵּרָאֵת
מֵאַלְהֵיךָ"; "וַיֵּרָאֵת" מִמִּי שֶׁפּוֹקֵד עַל אֱלֹו.

ג, יד הֵינּוּ חֲמֵרִין מִבְּקָשִׁין יֵין וְשִׁמּוֹן, לֹא
יֵאמֵר לָהֶן: "לָכוּ אֲצֵל פְּלוֹנִי" וְהוּא לֹא מָכַר
יֵין וְשִׁמּוֹן מֵעוֹלָם. הֵינּוּ חֲלָאִין בָּאֵין עָלָיו
וַיִּסּוּרִין בָּאֵין עָלָיו וְקוֹבֵר אֶת בָּנָיו, לֹא
יֵאמֵר לוֹ כְּדֶרֶךְ שְׂאֻמְרוֹ חֲבָרִיו לְאִיּוֹב (אִיּוֹב
ד, ו): "הֵלֵא יִרְאֵתְךָ כְּסִלְתָּךְ" וְגו' - זִכֹּר
אַתָּה אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֲלֵא "זִכֹּר נָא" וְגו'.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף לֹא יִתְּלָה אֶת עֵינָיו
וַיֵּאמֵר לוֹ: "בְּכִמָּה חֲפֵץ זֶה?" וְהוּא אֵין
רוּצָה לְקַח. רָאָה גֵר שֶׁבָּא לִלְמַד תּוֹרָה, לֹא
יֵאמֵר: "רְאוּ מִי שֶׁבָּא לִלְמַד! פֹּה שְׂאָכֵל
נִבְלוֹת וּטְרָפוֹת שֶׁקָּצִין וְרָמְשִׁין". וְכֵן הוּא
אוֹמֵר (שְׂמוּאֵל א, י, יב): "וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם
וַיֵּאמֶר וּמַאֲבִיהֶם", וְכִי יֵשׁ אֵב לְתוֹרָה וְלֹא
כֶּבֶד נֵאֱמָר (מִשְׁלִי ל, ד): "מִה שְׁמוֹ וּמִה
שֶׁם בְּנוֹ כִּי תִדַּע". וְאוֹמֵר (מִשְׁלִי יט, יד):

"בֵּית יְהוֹן נִחְלַת אָבוֹת וּמִה' אִשָּׁה
מִשְׁכָּלֶת".

ג, טו אֵין מְעַרְבִין פְּרוֹת בְּפְרוֹת, וְאֵפִילוֹ
חֲדָשִׁים בְּחֲדָשִׁים, וַיִּשְׁנִים בִּישְׁנִים, וְאֵין
צָרִיךְ לוֹמַר חֲדָשִׁים בִּישְׁנִים, וַיִּשְׁנִים
בְּחֲדָשִׁים, אֲפִילוֹ סָאָה בְּדִינָר וְסָאָה בְּדִינָר
וּטְרִיסִית - לֹא יַעֲרֹבם וַיִּמְכְּרֵם סָאָה
בְּדִינָר. אֵין מְעַרְבִין יֵין חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁ, וַיִּשְׁן
בִּישְׁן, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר חֲדָשׁ בִּישְׁן וַיִּשְׁן
בְּחֲדָשׁ, וְלֹא קָשָׁה בְּרַךְ. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר
קָשָׁה בְּרַךְ מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבִּיחוֹ. וְכֵן הִיָּה
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיֵּן אֶחָד הַמְּשַׁבִּיחַ אֶת
חֲבָרוֹ - מִתֵּר. שְׁנֵי מֵינִין הַמְּשַׁבִּיחִין אֶת
אֶחָד - אֲסוּר. אֵין מְעַרְבִין שְׁמַרְי יֵין בִּיֵין,
אָבֵל נוֹתְנִים לוֹ שְׁמַרְיֵו. כִּיצַד? הִיָּה שׁוּפָה
יֵין לְחֲמֵרִין - נוֹתֵן לוֹ שְׁמַרְי אוֹתוֹ יֵין. אָבֵל
לֹא שְׁמַרְי יֵין אַחֵר. אִף כִּשְׂאֻמְרוֹ נוֹתֵן לוֹ
שְׁמַרְי - נוֹתֵן לוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַיּוֹם, וְשֶׁל מִחָר
לְמִחָר, אָבֵל לֹא שֶׁל הַיּוֹם לְמִחָר, וְלֹא שֶׁל
מִחָר לְהַבָּא. לֹא יַעֲרֹבם חֲנוּנִי וַיִּמְכְּרֵם
בְּחֲנוּתוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הוֹדִיעַ. לֹא יִרְבִּיצִי
חֲנוּנִי בַתּוֹךְ חֲנוּתוֹ יֵין וְשִׁמּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁגוֹנֵב
דַּעַת הַבְּרִיּוֹת. מְקוֹם שֶׁנִּהְיָגוּ לְהַטִּיל מִים
לְמַחְצָה לְשִׁלִּישׁ וּלְרִבְעִי - יִטְּלוּ, וְאֵין
מְשַׁנִּין מִמֶּנְהָ הַמְּדִינָה. מְעַרְבִין חוֹמָטִין
בְּתַבּוּאָה, קֵב בְּכוֹר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וּבִצְלִי
בְּתִים מִטְּיִלִין כָּל צָרְכָן, חֲנוּנִי צוֹרֵר וּמַנִּיחַ
עַל פִּי הַמְּגוֹרָה. אֵין מְשַׁרְבְּטִין וּמְסַרְטִין אֶת
הַבְּהֵמָה, וְאֵין נּוֹפְחִין בְּקֶרְבָּים, וְאֵין מְטִיל
בְּשָׂר לְתוֹךְ הַמֵּים.

מַסְכַּת בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק רַבִּיעִי

ד, א הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחַבְרוֹ בְּחֻזְקַת שִׁישׁ לוֹ,
וְנִמְצָא שְׂאִין לוֹ, לֹא כָּל הַיִּמְנוֹ לֹאבֵד זְכוּתוֹ
שֶׁל זֶה. מְרַבִּין עַל הַשֶּׁכֶר וְאֵין מְרַבִּין עַל
הַמָּכַר, שְׂנֵאֱמָר (שְׁמוֹת כב, כד): "אִם כֶּסֶף
תִּלְוֶה אֶת עַמִּי וְגו' כְּנִשָּׂה"; מִה מְלוֹה
מִיחֲדָת לוֹ, מִה שְׂאֵת נוֹתֵן לוֹ - אֶת נוֹטֵל
מִמֶּנּוּ. יֵצְאוּ אֱלֹו שְׁמָה שְׂאֵת נוֹתֵן לוֹ יוֹתֵר -
אֶת נוֹטֵל הַיִּמְנוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר: אִף מְרַבִּין עַל הַמָּכַר בְּהַקְדָּשׁ, כִּיצַד?

במקום היקר בשער הזול מפרות שיש לי, אם יש לו באותו מקום - מתר. ואם לאו - אסור. אבל חמרין מקבלין מבעל הבית ומעמידים במקום היקר בשער הזול, ואין חוששין. היו חמרין ופועלין עומדין עליו בשוק, ואמר לשלחני: תן לי בדינר מעות ואפרנסם, ואני נותן לך יפה דינר וטריסית ממעות שיש לי בכיס, אם יש לו בכיס - מתר. ואם לאו - אסור.

ד, מה שאירש מאבא מכור לך, ומה שתעלה מצודתי מכור לך - לא אמר כלום. מה שאירש מאבא היום, ומה שתעלה מצודתי היום מכור לך - דבריו קיימין.

ד, המושיב את חברו בחנות למחצית שכר - הרי זה נותן לו שכרו כפועל בטל; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אפלו אכל פתו בציר, ואפלו אכל עמו שתי גרוגרות - זה הוא שכרו. רבי שמעון אומר: נותן לו שכרו משלם, אינו דומה העושה מלאכה ליושב ובטל, ואינו דומה היושב בחמה ליושב בצל, אבל אם אמר לו בשליש: אתה שתף לי, והשליש עשוי עליך הדבר בבטלה - מתר. המושיב את חברו בחנות למחצית שכר, אם היה אמן - לא יעסק באמנתו, לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באמנתו. ואם היה שתף עמו בחנות - מתר. המושיב את חברו בחנות למחצית שכר, לא יהא לוקח ומוכר דברים אחרים, ואם לקח ומוכר - השכר לאמצע.

ד, הנותן מעות לחברו לקח בהן פרות למחצית שכר - הרי זה מחשב עמו שכר בטלה. ואי זה שכר בטלה? בשעה שלוקח ובשעה שמוכר. אחד לוקח ושנים מוכרין - מחשב עמו שכר מכירה. אחד מוכר ושנים לוקחין, מחשב עמו שכר לקיחה, אחד לוקח ואחד מוכר, שנים לוקחין ושנים מוכרין, אף על פי שמעדיפין זה על זה - אין בכך כלום. אבל אם אמר לו: שכר בית משלי ושכר בטלה משלך בשליש אתה

משכיר אדם מעותיו לשלחני להתנאות בהן, ולהתלמד בהן ולהתעטר בהן, נגנבו או אבדו - חייב באחריותן. נטלו מלפניו באנס - הרי היא כנושא שכר. נשתלשו עליהם - אסור משום רבית. אם עשה כן בהקדש - הרי זה מעל. שנה האמורה בבתי ערי חומה - הרי זו רבית, אלא שהתירתו תורה. חייב לו מעות וכתב לו שדהו מכר, בזמן שהמוכר אוכל פרות - מתר, הלוקח - אסור. רבי יהודה אומר: בין זה ובין זה - מתר. אמר רבי יהודה: כך היה ביתוס בן זונין עושה על פי רבי אלעזר בן עזריה. אמרו לו: משם ראיה? אלא שהמוכר אוכל פרות היה.

ד, יש דברים שהן רבית ואינן רבית. לוקח אדם הלואתו של חברו בפחות, ושטרותיו בפחות, יש דברים שאינן רבית, אבל אסורין מפני ערמות רבית. כיצד? אמר לו: הלויני מנה. אמר לו: אין לי מנה. טול לך עשרים סאה של חטין. אף על פי שחזר ולקח ממנו עשרים וארבעה, אינן רבית. אבל אסורין משום ערמות רבית.

ד, המוכר שדה לחברו, ואמר לו: על מנת שאהא בה אריס, ועל מנת שאהא בה שתף, ועל מנת שהמעשרות שלי, כשתמכרנה - מכרה לי בדמים הללו, אימתי שארצה אני בא נותן לו דמיה ונוטלה - מתר.

ד, היה חייב לו מעות, והשכיר לו בית מדינר לחדש, והיה יפה סלע בחדש - אסור. השכיר ממנו בדינר בחדש, אם היה יפה סלע בחדש - מתר. משכן לו בית, משכן לו שדה, ואמר: כשתמכרם - מכרם לי בדמים הללו - אסור. אם אמר לו בשניהן - מתר.

ד, היה מוליך חבילה ממקום למקום, ואמר לו: תנה לי, ואני נותנה לו כדרך שאתה נותנה לי ממקום פלוני, בזמן שבאחריות הנותן - מתר. והמקבל - אסור. היה מוליך פרות ממקום היקר למקום הזול, ואמר לו: תנם לי ואני אעמידנו לך

מִשְׁתָּף לִי, וְהַשְׁלִישׁ עֲשׂוּי עֲלֶיךָ בְּבִטְלָה - מִתֵּר. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, לֹא יֹאמַר לוֹ: הֲרִי הֵן עֲשׂוּיוֹת עֲלֶיךָ לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וּלְרִבְעִי, אֲלֹא מַחֲשָׁב עִמּוֹ שָׂכָר בְּטָלָה. הֵיוּ פְּרוּתָיו מִפְּקָדִין אֲצִלוֹ, וְאָמַר לוֹ: הֲרִי הֵן עֲשׂוּיוֹת עֲלֶיךָ לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וּלְרִבְעִי - הֲרִי זֶה מַחֲשָׁב עִמּוֹ שָׂכָר בֵּית, שָׂכָר בְּטָלָה מִעַכְשָׁו, אִם אָמַר לוֹ: יֵצֵא שָׂכָר כְּתָף בְּשָׂכָר עֲלֶיהָ - מִתֵּר.

ד, ט הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, וְאָמַר לוֹ: קְרוֹב לְהִפְסֵד וְרַחוּק לְשָׂכָר - מִתֵּר מִשּׁוּם רִבִּית, וְזוֹ הִיא מִדַּת צְדִיקִים. קְרוֹב לְשָׂכָר וְרַחוּק לְהִפְסֵד - אֲסוּר מִשּׁוּם רִבִּית וְזוֹ הִיא מִדַּת רִשְׁעִים. קְרוֹב זֶה וְזֶה, וְרַחוּק זֶה וְזֶה - מִתֵּר מִשּׁוּם רִבִּית, וְכָךְ כָּל אָדָם נוֹהֲגִין. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, וְאָמַר לוֹ: הִילֵךְ מִנֶּה וְאֵין אֲנִי יָכוֹל לַעֲמֹד עַל הַפְּרוּטָרוּט - אֲסוּר. רָאָה פְּרוֹת שֶׁהוֹקֵרוֹ, וְאָמַר: הִילֵךְ מִנֶּה וְיִכּוֹלְנִי לַעֲמֹד עַל הַפְּרוּטָרוּט - מִתֵּר.

ד, י הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, וְרָצָה אֶחָד מֵהֶן לִישֹׁן - חֲבֵרוֹ מַעֲכֵב עֲלֵיהֶן עַל יָדוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיְתָה עָרֵב שְׂבִיעִית - מִתֵּר, שֶׁמִּתְחַלֵּה לֹא לָקָחוּ אֲלֵא עַל מִנֵּת כֶּן. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים מוֹכְרִין אֶת הַזֶּרַע, בְּפָנֵי הַזֶּרַע וּבִשְׁעַת הַזֶּרַע וּבְפָרוֹס הַפֶּסַח, וּבִשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים מוֹכְרִין אֶת הַיֵּין, בְּפָרוֹס הַפֶּסַח, וּבְפָרוֹס הָעֲצָרוֹת, וּבְפָרוֹס הַחֲגִי, וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים. וְהַשֵּׁמֶן - מוֹכְרִין אוֹתוֹ מִן הָעֲצָרוֹת וְעַד הַחֲגִי.

ד, יא הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, לֹא יִהְיֶה לוֹקַח בְּשָׁלוֹ חֲטִיף וּבְשָׁלוֹ חֲבֵרוֹ שְׁעוּרִים, אֲלֵא אוֹ בְּכֵלֵן חֲטִיף אוֹ בְּכֵלֵן שְׁעוּרִים, כְּדִי שִׁיְהוּ מַעוֹת שְׁנִיָּהֵן שְׁווֹת בְּחִבְלִיָּה. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן חֲטִיף, וּלְקַח בֵּהֶן שְׁעוּרִין, שְׁעוּרִין

וּלְקַח בֵּהֶן חֲטִיף - יָדוּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. אִם פָּתְחוּ - פָּתְחוּ לוֹ. וְאִם הוֹסִיפוּ - הוֹסִיפוּ לְאַמְצָע. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, רִשְׁאֵי הַלוֹקַח לִקַּח בֵּהֶן כָּל מֵה שִׁירְצָה, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִקַּח בֵּהֶן, לֹא כִסּוֹת וְלֹא עֲצִים. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר - רִשְׁאֵי הַלוֹקַח לִקַּח בְּאוֹתוֹ הַמִּין. וּכְשֶׁהוּא מוֹכֵר - אֵין מוֹכֵר אֵלּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמָן וְאֵלּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמָן. הַנּוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח בֵּהֶן פְּרוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר, וּבְאַחֲרוֹנָה אָמַר לוֹ: לֹא לְקַחְתִּי - אֵין לוֹ עֲלָיו אֲלֵא תַרְעֻמָּת. וְאִם יֵשׁ עֲדִים שְׁלֹקַח וּמִכָּר - מוֹצִיאֵין מִמֶּנּוּ עַל כְּרָחוּ.

ד, יב הִזְיָה חֵיב לוֹ מַעוֹת, וּבֹא לְטוֹל מִמֶּנּוּ פְּרוֹת בְּגֵרָן. אָמַר לוֹ: צֹא וְעֲשֵׂה לִי בְּשַׁעַר הַשּׁוּק, וְאֲנִי נוֹתֵן לוֹ מִכָּאֵן וְעַד שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ - הֲרִי זֶה רִבִּית, וְלֹא כְּאִסְרוּ הַבָּא לִידּוֹ. בֹּא וְאָמַר לוֹ, הַלִּוּיִנִי כּוֹר אֶחָד שֶׁל חֲטִיף וְאֲנִי נוֹתֵן לָךְ כְּשַׁעַר שְׁאֲתָה מוֹכֵר בּוֹ - מִתֵּר. מִשְׁכָּרְתָּ אִשָּׁה לַחֲבֵרְתָּהּ תִּרְנַגְלָת לִישָׁב עַל הַבִּיצִים בְּשְׁנֵי אֶפְרוֹחִין בְּשָׁנָה, וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת. הָאִשָּׁה שְׁאָמְרָה לַחֲבֵרְתָּהּ: תִּרְנַגְלָת מִשְׁלִי, וּבִיצִים מִשְׁלִיכִי, וְאֲנוּ חוֹלְקִים אֶת הָאֶפְרוֹחִין. רַבִּי יְהוּדָה מִתֵּר, וּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסֵר.

מִסְכֵּת בָּבָא מִצִּיעָא פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה, א קָבַל מִמֶּנּוּ מֵאָה צֹאן בִּמְאָה שֶׁל זֶהָב, לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וּלְרִבְעִי, וְאֲנִי נוֹטֵל סֵלַע מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּאַחֲרוֹנָה - אֲסוּר; לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וּלְרִבְעִי, מַחְצָה לְמִזְוֹנוֹת וּמַחְצָה לְבִטְלָה, וְאֲנִי נוֹטֵל מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּאַחֲרוֹנָה - מִתֵּר. קָבַל מִמֶּנּוּ מֵאָה עֶגֶל בִּמְאָה שֶׁל זֶהָב, לְמַחְצָה לְשָׁלִישׁ וּלְרִבְעִי, מַחְצָה לְמִזְוֹנוֹת וּמַחְצָה לְבִטְלָה, וְאֲנִי נוֹטֵל דִּינָר זֶהָב מִתּוֹךְ חִלְקָה בְּאַחֲרוֹנָה - מִתֵּר.

ה, ב אֵין שְׁמִין בְּכוֹרוֹת תַּמִּימִים לְיִשְׂרָאֵל, אֲבָל שְׁמִין לָהֶן בְּכוֹרוֹת בְּעֲלֵי מוּמִין, וְשְׁמִין בְּכוֹרוֹת תַּמִּימִים לַפְּהָנִים, וְאֵין צְרִיף לומר בְּעֲלֵי מוּמִין.

אֲשֶׁלֶם כָּלָה, דְּלֹא בְּכוֹסִיָּא אֲשֶׁלֶם פִּלְגָא.
שְׁמָה בְּמִנָּה וְהַשְׁבִּיחָה, וְהָרִי יָפָה מְאֵתִים
זוּז, מִתָּה בְּכוֹסִיָּא - מְשֶׁלֶם שְׁשָׁה שֶׁל זָהָב.
שְׁלֹא בְּכוֹסִיָּא - מְשֶׁלֶם חֲמִשִּׁים זוּז. שְׁמָה
בְּמִנָּה וְהַכְחִישָׁה, וְהָרִי יָפָה חֲמִשִּׁים זוּז,
מִתָּה, בְּכוֹסִיָּא - מְשֶׁלֶם שְׁלֹשָׁה שֶׁל זָהָב.
שְׁלֹא בְּכוֹסִיָּא - מְשֶׁלֶם חֲמִשִּׁים זוּז.

הו, רבי שמעון בן גמליאל אומר: מפרין
על שדהו, כיצד? קבל ממנו שדה בעשרה
כורין חטין, ואמר לו: תן לי מאתיים דינר
ואפרנסה, ואני נותן לך שנים עשר כור
בשנה - מתר. אבל אין מפרין על ספינתו,
ועל חנותו, ועל כל דבר שאינו עושה
ואוכל. מקבל אדם צאן ברזל מאשתו,
והולדות והגזין שלו. ואם מתו - חייב
באחריותו.

הז, איזה הוא צאן ברזל? היו לפניו מאה
צאן, ואמר לו: הרי הן עשויות עליך
למחצה לשליש ולרביע, במאה של זהב,
והולדות והגזין שלך. ואם מתו - אתה חייב
באחריותו, ואתה מעלה לסלע מכל אחד
ואחד - מתר. מקבלין צאן ברזל מן העובד
כוכבים ושדה צאן ברזל אפלו מישראל,
לזה אדם מאשתו ובניו ברבית, אלא
שמחנכן ברבית.

הח, אין ישראל רשאי ללוות שקל
ולהלוות בסלע, אבל עובד כוכבים רשאי
ללוות בשקל ולהלוות בסלע. ישראל
שלוה מעות מן העובד כוכבים, ומבקש
להחזירן לו, מצאו חבירו ואמר לו: תנם לי
ואני נותן לך, כדרך שאתה נותן לו - אסור.
ואם העמידו אצל העובד כוכבים - מתר.
ועובד כוכבים שלוה מעות מישראל
ומבקש להחזירן לו, מצאו ישראל אחר,
ואמר לו: תנם לי ואני נותנם לך, כדרך
שאתה נותנם לו - מתר. ואם העמידו אצל
ישראל - אסור. ישראל שאמר לעובד
כוכבים: הילך שכרך וצא, והלוה מעותי
ברבית - אסור. ועובד כוכבים שאמר
לישראל: הילך שכרך והלוה מעותי ברבית

הג, אין שמין לא את העצים ולא את
הרחלים, ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל,
רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שמין את
העצים מפני שהן חולבות, ואת הרחלים
מפני שהן גוזזות ואת התרנגולת מפני
שעושה ואוכלת. השמה תרנגולת מחברתה
מטפלת באפרוחים כל זמן שצריכין לאמן.
מטפל אדם בבמה טמאה שנים עשר
חדש, ובאדם עשרים וארבעה חדש, מקום
שנהגו לעלות שכר כתף למעות - מעלין,
לבהמה - מעלין, ואין משנין ממנהג
המדינה. רבי שמעון בן גמליאל אומר:
שמין עגל עם אמו וסיוח עם אמו, ואף על
פי שמעלה שכר כתף למעות, ואין חושש
משום רבית.

הד, השם בהמה מחברו, עד מתי חייב
ליטפל בה? סומכוס אומר: בבהמה דקה
שלושים יום ובגסה חמישים יום. רבי יוסי
אומר: בדקה שלשה חדשים מפני
שטפולה מרבה. יתר על כן, בכלם, אם היה
חלקו של בעל הבית שם עליו - אין משנין
ממנהג המדינה. השם בהמה טמאה
מחברו, עד מתי חייב ליטפל בולדות?
סומכוס אומר: באתונות - שמונה עשר
חדש. ובגדרות - עשרים וארבעה חדש.
ואם עמד עליו בתוך הזמן - חבירו מעכב
על ידו, אבל אינו דומה טפולה של שנה
ראשונה לטפולה של שנה שנייה. השם
בהמה מחברו, אין פחות משנים עשר
חדש. עשה בה כל ימות החמה, ומבקש
למוכרה בימות הגשמים - יכול לעכב על
ידו, עד שיאכילנה כל ימות הגשמים,
האכילה כל ימות הגשמים, ומבקש
למוכרה בימות החמה - יכול לעכב על
ידו, עד שיעשה בה כל ימות החמה.

הה, השם בהמה מחברו מתה, בכוסיא² -
משלם כלה. ושלא בכוסיא - משלם פלגא,
שכך הוא כותב לו: אם תמות בכוסיא

וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה - חָיִב לְהַחזִיר. מֵת וְהֵנִיחַ לְפָנֵי בָּנָיו - לֹא יַחזִירוּ בָּנָיו, עַל זֶה נֶאֱמַר (אִיּוֹב כז, טז): "יָכִין וְצָדִיק יִלְבַּשׁ" וְגו'. אֲבָל הֵנִיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן פְּרָה שָׂדֶה וְטִלִית, וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַחֲרִיּוֹת - חָיִבִּין לְהַחזִיר.

מִסְכַּת בָּבָא מִצִּיעָא פֶּרֶק שִׁישִׁי

וְאֵין פּוֹסְקִין עַל הַפְּרוֹת עַד שֶׁיֵּצֵא הַשָּׁעַר, אֲפֹלוּ יִשְׁנוֹת הוֹלָכוֹת מֵאַרְבַּע - אֵין פּוֹסְקִין עַל הַחֲדָשׁוֹת מֵאַרְבַּע, עַד שֶׁיֵּצֵא הַשָּׁעַר לְחֹדֶשׁ וּלְיָשָׁן. יֵצֵא שָׁעַר לְאַחֲרִים, אֲף עַל פִּי שְׁאִין לוֹ - מִתָּר לְקוֹץ הַיִּמָּנָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁמוֹצֵא לְקַח בְּאוֹתוֹ הַשָּׁעַר, אֲבָל אִם הָיוּ לְקוֹטוֹת וְהוֹלָכוֹת מֵאַרְבַּע, וְהוּא אֵינוֹ מוֹצֵא לְקַח, אֲלֹא מִשְׁלָשָׁה - הָרִי זֶה אֵינוֹ פּוֹסֵק עַד שֶׁיֵּצֵא הַשָּׁעַר לְלוֹקֵט וּלְמוֹכֵר, וּפּוֹסֵק עֲמוֹ עַל הַגְּדִישׁ שֶׁל תְּבוּאָה, וְעַל הָעֵבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וְעַל הַמַּעֲטִים³ שֶׁל זֵיתִים, אֲף עַל פִּי שֶׁלֹּא יֵצֵא הַשָּׁעַר. אֲבָל אַחֲרִים לֹא יִקְיֹצוּ עַל גִּבּוֹ. וּפּוֹסֵק עֲמוֹ עַל הַזֶּבֶל בְּאַשְׁפוֹת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, אֲף עַל פִּי שְׁאִין לָזֶה - יֵשׁ לָזֶה.

וְבֵין אֵין פּוֹסְקִים עַל הַבִּיצִים שֶׁל יוֹצֵר, אֲלֹא עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֵלוּ הָעוֹשִׂים בְּעֶפֶר לָבֵן, אֲבָל בְּאֵלוּ הָעוֹשִׂים בְּעֶפֶר שָׁחוֹר, כְּגוֹן כֶּפֶר חֲנֻנְיָא וְחִבְרוּתִיָּה, כֶּפֶר שִׁיחִין וְחִבְרוּתִיָּה - מִתָּר לְקוֹץ. שְׂאֵף עַל פִּי שְׁאִין לָזֶה יֵשׁ לָזֶה. אֵין פּוֹסְקִין עַל הַחֲלָב וְעַל הַגְּזִיז, אֲלֹא עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ. הַתַּחֲמִיל לְחֵלֶב - מִתָּר לְקוֹץ. הַתַּחֲמִיל לָגֵז - מִתָּר לְקוֹץ. אֵין פּוֹסְקִין, לֹא עַל הָאֶפְרוֹחִין וְלֹא עַל הַפְּרָגִיּוֹת, וְלֹא עַל הַדָּגִים בְּטַבְּרִיא, וְלֹא חֲבִילֵי קֶשׁ. אֲבָל פּוֹסְקִין עַל הַבִּיצִים, וְעַל הַצִּפְרִים, וְעַל הַדָּגִים, שֶׁבִּשְׂאֵר כָּל מְקוֹמוֹת, וְעַל חֲבִילֵי עֲצִים. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ גֶּרֶן - קוֹצֵץ עֲמוֹ כְּשֶׁעַר גֶּרֶן. וְכָל שְׁאִין לוֹ גֶּרֶן - קוֹצֵץ עֲמוֹ כָּל שְׁעָה שִׁירְצָה.

- מִתָּר. אֲבָל אֲסוּר מִפְּנֵי מִרְאִית הָעֵין. מַעוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמְּפָקְדוֹת אֲצֵל הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים - מִתָּר לְהַלוֹתָן בְּרַבִּית, וְשֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִּים הַמְּפָקְדוֹת אֲצֵל יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר לְהַלוֹתָן בְּרַבִּית. זֶה הַכֹּל, כָּל שְׂבָאֲחֵרִיּוֹת יִשְׂרָאֵל - אֲסוּר. כָּל שְׂבָאֲחֵרִיּוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִּים - מִתָּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֲפּוֹטְרוֹפּוֹס, אוֹ סְנַטֵּר - מִתָּר לְלוֹת הַיִּמָּנָה בְּרַבִּית, וְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שֶׁנַּעֲשֶׂה אֲפּוֹטְרוֹפּוֹס לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ סְנַטֵּר - אֲסוּר לְלוֹת הַיִּמָּנָה בְּרַבִּית. יִשְׂרָאֵל הַלֹּה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הַלֹּה מִיִּשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל אַחֵר נַעֲשֶׂה לוֹ עֶרֶב וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

הֵט, יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹה מַעוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִּים, וְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁלוֹה מַעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וְנִתְגַּיֵּר. בֵּין שְׁזָקֶפֶן עָלָיו עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר, וּבֵין שְׁזָקֶפֶן עָלָיו מִשְׁנִתְגַּיֵּר, גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ גּוֹבָה אֶת הָרַבִּית; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹבֵד כּוֹכְבִּים שְׁלוֹה מַעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְנִתְגַּיֵּר, בֵּין שְׁזָקֶפֶן עָלָיו בְּמַלְוָה עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר, וּבֵין שְׁזָקֶפֶן עָלָיו בְּמַלְוָה מִשְׁנִתְגַּיֵּר - גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ גּוֹבָה אֶת הָרַבִּית. וְיִשְׂרָאֵל הַלֹּה מַעוֹת מִעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְנִתְגַּיֵּר, וְזָקֶפוּ עָלָיו בְּמַלְוָה, עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר - גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן וְגּוֹבָה אֶת הָרַבִּית, מִשְׁנִתְגַּיֵּר - גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן וְאֵין גּוֹבָה אֶת הָרַבִּית. הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרַבִּית, וְכֹא לְפָנֵי בֵּית דִּין - קוֹנְסִים אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ גּוֹבָה, לֹא אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא אֶת הָרַבִּית; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, שֶׁהִיָּה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׁטֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רַבִּית - קוֹנְסִין אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ גּוֹבָה לֹא אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא אֶת הָרַבִּית. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ גּוֹבָה אֶת הָרַבִּית. הַמוֹצֵא שְׁטֵר רַבִּית - יִקְרַעְנֶהוּ. כֹּא לְבֵית דִּין - יִקְרַעְנֶהוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמַּדִּינָה. הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרַבִּית, וְהֵלֶךְ הַלֹּה, וְיָרַשׁ עָלָיו שְׁטֵרֵי רַבִּיּוֹת, וְאָמַר לוֹ: צֵא שְׁלִי בְּשֻׁלְךָ - מִתָּר. אִם בָּאוּ לְבֵית הַחֲשֹׁבֶן - אֲסוּר. הַמַּלְוָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרַבִּית,

מוֹכֵר אֶת הַשָּׂאָר בְּאַיִזָּה מִהֵן שְׂרִיצָה. אֲגָרִי-
מִמּוֹן⁵ הָיָה בִירוּשָׁלַיִם, וְלֹא הָיוּ מְכוּנִים עַל
הַשְּׁעָרִים, אֲלֵא עַל הַמִּדּוֹת, כְּשֶׁהִיָּתָה חֲבִית
נִמְכָּרָה בִירוּשָׁלַיִם בְּשִׁלְשָׁה שְׁעָרִים, פִּיהַ
שׁוּלְיָהּ וְאַמְצָעָה.

וְהָ אֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: יִלֶּךְ חֲמוּרִי עִמָּךְ
הַיּוֹם, וְשִׁלְךָ עִמִּי לְמַחֵר. תַּחֲרֹשׁ פְּרָתִי עִמָּךְ
הַיּוֹם וְשִׁלְךָ עִמִּי לְמַחֵר. אָבָל לֹא יֹאמֵר לוֹ:
חֲמוּרִי עִמָּךְ הַיּוֹם לְמִזְרַח וְשִׁלְךָ עִמִּי לְמַחֵר
בְּמַעֲרָב, תַּחֲרֹשׁ פְּרָתִי עִמָּךְ הַיּוֹם בְּמִזְרַח
וְשִׁלְךָ עִמִּי לְמַחֵר בְּמַעֲרָב, וְאִם הָיָה שָׂכָר
שׁוּה - הָרִי זֶה מִתֵּר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: כָּל
יְמֵי הַגָּרִיד אֶחָד, וְכָל יְמֵי הַרְבִּיעִיָּה אֶחָד.
הָאוֹמֵר לְפֻעֵל: 'הֵילֶךְ מִנָּה זֶה, וְיֵהָא בִידֶךְ
שְׁתַּעֲשֶׂה עִמִּי בַפֻּעֵלָה בְּגֶרֶן מְדִינָר לְיוֹם',
וְהָיָה יָפֶה סֹלַע בְּיוֹם - מִתֵּר. הַנּוֹתֵן מַעוֹת
לַחֲבֵרוֹ לִתֵּן לוֹ פְּרוֹת בְּגֶרֶן - חָיִב לְהַעֲמִיד
לוֹ בְּשַׁעַר בִּינוּנִי. וְאַיִזָּה שַׁעַר בִּינוּנִי? הָיוּ
הוֹלְכוֹת מִשְׁמוֹנָה וְתִשְׁעָה וּמַעֲשָׂרָה - נֹתֵן
לוֹ מִתְשַׁעָּה. בְּשַׁעַר הַזֹּל - נֹתֵן לוֹ בְּשַׁעַר
הַזֹּל. בְּשַׁעַר הַיָּקָר - נֹתֵן לוֹ כְּשַׁעַר הַיָּקָר.
רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: לְעוֹלָם נֹתֵן לוֹ כְּשַׁעַר
הַזֹּל. לֹא יֹאמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי כְּשַׁעַר הַזֹּל',
אֲלֵא אֹמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי מַעוֹתִי שְׁלֹקָה אֲנִי
בְּהֵן כְּשַׁעַר הַזֹּל'. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
בְּזִמָּן שְׁמוּצָא לִקַּח בְּכָל מַעוֹת שִׁנְתָּן לוֹ,
אָבָל אֵינוֹ מוּצָא לִקַּח אֲלֵא כּוֹר אֶחָד בְּסֹלַע -
נֹתֵן לוֹ כּוֹר אֶחָד בְּסֹלַע, וְהַשָּׂאָר נֹתֵן לוֹ
כְּשַׁעַר בִּינוּנִי.

וְרַבִּי נַחֲמִיָּה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב
פּוֹטְרִין בְּלִבְלָר, וּפְטְרוּ אֶת הַמְּלוּהַ מִלְּלָקוֹת
מִפְּנֵי שֶׁהוּא בִּיקוֹם עֲשָׂה. אֹמֵר רַבִּי יוֹסִי:
בּוֹא וּרְאֵה כְּמָה סְמוּיֹת עֵינֵיהֶם שֶׁל מַלְוֵי
רַבִּית. אָדָם קוֹרֵא לַחֲבֵרוֹ "עוֹבֵד כּוֹכָבִים
וּמַגְלָה עֲרִיּוֹת וְשׁוֹפֵף דָּמִים" - מְבַקֵּשׁ
שִׁפּוֹל עִמּוֹ לַחַיִּים, וְהֵלָּה מְבִיא אֶת הַלְּבָלָר,

וְגַם הָיוּ לִפְנֵינוּ מֵאָה צֶאֱן, וְאָמַר לוֹ: הָרִי
גִּיזֵּיהֶם שֶׁל אֱלוֹ עֲשׂוּיֹת עֲלֶיךָ בְּמֵאָה שָׁל
זָהָב - מִתֵּר. מְלִיטְרָא כֶּף וְכָף - אֲסוּר. אִם
יֵשׁ לוֹ - מִתֵּר לְגֹז וְלִתֵּן לוֹ. הָיוּ לִפְנֵינוּ מֵאָה
כּוֹר, אֹמֵר לוֹ: קָמָה זֶה עֲשׂוּיָה עֲלֶיךָ בְּמֵאָה
שָׁל זָהָב - מִתֵּר. בְּכוֹר כֶּף וְכָף - אֲסוּר. וְאִם
יֵשׁ לוֹ - מִתֵּר לְקַצֵּר וְלִתֵּן לוֹ. אֹמֵר אָדָם
לַחֲבֵרוֹ: הֵילֶךְ מֵאַתִּים זֶזוּ עַל מָה שֶׁשָּׂדֶךְ
עוֹשָׂה, וּבִלְבָד שֶׁלֹא יֹאמֵר לוֹ מֵאַרְבַּע
בְּסֹלַע, מִסָּאֲתִים בְּסֹלַע, מְלוּהַ אָדָם אֶת
אֲרִיסֵיו מֵאַרְבַּע בְּסֹלַע, מִסָּאֲתִים בְּסֹלַע,
בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁלֹא יֵרֵד לְתוֹךְ
שְׂדֵהוּ, אָבָל אִם יֵרֵד לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ - הָרִי הוּא
כְּכָל אָדָם. פּוֹסֵק אָדָם עִם אֲרִיסֵיו לְזַרַע
לְהוֹצֵאָה - הָרִי זֶה אֲסוּר. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא
אִפְּלוּ זָרַע וְהוֹסִיף בְּסָאֲתִים - לֹא יוֹצִיאֵם
לְאַמְצָע לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ, עַד שִׁיעֲשֶׂה עָלֵיו
דָּמִים, פֶּסֶק הֵימָנוּ חֲטִין, וְנָתַן לוֹ שְׁעוּרִין,
שְׁעוּרִין וְנָתַן לוֹ חֲטִין - אֲסוּר. לֹא יֹאמֵר לוֹ:
הֵילֶךְ מִנָּה וְצָא קַח לָךְ מִן הַשּׁוּק, אֲלֵא
לֹקַח וְנֹתֵן לוֹ. אֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: הַלּוּיִי
חֲבִית אַחַת שֶׁל יֵין, עַד שְׂיָבֵא בְּנִי, אוֹ עַד
שְׁאַפְתַּח אֶת הַדּוֹת. הִיָּתָה לוֹ חֲבִית בְּתוֹךְ
הַדּוֹת, וְנִפְתַּח הַדּוֹת וְנִפְלָה וְנִשְׁבְּרָה, אָף עַל
פִּי שְׁחִיב בְּאַחֲרֵייתָהּ - מִתֵּר. וְהֵלֵל אוֹסֵר.
לְמָה זֶה דּוּמָה? לְנוֹתֵן מַעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִתֵּן לוֹ
פְּרוֹת בְּגֶרֶן, וְנִגְנָבוּ, אוֹ אָבָדוּ - חָיִב
בְּאַחֲרֵייתָן. אִם פָּחַתּוּ אוֹ הוֹתִירוּ - חָיִב
לְהַעֲמִיד לוֹ.

וְדַ לִקַּח הֵימָנוּ לָגִין וְחֲצִי לָגִין, רַבִּיעִית
וְשְׁמִינִית - רִשְׁאֵי שִׁיאֵמֵר לוֹ: תֵּן לִי מִיד
בְּפָחוֹת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רַבִּית. כִּיּוֹצָא
בוֹ, הַלּוֹקַח מִקַּח מִחֲבֵרוֹ עַל מִנְתָּ לִתֵּן לוֹ
מִכָּאֵן וְעַד שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֲדָשׁ, רִשְׁאֵי שִׁיאֵמֵר
לוֹ: תֵּן לִי מִיד בְּפָחוֹת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם
רַבִּית. הַמוֹכֵר יֵין וְשִׁמֹן לַחֲבֵרוֹ כָּל יְמוֹת
הַשָּׁנָה - חָיִב לְהַעֲמִיד לוֹ כְּדֶרֶךְ שְׁהַעֲמִיד
בְּקוֹטְלִיזִין⁴, וְלֹא יֵהָא מוֹכֵר אֶת הַחֲבִית
בְּשִׁלְשָׁה שְׁעָרִים, וְאִם הָיָה מְסַבֵּב וְהוֹתִיר -

⁵ יֵשׁ כְּמָה שְׁגוּרִים כֹּאֵן כְּמִילָה אַחַת: אֵינְרֵאנָא מִיָּן אוֹ

אַגְרָדִמִּין - וּפִירוּשׁוֹ: הַמְּמוּנִים לַחֲלָקוֹת אֶת מַעוֹתֵי

וְאֵת הַקְּלָמוֹס, וְאֵת הַדִּיּוֹ, וְאֵת הַשָּׁטָר וְאֵת
הָעֵדִים, וְאוֹמֵר: בּוֹאוּ וְכַתְּבוּ עָלַי שְׂאִין לֹ
חֶלֶק בְּמִי שֶׁפּוֹקֵד עַל הַרְבֵּית, וְכּוֹתֵב וּמַעֲלָה
בְּעֶרְכָּאִים, וְכֹפֵר בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם,
הָא לְמַדְתָּ, שְׁמַלּוֹי בְּרַבִּית כּוֹפְרִין בְּעֶקֶר.
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יֵתֵר עַל מָה
שֶׁמְרוֹיחִין - הֵן מִתְחַיִּבִין, שֶׁהֵן עוֹשִׂין אֶת
הַתּוֹרָה פְּלִסְטָר, וְאֵת מֹשֶׁה טַפֵּשׁ, וְאוֹמְרִין:
אִילוּ הָיָה מֹשֶׁה יוֹדֵעַ שֶׁכֶּף אָנּוּ מְרוֹיחִין -
לֹא הָיָה כּוֹתֵבוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: קֶשֶׁה
רַבִּית, שֶׁאֵף שְׂאֵלֶת שְׁלוֹם רַבִּית. כִּיצַד?
וְהוּא שֶׁלֹא שְׂאֵל בְּשְׁלוֹמוֹ מִיָּמָיו, עַד שֶׁלֹּה
הֵימָנוּ, הַקָּדִים לוֹ שְׂאֵלֶת שְׁלוֹם, הָיָה אֵף
שְׂאֵלֶת שְׁלוֹם - רַבִּית.

רַבִּי שְׁמַעְיָה אוֹמֵר: כָּל שֵׁיִשׁ לוֹ מַעוֹת וְאִין
מְלֹה אוֹתָן בְּרַבִּית, עָלָיו הַכְּתוּב אוֹמֵר
(תְּהִלִּים טו, ה): "כִּסְפוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ
עוֹשֶׂה אֱלֹה לֹא יָמוּט לְעוֹלָם", הָא לְמַדְתָּ,
שְׁמַלּוֹי רַבִּית מִתְמוֹטְטִין וְהוֹלְכִים מִן
הָעוֹלָם. מִטְמוֹט זֶה אֵינִי יוֹדֵעַ מָה הוּא,
כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כד, יא): "הִצֵּל
לְקַחִים לַמָּוֶת" וְגו'.

וַיְדַבֵּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בַּהֲעֲלֹתְךָ אֶת-הַנֵּרוֹת אֶל-מֹול פְּנֵי הַמִּנּוֹרָה יֵאָרִו שְׁבַעַת הַנְּרוֹת:

מִלִּיל עִם אַהֲרֹן וְתִימַר לִיה בְּאֲדִלְקוּתְךָ יָת בּוֹצִינְיָא לְקַבִּיל אִפִּי מְנָרְתָא יְהוֹן מְנָהֲרִין שְׁבַעַא בּוֹצִינְיָא:

בַּהֲעֲלֹתְךָ – לָמָּה נִסְמְכָה פְּרַשְׁת הַמִּנּוֹרָה לְפָרַשְׁת הַנְּשִׂאִים? לִפִּי שֶׁשְׂרָאָה אַהֲרֹן חֲנֻכַּת הַנְּשִׂאִים, חֲלָשָׁה אֲזַ דַּעְתּוֹ, שְׁלֹא הִיָּה עִמָּהֶם בְּחֻנְפָּה, לֹא הוּא וְלֹא שְׁבַטוֹ. אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: סִייד! שְׁלֹךְ גְּדוּלָּה מִשְׁלֶקֶם, שְׁאִתָּה מְדָלִיק וּמִיטִיב אֶת הַנְּרוֹת. בַּהֲעֲלֹתְךָ – עַל שֵׁם שֶׁהִלֵּב עוֹלָה, כְּתוּב בַּהֲדִלְקַתּוֹ לְשׁוֹן עֲלִיָּה, שְׁצָרִיד לְהַדְלִיק עַד שֶׁתֵּהֱיָא שְׁלֵמָה עוֹלָה מֵאֲלִיָּה. וְעוֹד דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ: מִכָּאן שֶׁמַּעֲלָה הִיָּתָה לִפְנֵי הַמִּנּוֹרָה, שְׁעָלֶיהָ הִכְהֵן עוֹמֵד וּמִיטִיב. **אֶל מֹול פְּנֵי הַמִּנּוֹרָה** – אֶל מֹול נֵר הָאֱמָצְעִי, שְׁאִינוּ בְּקֻנָּם, אֶלֶּא בְּגוּף שֶׁל מִנּוֹרָה. **יֵאָרִו שְׁבַעַת הַנְּרוֹת** – שְׁשֶׁה שְׁעַל שִׁשֹּׁת הַקֻּנָּם, שְׁלֹשֶׁה הַמְּזֻרְחִים פּוֹנִים לְמֹול הָאֱמָצְעִי הַפְּתִילוֹת שֶׁבִּהּוּ, וְכֵן שְׁלֹשֶׁה הַמַּעֲרָבִיִּים, רִאשֵׁי הַפְּתִילוֹת לְמֹול הָאֱמָצְעִי. וְלָמָּה? כִּדִּי שְׁלֹא יֵאָמְרוּ: "לְאֹרָה הוּא צָרִיד".

וַיַּעַשׂ כֹּן אַהֲרֹן אֶל-מֹול פְּנֵי הַמִּנּוֹרָה הָעֵלָה נִרְתִּיָּהּ בְּאֶשֶׁר צִוָּה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה:

וַעֲבַד כֹּן אַהֲרֹן לְקַבִּיל אִפִּי מְנָרְתָא אֲדִלְקִי בּוֹצִינְיָא כְּמָא דְּפַקִּיד יי יָת מֹשֶׁה:

וַיַּעַשׂ כֹּן אַהֲרֹן – לְהַגִּיד שֶׁבַחוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שְׁלֹא שָׁנָה.

וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנּוֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחָה מִקְשָׁה הוּא כַּמֶּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה כֹּן עֲשֵׂה אֶת-הַמִּנּוֹרָה:

וְזֵין עוֹבַד מְנָרְתָא נְגִידָא דְּהַב עַד נְשִׂדָה עַד שׁוֹשְׁנָה נְגִידָא הִיא כְּתוּנָא דְּאַחְזִי יי יָת מֹשֶׁה כֹּן עֲבַד יָת מְנָרְתָא:

וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנּוֹרָה – שֶׁהִרְאָהוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֶצְבַּע, לִפִּי שְׁנַתְקֻשָּׁה בָּהּ; לִכְךָ נֶאֱמַר **וְזֶה. מִקְשָׁה** – בְּטִידִי"ץ בְּלַעַז, לְשׁוֹן "דָּא לְדָא נִקְשָׁן". עֲשִׂית שֶׁל כֹּפֶר זָהָב הִיָּתָה, וּמִקִּישׁ בְּקֻרְנֵס וְחוֹתוֹף בְּכַשִּׁיל לְפִשְׁט אִיבְרִיָּה כְּתוּנָה, וְלֹא נַעֲשִׂית אִיבְרִים אִיבְרִים עַל יְדֵי חֲבוּר. **עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה** – יִרְכָּה הִיא הַשְּׂדֵה שְׁעַל הַרְגָּלִים, חֲלוּל, כְּדֶרֶךְ מְנוֹרוֹת כֶּסֶף שְׁלִפְנֵי הַשָּׁרִים. **עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה** – כְּלוּמַר, גּוּפָה שֶׁל מִנּוֹרָה כְּלָה וְכָל הַתְּלוּי בָּהּ. **עַד יִרְכָּה** – שֶׁהוּא אֶבֶר גְּדוֹל, **עַד פְּרָחָה** – שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה דִק שְׁבָה, הַכֹּל מִקְשָׁה. וְדֶרֶךְ "עַד" לְשִׁמּוֹשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה, כְּמוֹ: "מְגִדִישׁ וְעַד קֻמָּה וְעַד פָּרֶם זֵית". **כַּמֶּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה וְגוֹמֵר** – כַּמֶּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָהוּ בְּהָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְרִאָה וְעֲשֵׂה בְּתַכְנִיתָם" וְגוֹמֵר. **כֹּן עֲשֵׂה אֶת הַמִּנּוֹרָה** – מִי שֶׁעֲשָׂאָהּ. וּמִדְּרַשׁ אֲגִדָּה: עַל יְדֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּה.

וַיְדַבֵּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

קַח אֶת-הַלִּוִּים מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם:

קָרִיב יָת לִינוּאִי מְגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַדְפִּי יְתִהוֹן:

קַח אֶת הַלִּוִּים – קַחֵם בְּדְבָרִים: אֲשֶׁרִיכֶם שְׁתַּנְּכוּ לְהִיּוֹת שְׁמֻשִּׁים לְמִקּוֹם.

וְכֵה-תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהַרְתָּם הִנֵּה עֲלִיָּהֶם מִי חֲטָאֹת וְהַעֲבִירוּ תַעֲרַל עַל-כָּל-בְּשָׂרָם וְכַבְּסוּ בַגְדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ:

וְכַדִּין תַּעֲבִיד לַהוֹן לְדַכּוּאִיהוֹן אֲדִי עֲלִיָּהוֹן מִיָּא דַּחֲטָאֹת וַיַּעֲבִרוּן מִסְפָּר עַל כָּל בְּשָׂרָהוֹן וַיַּחֲסִירוּן לְבוּשֵׁיהוֹן וַיִּדְכּוּן:

הִנֵּה עֲלִיָּהֶם מִי חֲטָאֹת – שֶׁל אֶפֶר הַפָּרָה, מִפְּנֵי טְמֵאִי מַתִּים שֶׁבָּהֶם. **וְהַעֲבִירוּ תַעֲרַל** – מִצָּאֵתִי בְּדְבָרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן, לִפִּי שְׁתַּנְּכוּ כַּפָּרָה עַל הַבְּכוֹרוֹת שֶׁעָבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְהִיא קְרוּיָה זִכְסִי מַתִּים, וְהַמַּצְרַע קְרוּי "מַת", הַזִּקִּיקִם תְּגַלְטַת כְּמַצוֹרְעִים.

וְלַקְחוּ פָר בֶּן-בֶּקָר וּמִנְחָתוֹ סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפָר-שְׁנֵי בֶן-בֶּקָר תִּקַּח לְחֲטָאֹת:

וַיִּסְבּוּן תוֹר בֶּר תוֹרִי וּמִנְחָתִיָּה סוּלְתָא דְּפִילָא בַּמִּשַׁח וְתוֹר תַּנִּין בֶּר תוֹרִי תַסֵּב לְחֲטָאֹת:

וְלַקְחוּ פָר בֶּן בֶּקָר – וְהוּא עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיַּעֲשֵׂה" וְגוֹמֵר "וְאֵת הָאֶחָד עֹלָה", וְהוּא קָרְבַּן צָבוּר בַּעֲבוּדָה זָרָה. **וּפָר שְׁנֵי** – מֵה תַלְמוּד לֹמֵר שְׁנֵי? לֹמֵר לָךְ: מֵה עוֹלָה לֹא נֶאֱכַלְתָּ, אִף חֲטָאֹת לֹא נֶאֱכַלְתָּ. וְכֵן יֵשׁ סֶמֶךְ לְדַבְּרֵיוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנָּם. וְאֹמַר אֲנִי שְׁהוֹרָאֹת שְׁעָה הִיָּתָה, שֶׁשְׁעִיר הִיָּה לָהֶם לְהִבְיָא לְחֲטָאֹת עֲבוּדָה זָרָה עִם פָּר הָעוֹלָה.

וְהִקְרַבְתָּ אֶת-הַלִּוִּים לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֹת-כָּל-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְתִקְרִיב יָת לִינוּאִי קָדָם מִשְׁפַּן זִמְנָא וְתַכְנוּשׁ יָת כָּל כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְהִקְהַלְתָּ אֹת כָּל עַדָּת – לִפִּי שֶׁהַלִּוִּים נְתוּנִים קָרְבַּן כַּפָּרָה תַחֲתֵיהֶם, יְבֹאוּ וַיַּעֲמִדוּ עַל קָרְבָּנָם וַיִּסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם.

וְהִקְרַבְתָּ אֶת-הַלִּוִּים לִפְנֵי י-הוָה וְסִמְכוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הַלִּוִּים:

וְתִקְרִיב יָת לִינוּאִי קָדָם יי וַיִּסְמְכוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת יְדֵיהוֹן עַל לִינוּאִי:

וְהִנִּיף אֶהָרֹן אֶת־הַלִּוּיִם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְ-הוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת יְ-הוָה:	וִירִים אֶהָרֹן יֵת לִיּוֹאֵי אֲרָמָא קְדָם יִי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוֹן לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחָנָא דִּיִּי:
וְהִנִּיף אֶהָרֹן אֶת הַלִּוּיִם תְּנוּפָה – כְּדָרָךְ שְׁאֲשֵׁם מִצָּרַע טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי. שְׁלֹשׁ תְּנוּפּוֹת נֶאֱמָרוּ בְּפִרְשָׁה זו. הִרְאִשׁוּנָה לִבְנֵי קָהָת; לִכְדָּ נֶאֱמָר בָּם; וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת ה', לִפִּי שְׁעֲבֹדַת קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים עֲלֵיהֶם, "הָאֲרוֹן וְהַשְּׁלֶטֶן" וְגוֹמֵר. הַשְּׁנִיָּה לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן; לִכְדָּ נֶאֱמָר בָּם: "תְּנוּפָה לַה'", שְׁאֵף עֲלֵיהֶם הָיְתָה עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ, יְרִיעוֹת וּקְרָסִים הַנֶּרְאִים בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים. וְהַשְּׁלִישִׁית לִבְנֵי מְרָרִי.	
וְהַלִּוּיִם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וְעֹשֶׂה אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לִי־הוָה לְכַפֵּר עַל־הַלִּוּיִם:	וְלִיּוֹאֵי יִסְמְכוּן יֵת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרִיאַ וְעִבִיד יֵת חַד חֲטָתָא וְיֵת חַד עֲלֵתָא קְדָם יִי לְכַפְרָא עַל לִיּוֹאֵי:
וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלִּוּיִם לִפְנֵי אֶהָרֹן וּלִפְנֵי בְנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לִי־הוָה:	וְיִתְקִים יֵת לִיּוֹאֵי קְדָם אֶהָרֹן וְקְדָם בְּנוֹהֵי וְתָרִים יִתְהוֹן אֲרָמָא קְדָם יִי:
וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלִּוּיִם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלִּוּיִם:	וְתַפְרִישׁ יֵת לִיּוֹאֵי מַגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוֹן מִשְׁמָשִׁין קְדָמִי לִיּוֹאֵי:
שְׁנִי	
וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלִּוּיִם לְעֹבֵד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְשִׁהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה:	וְבִתְרַ פִּן יִיעֲלוּן לִיּוֹאֵי לְמַפְלַח יֵת מִשְׁפִּן זְמַנָּא וְתִדְבִי יִתְהוֹן וְתָרִים יִתְהוֹן אֲרָמָא:
כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטֻרַת כָּל־רָחֹם בְּכוֹר כָּל־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי:	אַרִּי אַפְרָשָׁא מִפְּרָשִׁין אֲנוּן קְדָמִי מַגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲלָף פֶּתַח כָּל וּלְדָא בּוֹכְרָא פּוֹלָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קַרִּיבִית יִתְהוֹן קְדָמִי:
נִתְּנִים נִתְּנִים – נִתּוּנִים לַמִּשְׁא, נִתּוּנִים לְשִׁיר. פְּטֻרַת – פְּתִיחַת.	
כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבְבִהֶמָּה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַקּוֹדְשִׁים אֹתָם לִי:	אַרִּי דִּילִי כָל בּוֹכְרָא בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶנְשָׁא וּבְבַעֲיָרָא בְּיוֹמָא דְקַטְלִית כָּל בּוֹכְרָא בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם אַקְדִּישִׁית יִתְהוֹן קְדָמִי:
כִּי לִי כָל בְּכוֹר – שְׁלִי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת בְּקוֹן הַדִּין, שֶׁהִגַּנְתִּי עֲלֵיהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וְלִקְחָתִי אוֹתָם לִי, עַד שֶׁטְעוּ בַּעֲגָל; וְעַכְשָׁו – נֶאֱקַח אֶת הַלִּוּיִם וְגוֹמֵר.	
וְאַקַּח אֶת־הַלִּוּיִם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְקַרִּיבִית יֵת לִיּוֹאֵי חֲלָף כָּל בּוֹכְרָא בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְאַתְּנָה אֶת־הַלִּוּיִם נִתְּנִים לְאֶהָרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:	וְיִהְיִבִּית יֵת לִיּוֹאֵי יְהִיבִין לְאֶהָרֹן וּלְבְנוֹהֵי מַגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁפִּן זְמַנָּא וּלְכַפְרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהִי בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹתָא בְּמַקְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹדְשָׁא:
וְאַתְּנָה וְגוֹמֵר – חֲמִשָּׁה פַּעַמִּים נֶאֱמָר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַקְרָא זֶה, לְהוֹדִיעַ חֲבָתוֹ, שֶׁנִּכְפְּלוּ אֲזַכְרוֹתֵיהֶן בְּמַקְרָא אֶחָד כַּמֶּנֶּחַן חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁי תוֹרָה. זֶה רְאִיתִי בְּבִרְאשִׁית רַבָּה. וְלֹא יִהְיֶה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף – שְׁלֹא יִצְטָרְכוּ לְגִשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ; שְׁאֵם יִגְשׁוּ, יִהְיֶה נֶגֶף.	
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלִּוּיִם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה אֶת־מֹשֶׁה לַלִּוּיִם כַּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְעִבֵּד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל פְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלִיּוֹאֵי כָּל דְּפַקִּיד יִי יֵת מֹשֶׁה לְלִיּוֹאֵי פִן עִבְדוּ לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת וְגוֹמֵר – מֹשֶׁה הֶעֱמִידוֹ, וְאַהֲרֹן הִנִּיפָם, וְיִשְׂרָאֵל סָמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם.	
וַיִּתְחַשְּׂאוּ הַלִּוּיִם וַיַּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיָּנֶף אֶהָרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְ-הוָה וַיַּכְפֵּר עֲלֵיהֶם אֶהָרֹן לְשִׁתָּרָם:	וְאַדְפִּיאֻ לִיּוֹאֵי וְחִנּוּרֻ לְבוּשֵׁיהוֹן וְאַרִּים אֶהָרֹן יִתְהוֹן אֲרָמָא קְדָם יִי וְכַפֵּר עֲלֵיהוֹן אֶהָרֹן לְדַפּוֹאִיהוֹן:

ואַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדָתְךָ בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אֹהֶל וּלִפְנֵי בְּגִיּוֹ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ יְיָ־הוֹיָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּן עָשׂוּ לָהֶם:	וּבִתֵּר כִּן עָאָלוּ לִינְאִי לְמַפְלַח יִת פּוֹלְחָנְהוֹן בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא קָדָם אֹהֶל וּקְדָם בְּנוֹהִי כְּמָא דְּפִקִּיד יְיָ יִת מֹשֶׁה עַל לִינְאִי כִן עֲבָדוּ לַהוֹן:
וַיִּדְבֹּר יְיָ־הוֹיָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	וּמַלְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:
זֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה יָבוֹא לַעֲבֹא צָבָא בַּעֲבֹדָת אֹהֶל מוֹעֵד:	דָּא דְלִינְאִי מִבֶּר עֲשָׂרִין וַחֲמִישׁ שָׁנִין וּלְעִילָא יִיתִי לְחִילָא חִילָא בְּפוֹלְחָן מִשְׁכַּן זְמַנָּא:
זֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם – שָׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם, וְאִין הַמוֹמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם. מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים – וּבְמָקוֹם אַחֵר אוֹמֵר: "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה"; הָא כִּיצַד? מִבֶּן עֲשָׂרִים וַחֲמֵשׁ בָּא לְלַמֵּד הַלְכוֹת עֲבוּדָה, וְלוֹמֵד חָמֵשׁ שָׁנִים, וְכֵן שְׁלֹשִׁים עוֹבֵד. מִכָּאן לְתַלְמִיד שְׁלֹא רָאָה סִמָּן יָפֵה בְּמִשְׁנָתוֹ בְּחָמֵשׁ שָׁנִים, שֶׁשׁוֹב אֵינוֹ רוֹאֶה.	זֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם – שָׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם. מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים – וּבְמָקוֹם אַחֵר אוֹמֵר: "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה"; הָא כִּיצַד? מִבֶּן עֲשָׂרִים וַחֲמֵשׁ בָּא לְלַמֵּד הַלְכוֹת עֲבוּדָה, וְלוֹמֵד חָמֵשׁ שָׁנִים, וְכֵן שְׁלֹשִׁים עוֹבֵד. מִכָּאן לְתַלְמִיד שְׁלֹא רָאָה סִמָּן יָפֵה בְּמִשְׁנָתוֹ בְּחָמֵשׁ שָׁנִים, שֶׁשׁוֹב אֵינוֹ רוֹאֶה.
וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצָּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:	וּמִבֶּר חֲמִשִּׁין שָׁנִין יִתּוּב מַחִיל פּוֹלְחָנָא וְלֹא יַפְלַח עוֹד:
וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד – עֲבוּדַת מִשָּׂא בִפְתָר; אֲבָל חֲזוֹר הוּא לְנַעֲלֵת שַׁעֲרִים, וְלִשְׁיֹר, וְלִטָּעַן עֲגֻלוֹת. וְהוּא וְשֵׁרֶת אֶת אֲחִיו, "עִם אַחֲוֵהִי", כְּתַרְגוּמוֹ.	וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד – עֲבוּדַת מִשָּׂא בִפְתָר; אֲבָל חֲזוֹר הוּא לְנַעֲלֵת שַׁעֲרִים, וְלִשְׁיֹר, וְלִטָּעַן עֲגֻלוֹת. וְהוּא וְשֵׁרֶת אֶת אֲחִיו, "עִם אַחֲוֵהִי", כְּתַרְגוּמוֹ.
וְשֵׁרֶת אֶת־אֲחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוּיִם בְּמִשְׁמֶרֶתָם:	וְשֵׁרֶת אֶת־אֲחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת וַעֲבֹדָה וּפּוֹלְחָנָא לֹא יַפְלַח כְּדִין תַּעֲבִיד לְלִינְאִי בְּמִשְׁרֵתְהוֹן:
לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת – לְחֲנוּת סָבִיב לְאֹהֶל וּלְהַקִּים וּלְהוֹרִיד בְּשַׁעַת הַמַּסְעוֹת.	לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת – לְחֲנוּת סָבִיב לְאֹהֶל וּלְהַקִּים וּלְהוֹרִיד בְּשַׁעַת הַמַּסְעוֹת.
וַיִּדְבֹּר יְיָ־הוֹיָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר־סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת לִיצִאתָם מִמִּצְרַיִם מִצְרַיִם בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:	פְּרַשְׁת פֶּסַח שְׁנִי
בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן – פְּרַשָּׁה שֶׁבְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר לֹא נֶאֱמְרָה עַד אִיר; לְמַדָּת שְׁאִין סֹדֵר מִקְדָּם וּמֵאוּחֵר בַּתּוֹרָה. וְלָמָּה לֹא פִתַּח בְּזוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְּנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל; שֶׁכָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שִׁהְיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, לֹא הִקְרִיבוּ אֵלָּא פֶסַח זֶה בְּלִבָּד.	וּמַלְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמִדְבָּרָא דְּסִינִי בַּשָּׁנָא תַּנּוּיָּתָא לְמַפְקָהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּיִרְחָא קַדְמָאָה לְמִימַר:
וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:	וַיַּעֲבֹדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִת פֶּסַחָא בְּזַמְנִיָּה:
בְּמוֹעֲדוֹ – אַף בְּשַׁבָּת; בְּמוֹעֲדוֹ – אַף בְּטַמְאָה.	בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרִי־יּוֹם בַּחֲדָשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרֵבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כָּכָל־חֻקֹּתָיו וְכָכָל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:
כָּכָל חֻקֹּתָיו – אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ, "שֶׁה תָּמִים זָכָר כִּן שָׁנָה". וְכָכָל מִשְׁפָּטָיו – אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁעַל גּוּפוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר, כְּגוֹן שִׁבְעַת יָמִים לַמִּצֵּה וּלְכַעוֹר חֻמָּץ.	תַּעֲבֹדוּן יִתִּיָּה בְּזַמְנִיָּה כָּכָל גְּזִירָתִיָּה וְכָכָל דְּחֻזִּי לִיָּה תַּעֲבֹדוּן יִתִּיָּה:
וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:	וּמַלְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעֲבַד פֶּסַחָא:
וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה וְגוֹמֵר – מַה תְּלַמּוּד לוֹמֵר? וְהֵלֵא כְּבֹר נֶאֱמַר: "וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה'" ? אֵלָּא כְּשֶׁשֹּׁמַע פְּרַשְׁת מוֹעֲדִים מִסִּינִי – אֲמָרָה לָהֶם, וְחֲזוֹר וְהִזְהִירָם בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה.	וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרִי יוֹם לַחֲדָשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים בְּמִדְבָּר סִינִי כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתָ יְיָ־הוֹיָה אֶת־מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיִּהְיֶי אַנְשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טִמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָי אֹהֶל־בַּיּוֹם הַהוּא:	וְהָיוּ גּוֹבְרִיָּא דְּהָיוּ מְסֻאֲבִין לְטָמִי נַפְשָׁא דְּאַנְשָׁא וְלֹא יָכִילוּ לְמַעֲבַד פֶּסַחָא בַּיּוֹמָא הַהוּא וּקְרִיבוּ קָדָם מֹשֶׁה וּקְדָם אֹהֶל־בַּיּוֹמָא הַהוּא:

לפני משה ולפני אהרן – כששניהם יושבין בבית המדרש, באו ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה; ששם משה לא הנה יודע, אהרן מנין לו?.

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טַמְאִים לַנֶּפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קֶרְבָּן יְ-הוָה בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמָרוּ גִּבּוֹרֵיָא הָאֲנּוּן לִיָּה אֲנַחְנָא מְסַאֲבִין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאִנְשָׁא לְמָא נִתְמַנַּע בְּדִיל דְלֹא לְקַרְבָּא ית קורבנא דִּי בְּזַמְנִיה בְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לָמָּה נִגְרַע – אָמַר לָהֶם: אֵין קְדָשִׁים קְרָבִים בְּטַמְאָה. אָמְרוּ לוֹ: יִזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ בְּכֹהֲנִים טְהוֹרִים, וְנֹאכַל הַבֶּשֶׂר לְטְהוֹרִים. אָמַר לָהֶם: עֲמַדוּ וְאַשְׁמְעָה, כְּתִלְמִיד הַמִּבְטָח לְשִׁמוּעַ מִפִּי רַבּוֹ. אֲשֶׁרִי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁכָּף מִבְּטָח, שֶׁכָּל זֶמֶן שֶׁהִי רוֹצָה, הִיָּה מְדַבֵּר עִם הַשְׂכִּינָה. וְרֹאוּיָה הִיתָה פְּרָשָׁה זוֹ לְהַאֲמִיר עַל יְדֵי מֹשֶׁה, כִּשְׁאָר כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, אֲלֹא שֶׁזָּכוּ אֵלּוּ שְׁתַּאֲמֵר עַל יְדִידָהּ, שֶׁמִּגְלָגְלִין זְכוּת עַל יְדֵי זָכַאי.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֹשֶׁה עֲמַדוּ וְאַשְׁמְעָה מִה־יִּצְנָה יְ-הוָה לָכֶם:

וַאֲמַר לַהוּן מֹשֶׁה אוֹרִיכוּ עַד דְאִשְׁמַע מָא דְאֵתְפַקֵּד מִן קָדָם יְיָ עַל דִּילְכוּן:

וַיִּדְבֹּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִהְיֶה־טַמֵּא לְנַפְשׁוֹ אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתִּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לִי־הוּא:

מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר גִּבּוֹר גִּבּוֹר אָרִי יְהִי מְסַאֲב לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאִנְשָׁא אוֹ בְּאוֹרַח רַחֲקָא לְכוּן אוֹ לְדַרְיִכוּן וְיַעֲבִיד פֶּסַחא קָדָם יְיָ:

אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה – נִקּוּד עָלָיו, לוֹמַר: לֹא שֶׁרַחֲקָה וְזָכַאי, אֲלֹא שֶׁהִיָּה חוּץ לְאַסְקַפַּת הַעֲזָרָה כָּל זֶמֶן שֶׁחִטְיָה. פֶּסַח שְׁנִי, מִצָּה וְחֻמָּץ עִמּוֹ בְּבֵית, וְאֵין שָׁם יוֹם טוֹב, וְאֵין אֲסוּר חֻמָּץ אֲלֹא עִמּוֹ בְּאַכִּילָתוֹ.

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבָּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ:

בְּיֶרְחָא תְּנִינָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂרָא יוֹמָא בֵּין שְׁמִשְׁיָא יַעֲבִידוּן יְתִיָּה עַל פִּטִּיר וּמִרְרִין יִיכְלָגְיָה:

לֹא־יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וַעֲצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בּוֹ כְּכֹל־תַּקֵּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

לֹא יִשְׁאֲרוּן מִנִּיה עַד צַפְרָא וְגִרְמָא לֹא יִתְבְּרוּן בִּיה כְּכֹל גְּזִירַת פֶּסַחא יַעֲבִידוּן יְתִיָּה:

וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טְהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא־הִיָּה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ כִּי ׀ קֶרְבָּן יְ-הוָה לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:

וְגִבּוֹרָא דְּהוּא דְּכִי וּבְאוֹרַח לֹא הִיָּה וְיִתְמַנַּע מִלְּמַעֲבַד פֶּסַחא וְיִשְׁתִּיבִי אִנְשָׁא הַהוּא מֵעַמִּיהָ אָרִי קוֹרְבַּנָּא דִּי לֹא קָרִיב בְּזַמְנִיה חוֹבִיָּה יְקַבִּיל גִּבּוֹרָא הַהוּא:

וְכִי־יִגְוֹר אֶתְכֶם גֹּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לִי־הוּא כְּתַקֵּת הַפֶּסַח וְכַמְשַׁפְּטוּ כֹּן יַעֲשֵׂה תַקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלֹגֶר וּלְאַזְרַח הָאָרֶץ:

וְאָרִי יִתְגִּיר עִמְכוּן גִּיּוֹרָא וְיַעֲבִיד פֶּסַחא קָדָם יְיָ כְּגִזִּירַת פֶּסַחא וְכַדְחִזִּי לִיָּה כֹן יַעֲבִיד קִנְמָא חַד יְהִי לְכוּן וּלְגִיּוֹרָיָא וּלְיִצְיִבְיָא דְאַרְעָא:

וְכִי יִגְוֹר אֶתְכֶם גֹּר וַעֲשֵׂה פֶסַח – יָכוֹל כָּל הַמִּתְגִּיר יַעֲשֵׂה פֶסַח מִיָּד? תִּלְמוּד לוֹמַר: תַּקָּה אַחַת וְגִוֹמַר. אֲלֹא כֹף מִשְׁמַעוֹ: וְכִי יִגְוֹר אֶתְכֶם גֹּר, וְכַא עַת לַעֲשׂוֹת פֶּסַח עִם חֲבֵרָיו, כְּתַקָּה וְכַמְשַׁפֵּט יַעֲשֵׂה.

רביעי פרשת העֶנּוּן

וּבְיוֹם הַקִּיָּם אֶת־הַמִּשְׁכָּן פֶּסַח הָעֶנּוּן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲלֵי הָעֵדוּת וּבְעָרָב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כְּמִרְאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר:

וּבְיוֹמָא דְאַתְקָם מִשְׁכְּנָא חַפָּא עֲנָנָא ית מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכְּנָא דְסִהְדוּתָא וּבְרַמְשָׁא הוּי עַל מִשְׁכְּנָא כְּחִיּוֹ אִישְׁתָּא עַד צַפְרָא:

הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲלֵי הָעֵדוּת – הַמִּשְׁכָּן הָעֲשׂוּי לִהְיוֹת אֹהֶל לְלוּחוֹת הָעֵדוּת. יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן – כְּמוֹ 'הוּא עַל הַמִּשְׁכָּן'; וְכֹן לְשׁוֹן כָּל הַפְּרָשָׁה.

כֹּן יִהְיֶה תְּמִיד הָעֶנּוּן וְכִסְּנוּ וּמִרְאֵה־אֵשׁ לְיָלָה:

כֹּן הוּי תְּדִירָא עֲנָנָא חַפִּי לִיָּה וְחִיּוֹ אִישְׁתָּא בְּלִילְיָא:

וּלְפִי הַעֲלֹת הָעֶנּוּן מַעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֹן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקּוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכּוּ־שָׁם הָעֶנּוּן שָׁם יִחַזּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וּלְכוּם אֲסַתְלָקוּת עֲנָנָא מַעְלֵי מִשְׁכְּנָא וּבִתְר כֹּן נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאַתֵּר דְּשָׂרִי תִמְן עֲנָנָא תִמְן שְׁרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

הַעֲלוֹת הָעֵנָן – כַּמְרָגוּמוֹ: "אִסְתַּלְקוּת"; וְכֵן: "וְנִעְלָה הָעֵנָן". וְלֹא יִתְכַּן לְכַתֵּב 'וּלְפִי עֲלוֹת הָעֵנָן וְעִלָּה הָעֵנָן', שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן סְלוּק, אֲלֵא צִמּוֹם וְעִלָּיָה, כִּמּוֹ: "הִנֵּה עַב קִטְנָה כִּכְף אִישׁ עִלָּה מְלִים".

עַל-פִּי י-הוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי י-הוָה יִחְנוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הָעֵנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יִחְנוּ:
עַל מִימָרָא דִּי נְטָלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל מִימָרָא דִּי שָׂרֹן כָּל יוֹמִין דְּשָׂרִי עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא שָׂרֹן:

עַל פִּי ה' יִסְעוּ – שְׂגִיבּוֹ בַּמְּלָאכָת הַמִּשְׁכָּן: כִּיּוֹן שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל בּוֹסְעִים, הִנֵּה עֲמוּד הָעֵנָן מִתְקַפֵּל וְנִמְשָׁךְ עַל גְּבִי בְּנֵי יִהוּדָה כְּמִין קוֹרָה. תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. וְלֹא הִנֵּה מִהֲלֹךְ עַד שְׁמִשָּׁה אוֹמֵר: "קוּמָה ה'", וְנִסְעָה דָּגֵל מִחֲנֵה יִהוּדָה. זֹאת בְּסִפְרֵי. וְעַל פִּי ה' יִחְנוּ – כִּיּוֹן שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל חוֹנִים, עֲמוּד הָעֵנָן מִתְמַר וְעוֹלָה וְנִמְשָׁךְ עַל גְּבִי בְּנֵי יִהוּדָה כְּמִין סִפָּה. וְלֹא הִנֵּה נִפְרָשׁ, עַד שְׁמִשָּׁה אוֹמֵר: "שׁוּבָה ה' רַבְבוֹת אֵלַי יִשְׂרָאֵל". הִנֵּה אוֹמֵר: "עַל פִּי ה'" ו"בְּיַד מֹשֶׁה".

וּבַהֲאֲרִיף הָעֵנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמֶרֶת י-הוָה וְלֹא יִסְעוּ:
וּבְאֲוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא יוֹמִין סְגִיאִין וַיִּטְרוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מִטְרַת מִימָרָא דִּי וְלֹא נְטָלִין:

וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן יָמִים מִסְפָּר עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל-פִּי י-הוָה יִחְנוּ וְעַל-פִּי י-הוָה יִסְעוּ:
וְאִית דְּהוּי עֲנָנָא יוֹמִין דְּמִנֵּן עַל מִשְׁכְּנָא עַל מִימָרָא דִּי שָׂרֹן וְעַל מִימָרָא דִּי נְטָלִין:

וַיֵּשׁ – כְּלוֹמֵר, וּפְעָמִים. יָמִים מִסְפָּר – יָמִים מוֹעֲטִים.
וַיֵּשׁ אֲשֶׁר-יִהְיֶה הָעֵנָן מִצָּרְב עַד-בִּקֹּר וְנִעְלָה הָעֵנָן בַּבִּקֹּר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הָעֵנָן וְנִסְעוּ:
וְאִית דְּהוּי עֲנָנָא מִרְמָשָׁא עַד צִפְרָא וּמִסְתַּלַּק עֲנָנָא בְּצִפְרָא וְנְטָלִין אוֹ יְיָמָם וְלַיְלָה וּמִסְתַּלַּק עֲנָנָא וְנְטָלִין:

אוֹ-יָמִים אוֹ-תְדֵשׁ אוֹ-יָמִים בַּהֲאֲרִיף הָעֵנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יִחְנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעִלָּתוֹ יִסְעוּ:
אוֹ תְרִין יוֹמִין אוֹ יֶרְחָא אוֹ עֵדֹן בְּעֵדֹן בְּאֲוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוּהִי שָׂרֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נְטָלִין וּבְאִסְתַּלְקוּתִיהָ נְטָלִין:
אוֹ יָמִים – שָׁנָה, כִּמּוֹ: "יָמִים תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ".

עַל-פִּי י-הוָה יִחְנוּ וְעַל-פִּי י-הוָה יִסְעוּ אֶת-מִשְׁמֶרֶת י-הוָה שְׁמְרוּ עַל-פִּי י-הוָה בְּיַד-מֹשֶׁה:
עַל מִימָרָא דִּי שָׂרֹן וְעַל מִימָרָא דִּי נְטָלִין יַת מִטְרַת מִימָרָא דִּי נְטָרִין עַל מִימָרָא דִּי בִידָא דְּמֹשֶׁה:

וַיְדַבֵּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֵר:

עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוּצֹת פֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת-הַמַּחֲנֹת:
עֲבִיד לָךְ תַּרְתִּין חֲצוּצָרֹן דְּכֶסֶף נָגִיד תַּעֲבִיד יְתִהוֹן וַיְהִינֹן לָךְ לְעִרְעָא כְּנֻשָּׁתָא וּלְאַטְלָא יַת מִשְׁרִיתָא:

עֲשֵׂה לָךְ – שְׁהִיּוּ תוֹקְעִין לְכַנִּיד, כְּמִלָּךְ, כִּמּוֹ שְׁנַאֲמֵר: "וַיְהִי בִישְׁרוֹן מְלֹךְ". לְמִקְרָא הַעֲדָה – כְּשִׁתְרָצָה לְדַבֵּר עִם הַסַּנְהֶדְרִין וּשְׂאֵר הָעָם, וְתִקְרָא לְאַסְפָּא אֱלִיד, תִּקְרָאם עַל יְדֵי חֲצוּצֹרוֹת. וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת – בְּשַׁעַת סְלוּק מִסְּעוֹת תִּתְקַעוּ בָּהֶם, לְסִימָן. נִמְצָאתָ אֹתָהּ אוֹמֵר: עַל פִּי שְׁלִשָּׁה הָיוּ בּוֹסְעִים; עַל פִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל פִּי מֹשֶׁה, וְעַל פִּי חֲצוּצֹרוֹת. מְקֻשָּׁה – מְהַעֲשֶׂת תַּעֲשֶׂה, בְּהַקְשָׁת הַקֶּרֶןס.

וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלָיֶה כָּל-הָעֲדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
וְתִתְקַעוּן בָּהוֹן וַיִּזְדַּמְנוּן לְוַתָּה כָּל כְּנֻשָּׁתָא לְתַרְע מִשְׁכָּן זְמַנָּא:

וְתִקְעוּ בָהֶן – בְּשִׁתִּיחָן. וְהוּא סִימָן לְמִקְרָא הַעֲדָה, שְׁנַאֲמֵר: וְנוֹעְדוּ אֵלָיֶה כָּל הָעֲדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד.

וְאִם-בָּאֲחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלָיֶה הַנְּשִׂאִים רֹאשֵׁי אֵלַיִם יִשְׂרָאֵל:
וְאִם בְּחֶדָא יִתְקַעוּ וַיִּזְדַּמְנוּן לְוַתָּה רַבְרַבִּיא רִישֵׁי אֵלַיִם דְּיִשְׂרָאֵל:

וְאִם בָּאֲחַת יִתְקַעוּ – הוּא סִימָן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים, שְׁנַאֲמֵר: וְנוֹעְדוּ אֵלָיֶה הַנְּשִׂאִים; וְאִם הֵן – יַעֲיִדְתֵּן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וּמִגְנִירָה שְׁנָה הוּא בָּא בְּסִפְרֵי.

וְתִתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים קִדְמָה:
וְתִתְקַעוּן יִבְבְּתָא וַיִּטְלוּן מִשְׁרִיתָא דְּשָׂרִין קִדְמָא:

וְתִתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה – סִימָן מִסַּע הַמַּחֲנֹת, תִּקְיֵעָה תְּרוּעָה וְתִקְיֵעָה. כֹּךְ הוּא נִדְרָשׁ בְּסִפְרֵי מִן הַמִּקְרָאוֹת הַיְּמִירִים.

וְתִתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמִסְעֵיהֶם:
וְתִתְקַעוּן יִבְבְּתָא תְּנִיגוֹת וַיִּטְלוּן מִשְׁרִיתָא דְּשָׂרֹן דְּרֹמָא יִבְבְּתָא יִתְקַעוּן לְמִטְלָגִיהוֹן:

ובהקהיל את־הקהל תתקעו ולא תריעו:

ובמכנש ית קהל את התקעו ולא תיבבון:

ובהקהיל את הקהל וגומר – לפי שהוא אומר: "והיו לה למקרא העדה ולמסע את המחנות", מה מקרא העדה – תוקע בשני כהנים ובשתיקו, שגומר: "ותקעו בהן" וגומר, אף מסע המחנות בשתיקם. יכול מה מסע המחנות – תוקע ומריע ותוקע, אף מקרא העדה – תוקע ומריע ותוקע, ומעמה אין חלוק בין מקרא העדה למסע את המחנות? תלמוד לומר: **ובהקהיל את הקהל** וגומר, לומר שאין תרועה למקרא העדה; והוא הדין לנשיאים. הרי סימן לשלשתם: מקרא העדה בשתיקם, ושל נשיאים באמת, וזו וזו אין בהם תרועה; ומסע המחנות בשתיקם, על ידי תרועה ותקיעה.

ובני אהרן הפהנים יתקעו בתצצרות והיו לכם לתקת עולם לדורתיכם:

ובני אהרן פהניא יתקעו בתצוצרתא ויהיו לכוון לקים עלם לדריכוון:

ובני אהרן הפהנים יתקעו – במקראות ובמסעות הללו.

וכי־תבאו מלחמה בארצכם על־הצר הצר אתכם והרעתם בתצצרות ונזפרתם לפני י־הנה א־להיכם ונושעתם מאיביכם:

וארי תיעלוון לאגחא קרבא בארעכוון על מעיקי דמעיקין לכוון ותיבבון בתצוצרתא וייעול דוכרנכוון לטבא קדם יי אלהכוון ותתפרקון משנאכוון:

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בתצצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני א־להיכם אני י־הנה א־להיכם:

וביום חנותכוון ובמועדיכוון ובירישי ירחיכוון ותתקעו בתצוצרתא על עלותכוון ועל נכסת קודשיכוון ויהיו לכוון לדוכרנא קדם אלהכוון אנא יי אלהכוון:

על עלתיכם – בקרבן צבור הכתוב מדבר. אני ה' א־להיכם – מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שגומר: ותקעתם, הרי שופרות; לזכרון, הרי זכרונות; אני ה' א־להיכם, זו מלכיות וכוליה.

חמישי

פרשת המסע

ויחי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש בעלה העון מעל משכן העדת:

והיה בשנת תניינתא בירחא תנינא בעשרין בירחא אסתלק עננא מעלוי משפנא דסהדותא:

בחדש השני – נמצאת אתה אומר: שנים עשר חדש חסר עשרה ימים עשו בחורב. שהרי בראש חדש סיון חנו שם, ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה הבאה.

ויסעו בני־ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישפון הענן במדבר פארן:

ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא עננא במדברא דפארן:

למסעיהם – כמשפט המפרש למסע דגליהם, מי ראשון ומי אחרון. במדבר פארן – קברות התאנה במדבר פארן הנה, ושם חנו ממסע זה.

ויסעו בראשנה על־פי י־הנה ביד־משה:

ונטלו בקדמיתא על מימרא דיי בידא דמשה:

ויסע דגל מחנה בני־יהודה בראשנה לצבאתם ועל־צבאו נחשון בן־עמינדב:

ונטל טיקס משרית בני יהודה בקדמיתא לחיליהון ועל חיליה נחשון בר עמינדב:

ועל־צבא מטה בני יששכר נתנאל בן־צוער:

ועל חילא דשבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער:

ועל־צבא מטה בני זבולן אליאב בן־חלון:

ועל חילא דשבטא דבני זבולן אליאב בר חלון:

והורד המשפן ונסעו בני־גרשון ובני מררי נשאי המשפן:

ומתפרק משפנא ונטליו בני גרשון ובני מררי נטלי משפנא:

והורד המשפן – כיון שנוסע דגל יהודה, נכנסו אהרן ובניו, ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון, שגומר: "ויא אהרן ובניו בנוסע המחנה". ובני גרשון ובני מררי פורקין המשפן, וטוענין אותו בעגלות. והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכסין ונתונין על המוטות, עד שנסע דגל מחנה ראובן, ואחר כך "ונסעו הקהתים".

ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל־צבאו אליצור בן־שדיאור:

ונטיל טיקס משרית ראובן לחיליהון ועל חיליה אליצור בר שדיאור:

וְעַל-צָבָא מַטָּה בְּנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלֹמִיאל בֶּן-צֹוֹרִישְׁדִּי:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלֹמִיאל בֶּר צֹוֹרִישְׁדִּי:

וְעַל-צָבָא מַטָּה בְּנֵי-גָד אֱלִיסָף בֶּן-דְּעוּאָל:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי גָד אֱלִיסָף בֶּר דְּעוּאָל:

וְנִסְעוּ הַקְהָלִים נִשְׁאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַקִּימוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן עַד-בָּאֵם:

וְנִטְלִין בְּנֵי קֹהֵל נְטִלֵי מִקְדָּשָׁא וּמִקִּימִין יֵת מִשְׁכָּנָא עַד מִיתִיהוֹן:

נִשְׁאֵי הַמִּקְדָּשׁ – נושאי דברים המקדשים. **וְהַקִּימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן** – בני גרשון ובני מררי, שהיו קוזמים להם מסע שני דגלים, היו מקימין את המשכן. כִּשְׁהֵי הָעֵנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַסִּנִּיָּה נִרְאָה בְּדָגָל מִחֲנֵה יְהוּדָה, וְהֵם חוֹנִים, וְעֵדִין בְּנֵי קֹהֵל בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דָגָלִים הָאֲחֵרוֹנִים, הָיוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרְרִי מְקִימִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ; וּכְשֶׁבָּאִים בְּנֵי קֹהֵל – מוֹצֵאִים אוֹתוֹ עַל מְכוּנוֹ, וּמְכַנְּסִין בּוֹ הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמִּזְבֵּחַ. וְזֶה מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא: **וְהַקִּימוּ מְקִימֵי הַמִּשְׁכָּן אוֹתוֹ עַד טָרַם בּוֹאֵם** שֶׁל בְּנֵי קֹהֵל.

וְנִסְעַ דָּגָל מִחֲנֵה בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם וְעַל-צָבָאוֹ אֲלִישְׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד:

וְנִטְלֵי טִיקָס מִשְׁרִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילִיהוֹן וְעַל חֵילִיָּה אֲלִישְׁמַע בֶּר עַמִּיהוּד:

וְעַל-צָבָא מַטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גְּמַלְיָאל בֶּן-פְּדָהצֹוֹר:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה גְּמַלְיָאל בֶּר פְּדָהצֹוֹר:

וְעַל-צָבָא מַטָּה בְּנֵי בְנִימִן אַבִּידָן בֶּן-גְּדֵעוֹנִי:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי בְנִימִן אַבִּידָן בֶּר גְּדֵעוֹנִי:

וְנִסְעַ דָּגָל מִחֲנֵה בְּנֵי-דָן מֵאַסָּף לְכָל-הַמַּחֲנֵה לְצַבָּאתָם וְעַל-צָבָאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּיש-דִּי:

וְנִטְלֵי טִיקָס מִשְׁרִית בְּנֵי דָן מְכַנִּישׁ לְכָל מִשְׁרִיתָא לְחִילִיהוֹן וְעַל חֵילִיָּה אַחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּיש-דִּי:

מֵאַסָּף לְכָל הַמַּחֲנֵה – תלמוד ירושלמי, לפי שהיה שבוטו של דן מרבה באוכלוסין – היה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אית מאן דאמר: כמכה היו מהלכין, ומפיק לה מן "כאשר יחנו בן יסעו". ואית דאמר: פקודה היו מהלכין, ומפיק לה מן מאסף לכל המחנות.

וְעַל-צָבָא מַטָּה בְּנֵי אֲשֵׁר פִּגְעִיאל בֶּן-עֶכְרֹן:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי אֲשֵׁר פִּגְעִיאל בֶּר עֶכְרֹן:

וְעַל-צָבָא מַטָּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּר עֵינָן:

אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְצַבָּאתָם וַיִּסְעוּ:

אֵלֶּין מִטְּלָנִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחִילִיהוֹן וַנִּטְלוּ:

אֵלֶּה מִסְעֵי – זה סדר מסעיהם. **וַיִּסְעוּ** – ביום ההוא נסעו.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבֶב בֶּן-רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֵתָן מִשֵּׁה נִסְעִים | אֲנִיחֵנו אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר י-הוָה אֵתוֹ אֲתָן לָכֶם לָכֶה אֲתָנִי וְהַטָּבְנוּ לָךְ כִּי-י-הוָה דְּבַר-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמַר מֹשֶׁה לְחוּבָב בֶּר רְעוּאֵל מִדִּינָאָה חֲמוּהִי דְמִשֵּׁה נְטִלִין אֲנִיחָנָא לְאַתְרָא דְאָמַר יי יְתִיה אֲתִין לְכוּן אִיתָא עֲמָנָא וְנוֹטִיב לָךְ אָרִי יי מְלִיל לְאַיתְתָּא טַבְתָּא עַל יִשְׂרָאֵל:

חֹבֶב – הוא יתרו, שְׁנָאֶמַר: "מִבְּנֵי חֹבֶב חֹתָן מִשֵּׁה"; ומה תלמוד לומר: "וּתְבִאֲנָה אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן"? מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. וְשִׁמּוֹת הַרְבֵּה הָיוּ לוֹ: "יתרו", על שם שיתר פרשה אחת בתורה; **חֹבֶב**, על שחֹבֶב אֶת הַתּוֹרָה וְכוּלִּיהָ. **נִסְעִים אֲנִיחֵנו אֶל הַמָּקוֹם** – מִיד, עַד שְׁלִשָּׁה יָמִים אָנוּ נִכְנָסִין לָאָרֶץ; שְׁבִמְסַע זֶה הָרָאשׁוֹן נִסְעוּ עַל מִנַּת הַכֶּנֶס לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלָא שְׁחָטָאוּ בְּמַתְאוּנִים. וּמִפְּנֵי מָה שִׁתַּף מִשֵּׁה עֲצָמוֹ עִמָּהֶם? שְׁעֵדִין לֹא נִגְזְרָה גְזֵרָה עָלָיו, וְכִסְבוֹר שֶׁהוּא נִכְנָס.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָךְ כִּי אִם-אֶל-אֶרֶץ וְאֶל-מִוְלַדְתִּי אֵלָךְ:

וַאֲמַר לִיָּה לֹא אֵינִיל אֶ-לְהִין לְאֶרְעִי וּלְיִלְדוֹתִי אֵינִיל:

אֶל אֶרֶץ וְאֶל מִוְלַדְתִּי – אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי.

וַיֹּאמֶר אֶל-גָּא תַעֲזֹב אֲתָנּוּ כִּי | עַל-כֵּן יִדְעָתָ חֲנַתְנּוּ בַּמִּדְבָּר וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם:

וַאֲמַר לֹא כַעַן תִּשְׁבּוּק יִתְנָא אָרִי עַל כֵּן יִדְעָתָ כַּד הָוִינָא שְׂרוֹן בַּמִּדְבָּרָא וּגְבוּרֹן דְאַתְעִבִּידָא לָנָא חֲזִיתָא בְּעֵינָךְ:

אֶל גָּא תַעֲזֹב – אין גא אלא לשון בקשה, שלא יאמרו: לא נתגר יתרו מחבה! סבור היה שיש לגרים חלק בארץ; עָכְשׁוּ שְׂרָאָה שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק, הַנִּיחָם וְהִלֵּךְ לוֹ. **כִּי עַל כֵּן יִדְעָתָ חֲנַתְנּוּ בַּמִּדְבָּר** – כי נָאָה לָךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת, עַל אֲשֶׁר יִדְעָתָ חֲנַתְנּוּ בַּמִּדְבָּר וְרֵאִיתָ נְסִים וּגְבוּרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ לָנוּ. **כִּי עַל כֵּן יִדְעָתָ** – כְּמוֹ 'עַל אֲשֶׁר יִדְעָתָ', כְּמוֹ: "כִּי עַל כֵּן לֹא נִתְּתִיהָ לְשִׁלָּה בְּנִי"; "כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתָּם"; "כִּי עַל כֵּן בָּאוּ"; "כִּי עַל כֵּן רֵאִיתִי פְּנִיךָ". **וְהִיִּיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם** – לשון עֵבֶר, כְּתַרְגוּמוֹ. דְּבַר אַחֵר, לְשׁוֹן עֵתִיד: כָּל דְּבַר וְדְבַר שִׁיתַּעֲלֵם מִעֵינָיו, תִּהְיֶה מְאִיר עֵינָיו. דְּבַר אַחֵר: שְׁתָּהָא חֲכִיב עֲלִינוּ כְּגִלְגַּל עֵינָנו, שְׁנָאֶמַר: "וְאַתְּבָתֶּם אֶת הַגֵּר".

**וְהָיָה כִּי־תֵלֶךְ עִמָּנוּ וְהָיָה | הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב
י-הוָה עִמָּנוּ וְהַטַּבְנוּ לָךְ:**

**וְהָיָה אֲרִי תִיזִיל עִמָּנָא וְיִהִי טָבָא הַהוּא דִּי־טִיב יי
עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ:**

וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא וְגוֹמֵר – מה טובה היטיבו לו? אמרו: כִּשְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְסַלְקִין אֶת הָאָרֶץ, הָיָה דְשֻׁנָּה שֶׁל יָרִיחוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה, וְהַנִּיחֻהוּ מִלְחָלֶק; אָמְרוּ: מִי שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֵלְקוֹ – הוּא יִטְלֶנּוּ. וּבֵין כֹּה וּבֵין כֹּה נִתְּנָהוּ לִבְנֵי יִתְרוֹ, לִיּוֹנָדָב בֶּן רַכָּב, שֶׁנֶּאֱמָר: "וּבְנֵי קִינִי חָתָן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים" וְגוֹמֵר.

וַיִּסְעוּ מִהָרַי-הָהָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאֲרוֹן בְּרִית-י-הוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה:

וַיָּטְלוּ מִטוֹרָא דְאַתְגָּלִי עָלוּהִי יִקְרָא דִּי מִהֶלֶךְ תִּלְתָּא יוֹמִין וְאֲרוֹן קִנְמָא דִּי נָטִיל קְדָמִיהוֹן מִהֶלֶךְ תִּלְתָּא יוֹמִין לְאַתְקִנָּא לְהוֹן אַתְר בֵּית מִשְׁרֵי:

דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים – מִהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הָלְכוּ בְיוֹם אֶחָד, שֶׁהָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָפֵץ לְהַכְנִיסָם לָאָרֶץ מִיָּד. וְאֲרוֹן בְּרִית ה' נִסַּע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים – זֶה הָאֲרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לְמִלְחָמָה, וְבוֹ שָׁבְרֵי לִוְחוֹת מִנְחִים; וּמִקְדִּים לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, לְמַסְנֵן לָהֶם מְקוֹם חֲנֻכָּה.

וַעֲנֹן י-הוָה עָלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה:

וַעֲנֹן יִקְרָא דִּי מִטְל עָלוּהוֹן בִּימְמָא בְּמִטְלָהוֹן מִן מִשְׁרֵיתָא:

וַעֲנֹן ה' עָלֵיהֶם יוֹמָם – שֶׁבָּעָה עֲנָנִים כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם: אַרְבַּע מֵאֲרַבַּע רוּחוֹת, וְאַחַד לְמַעְלָה וְאַחַד לְמַטָּה, וְאַחַד לִפְנֵיהֶם: מְנַמִּיד אֶת הַגִּבְעָה, וּמַגְבִּיָּה אֶת הַנֶּמֶד, וְהוֹרֵג נִחְשִׁים וְעַקְרָבִים. **מִן הַמַּחֲנֶה** – מִמְּקוֹם חֲנֻכָּתוֹ.

שישי

וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה | י-הוָה וַיַּפְצֹו אֱלֹהֵיךָ וַיַּגִּסּוּ מִשְׁנֹאֵיךָ מִפְּנֵיךָ:

וְהָיָה בְּמִטְל אֲרוֹנָא וַאֲמַר מֹשֶׁה אַתְגָּלִי יי וַיִּתְּבְּדוּרֹן שְׁנֹאָד וַיַּעֲרְקוּן בַּעֲלֵי דְבָבָד מִן קְדָמָד:

וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ – עָשָׂה לוֹ סִימְנִיּוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְאַחֲרָיו, לֵאמֹר שָׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ. וְלָמָּה נִכְתָּב כָּאֵן? כִּדֵּי לְהַפְסִיק בֵּין פְּרָעָנוֹת לְפְרָעָנוֹת וְכוּלִּיהֶ, כִּדְאִיתָא ב'כָּל כְּתָבִי הַקָּדָשׁ'. **קוֹמָה ה'** – לִפִּי שֶׁהָיָה מְקַדִּים לִפְנֵיהֶם מִהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הָיָה מֹשֶׁה אוֹמֵר: עֲמֵד וְהִמָּתֵן לָנוּ, וְאַל תִּתְרַחַק יוֹתֵר. בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא בְּוִיקָהֶל. **וַיַּפְצֹו אֱלֹהֵיךָ** – הַמְכַנְסִין. **וַיַּגִּסּוּ מִשְׁנֹאֵיךָ** – אֵלּוּ הָרוֹדְפִים. **מִשְׁנֹאֵיךָ** – אֵלּוּ שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל; שֶׁכָּל הַשׁוֹנֵא אֶת יִשְׂרָאֵל – שׁוֹנֵא אֶת מִי שֶׁאִמֵּר וְהָיָה הַעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר: "וּמִשְׁנֹאֵיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ", וּמִי הֵם? "עַל עַמּוֹד יַעֲרִימוּ סוֹד".

וּבְנִחָה יֵאמֶר שׁוֹבָה י-הוָה רַבְבוֹת אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל: |

וּבְמִשְׁרוּהִי אָמַר תוֹב יי שְׂרִי בִיקְרָךְ בְּגוֹ רַבּוֹת אֵלֶיךָ דִּישְׂרָאֵל:

שׁוֹבָה ה' – מְנַחֵם תַּרְגֻּמוֹ לְשׁוֹן מְרֻעֵ; וְכֵן: "בְּשׁוֹבָה נִנְחַת תִּנְשְׁעוֹן". **רַבְבוֹת אֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל** – מַגִּיד שָׂאִין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל פְּחוּתִים מִשְׁנֵי אֲלָפִים וּשְׁמֵי רַבְבוֹת.

וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאַנְי י-הוָה וַיִּשְׁמַע י-הוָה וַיִּתֵּר אָפּוֹ וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ י-הוָה וַתֹּאכַל בְּקָצָה הַמַּחֲנֶה:

וְהָיָה עִמָּא כַּד מִסְתַּקְפִּין בִּישׁ גְּדָם יי וַיִּשְׁמִיעַ גְּדָם יי וַתִּקִּיף רוּגְזִיה וְדָלִיקַת בְּהוֹן אִישׁתָּא מִן גְּדָם יי וַיִּשְׁיַצִּיאַת בְּסִיפֵי מִשְׁרֵיתָא:

וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים – אֵין הָעַם אֵלָּא רָשָׁעִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מָה אַעֲשֶׂה לָּעַם הַזֶּה"; וְאוֹמֵר: "הָעַם הַזֶּה הָרַע". וּכְשֶׁהֵם כְּשָׂרִים – קְרוּאִים "עַמִּי", שֶׁנֶּאֱמָר: "שְׁלַח עַמִּי"; "עַמִּי מָה עֲשִׂיתִי לָךְ". **כְּמִתְאַנְנִים** – אֵין "מִתְאַנְנִים" אֵלָּא לְשׁוֹן עֲלִילָה: מְבַקְשִׁים עֲלִילָה הָאֵיךְ לִפְרֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמְּקוֹם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשִׁמְשׁוֹן: "כִּי תִאָּנֶה הוּא מְבַקֵּשׁ". **רַע בְּאַנְי ה'** – תוֹאָנֶה שֶׁהִיא רַעָה בְּאַנְי ה', שֶׁמִּתְפַּנֵּים שֶׁתְּבוֹא בְּאַנְי וַיִּקְנִיט. אָמְרוּ: אוֹי לָנוּ! כִּמָּה לְבַטְנוּ בְּדֶרֶךְ הַזֶּה! שְׁלֹשָׁה יָמִים שְׁלֹא נִחְנוּ מֵעַנְוֵי הַדֶּרֶךְ. **וַיִּתֵּר אָפּוֹ** – אָנִי הֵייתִי מִתְפַּנֵּן לְטוֹבַתְכֶם, שֶׁתְּכַנְסוּ לָאָרֶץ מִיָּד. **בְּקָצָה הַמַּחֲנֶה** – בְּמִקְצֵין שְׂבָהֶם לְשִׁפְלוֹת, אֵלּוּ עָרַב רַב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מִנְסִיָּא אוֹמֵר: בְּקָצִינִים שְׂבָהֶם וּבְגָדוּלִים.

וַיַּעֲזֶק הָעַם אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְּפַלֵּל מֹשֶׁה אֶל־י-הוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:

וַצִּוֹת עִמָּא עַל מֹשֶׁה וְצִלִּי מֹשֶׁה גְּדָם יי וַאֲשַׁתְּקַעַת אִישׁתָּא:

וַיַּעֲזֶק הָעַם אֶל מֹשֶׁה – מָשַׁל לְמֶלֶךְ בְּשׁוֹר וָדָם, שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ, וְהֵלֶךְ הֵבִן אֶצֶל אוֹהֲבֵוֹ שֶׁל אָבִיו וְאָמַר לוֹ: צֵא וּבְקֹשׁ עָלִי מֵאַבָּא. **וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ** – שֶׁקָּעָה בְּמִקְוָמָה בְּאַרְץ; שֶׁאֵלּוּ חֲזָרָה לְאַסַּת הָרוּחוֹת, הָיְתָה מִקְפֶּלֶת וְהוֹלָכָת כָּל אוֹתוֹ הָרוּחַ.

וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמְּקוֹם הַהוּא תִּבְעָרָה כִּי־בִעָרָה בָּם אֵשׁ י-הוָה:

וַיִּקְרָא שְׁמִיהָ דְאַתְרָא הַהוּא דְלִיקְתָּא אֲרִי דְלִיקְתָּ בְּהוֹן אִישׁתָּא מִן גְּדָם יי:

**וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בִּקְרָבֹו הִתְאָוּ תַּאֲוָה וַיֵּשְׁבוּ וַיִּכְפּוּ גַם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר:**

**וּרְבָרְבִין דְּבִינְיָהּוֹן שְׁאִילוּ שְׁאִילְתָּא וְתָבוּ וּבְכוּ אַף
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ מִן יוֹכִילְנָנָא בָּשָׂרָא:**

וְהָאֶסְפָּסָף – אלו ערב רב, שְׁנֶאֱסָפוּ עֲלֵיהֶם בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם. וַיֵּשְׁבוּ... גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וַיִּכְפּוּ – עֲמָקָם. מִי יֹאכְלֵנוּ בָּשָׂר – וכי לא הִיָּה לָהֶם בָּשָׂר? וְהֲלֹא כָּבֹד נֶאֱמַר: "וגם ערב רב עָלָה אִתָּם וַצֹּאן וּבִקְרָ" וגומר. וְאִם תֹּאמַר: אָכְלוּם, וְהֲלֹא בִּכְנִיסָתָם לְאֶרֶץ נֶאֱמַר: "וּמִקֵּנָה רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן" וגומר. אֲלֹא שֶׁמִּבְקָשִׁים עָלֶיהָ.

**זִכְרָנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֵת
הַקְּשָׁאִים וְאֵת הָאֲבִטְחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים
וְאֶת־הַשּׁוּמִיּוֹם:**

**דְּכִירִין אֲנִתְנָא יֵת נוֹנִיָּא דְּהוּינָא אָכְלִין בְּמִצְרַיִם מִגֵּן
יֵת בּוּצִינָיָא וְיֵת אֲבִטְחִיָּא וְכִרְתִּי וּבּוּצְלִי וְתוּמִי:**

אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם – אִם תֹּאמַר שֶׁמִּצְרַיִם נִתְּנִים לָהֶם דָּגִים חֲנָם, וְהֲלֹא כָּבֹד נֶאֱמַר: "וְתָבֹן לֹא יִנָּתֵן לָכֶם"; אִם תָּבֹן לֹא הָיוּ נִתְּנִים לָהֶם חֲנָם, דָּגִים הָיוּ נִתְּנִין לָהֶם חֲנָם?! וּמָהוּ אוֹמֵר חֲנָם, חֲנָם מִן הַמִּצְוֹת. אֵת הַקְּשָׁאִים – אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מָה הֵמָּן מְשַׁתְּנָה לְכָל דְּבָר חוּץ מֵאֵלֶּיךָ? מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ קָשִׁים לְמַנִּיקוֹת; אוֹמְרִים לֵאמֹר: אֵל תֹּאכְלִי שׁוּם וּבְצָל, מִפְּנֵי הַתִּינוּקָה. מִשָּׁל לְמַלְךְ, כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי. הַקְּשָׁאִים – הֵם קוֹקוֹמְבְּרִי"ש, וְתַרְגוּמוֹ: "יֵת בּוּצִינָיָא" וְכוּלֵּיהּ.

וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ וַיְבִשָּׂה אֵין כָּל בִּלְתִּי אֶל־הֵמָּן עֵינֵינוּ:
אֵל הֵמָּן עֵינֵינוּ – מִן בִּשְׁחַר, מִן בְּעָרֵב.

וַכַּעֲן נִפְשָׁנָא תֵּאִיבָא לִית כָּל מִדְּעָם אֶל־לֵהִין לְמִנָּא עֵינֵינוּ:

וְהֵמָּן כְּזָרַע־גֹּד הוּא וְעֵינֹו כְּעֵין הַבְּדִלְחָ:

וּמִנָּא כְּבֹר זָרַע גֹּדָא הוּא וְחִזְוִיָּה כְּחִיזוּ בְּדוּלְחָא:

וְהֵמָּן כְּזָרַע גֹּד – מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: "בִּלְתִּי אֵל הֵמָּן עֵינֵינוּ", וְהַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא הַכְּתִיב בַּתּוֹרָה: וְהֵמָּן כְּזָרַע גֹּד וגומר; כְּלוּמָר: כָּאֵי עוֹלָם, עַל מָה מִתְלַוְּנִים בְּנֵי; וְהֵמָּן כֶּף וְכַף הוּא חֲשׁוּב. כְּזָרַע גֹּד – "עֲגוּל כְּגֹדָא", זָרַע אֲלִינְדֵר"א. בְּדִלְחָ – שֵׁם אֶבֶן טוֹבָה, קְרִיסְט"ל.

**וְשִׁטּוֹ הָעָם וְלִקְטָו וְשִׁחְנוּ בְּרַחֲמִים אֹו דְּכֹל בְּמִדְכָּה
וּבִשְׁלֹו בְּפִרְוֹר וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהִנֵּה טַעְמֹו כְּטַעַם
לִשְׁד הַשָּׁמֶן:**

**שְׁיִטְיוֹ עֲמָא וְלִקְטִיו דְּצָבִי טַחִין בְּרַחֲמִיָּא וּדְצָבִי דְּאִיף
בְּמִדּוּכְתָּא וּמִבְשָׁלִין לִיָּה בְּקִדְרָא וְעַבְדִּין יִתִּיָּה גְרִיִצָן
וְהָיוּ טַעְמִיָּה כְּטַעַם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא:**

וְשִׁטּוֹ – אֵין 'שִׁיט' אֲלֵא לִשׁוֹן טִיּוֹל, אִישְׁבַּנִּי"ר, בְּלֹא עֲמָל. וְשִׁחְנוּ בְּרַחֲמִים וגומר – לֹא יֵרֵד בְּרִיחִים וְלֹא בְּקִדְרָה וְלֹא בְּמִדּוּכָה, אֲלֵא מִשְׁתַּנָּה הִיָּה טַעְמֹו לְנִטְחָנִין וּלְנִדּוּכִין וּלְמִבְשָׁלִין. בְּפִרְוֹר – קִדְרָה. לִשְׁד הַשָּׁמֶן – לְחִלּוּם שֶׁל שָׁמֶן, כֶּף פְּרִשׁוֹ דּוֹנָשׁ. וְדוּמָה לֹו: "נִהְפָּךְ לִשׁ־דִּי בְּחִרְבְּנֵי קוּי", וְהִלָּכָ"ד יִסּוּד: נִהְפָּךְ לְחִלּוּתִי בְּחִרְבּוּנֵי קוּי. וּרְבוּתֵינוּ פְּרִשׁוּהוּ לִשׁוֹן ש־דִּים; אִיף אֵין עֲנָן ש־דִּים אֲצֹל שָׁמֶן. וְאִי אֲפֹשֶׁר לֹוֹמַר "לִשְׁד הַשָּׁמֶן" לִשׁוֹן "וַיִּשְׁמֶן יִשְׁרוּן", שֶׁאִם כֵּן הָיָה הִ"ם נִקּוּד קָמֶץ קָטָן וְטַעְמֹו לְמִטְהָ, תַּחַת הִ"ם"; עֲכָשׁוּ שֶׁהִ"ם נִקּוּד פֶּתַח קָטָן וְהִטַּעַם תַּחַת הִשִּׁי"ו, לִשׁוֹן שָׁמֶן הוּא, וְהִשִּׁין הַנִּקּוּדָה בְּקָמֶץ גָּדוֹל וְאִינָּה נִקּוּדָה בְּפֶתַח קָטָן – מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוּף פְּסוּקָה. דְּבָר אַחֵר: לִשְׁד לִשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן, לִישׁ שָׁמֶן דְּבִשׁ, כְּעֶסֶה הַנְּלוּשָׁה בְּשָׁמֶן וְקִטּוּפָה בְּדִבְשׁ. וְתַרְגוּם שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס, דְּמִתְרַגֵּם "דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא" – נוֹטָה לְפִתְרוּנוֹ שֶׁל דּוֹנָשׁ, שֶׁהָעֶסֶה הַנְּלוּשָׁה בְּשָׁמֶן – לְחִלּוּתִית שָׁמֶן יֵשׁ בָּהּ.

וּבְרַדְתָּ הַטָּל עַל־הַמִּחְנָה לְיִלָּה יֵרֵד הֵמָּן עָלָיו:

**וְכַד נַחֲתִית טָלָא עַל מִשְׁרִיתָא בְּלִילְיָא נַחֲתִית מִנָּא
עָלוּהִי:**

**וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בְּכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפִתַּח
אֹהֶלוֹ וַיִּתְרַאֲף יְ-הוָה מְאֹד וַיַּעֲיֵגֵי מֹשֶׁה רָע:**

**וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בְּכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפִתַּח
אֹהֶלוֹ וַיִּתְרַאֲף יְ-הוָה מְאֹד וַיַּעֲיֵגֵי מֹשֶׁה רָע:**

בְּכָה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ – מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת נֶאֱסָפִים וּבּוֹכִים, לְפָרֶסֶם תַּרְעָמָן בְּגָלוּי. וּרְבוּתֵינוּ אָמְרוּ: לְמִשְׁפַּחְתּוֹ, עַל עֶסְקֵי מִשְׁפָּחוֹת, עַל עֲרִיּוֹת הַנֶּאֱסָפוֹת לָהֶם.

**וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְ-הוָה לְמָה הִרְעִיתָ לְעַבְדְּךָ וּלְמָה
לֹא־מַצְתִּי חַן בְּעֵינֶיךָ לָשׁוּם אֶת־מִשְׁאֵל כָּל־הָעָם הַזֶּה
עָלָי:**

**וַאֲמַר מֹשֶׁה קָדָם יְיָ לְמָא אֲבִאִישְׁתָּא לְעַבְדְּךָ וּלְמָא לֹא
אֲשַׁפְחִית רַחֲמִין קָדְמוֹ לְשׁוּאָה יֵת מִטוֹל כָּל עֲמָא
הָדִין עָלָי:**

הָאֲנֹכִי הָיִיתִי אֵת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדִּיתִיהוּ
כִּי־תֹאמַר אֵלִי שְׁאֵהוּ בְּחִיקָה כַּאֲשֶׁר יִשְׂאָהָ אִמִּי אֶת־
הַיֶּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבֹתָיו:

הָאֵב אֲנָא לְכָל עֲמָא הָדִין אִם בְּנֵי אֲנוּן דְּאִמְרַת לִי
סוּבְרָהִי בְּתוֹקְפָה כְּמָא דְּמִסּוּבְר תּוֹרְבִינָא יֵת יִנְקָא עַל
אֶרְעָא דְּקִינְמָתָא לְאַבְהָתוֹהִי:

פי תאמר אלי – שאתה אומר אלי שאתה בחיקה. והיכן אמר לו כן? "לך נסה את העם", ואומר: "ויצגם אל בני ישראל"; על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפין אתכם. על האדמה אשר נשבעת לאבותי – אתה אומר לי לשאתם בחיקי.

מאין לי בשר לתת לכל-העם הזה פיי-יבכו עלי לאמר תנה-לנו בשר ונאכלה: מן לי בשרא למתן לכל עמא הדין ארי בכון עלי למימר הב לנא בשרא וניכול:

לא-אוכל אנכי לבדי לשאת את-כל-העם הזה פי כבד ממני: לית אנא יכיל בלחודי לסוברא ית כל עמא הדין ארי יקיר מני:

ואם-ככה | את-עשה לי הרגני נא הרג אם-מצאתי חן בעיניך ואל-אראה ברעתי: ואם כדין את עביד לי קטולני כעון מקטל אם אנשפחית רחמין קדמך ולא אחזי בבשתי:

ואם ככה את עשה לי – תשש כחו של משה בנבכה. כשהראהו הקדוש ברוך הוא הפרענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת, אמר לפניו: אם כן, הרגני תחלה. ואל אראה ברעתי – 'ברעתי' היה לו לכתב, אלא שפנה הכתוב. וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכנוי ולתקון לשון.

ויאמר י-הוה אל-משה אספה-לי שבועים איש מזקני ישראל אשר ידעת פיהם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל-אהל מועד והתיצבו שם עמך: ואמר יי למשה פנוש קדמי שבועין גוברא מסבי ישראל ידיעת ארי אנון סבי עמא וסרכוהי ותדבר יתהון למשפון זמנא ויתעצדון תמן עמך:

אספה לי – הרי תשובה לתלונתך, שאמרתי: "לא אוכל אנכי לבדי". והזקנים הראשונים היכן היו? והלא אף במצרים ישבו עמכם, שנאמר: "לך ואספת את זקני ישראל" ! אלא באש תבערה מתו וראויים היו מסיני לך, דכתיב: "ויחזו את הא-להים", שנהגו קלות ראש, פנושך פתו ומדבר בפני המלך, והו "ויאכלו וישתו". ולא רצה הקדוש ברוך הוא לתן אבלות במתן תורה, ופרע להם כאן. אשר ידעת כי הם וגומר – אותן שאתה מכיר, שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך, והיו מרחמים עליהם ומפים על ידם, שנאמר: "ויכפו שטרי בני ישראל" – עתה יתמנו בגדלתן, כדרך שנצטערו בצרתן. ולקחת אתם – קחם בדברים: אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום. והתיצבו שם עמך – כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדלה וכבוד, ויאמרו: חביבין אלו, שנכנסו עם משה לשמע דבור מפי הקדוש ברוך הוא.

ויבדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרים אשר עליה ושמתי עליהם ונשאו אתה במשא העם ולא-תשא אתה לבדך: ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי מן רוחא דעלך ואשוי עליהון ויסוברון עמך במטול עמא ולא תסובר את בלחודך:

ויבדתי – זו אחת מעשר ורידות הכתובות בתורה. ודברתי עמך – ולא עמכם. ואצלתי – כתרומה: "וארבי", כמו: "ואל אצילי בני ישראל". ושמתי עליהם – למה משה דומה באותה שעה? לנר שמנח על גבי מנורה, והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום. ונשאו אתה – התנה עמכם, על מנת שיקבלו עליהם טרח בני, שהם טרחנים וסרבנים. ולא תשא אתה לבדך – הרי תשובה למה שאמרתי: "לא אוכל אנכי לבדי".

ואל-העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר פיי בכיתם באזני י-הוה לאמר מי יאכלנו בשר פיי-טוב לנו במצרים ונתן י-הוה לכם בשר ואכלתם: וילעמא תימר אנדמנו למחר ותיכלון בשרא ארי בכיתון קדם יי למימר מן יוכלנא בשרא ארי טב לנא במצרים ויתין יי לכוון בשרא ותיכלון:

התקדשו – הזמינו עצמכם לפרענות. וכן הוא אומר: "והקדשם ליום הרגה".

לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא | תמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: לא יומא חד תיכלון ולא תרין יומין ולא תמשא יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין יומין:

עד | חדש ימים עד אשר-יצא מאפכם והנה לכם לזרא יעו פיי-מאסתם אתי-הוה אשר בקרבכם ותבכו לפני לאמר למה זה יצאנו ממצרים: עד ירח יומין עד דתקוצון ביה ויהי לכוון לתקלא תלף דקצתון במימרא דיי דשכינתיה שריא ביניכון ובכיתון קדמוהי למימר למא דנו נפקנא ממצרים:

עד חדש ימים – זו בפשרים, שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה; ובפרשנים הוא אומר: "הבשר עודנו בין שניהם", כך היא שנויה בספרי. אבל במכילתא שנויה חלופי: הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום, והבשרים – "הבשר עודנו בין שניהם". עד אשר יצא מאפכם – כתרומה: "די תקוצון בה"; והא דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי, עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף. והנה לכם לזרא – שתיקו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי רבי משה הסרשן ראיתי, שיש לשון שקורין לחרב "זרא". את ה' אשר בקרבכם – אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם, לא גבה לבבכם לפגס לכל הדברים הללו.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בִקְרָבִי וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׂר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים: שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי – לֹא חֹשׁ לַמְּנוּחַ אֶת הַפָּרֹט, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הַיְּמִירִים. וְרַבִּי מֹשֶׁה הִדְרִישׁן פֶּרֶשׁ, שֶׁלֹּא בָּכוּ אֶלָּא אוֹתָן שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. הֵצֵאֵן וּבִקֶּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אֵם אֶת־כָּל־דָּגֵי הַיָּם יֵאֱסֹף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: הֵצֵאֵן וּבִקֶּר יִשְׁחַט – זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהֵיָה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ, וְאֵין רַבִּי שְׁמַעוֹן דּוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׂר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים, הֵצֵאֵן וּבִקֶּר" וְגוֹמֵר, הַכֹּל כְּמִשְׁמַעוֹ: מִי יִסְפִּיק לָהֶם? כְּעֶנְנָן שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִצָּא כְּדֵי גֹאֲלָתוֹ". וְאִידוֹ קִשְׁיָה? זֶה, אוֹ "שְׁמַעוּ נָא הַמְּרִים"? אֶלָּא לֹפִי שֶׁלֹּא אֲמַר בְּרַבִּים, חֹסֶף לֹו הַכְּתוּב וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ; וְזֹו שֶׁל מְרִיבָה – הֵיָתָה בְּגָלוּי, לִפְיָךְ לֹא חֹסֶף לֹו הַכְּתוּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֹס וְשָׁלוֹם, לֹא עֲלָתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק כָּךְ! מִי שֶׁכְּתוּב בּוֹ: "בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא", יֹאמֵר: אֵין הַמָּקוֹם מִסְפִּיק לָנוּ? אֶלָּא, כֵּךְ אֲמַר: שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי וְגוֹמֵר, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׂר אֶתָּן לַחֹדֶשׁ יָמִים וְאַחֵר כֵּךְ תִּהְיֶה אִמָּה גְדוּלָה כְּזֹו? הֵצֵאֵן וּבִקֶּר יִשְׁחַט לָהֶם כְּדֵי שִׁיְהָרֹגוּ, וְתִהְיֶה אֲכִילָה זֹו מִסְפָּקָתָן עַד עוֹלָם? וְכִי שִׁבְחָךְ הוּא זֶה? אוֹמְרִים לֹו לְחִמּוֹר: טַל כֹּר שְׁעוּרִים וְנִחְתָּךְ רֹאשְׁךָ. הִשְׁיבֵה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: וְאֵם לֹא אֶתָּן, יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי; הַטּוֹב בְּעִינְיָךְ שִׁיד ה' תִּקְצֹר בְּעִינְיָהֶם? יֹאבְדוּ הֵם וּמֵאָה כִּיּוּצָא בָהֶם, וְאַל תִּהְיֶה יָדִי קֹצֶרָה לִפְנֵיהֶם אֲפֹלוּ שְׁעָה אַחַת; – רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹדָה הַנִּשְׂיָא אוֹמֵר, אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטָּפֶל: מֵאַחֵר שֶׁאֵין מִבְּקוּשִׁים אֶלָּא עֲלִילָה – לֹא תִסְפִּיק לָהֶם; סוֹפֵן לְדוֹן אַחֲרִיךָ. אֵם אֶתָּה נֹותֵן לָהֶם בְּשֵׂר בְּהִמָּה גֹסָה, יֹאמְרוּ: דִּקָּה בְּקִשְׁנוּ; וְאֵם אֶתָּה נֹותֵן לָהֶם דִּקָּה, יֹאמְרוּ: גֹּסָה בְּקִשְׁנוּ, חִיָּה וְעוֹף בְּקִשְׁנוּ, דָּגִים וְחִגְבִּים בְּקִשְׁנוּ. אֲמַר לֹו: אֵם כֵּן, יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי. אֲמַר לִפְנֵיו, הַרְיֵנִי הוֹלֵךְ וּמִפִּסָּן. אֲמַר לֹו, עֲתָה תִרְאֶה הִיקָרָךְ דְּבָרִי, שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ לָךְ. הֵלֶךְ מֹשֶׁה לִפְיָסָן, אֲמַר לָהֶם: הִנֵּה ה' תִּקְצֹר? "הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזְוֹבוּ מִיָּם וְגוֹמֵר הֵגֵם לָהֶם יוֹכֵל תַּת". אֲמַרְוּ: פִּשְׁרָה הִיא זֹו, אֵין בּוֹ כֹחַ לְמַלְאָת שֶׁאֲלַתְנוּ. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּצָּא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם"; כִּיּוֹן שֶׁלֹּא שְׁמַעוּ לֹו, "וַיֵּאֱסֹף שְׂבָעִים אִישׁ" וְגוֹמֵר. וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה יְ-הוָה תִּקְצֹר עֲתָה תִרְאֶה הִיקָרָךְ דְּבָרִי אִם־לֹא: וַיִּצָּא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְ-הוָה וַיֵּאֲסֹף שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל: וַיִּרְדַּ יְ-הוָה בְּעֶנְנָו וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׂבָעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנֻבָּאוּ וְלֹא יָסֹפוּ: וְלֹא יָסֹפוּ – לֹא נִתְּנֻבָּאוּ אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם לְבַדּוֹ. כֵּךְ מְפֹרָשׁ בְּסִפְרֵי. וְאוֹנִקְלוֹס תִּרְגָּם: "וְלֹא פָסְקִין", שֶׁלֹּא פָסְקָה נְבוּאָה מֵהֶם. וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בְּמַחְנֶה שָׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיִּדָּד וַתִּנָּח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהִמָּה בְּפִתְחֵים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְּנֻבָּאוּ בְּמַחְנֶה: וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים – מֵאוֹתָן שֶׁנִּבְחָרוּ. אֲמַרְוּ: אֵין אֲנוּ כְּדֹאֵין לַגִּדּוּלָה זֹו. וְהִמָּה בְּפִתְחֵים – בְּמִבְרָרִים שֶׁבָּהֶם לְסִנְהֶדְרִין. וְנִכְתְּבוּ כָּלֶם נְקוּבִים בְּשִׁמּוֹת, וְעַל יָדִי גוֹרָל; לִפִּי שֶׁהַחֲשָׁבוֹן עוֹלָה לְשֹׁנִים עֶשְׂרֵי שְׁבָטִים – שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה לְכָל שְׁבֵט וְשְׁבֵט, חוּץ מִשְׁנֵי שְׁבָטִים, שָׁאֵין מִגִּיעַ אֲלֵיהֶם אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. אֲמַר מֹשֶׁה: אֵין שְׁבֵט שׁוֹמֵעַ לִי לִפְחַת מִשְׁבָּטוֹ זָמָן אַחַד. מָה עֲשֵׂה? נָטַל שְׂבָעִים וּשְׁתֵּים פְּתֻקִין, וְכָתַב עַל שְׂבָעִים – 'זָמָן', וְעַל שְׁנֵים חֲלָק, וּבִרְר מִכָּל שְׁבֵט וְשְׁבֵט שִׁשָּׁה; וְהָיוּ שְׂבָעִים וּשְׁתֵּים. אֲמַר לָהֶם: טָלוּ פְתֻקֵּיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפִּי; מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ 'זָמָן' – נִתְּקַדֵּשׁ, וּמִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ חֲלָק – אֲמַר לֹו: הַמָּקוֹם לֹא חִפֵּץ בָּךְ. וַיִּרְץ הַנָּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיִּדָּד מִתְּנַבְּאִים בְּמַחְנֶה: וַיִּרְץ הַנָּעַר – יֵשׁ אוֹמְרִים, גִּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה הָיָה. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחָרְיוֹ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כִּלְאָם: וְאַתִּיב יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוֹן מִשׁוּמִּשְׁנֵיהַ דְּמֹשֶׁה מַעוֹלִימוּתִיהַ וַאֲמַר רַבּוּנִי מֹשֶׁה אֶסְרֵנוּן:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בִקְרָבִי וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׂר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים: שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי – לֹא חֹשׁ לַמְּנוּחַ אֶת הַפָּרֹט, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הַיְּמִירִים. וְרַבִּי מֹשֶׁה הִדְרִישׁן פֶּרֶשׁ, שֶׁלֹּא בָּכוּ אֶלָּא אוֹתָן שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. הֵצֵאֵן וּבִקֶּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אֵם אֶת־כָּל־דָּגֵי הַיָּם יֵאֱסֹף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: הֵצֵאֵן וּבִקֶּר יִשְׁחַט – זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהֵיָה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ, וְאֵין רַבִּי שְׁמַעוֹן דּוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׂר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים, הֵצֵאֵן וּבִקֶּר" וְגוֹמֵר, הַכֹּל כְּמִשְׁמַעוֹ: מִי יִסְפִּיק לָהֶם? כְּעֶנְנָן שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִצָּא כְּדֵי גֹאֲלָתוֹ". וְאִידוֹ קִשְׁיָה? זֶה, אוֹ "שְׁמַעוּ נָא הַמְּרִים"? אֶלָּא לֹפִי שֶׁלֹּא אֲמַר בְּרַבִּים, חֹסֶף לֹו הַכְּתוּב וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ; וְזֹו שֶׁל מְרִיבָה – הֵיָתָה בְּגָלוּי, לִפְיָךְ לֹא חֹסֶף לֹו הַכְּתוּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֹס וְשָׁלוֹם, לֹא עֲלָתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק כָּךְ! מִי שֶׁכְּתוּב בּוֹ: "בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא", יֹאמֵר: אֵין הַמָּקוֹם מִסְפִּיק לָנוּ? אֶלָּא, כֵּךְ אֲמַר: שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי וְגוֹמֵר, וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׂר אֶתָּן לַחֹדֶשׁ יָמִים וְאַחֵר כֵּךְ תִּהְיֶה אִמָּה גְדוּלָה כְּזֹו? הֵצֵאֵן וּבִקֶּר יִשְׁחַט לָהֶם כְּדֵי שִׁיְהָרֹגוּ, וְתִהְיֶה אֲכִילָה זֹו מִסְפָּקָתָן עַד עוֹלָם? וְכִי שִׁבְחָךְ הוּא זֶה? אוֹמְרִים לֹו לְחִמּוֹר: טַל כֹּר שְׁעוּרִים וְנִחְתָּךְ רֹאשְׁךָ. הִשְׁיבֵה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: וְאֵם לֹא אֶתָּן, יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי; הַטּוֹב בְּעִינְיָךְ שִׁיד ה' תִּקְצֹר בְּעִינְיָהֶם? יֹאבְדוּ הֵם וּמֵאָה כִּיּוּצָא בָהֶם, וְאַל תִּהְיֶה יָדִי קֹצֶרָה לִפְנֵיהֶם אֲפֹלוּ שְׁעָה אַחַת; – רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹדָה הַנִּשְׂיָא אוֹמֵר, אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטָּפֶל: מֵאַחֵר שֶׁאֵין מִבְּקוּשִׁים אֶלָּא עֲלִילָה – לֹא תִסְפִּיק לָהֶם; סוֹפֵן לְדוֹן אַחֲרִיךָ. אֵם אֶתָּה נֹותֵן לָהֶם בְּשֵׂר בְּהִמָּה גֹסָה, יֹאמְרוּ: דִּקָּה בְּקִשְׁנוּ; וְאֵם אֶתָּה נֹותֵן לָהֶם דִּקָּה, יֹאמְרוּ: גֹּסָה בְּקִשְׁנוּ, חִיָּה וְעוֹף בְּקִשְׁנוּ, דָּגִים וְחִגְבִּים בְּקִשְׁנוּ. אֲמַר לֹו: אֵם כֵּן, יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי. אֲמַר לִפְנֵיו, הַרְיֵנִי הוֹלֵךְ וּמִפִּסָּן. אֲמַר לֹו, עֲתָה תִרְאֶה הִיקָרָךְ דְּבָרִי, שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ לָךְ. הֵלֶךְ מֹשֶׁה לִפְיָסָן, אֲמַר לָהֶם: הִנֵּה ה' תִּקְצֹר? "הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזְוֹבוּ מִיָּם וְגוֹמֵר הֵגֵם לָהֶם יוֹכֵל תַּת". אֲמַרְוּ: פִּשְׁרָה הִיא זֹו, אֵין בּוֹ כֹחַ לְמַלְאָת שֶׁאֲלַתְנוּ. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּצָּא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם"; כִּיּוֹן שֶׁלֹּא שְׁמַעוּ לֹו, "וַיֵּאֱסֹף שְׂבָעִים אִישׁ" וְגוֹמֵר. וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה יְ-הוָה תִּקְצֹר עֲתָה תִרְאֶה הִיקָרָךְ דְּבָרִי אִם־לֹא: וַיִּצָּא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְ-הוָה וַיֵּאֲסֹף שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל: וַיִּרְדַּ יְ-הוָה בְּעֶנְנָו וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׂבָעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנֻבָּאוּ וְלֹא יָסֹפוּ: וְלֹא יָסֹפוּ – לֹא נִתְּנֻבָּאוּ אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם לְבַדּוֹ. כֵּךְ מְפֹרָשׁ בְּסִפְרֵי. וְאוֹנִקְלוֹס תִּרְגָּם: "וְלֹא פָסְקִין", שֶׁלֹּא פָסְקָה נְבוּאָה מֵהֶם. וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בְּמַחְנֶה שָׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיִּדָּד וַתִּנָּח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהִמָּה בְּפִתְחֵים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְּנֻבָּאוּ בְּמַחְנֶה: וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים – מֵאוֹתָן שֶׁנִּבְחָרוּ. אֲמַרְוּ: אֵין אֲנוּ כְּדֹאֵין לַגִּדּוּלָה זֹו. וְהִמָּה בְּפִתְחֵים – בְּמִבְרָרִים שֶׁבָּהֶם לְסִנְהֶדְרִין. וְנִכְתְּבוּ כָּלֶם נְקוּבִים בְּשִׁמּוֹת, וְעַל יָדִי גוֹרָל; לִפִּי שֶׁהַחֲשָׁבוֹן עוֹלָה לְשֹׁנִים עֶשְׂרֵי שְׁבָטִים – שִׁשָּׁה שִׁשָּׁה לְכָל שְׁבֵט וְשְׁבֵט, חוּץ מִשְׁנֵי שְׁבָטִים, שָׁאֵין מִגִּיעַ אֲלֵיהֶם אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה. אֲמַר מֹשֶׁה: אֵין שְׁבֵט שׁוֹמֵעַ לִי לִפְחַת מִשְׁבָּטוֹ זָמָן אַחַד. מָה עֲשֵׂה? נָטַל שְׂבָעִים וּשְׁתֵּים פְּתֻקִין, וְכָתַב עַל שְׂבָעִים – 'זָמָן', וְעַל שְׁנֵים חֲלָק, וּבִרְר מִכָּל שְׁבֵט וְשְׁבֵט שִׁשָּׁה; וְהָיוּ שְׂבָעִים וּשְׁתֵּים. אֲמַר לָהֶם: טָלוּ פְתֻקֵּיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפִּי; מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ 'זָמָן' – נִתְּקַדֵּשׁ, וּמִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ חֲלָק – אֲמַר לֹו: הַמָּקוֹם לֹא חִפֵּץ בָּךְ. וַיִּרְץ הַנָּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיִּדָּד מִתְּנַבְּאִים בְּמַחְנֶה: וַיִּרְץ הַנָּעַר – יֵשׁ אוֹמְרִים, גִּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה הָיָה. וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחָרְיוֹ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כִּלְאָם: וְאַתִּיב יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוֹן מִשׁוּמִּשְׁנֵיהַ דְּמֹשֶׁה מַעוֹלִימוּתִיהַ וַאֲמַר רַבּוּנִי מֹשֶׁה אֶסְרֵנוּן:
---	---

פִּלְאָם – הִטֵּל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צָבוּר, וְהֵם כָּלִים מֵאֲלִיָּהֶם; דָּבָר אַחֵר: תָּנֹם אֶל בֵּית הַכֶּלָּא; לִפִּי שְׁהִיו מִתְנַבְּאִים: מִשָּׁה מֵת, וַיהוֹשֻׁעַ מְכַנֵּס אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא.

וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל-עַם י-הוָה נְבִיאִים כִּי-יִתֵּן י-הוָה אֶת-רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:
וַיֹּאמֶר לִיה מֹשֶׁה הַקְנֵאֲתִי אֶת מִקְנִי רְעִינָא פֻּון דִּיהוֹן כָּל עַמִּיָּה דִּיִּי נְבִיִּין אַרִי יִתִּין יִי יֵת רוּחַ נְבוֹאָתִיָּה עֲלֵיהוֹן:

הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי – הַקְנֵאֲתִי אֶתָּה לִי? הַקְנֵאֲתִי אֶתָּה מִקְנָא? לִי – כִּמּוֹ בִּשְׂבִילִי. כָּל לְשׁוֹן קְנָאָה, אָדָם הַנּוֹמֵן לֵב עַל הַדְּבָר, אוֹ לִנְקָם אוֹ לַעְזוֹר, אֵינֶפְרִינְמִינ"ט בְּלַעַז; אוֹחוֹז בְּעֵבֶי הַמִּשְׁא.

שביעי

וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה אֶל-הַמִּתְנַה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה – מִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. **אֶל הַמִּתְנַה** – נִכְנְסוּ אִישׁ לְאֻהְלוֹ. **וַיֹּאסֶף** – לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבַּיִת, כִּמּוֹ: "וַאֲסַפְתּוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ"; וְאָב לְכֻלָּם: "יִצְבֹּר וְלֹא יָדַע מִי אֲסַפֵּם". מִלְמַד שְׁלֹא הִבִּיא עֲלֵיהֶם פְּרָעָנוֹת, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצַּדִּיקִים אִישׁ לְאֻהְלוֹ.

וְרוּחַ נִסְעָא מֵאֵת י-הוָה וַיִּגְזוּ שְׁלוּיִם מִן-הַיָּם וַיִּטְּשׁ עַל-הַמִּתְנַה כְּדָרְךָ יוֹם כָּה וּכְדָרְךָ יוֹם כָּה סְבִיבוֹת הַמִּתְנַה וּכְאֻמְתָּיִם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ:
וְרוּחָא נָטַל מִן קָדָם יִי וַאֲפֹרַח שְׁלִיו מִן יִמָּא וּרְמָא עַל מִשְׁרִיתָא כְּמַהֲלָךְ יוֹמָא לְכָא וּכְמַהֲלָךְ יוֹמָא לְכָא סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרִיתָא וּכְרוּם תַּרְתִּין אַמִּין עַל אִפִּי אַרְעָא:

וַיִּגְזוּ – וַיִּפְרִיטוּ, וְכֵן: "כִּי גָז חִישׁ"; "וְכֵן נִגְזְזוּ וַעֲבָר". **וַיִּטְּשׁ** – וַיִּפְשֹׁט, כִּמּוֹ: "וְהִנֵּה נִטְשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ"; "וַיִּנְטְשֵׁתִיךָ הַמַּדְבָּרָה". **וּכְאֻמְתָּיִם** – פּוֹרְחוֹת בְּגִבָּה, עַד שֶׁהֵן כְּנֶגֶד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה טָרִם בְּאַסִּיפְתָּן, לֹא לְהַגְבִּיָּה וְלֹא לְשַׁחוֹת.

וַיִּקָּם הָעָם כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמִּחְרָת וַיֹּאסֶפּוּ אֶת-הַשְּׁלֹו הַמִּמְעִיט אֲסֶף עֲשָׂרָה חֲמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׁטוֹת סְבִיבוֹת הַמִּתְנַה:
וְקָם עַמָּא כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל לַיְלִיא וְכָל יוֹמָא דְּבִתְרוּהִי וּכְנִשּׁוּ יֵת שְׁלִיו דְּאַזְעָר כְּנִשׁ עֲשָׂרָא דְּגוֹרִין וַיִּשְׁטְחוּ לְהוֹן מִשְׁטְחִין סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרִיתָא:

הַמִּמְעִיט – מִי שְׁאֶסֶף פְּחוֹת מִכָּלָם, הָעֲצָלִים וְהַחֲגָרִים, **אֲסֶף עֲשָׂרָה חֲמָרִים**. **וַיִּשְׁטְחוּ** – עָשׂוּ אוֹתָן מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין.

הַבְּשָׂר עוֹדְנָו בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרִם יִכְרֹת וְאָף י-הוָה תָּרָה בָּעָם וַיִּגְזוּ י-הוָה בָּעָם מִפָּה רַבָּה מְאֹד:
בְּשָׂרָא עַד כַּעַן בֵּין שְׁנֵיהוֹן עַד לֹא פִּסַּק וְרוּגְזָא דִּיִּי תַקִּיף בַּעַמָּא וּקְטַל יִי בַעַמָּא קְטוֹל סְגִי לַחְדָּא:

טָרִם יִכְרֹת – כְּתִרְגוּמוֹ: "עַד לֹא פִּסַּק". דָּבָר אַחֵר: אֵינּוּ מִסְפִּיק לְפִסְקוֹ בְּשִׁנּוֹ עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצֵאָה.

וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמֵי-הַמָּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת הַתַּאנָּה כִּי-שָׁם קָבְרוּ אֶת-הָעָם הַמִּתְאָוִים:
וּקְרָא יֵת שְׁמִיָּה דְּאַתְרָא הַהוּא קְבָרִי דְּמִשְׁאֲלִי אַרִי תַמָּן קָבְרוּ יֵת עַמָּא דְּשִׁאֲלִיו:

מִקְבָּרוֹת הַתַּאנָּה נִסְעוּ הָעָם חֲצָרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצָרוֹת:
מִקְבָּרִי דְּמִשְׁאֲלִי נָטַלוּ עַמָּא לַחֲצָרוֹת וְהוּוּ בַּחֲצָרוֹת:

וַתִּדְבֹּר מֶרְיָם וַאֲהֶרֶן בְּמִשְׁה עַל-אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי-אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח:
וּמַלִּילַת מֶרְיָם וַאֲהֶרֶן בְּמִשָּׁה עַל עֵיסַק אֶתְתָּא שְׁפִירְתָּא דְּנָסִיב אַרִי אֶתְתָּא שְׁפִירְתָּא דְּנָסִיב רַחִיק:

וַתִּדְבֹּר – אֵין דְּבוּר בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לְשׁוֹן קִשָּׁה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "דְּבָר הָאִישׁ אֲדִנִּי הָאָרֶץ אֶתְנֹו קִשּׁוֹת". וְאֵין אֲמִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא לְשׁוֹן תַּחֲנוּגִים; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר אֵל נָא אַחִי תִרְעוּ"; "וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְּבָרִי", כָּל "נָא" – לְשׁוֹן בִּקְשָׁה. **וַתִּדְבֹּר מֶרְיָם וַאֲהֶרֶן** – הִיא פִּתְחָה בְּדְבוּר תַּחֲלָה, לְפִיכָף הַקְדִּימָה הַכְּתוּב. וּמִנֵּן הִתְּהָ יוֹדַעַת מֶרְיָם שְׁפִרְשׁ מִשָּׁה מִן הָאִשָּׁה? רַבִּי נִתָּן אוֹמֵר: מֶרְיָם הִתְּהָ בְּצַד צְפוּרָה בְּשַׁעַר שְׁנַאֲמֵר לְמִשָּׁה: "אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בַּמִּתְנַה". כִּינּוּ שְׁשִׁמְעָה צְפוּרָה, אֲמָרָה: אוֹי לְנִשְׁוֹתִיָּהן שֶׁל אֱלוֹי אִם הֵם נִזְקָקִים לְנְבוּאָה, שְׁיִהְיוּ פּוֹרְשִׁין מִנִּשְׁוֹתִיָּהן, כְּדָרְךָ שְׁפִרְשׁ בְּעֵלִי מִמֶּנִּי. וּמִשָּׁם יָדַעָה מֶרְיָם, וְהִגִּידָה לְאֻהְרֹן. וְיִמָּה מֶרְיָם, שְׁלֹא נִתְּכֹנָה לְגִנּוּתוֹ, כִּדָּה נַעֲנִשָּׁה, קַל וָחֶמֶר לְמִסְפָּר בְּגִנּוּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. **הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית** – מַגִּיד שֶׁהַכָּל מוֹדִים בִּיפְיָה, כְּשֶׁם שֶׁהַכָּל מוֹדִים בְּשִׁחְרוּתוֹ שֶׁל כּוֹשִׁי. **כּוֹשִׁית** – בְּגִימָטְרִיא "יִפְתַּ מֶרְאָה". **עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה** – עַל אֲדוֹת גְּרוּשִׁיָּה. **כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח** – מֵהַ תִּלְמוּד לּוֹמֵר? אֶלָּא יֵשׁ לָהּ אִשָּׁה נָאָה בִּיפְיָה, וְאֵינָה נָאָה בְּמַעֲשִׂיָּה; בְּמַעֲשִׂיָּה, וְלֹא בִיפְיָה; אֲבָל זֹאת – נָאָה בַּכָּל. **הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית** – עַל שֶׁם נִזְיָה נִקְרָאת כּוֹשִׁית, כְּאָדָם הַקּוֹרָא אֶת בְּנוֹ נָאָה – "כּוֹשִׁי", כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁלַט בּוֹ עֵין רַעָה. **כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח** – וַעֲתָה גְרָשָׁה.

וַיֹּאמְרוּ תֵרַק אֶחָד-בְּמִשָּׁה דְּבָר י-הוָה הֲלֹא גַם-בָּנוּ דְּבָר וַיִּשְׁמַע י-הוָה:
וַיֹּאמְרוּ הַלְחוּד בָּרַם עִם מֹשֶׁה מַלְלִי יִי הֲלֹא אִף עַמָּנָא מַלְלִי וּשְׁמִיעַ קָדָם יִי:

תֵּרַק אֶחָד בְּמִשָּׁה – עֲמוֹ לְבַדּוֹ דְּבָר ה'. **הֲלֹא גַם בָּנוּ דְּבָר** – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אַרְצָא.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה עֲנֵנִי לַחֲדָא מִכָּל אֲנָשָׁא דְעַל אֲפִי אֲרַע:	וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פָּנָיו הָאֲדָמָה:
עָנָו – שְׁפֵל וְסִבְלָן.	
וַיֹּאמֶר יְיָ בְּתַכְיֶה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וּלְמִרְיָם פּוֹקוּ תְּלַתִּיכוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא וּנְפִקוּ תְּלַתִּיהוֹן:	וַיֹּאמֶר יְיָ-הוָה פֶּתַח אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם:
פֶּתַח – נִגְלָה עֲלֵיהֶם פֶּתַח, וְהֵם טְמֵאִים בְּדָרוֹ אֶרֶץ, וְהָיוּ צוֹעְקִים: 'מִים', 'מִים'; לְהוֹדִיעַם שִׁנְיָה עֲשֵׂה מֹשֶׁה שְׁפָרַשׁ מִן הָאִשָּׁה, מֵאַחַר שְׁנִיגְלִית עָלָיו שְׂכִינָה תְּדִיר, וְאִין עַת קְבוּעָה לְדַבּוּר. צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם – מִגִּיד שֶׁשְׁלֹשְׁתָּם נִקְרְאוּ בְּדַבּוּר אֶחָד, מֵה שְׂאִי אֶפְשָׁר לִפְה לֹמֵר וְלֹאנָן לְשִׁמְעַ.	וַיֵּרָד יְיָ-הוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהָרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:
וַיֹּאמֶר יְיָ בְּעַמּוּדָא דְעָנָנָא וְקָם בְּתַרְע מִשְׁכְּנָא וּקְרָא אֶהָרֹן וּמִרְיָם וּנְפִקוּ תְּרוּיָהוֹן:	בְּעַמּוּד עָנָן – יֵצֵא יְחִידִי, שְׁלֹא כְּמִדַּת בְּשָׂר וְדָם. מְלֹךְ בְּשָׂר וְדָם, כְּשִׁיּוּצָא לְמַלְחָמָה – יוֹצֵא בְּאוּכְלוּסִין, וּכְשִׁיּוּצָא לְשִׁלּוּם – יוֹצֵא בְּמַעֲטִים. וּמִדַּת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי, שְׁנֹאֲמַר: "ה' אִישׁ מַלְחָמָה"; וְיוֹצֵא לְשִׁלּוּם בְּאוּכְלוּסִין, שְׁנֹאֲמַר: "רֹכֵב אֶ-לֵהִים רַבְתִּים אֶלְפִי שְׁנֹאֲנִי". וַיִּקְרָא אֶהָרֹן וּמִרְיָם – שִׁיְהִיו נִמְשָׁכִין וְיוֹצְאִין מִן הַחֲצַר לְקִרְבַּת הַדְּבּוּר. וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם – וּמִפְּנֵי מַה מִּשְׁכָּן וְהַפְרִידָן מִמֹּשֶׁה? לְפִי שְׂאוּמֵרִים מְקַצֵּת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכֹל שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְכֵן מְצִינוּ בְּנֹחַ, שְׁלֹא בְּפָנָיו נֹאֲמַר: "אִישׁ צַדִּיק תָּמִים"; וּבְפָנָיו נֹאֲמַר: "כִּי אֶתָּה רְאִיתִי צַדִּיק לְפָנָי". דְּבַר אַחֵר: שְׁלֹא יִשְׁמַע בְּנִיּוּתוֹ שֶׁל אֶהָרֹן.
וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא דְבָרִי אִם-יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְיָ-הוָה בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹנְדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ:	וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא דְבָרִי אִם-יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְיָ-הוָה בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹנְדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ:
שְׁמַעוּ נָא דְבָרִי – אִין "נָא" אֵלֹא לְשׁוֹן בְּקֻשָּׁה. אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם – אִם יִהְיֶה לָכֶם נְבִיאִים. ה' בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹנְדַע – שְׂכִינַת שְׁמִי אִין נְגִלִית עָלָיו בְּאַסְפִּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה, אֵלֹא בְּחִלּוֹם וְחִזְיוֹן.	לֹא-כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֹאמָן הוּא:
לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה בְּכָל עַמִּי מְהִימָן הוּא:	כֹּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמַנָּת יְיָ-הוָה נִבְּיֵט וּמִדּוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה:
מִמֶּלֶל עִם מִמֶּלֶל מְלִילָנָא עֲמִיָּה בְּחִיזוֹ וְלֹא בְּחִדְדוֹן וּבְדַמּוּת יִקְרָא דִּי מְסַתְּפַל וּמִדִּין לֹא דְחִילְתוֹן לְמַלְלָא בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה:	כֹּה אֶל-פֶּה – אֲמַרְתִּי לוֹ לְפָרֹשׁ מִן הָאִשָּׁה. וְהִכֵּן אֲמַרְתִּי לוֹ? בְּסִינִי, "לֵךְ אֲמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עֲמִדִי". וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת – וּמִרְאֵה זֶה – מִרְאֵה דְּבּוּר, שְׁאֵנִי מְפָרֵשׁ לוֹ דְּבּוּרִי בְּמִרְאִית פָּנִים שְׂבּוֹ וְאִינִי סוֹתְמוֹ לוֹ בְּחִידוֹת, כְּעִנְיָן שְׁנֹאֲמַר לִיחְזָקָאֵל: "חִיד חִידָה" וְגוֹמַר. כֹּל מִרְאֵה שְׂכִינָה? תְּלִמוּד לֹמֵר: "לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת פָּנָי". וּתְמַנָּת ה' נִבְּיֵט – זֶה מִרְאֵה אַחֲוָרִים, כְּעִנְיָן שְׁנֹאֲמַר: "וְרִאִיתָ אֶת אַחֲרִי". בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה – אִינוֹ אוֹמֵר 'בְּעַבְדִּי מֹשֶׁה' אֵלֹא בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה: בְּעַבְדִּי – אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מֹשֶׁה, בְּמֹשֶׁה – אֶפְסֵלוֹ אִינוֹ עַבְדִּי כְּדֹא הִיִּיתֶם לִירָא מִפְּנָיו. וְכָל שְׂכֹן שֶׁהוּא עַבְדִּי, וְעַבְדִּי מְלֹךְ מְלֹךְ, וְהִנֵּה לָכֶם לֹמֵר: אִין הַמְּלֹךְ אוֹהֲבֵי חֲנָם. וְאִם תֹּאמְרוּ: אִינִי מְכִיר בְּמַעֲשָׂיו, זֹו קֻשָּׁה מִן הָרֹאשׁוֹנָה.
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתֵּר אֵף ה' בָּם וַיִּלָּךְ – מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעַם סְרַחֲוֹנָם, גָּזַר עֲלֵיהֶם נְדוּי. קַל וְחֹמֶר לְבָשָׂר וְדָם, שְׁלֹא יְכַעַס עַל חֲבֵרוֹ עַד שִׁיּוּדֵיעָנוּ סְרַחֲוֹנוֹ.	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:
וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:	וַיִּתְּרֵהָ יְיָ-הוָה בָּם וַיִּלָּךְ:

— מאסר ש'יצא זה מרחם אמו של זה ש'יש פס ב'ידו לעזר, ואינו עוזרו, הרי נאכל חצי בשרו; שאחיו בשרו הוא. דבר אחר: אל נא תהי פמת — אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה ומי מטירה? אני אי אפשר לראותה, שאני קרוב, ואין קרוב רואה את הנגעים; וכהן אחר אין בעולם. וזהו אשר בצאתו מרחם אמו.

ויצעק משה אל-י-הוה לאמר אל נא רפא נא לה: וצלי משה קדם יי למימר אלהא בבועו אסי כען יתה:

אל נא רפא נא לה — כא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו — צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים, ואחר כך יבקש שאלותיו. לאמר — מה תלמוד לומר? אמר לו: השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו; עד שהשיבו: ואביה ירק ירק וגומר. רבי אלעזר בן עזריה אומר: בארבעה מקומות בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו. פיוצא בו, "וינדבר משה לפני ה' לאמר" וגומר; מה תלמוד לומר "לאמר"? השיבני אם גואלם אתה אם לאו, עד שהשיבו: "עתה תראה" וגומר. פיוצא בו, "וינדבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' א-להי הרוחת לכל בשר"; השיבו: "קח לך". פיוצא בו, "ונאתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר", השיבו: "רב לך". רפא נא לה — מפני מה לא האריך משה בתפלה? שלא יהיו ישראל אומרים: אחותו עומדת בצרה, והוא עומד ומרבה בתפלה!..

ויאמר י-הוה אל-משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף: **ואמר יי למשה ואילו אבוהא מנזף נזף בה הלא תתכלים שבעא יומין תסתגר שבעא יומין מברא למשריתא ובתר כן תתכניש:**

ואביה ירק ירק בפניה — ואם אביה הראה לה פנים זועפות, "הלא תכלם שבעת ימים". קל וחמר לשכינה ארבעה עשר יום! אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון; לפיכך אף בגזיפתי, "תסגר שבעת ימים". ואחר תאסף — ואחר שבעת ימים, כל האסיפות האמורות במצורעים, על שם שהוא משלח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא — נאסף אל המחנה, לכך פתוב בו אסיפה, לשון הכנסה.

ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד-האסף מרים: **ואסתגרת מרים מברא למשריתא שבעא יומין ועמא לא נטל עד דאתכנישת מרים:**

והעם לא נסע — זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהשילך לזאור, שנאמר: "ותמצב אחתו מרחק" וגומר.

ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן: **ובתר כן נטלו עמא מחצרות ושרו במדברא דפארן:**

כח וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ב**בֶּן־אָדָם אָמַר לְגִיד צֹר כֹּה־אָמַר | אֶ-דָּגִי יְ-הוָה יַעַן גָּבַהּ לִבִּי וְתֹאמַר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֶ-לְהִים יִשְׁבַּתִּי בְּלֵב יָמִים וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל וְתַתֵּן לִבֶּךָ כָּלֵב אֶ-לְהִים: **ג**הִגַּה חֲכָם אַתָּה מִדֹּנִיָּאל כָּל־סִתּוֹם לֹא עֲמָמוּהוּ: **ד**בְּחֻכְמָתְךָ וּבִתְבוּנָתְךָ עָשִׂיתָ לָּךְ חֵיל וְתַעֲשֶׂה זֶהָב וְכֶסֶף בְּאוֹצְרוֹתֶיךָ: **ה**בָּרַב חֻכְמָתְךָ בִּרְכֻלֶתְךָ הָרַבִּית חִילָךְ וַיִּגְבַּהּ לִבְכֶּךָ בְּחִילָךְ: **ו**לָכֵן כֹּה אָמַר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה יַעַן תַּתֵּן אֶת־לִבְכֶּךָ כָּלֵב אֶ-לְהִים: **ז**לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ זָרִים עָרִיצִי גוֹיִם וְהִרְקִיו טְרִבּוֹתָם עַל־יָפִי חֻכְמָתְךָ וְחִלְלֻ יִפְעֻתְךָ: **ח**לִשְׁחַת יוֹרְדֹוּ וּמָתָה מִמוֹתֵי חֵלָל בְּלֵב יָמִים: **ט**הָאָמַר תֹּאמַר אֶ-לְהִים אֲנִי לִפְנֵי הָרָגְךָ וְאַתָּה אָדָם וְלֹא־אֵל בִּנְד מִחֻלְלֶיךָ: **י**מוֹתֵי עֲרָלִים תָּמוּת בִּינְד־זָרִים כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נֹאם אֶ-דָּגִי יְ-הוָה: **יא**וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: **יב**בֶּן־אָדָם שָׂא קִינָה עַל־מֶלֶךְ צוֹר וְאַמְרָתָ לֹו כֹה אָמַר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה אַתָּה חוֹתָם תִּכְנִית מְלֹא חֻכְמָה וְכִלְיִל יָפִי: **יג**בְּעֶדֶן גֹּו־אֶ-לְהִים הָיִיתָ כָּל־אָבוֹן יִקְרָה מִסִּכְתְּךָ אָדָם פִּטְטָה וַיְהִלֵּם תִּרְשִׁישׁ שָׁהָם וַיִּשְׁפָּה סִפִּיר נֶפֶד וּבִרְקָת וְזָהָב מְלֹאכֶת תִּפְסִיךָ וַיִּקְבִּיךָ בֶּךָ בְּיוֹם הַבְּרָאָה כּוֹנְנִי: **יד**אֶת־כְּרוֹב מִמַּשַּׁח הַסּוֹכֵךְ וְנִתְּתִיךָ בְּהַר קָדֵשׁ אֶ-לְהִים הָיִיתָ בְּתוֹךְ אֲבִנֵי־אֵשׁ הַתְּהַלֵּכֶת: **טו**תָּמִים אַתָּה בְּדַרְכֶיךָ מִיּוֹם הַבְּרָאָה עַד־נִמְצָא עוֹלָתְךָ בָּךְ: **טז**בָּרַב רִכְלֶתְךָ מְלוֹ תוֹכְךָ חֲמָס וְתַחַטָּא וְאַחֲלִלְךָ מִהַר אֶ-לְהִים וְאַבְדָּךְ כְּרוֹב הַסֹּכֵךְ מִתּוֹךְ אֲבִנֵי־אֵשׁ: **יז**גָּבַהּ לִבֶּךָ בִּיפְסִיךָ שַׁחַת חֻכְמָתְךָ עַל־יִפְעֻתְךָ עַל־אַרְץ הַשְּׁלֹכְתִיךָ לִפְנֵי מְלָכִים נִתְּתִיךָ לְרָאוֹה בָּךְ: **יח**מְרֹב עוֹנִיךָ בַּעֲוֹל רִכְלֶתְךָ חִלְלֶת מִקְדָּשֶׁיךָ וְאוֹצֵא־אֵשׁ מִתּוֹכְךָ הִיא אֲכֻלֶּתְךָ וְאַתָּה לֹא־כָר עַל־הָאָרֶץ לַעֲיִגִי כָל־רְאִיךָ: **יט**כָּל־יּוֹדְעֶיךָ בָּעַמִּים שָׁמְמוּ עָלֶיךָ בַּלְהוֹת הָיִיתָ וְאִינֶךָ עַד־עוֹלָם: **כ**וַיְהִי דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: **כא**בֶּן־אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ אֶל־צִידוֹן וְהִנָּבֵא עָלֶיךָ: **כב**וְאַמְרָתָ כֹּה אָמַר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה הִנְנִי עָלֶיךָ צִידוֹן וְנִכְבַּדְתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ-הוָה בַּעֲשׂוֹתִי בָּהּ שְׁפָטִים וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּהּ: **כג**וְשַׁלַּחְתִּי־בָּהּ דָּבָר וְדָם בְּחוֹצוֹתֶיהָ וְנִפְלַל חֵלָל בְּתוֹכָהּ בְּתֹרֵב עָלֶיךָ מִסָּבִיב וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ-הוָה: **כד**וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד לְבֵית

יִשְׂרָאֵל סֶלֶוֹן מִמַּאִיר וְקוֹץ מִכָּאָב מִכָּל סָבִיבָתָם הַשְּׂאֲטִים אוֹתָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי אֶ-דָּגִי יְ-הוָה: **כה**אָמַר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה בְּקִבְצִי | אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצוּ בָּם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָּם לַעֲיִגִי הַגּוֹיִם וַיִּשְׁבוּ עַל־אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לַעֲבָדֵי לִיעֻקָּב: **כז**וַיִּשְׁבוּ עָלֶיךָ לְבָטָח וּבָנוּ בָתִּים וְנָטְעוּ כִרְמִים וַיִּשְׁבוּ לְבָטָח בַּעֲשׂוֹתֵי שְׁפָטִים בְּכָל הַשְּׂאֲטִים אַתָּה מִסָּבִיבוֹתָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְ-הוָה אֶ-לְהִיָּהֶם:

כטבַּשָּׁנָה הָעֲשׂוֹרִית בַּעֲשָׂרֵי בִשְׁנִים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ל**בֶּן־אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ עַל־פְּרֹעָה מְלֶךְ מִצְרַיִם וְהִנָּבֵא עָלָיו וְעַל־מִצְרַיִם כָּלָה: **א**דַּבֵּר וְאַמְרָתָ כֹּה־אָמַר | אֶ-דָּגִי יְ-הוָה הִנְנִי עָלֶיךָ פְּרֹעָה מְלֶךְ־מִצְרַיִם הַתְּנִים הַגְּדוֹל הָרַבֵּץ בְּתוֹךְ יֶאֱרִיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יֶאֱרִי וְאֲנִי עָשִׂיתִנִּי: **ב**וְנִתְּתִי חֲחִים בְּלַחְלִיךָ וְהִדְבַקְתִּי דַגְת־יֶאֱרִיךָ בְּקַשְׁקֻשְׁתֶּיךָ וְהִעֲלִיתִיךָ מִתּוֹךְ יֶאֱרִיךָ וְאַתָּה כָּל־דַּגְת־יֶאֱרִיךָ בְּקַשְׁקֻשְׁתֶּיךָ תִּדְבֹּק: **ג**וְנִשְׁשַׁתִּיךָ הַמִּדְבָּרָה אוֹתְךָ וְאַתָּה כָּל־דַּגְת־יֶאֱרִיךָ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל לֹא תֹאסֹף וְלֹא תִקְבֹּץ לַחֲיַת הָאָרֶץ וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם נִתְּתִיךָ לְאֲכֻלָּה: **ד**וַיִּדְעוּ כָּל־יִשְׁכְּבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְ-הוָה יַעַן הָיוּתָם מִשְׁעַנֵּת קִנָּה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: **ה**בְּתַפְשָׁם בָּךְ בַּכֹּף תִּרְוֹץ וּבִקְעָתָ לָהֶם כָּל־כֶּתֶף וּבִהַשְׁעָנָם עָלֶיךָ תִּשְׁכַּר וְהִעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל־מִתְנָגִים: **ו**לָכֵן כֹּה אָמַר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ חָרָב וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ אָדָם וּבְהִמָּה: **ז**וְהִיתָה אֶרֶץ־מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה וְחִרְבָּה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְ-הוָה יַעַן אָמַר יֶאֱרִי לִי וְאֲנִי עָשִׂיתִי: **ח**לָכֵן הִנְנִי אֵלֶיךָ וְאַל־יֶאֱרִיךָ וְנִתְּתִי אֶת־אַרְץ מִצְרַיִם לְחִרְבוֹת חָרָב שְׁמָמָה מִמִּגְדָּל סוּגָה וְעַד־גְּבוּל כּוּשׁ: **ט**לֹא תַעֲבֹר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בְּהֵמָה לֹא תַעֲבֹר־בָּהּ וְלֹא תִשָּׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה: **י**וְנִתְּתִי אֶת־אַרְץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה בְּתוֹךְ | אֲרָצוֹת נִשְׁמוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מִחִרְבוֹת תִּהְיֶינָּה שְׁמָמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה וְהַפְצֵתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹלָם וְזָרִיתִים בְּאַרְצוֹת: **יא**כִּי כֹה אָמַר אֶ-דָּגִי יְ-הוָה מִלֶּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה אֶקְבֹּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נִפְצוּ שְׁמָה: **יב**וְשַׁבְתִּי אֶת־שָׁבוֹת מִצְרַיִם וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְּ אֶרֶץ פִּתְרוֹס עַל־אֶרֶץ מְכוֹרָתָם וְהָיוּ שָׁם מִמְלָכָה שְׁפֵלָה: **יג**מִן־

הממלכות תהיה שפלה ולא תתנושא עוד על-
הגוים והמעטתים לבלתי רדות בגוים: ^{יז} ולא
יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון
בפנותם אחריהם וינדעו כי אני א-דני י-הוה:
^{יח} ויהי בעשרים ושבע שנה בראשון באחד לחדש
הנה דברי-הנה אלי לאמר: ^{יט} בן-אדם
נבוכדראצר מלך-בבל העביד את-חילו עבדה
גדולה אל-צר כל-ראש מקרח וכל-פתח מרוטה
ושכר לא-היה לו ולחילו מצר עליהעבדה אשר-
עבד עליה: ^כ לכן פה אמר א-דני י-הוה הנני נתן
לנבוכדראצר מלך-בבל את-ארץ מצרים ונשא
המנה ושלל שללה ובנו בנה והיתה שכר לחילו:
^{כא} בפעלתו אשר-עבד בה נתתי לו את-ארץ מצרים
אשר עשו לי נאם א-דני י-הוה: ^{כב} ביום ההוא
אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון-פה
בתוכם וינדעו כי-אני י-הוה:

^{כג} ויהי דברי-הנה אלי לאמר: ^{כד} בן-אדם הנבא
ואמר פה אמר א-דני י-הוה הילילו תה ליום:
^{כה} כי-קרוב יום וקרוב יום לי-הנה יום עון גוים
יהיה: ^{כו} ובאה חרב במצרים והיתה חלחלה בכוש
בנפל חלל במצרים ולקחו המונה ונהרסו
יסדותיה: ^{כז} פוש ופוט ולוד וכל-הערב וכוב ובני
ארץ הברית אתם בחרב יפלו: ^{כח} פה אמר י-הוה
ונפלו סמכי מצרים וירד גאון עזה ממגדל סונה
בחרב יפלו-בה נאם א-דני י-הוה: ^{כט} ונשמו בתוך
ארצות נשמות ועריו בתוך-ערים נחרבות
תהינה: ^ל וינדעו כי-אני י-הוה בתמי-אש
במצרים ונשברו פלי-עזריה: ^{לא} ביום ההוא יצאו
מלאכים מלפני באים להחריד את-פוש בטח
והיתה חלחלה בהם ביום מצרים כי הנה באה:
^{לב} פה אמר א-דני י-הוה והשבתי את-המון מצרים
ביד נבוכדראצר מלך-בבל: ^{לג} הוא ועמו אתו
עריצי גוים מובאים לשחת הארץ והריקו
חרבותם על-מצרים ומלאו את-הארץ חלל:
^{לד} ונתתי יארים חרבה ומכרתי את-הארץ ביד-
רעים והשמתי ארץ ומלאה ביד-נזרים אני י-הוה
דברתי: ^{לה} פה-אמר א-דני י-הוה והאבדתי גלולים
והשבתי אלילים מנה ונשיא מארץ-מצרים לא

יהיה עוד ונתתי יראה בארץ מצרים: ^{לז} והשמתי
את-פתרוס ונתתי אש בצען ועשיתי שפטים
בנא: ^{לח} ושפכתי חמתי עלי-סין מעוז מצרים
והכרתי את-המון נא: ^{לט} ונתתי אש במצרים חול
תחול סין ונא תהיה להבקע ונה צרי יומם:
^מ בחורי און ופי-בסת בחרב יפלו והנה בשבי
תלכנה: ^{מא} ובתחפנחס חשך היום בשברי-שם את-
מטות מצרים ונשפת-בה גאון עזה היא ענן
יכסנה ובנותיה בשבי תלכנה: ^{מב} ועשיתי שפטים
במצרים וינדעו כי-אני י-הוה: ^{מג} ויהי באחת עשרה
שנה בראשון בשבעה לחדש הנה דברי-הנה
אלי לאמר: ^{מד} בן-אדם את-נרוע פרעה מלך-
מצרים שברתי והנה לא-חבשה לתת רפאות
לשום חתול לחבשה לחזקה לתפש בחרב: ^{מה} לכן
פה-אמר א-דני י-הוה הנני אל-פרעה מלך-
מצרים ושברתי את-נרעתי את-החזקה ואת-
הנשברת והפלתי את-החרב מידו: ^{מו} והפצותי
את-מצרים בגוים וזריתם בארצות: ^{מז} וחזקתי
את-זרעות מלך בבל ונתתי את-חרבי בידו
ושברתי את-זרעות פרעה ונאק נאקות חלל
לפניו: ^{מח} והחזקתי את-זרעות מלך בבל וזרעות
פרעה תפלנה וינדעו כי-אני י-הוה בתתי חרב
ביד מלך-בבל ונטה אותה אל-ארץ מצרים:
^{מט} והפצותי את-מצרים בגוים וזריתי אותם
בארצות וינדעו כי-אני י-הוה:

^{נא} ויהי באחת עשרה שנה בשלישי באחד
לחדש הנה דברי-הנה אלי לאמר: ^{נב} בן-אדם אמר
אל-פרעה מלך-מצרים ואל-המוגו אל-מי דמית
בגדלך: ^{נג} הנה אשור ארז בלבנון יפה ענף ותרש
מצל וגבה קומה ובין עבתיים היתה צמרתו: ^{נד} מים
גדלוהו והיום רממתהו את-נהרתייה הלך סביבות
מטעה ואת-תעלתיה שלחה אל כל-עצי השדה:
^{נה} על-כן גבהא קמתו מפל עצי השדה ותרפינה
סרעפתיו ותארכנה פארטו ממים רבים בשלחו:
^{נו} בסעפתיו קננו כל-עוף השמים ותחת פארטיו
ילדו כל חית השדה ובצלו ישבו כל גוים רבים:
^{נז} וינה בגדלו בארץ דליותיו כי-הנה שרשו אל-
מים רבים: ^{נח} ארצים לא-עממהו בגן-א-להים

ברושים לא דמו אל-סעפתיו וערמנים לא-היו
 כפראתיו כל-עץ בגן-א-להים לא-דמה אליו
 בנפיו: ^ייפה עשיתיו ברב דליותיו ויקנאהו כל-
 עצי-עֶדֶן אשר בגן הָא-להים: ^ילכן פה אמר
 א-דני י-הוה לען אשר גבהת בקומה ויתן צמרתו
 אל-בין עבותים ורם לבבו בגבהו: ^יואתנהו ביד
 איל גנים עשו יעשה לו פרשעו גרשתהו:
^יויכרתהו זרים עריצי גנים וישגהו אל-הָהָרִים
 ובכל-גאֹלוֹת נפלו דליותיו ותשברנה פראתיו
 בכל אפיקי הארץ וירדו מצלו כל-עמי הארץ
 וישגהו: ^יעל-מפלתו ישפנו כל-עוף השמים
 ואל-פראתיו היו כל חית השדה: ^ילמען אשר
 לא-יגבהו בקומתם כל-עצי-מים ולא-יתגו את-
 צמרתם אל-בין עבֹתִים ולא-יעמדו אליהם
 בגבהם כל-שתי מים כִּי-כלם נתנו למות אל-ארץ
 תחתית בתוך בני אדם אל-יורדי בור: ^יכה-אמר
 א-דני י-הוה ביום רדתו שאולה האבלתי כסתי
 עליו את-תהום ואמנע נהרותיה ויפלאו מים
 רבים ואקדר עליו לבנון וכל-עצי השדה עליו
 עלפה: ^ימקול מפלתו הרעשתי גוֹלִים בהורדי אתו
 שאולה את-יורדי בור וינחמו בארץ תחתית כל-
 עצי-עֶדֶן מבתר וטוב-לבנון כל-שתי מים: ^יגם-
 הם אתו ירדו שאולה אל-חללי-חרב וזרעו ישבו
 בצלו בתוך גוֹלִים: ^יאל-מי דמית פכה בכבוד
 ובגדל בעצי-עֶדֶן והורדת את-עצי-עֶדֶן אל-ארץ
 תחתית בתוך ערלים תשכב את-חללי-חרב הוא
 פרעה וכל-המוֹנֶה נאם א-דני י-הוה:

לב ^אויהי בשתי עשרה שנה בשני-עשר חדש
 באחד לחדש הנה דבר-י-הוה אלי לאמר: ^בבן-
 אדם שֵׁא קינח על-פרעה מלך-מצרים ואמרת
 אליו כפיר גוֹלִים נדמית ואמה פתגים בימים ותגח
 בנהרותיה ותדלח-מים ברגליה ותרפס נהרותם:
^גכה אמר א-דני י-הוה ופרשתי עליה את-רשתי
 בקהל עמים רבים והעלוה בחרמי: ^דונטשתיה
 בארץ על-פני השדה אטילה והשפנתי עליה כל-
 עוף השמים והשבעתי ממך חית כל-הארץ:
^הונתתי את-בשרה על-ההָרִים ומלאתי הגאֹלוֹת
 רמותה: ^ווהשקיתי ארץ צפתה מדמך אל-הָהָרִים

ואפקים ומלאון ממך: ^זוכסיתי בכבותה שמים
 והקדרתי את-פכביהם שמש בענן אכסנו וירח
 לא-יאיר אורו: ^חכל-מאורי אור בשמים אקדירם
 עליה ונתתי חשך על-ארצה נאם א-דני י-הוה:
^טוהכעסתי לב עמים רבים בהביאי שברך בגוֹלִים
 על-ארצות אשר לא-יזעקם: ^יוהשמותי עליה
 עמים רבים ומלכיהם ישערו עליה שער בעופפי
 חרבי על-פניהם וחרדו לרגעים איש לנפשו ביום
 מפלתה: ^{יא}כי פה אמר א-דני י-הוה חרב מלך-בבל
 תבואה: ^{יב}בחרבות גבורים אפיל המונה עריצי
 גוֹלִים כלם ושדדו את-גאון מצרים ונשמד כל-
 המונה: ^{יג}והאבדתי את-כל-בהמתה מעל מים
 רבים ולא תדלחם רגל-אדם עוד ופרסות בהמה
 לא תדלחם: ^{יד}אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן
 אוליה נאם א-דני י-הוה: ^{טו}בתתי את-ארץ מצרים
 שמה ונשמה ארץ ממלאה בהכותי את-כל-
 יושבי בה וידעו כִּי-אני י-הוה: ^{טז}קינח היא
 וקונניה בנות הגוֹלִים תקוננה אותה על-מצרים
 ועל-כל-המוֹנֶה תקוננה אותה נאם א-דני י-הוה:
^{יז}ויהי בשתי עשרה שנה בחמשה עשר לחדש
 הנה דבר-י-הוה אלי לאמר: ^{יח}בן-אדם נהה על-
 המון מצרים והורגהו אותה ובנות גוֹלִים אדרם
 אל-ארץ תחתית את-יורדי בור: ^{יט}ממי נעמת
 רצה והשפכה את-ערלים: ^כבתוך חללי-חרב יפלו
 חרב נתנה משכו אותה וכל-המוֹנֶה: ^{כא}ידברו-לו
 אלי גבורים מתוך שאול את-עזריו ירדו שכו
 הערלים חללי-חרב: ^{כב}שם אשור וכל-קהלה
 סביבותיו קברתיו כלם חללים הנפלים בחרב:
^{כג}אשר נתנו קברתיה בירפתי-בור ויהי קהלה
 סביבות קברתה כלם חללים נפלים בחרב אשר-
 נתנו חתית בארץ חיים: ^{כד}שם עילם וכל-המוֹנֶה
 סביבות קברתה כלם חללים הנפלים בחרב אשר-
 ירדו ערלים אל-ארץ תחתית אשר נתנו
 חתיתם בארץ חיים וישאו כלמתם את-יורדי
 בור: ^{כה}בתוך חללים נתנו משכב לה בכל-המוֹנֶה
 סביבותיו קברתה כלם ערלים חללי-חרב כִּי-נתן
 חתיתם בארץ חיים וישאו כלמתם את-יורדי בור
 בתוך חללים נתן: ^{כו}שם משך תבל וכל-המוֹנֶה

סביבותיו קברותיה כולם ערלים מחללי חרב כי נתנו חמיתם בארץ חיים: ²² ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו-שואל בכלי-מלחמתם ויתנו את-חרבותם תחת ראשיהם ותהי עונתם על-עצמותם פי-חמית גבורים בארץ חיים: ²³ ואתה בתוך ערלים תשכר ותשכב את-חללי-חרב: ²⁴ שמה אדום מלכיה וכל-נשיאיה אשר-נתנו בגבורתם את-חללי-חרב המה את-ערלים ישכבו ואת-ירדי בור: ²⁵ שמה נסיכי צפון כולם וכל-צדגי אשר-ירדו את-חללים בחמיתם מגבורתם בושים וישכבו ערלים את-חללי-חרב וישאו כלמתם את-ירדי בור: ²⁶ אותם יראה פרעה ונתם על-פל-המונה חללי-חרב פרעה וכל-חילו נאם א-דגני י-הוה: ²⁷ כי-נתתי את-חמיתי בארץ חיים והשכב בתוך ערלים את-חללי-חרב פרעה וכל-המונה נאם א-דגני י-הוה:

לג ויהי דברי-הוה אלי לאמר: ¹ בן-אדם דבר אל-בני-עמך ואמרת אליהם ארץ כי-אביא עליה חרב ולקחו עם-הארץ איש אחד מקציהם ונתנו אתו להם לצפה: ² וראה את-החרב באה על-הארץ ותקע בשופר והזהיר את-העם: ³ ושמע השמע את-קול השופר ולא נזהר ותבוא חרב ותקחתו דמו בראשו יהיה: ⁴ את קול השופר שמע ולא נזהר דמו בו יהיה והוא נזהר נפשו מלט: ⁵ והצפה כי-יראה את-החרב באה ולא-תקע בשופר והעם לא-נזהר ותבוא חרב ותקח מהם גפש הוא בעונו גלקח ודמו מיד-הצפה אדרש: ⁶ ואתה בן-אדם צפה נתתיד לבית ישראל ושמעת מפיל דבר והזהרת אתם ממני: ⁷ באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דברת להזהיר רשע מדרךך הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש: ⁸ ואתה כי-הזהרת רשע מדרךך לשוב ממנה ולא-שב מדרךך הוא בעונו ימות ואתה נפשך הצלת: ⁹ ואתה בן-אדם אמר אל-בית ישראל כן אמרתם לאמר כי-פשעינו וטטאתינו עלינו וגם אנחנו נמקים ואיך נתהי: ¹⁰ אמר אליהם חיי-אני ונאם א-דגני י-הוה אם-אחפץ במות הרשע כי אם-בשוב רשע מדרךך ותהי שובו שובו מדרךכם

הרעים ולמה תמותו בית ישראל: ¹¹ ואתה בן-אדם אמר אל-בני-עמך צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת הרשע לא-יכשל בזה ביום שובו מרשעו וצדיק לא יוכל לחיות בזה ביום חטאתו: ¹² באמרי לצדיק חיה יחיה והוא-בטח על-צדקתו ועשה עול כל-צדקתו לא תזכרנה ובעולו אשר-עשה בו ימות: ¹³ ובאמרי לרשע מות תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה: ¹⁴ חבל ישיב רשע גזלה ישלם בחקות החיים הלך לביתי עשות עול חנו יחיה לא ימות: ¹⁵ כל-חטאתו אשר חטא לא תזכרנה לו משפט וצדקה עשה חנו יחיה: ¹⁶ ואמרו בני עמך לא יתכן דרך א-דגני והמה דרכם לא-יתכן: ¹⁷ בשוב-צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בהם: ¹⁸ ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה: ¹⁹ ואמרתם לא יתכן דרך א-דגני איש פדרכיו אשפוט אתכם בית ישראל: ²⁰ ויהי בשתי עשרה שנה בעשרי בחמשה לחדש לגלותנו בא-אלי הפליט מירושלם לאמר הפתה העיר: ²¹ ויד-י-הוה היתה אלי בערב לפני בוא הפליט ויפתח את-פי עד-בוא אלי בבקר ויפתח פי ולא נאלמתי עוד: ²² ויהי דברי-הוה אלי לאמר: ²³ בן-אדם ישבי החרבות האלה על-אדמת ישראל אמרים לאמר אחד הנה אברהם ויירש את-הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה: ²⁴ לכן אמר אלהם כה-אמר א-דגני י-הוה על-הדם תאכלו ועינכם תשאו אל-גלויכם ודם תשפכו והארץ תירשו: ²⁵ עמדתם על-חרבכם עשיתן תועבה ואיש את-אשת רעהו טמאתם והארץ תירשו: ²⁶ כה-תאמר אלהם כה-אמר א-דגני י-הוה חיי-אני אם-לא אשר בחרבות בחרב יפלו ואשר על-פני השדה לחיה נתתו לאכלו ואשר במצודות ובמערות בדבר ימותו: ²⁷ ונתתי את-הארץ שממה ומשמה ונשבת גאון עזה ושממו הרי ישראל מאין עובר: ²⁸ וידעו פי-אני י-הוה בתתי את-הארץ שממה ומשמה על כל-תועבתם אשר עשו: ²⁹ ואתה בן-אדם בני עמך הנדברים בך אצל הקירות ובפתחי הבתים ודבר-תד את-אחד איש

את־אחיו לאמר באו־נא ושמעוּ מה הדבר היוצא מאת י־הוה: ב ויבואו אליהם כמבוא־עם וישבו לפניו עמי ושמעו את־דבריהם ולא יעשו כ־עגבים בפיהם המה עשׂים אחרים בצעם לבם הלך: ג והנה להם פשיר עגבים ופה קול ומטב נגון ושמעו את־דבריהם ועשׂים אינם אותם: ד ובבאה הנה באה ויגדעו כי נביא הנה בתוכם:

לד ויהי דבר־י־הוה אלי לאמר: א בן־אדם הנבא על־רועי ישראל הנבא ואמרתי אליהם לרעים כה־אמר | א־דגני י־הוה הוי רעי־ישראל אשר היו רעים אותם הלא הצאן ירעו הרעים: ב את־החלב תאכלו ואת־הצמר תלבשו הבריאה תזבחו הצאן לא תרעו: ג את־הנחלות לא תזקתם ואת־החולה לא־רפאתם ולנשברת לא תבשלתם ואת־הנודחת לא תשבתם ואת־האבדת לא תקשטם ובחזקה רדיתם אתם ובפרך: ד ותפוצינה מבלי רעה ותהיינה לאכלה לכל־חית השדה ותפוצינה: ה ישגו צאני בכל־ההרים ועל כל־גבעה רמה ועל כל־פגי הארץ נפצו צאני ואין דורש ואין מבקש: ו לכן רעים שמעו את־דבר י־הוה: ז מי־אני נאם | א־דגני י־הוה אם־לא יען היות־צאני לבז ותהיינה צאני לאכלה לכל־חית השדה מאין רעה ולא־דורשו רעי את־צאני וירעו הרעים אותם ואת־צאני לא רעו: ח לכן הרעים שמעו דבר־י־הוה: ט כה־אמר א־דגני י־הוה הנני אל־הרעים ודרשתי את־צאני מידם והשבתים מרעות צאן ולא־ירעו עוד הרעים אותם והצלתי צאני מפיהם ולא־תהיין להם לאכלה: י כי כה אמר א־דגני י־הוה הנני־אני ודרשתי את־צאני ובקרתים: יא כבקרת רעה עזרו ביום־ההיותו בתוך־צאנו נפרשות פן אבקר את־צאני והצלתי אתהם מכל־המקומות אשר נפצו שם ביום עגון וערפל: יב והוצאתים מן־העמים וקבצתיים מן־הארצות והביאותים אלי־אדמתם ורעיתים אלי־הקרי ישראל באפיקים ובכל מושבי הארץ: יג במרעה־טוב ארעה אתם ובקרי מרומ־ישראל יהיה נוהם שם תרפצנה בגוה טוב ומרעה שמן תרעינה אלי־הקרי ישראל: יד אני

ארעה צאני ואני ארביצם נאם א־דגני י־הוה: טו את־האבדת אבקש ואת־הנודחת אשיב ולנשברת אחבש ואת־החולה אחזק ואת־השומנה ואת־החזקה אשמיד ארענה במשפט: טז ואתנה צאני כה אמר א־דגני י־הוה הנני שפט בין־שני לשה לאילים ולעתודים: יז המעט מכם המרעה הטוב תרעו ולתור מרעיכם תרמסו ברגליכם ומשקע־מים תשתו ואת הנותרים ברגליכם תרפשו: יח וצאני מרמס רגליכם תרעינה ומרפש רגליכם תשתינה: יט לכן כה אמר א־דגני י־הוה אליהם הנני־אני ושפטתי בין־שני וביין שני וזה: כ יען בצד ובכח תהדפו ובקרניכם תנגחו כל־הנחלות עד אשר הפיצותם אותנה אלי־החוצה: כא והושעתי לצאני ולא־תהיינה עוד לבז ושפטתי בין שני לשה: כב והקמתי עליהם רעה אחד ורעה אתהו את עבדי דגיד הוא ירעה אתם והוא־יהיה להן לרעה: כג ואני י־הוה אהיה להם לא־להים ועבדי דגד נשיא בתוכם אני י־הוה דברתי: כד וכרתי להם ברית שלום והשבתי חיה־רעה מן־הארץ וישבו במדבר לבטח וישגו ביערים: כה ונתתי אותם וסביבות גבעתי ברכה והורדתי הגשם בעתו גשמי ברכה יהיו: כז ונתן עץ השדה את־פריו והארץ תתן יבולה והיו עלי־אדמתם לבטח ויגדעו כ־אני י־הוה בשברלי את־מטות עלם והצלתיים מיד העבדים בהם: כח ולא־יהיו עוד בז לגוים וסירת הארץ לא תאכלם וישבו לבטח ואין מתריד: כט והקמתי להם מטע לשם ולא־יהיו עוד אספי רעב בארץ ולא־ישאו עוד פלמת הגוים: ל ויגדעו כי אני י־הוה א־להיהם אתם והמה עמל בית ישראל נאם א־דגני י־הוה: לא ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אני א־להיכם נאם א־דגני י־הוה:

לב ויהי דבר־י־הוה אלי לאמר: א בן־אדם שים פניה על־הר שעיר והנבא עליו: ב ואמרתי לו כה אמר א־דגני י־הוה הנני אליה הר־שעיר ונטייתי ידל עליה ונתתיה שממה ומשמה: ג עריה חרבה אשׂים ואתה שממה תהיה וידעת כ־אני י־הוה: ד יען היות לה איבת עולם ותגר את־בני־ישראל

על־ידי־חֲרֵב בַּעַת אִידָם בַּעַת עֶזְרָא קָדִי: ¹לָכֵן חִי־
אֲנִי נָא אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה כִּי־לָאִם אֶעֱשֶׂה וְדָם יִרְדֹּף
אִם־לֹא דָם שָׁנֵאת וְדָם יִרְדֹּף: ²וְנִתְּתִי אֶת־הָרָ¹
שַׁעִיר לְשִׁמְמָה וְשִׁמְמָה וְהִכְרַתִּי מִמֶּנּוּ עֶבֶר וְשָׁב:
³וּמִלֵּאתִי אֶת־הָרִיו חֲלָלִיו גִּבְעוֹתֶיהָ וְגִיאֹתֶיהָ
וְכָל־אֲפִיקֶיהָ חֲלִי־חֲרֵב יִפְּלוּ בָהֶם: ⁴שִׁמְמוֹת
עוֹלָם אֶתְנֶה וְעָרֶיהָ לֹא תִשָּׁבֶנָה וַיִּדְעֻתָם כִּי־אֲנִי
יְיָ־הוֹה: ⁵יַעַן אֶמְרֶה אֶת־שְׁנֵי הַגּוֹלִים וְאֶת־שְׁתֵּי
הָאֲרָצוֹת לִי תִהְיֶינָה וִירִשְׁנֶיהָ וִי־הוֹה שֵׁם הָיָה:
⁶לָכֵן חִי־אֲנִי נָא אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה וְעָשִׂיתִי כְּאִפְרָיִם
וּכְקִנְאָתָהּ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ מִשְׁנֹאֲתֶיהָ בָּם וְנוֹדַעְתִּי
בָּם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁפֵּטָהּ: ⁷וַיִּדְעֻתָּ כִּי אֲנִי יְיָ־הוֹה
שִׁמְעֵתִי | אֶת־כָּל־נִאֲצוּתֶיהָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ עַל־הָרִי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שִׁמְמוֹ לָנוּ נִתְּנוּ לֹאֲכִלָּה: ⁸וַתִּגְדִּילוּ
עָלִי בְּפִיכֶם וְהַעֲתַרְתֶּם עָלַי דְּבָרֵיכֶם אֲנִי שִׁמְעֵתִי:
⁹כֹּה אָמַר אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה כְּשִׁמְמַת כָּל־הָאָרֶץ שִׁמְמָה
אֶעֱשֶׂה־לָּהּ: ¹⁰כְּשִׁמְחַתָּהּ לִנְחֻלַת בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל
אֲשֶׁר־שִׁמְמָה כֹּן אֶעֱשֶׂה־לָּהּ שִׁמְמָה תִּהְיֶה הָרִי־
שַׁעִיר וְכָל־אֲדוֹם כֹּלָה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה:

¹¹וְאֵתָה בֶן־אָדָם הִנָּבֵא אֶל־הָרִי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
הָרִי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְּבַר־יְיָ־הוֹה: ¹²כֹּה אָמַר אֶ־דֹּגִי
יְיָ־הוֹה יַעַן אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הָאֵחַ וּבִמּוֹת עוֹלָם
לְמוֹרָשָׁה הִיָּתָה לָנוּ: ¹³לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר
אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה יַעַן בִּלְעַן שִׁמּוֹת וְשִׂאֵף אֶתְכֶם
מִסָּבִיב לְהִיוֹתְכֶם מוֹרָשָׁה לְשֹׂאֲרֵי הַגּוֹלִים וַתַּעֲלֹוּ
עַל־שֹׁפֶת לָשׁוֹן וְדַבַּת־עַם: ¹⁴לָכֵן הָרִי יִשְׂרָאֵל
שִׁמְעוּ דְּבַר־אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה כֹּה־אָמַר אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה
לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאֲפִיקִים וּלְגִאֲיוֹת וּלְחֲרִבּוֹת
הַשִּׁמְמוֹת וּלְעָרִים הַנִּעְזָבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְבָז וּלְלַעַג
לְשֹׂאֲרֵי הַגּוֹלִים אֲשֶׁר מִסָּבִיב: ¹⁵לָכֵן כֹּה־אָמַר
אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה אִם־לֹא בָאֵשׁ קִנְאָתִי דְּבַרְתִּי עַל־
שֹׂאֲרֵי הַגּוֹלִים וְעַל־אֲדוֹם כִּלָּא אֲשֶׁר נִתְּנוּ־אֶת־
אֲרָצִי לָהֶם לְמוֹרָשָׁה בְּשִׁמְחַת כָּל־לֵב בְּשִׂאֵט
נֶפֶשׁ לְמַעַן מַגִּרְשָׁה לְבָז: ¹⁶לָכֵן הִנָּבֵא עַל־אֲדַמַּת
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לְהָרִים וּלְגִבְעוֹת לְאֲפִיקִים
וּלְגִאֲיוֹת כֹּה־אָמַר | אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה הִנָּנִי בְּקִנְאָתִי
וּבְחִמַּתִּי דְּבַרְתִּי יַעַן כָּלִמַּת גּוֹלִים נִשְׁאָתָם: ¹⁷לָכֵן כֹּה
אָמַר אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה אֲנִי נִשְׁאָתִי אֶת־יָדִי אִם־לֹא

הַגּוֹלִים אֲשֶׁר לָכֶם מִסָּבִיב הִמָּה כָּלִמַּתָם יִשְׁאוּ:
¹⁸וְאֵתָם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנֹפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׁאוּ
לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא: ¹⁹כִּי הִנָּנִי אֲלֵיכֶם
וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם וְנִעַבְדְּתֶם וְנִזְרַעְתֶּם: ²⁰וְהִרְבִּיתִי
עֲלֵיכֶם אָדָם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּלָה וְנִשְׁבּוּ הָעָרִים
וְהִחְרַבּוֹת תִּבְנֶינָה: ²¹וְהִרְבִּיתִי עֲלֵיכֶם אָדָם וּבִהְמָה
וּרְבוּ וּפָרוּ וְהוֹשַׁבְתִּי אֶתְכֶם כְּקִדְמוֹתֵיכֶם וְהִיטַבְתִּי
מִרְאשֵׁיתֵיכֶם וַיִּדְעֻתָם כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה: ²²וְהוֹלַכְתִּי
עֲלֵיכֶם אָדָם אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל וִירִשׁוּהָ וְהִיָּתָה לָהֶם
לְנַחֲלָה וְלֹא־תוֹסֶף עוֹד לְשִׁפְלָם: ²³כֹּה אָמַר אֶ־דֹּגִי
יְיָ־הוֹה יַעַן אֲמַרִים לָכֶם אֲכַלְתָּ אָדָם אֶת וּמִשְׁכַּלְתָּ
גּוֹזֶיָהּ הִיָּתָה: ²⁴לָכֵן אָדָם לֹא־תֹאכְלִי עוֹד וְגּוֹזֶיָהּ לֹא
תִשְׁכַּל־יְעוֹד נָא אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה: ²⁵וְלֹא־אֲשַׁמִּיעַ
אֲלֶיהָ עוֹד כָּלִמַּת הַגּוֹלִים וְחֲרַפַּת עַמִּים לֹא תִשְׁאִי־
עוֹד וְגּוֹזֶיָהּ לֹא־תִכְשָׁלִי עוֹד נָא אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה:
²⁶וַיְהִי דְּבַר־יְיָ־הוֹה אֲלֵי לֵאמֹר: ²⁷בֶּן־אָדָם בֵּית
יִשְׂרָאֵל יִשְׁבִּיִם עַל־אֲדַמַּתָם וַיִּשְׁמְאוּ אוֹתָהּ בְּדֶרֶכָם
וּבַעֲלִילוֹתָם כְּטִמְאַת הַנִּזְדָּה הִיָּתָה דֶּרֶכָם לִפְנֵי:
²⁸וְאֲשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם עַל־הַדָּם אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ עַל־
הָאָרֶץ וּבְגִלּוֹלֵיהֶם טִמְאוּהָ: ²⁹וְאֶפְיֹן אֶתְם בַּגּוֹלִים
וַיִּזְרוּ בָּאֲרָצוֹת כְּדֶרֶכָם וּכְעֲלִילוֹתָם שִׁפְטִיתִים:
³⁰וַיָּבֹאוּ אֶל־הַגּוֹלִים אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת־שֵׁם
קִדְשִׁי בְּאָמַר לָהֶם עַם־יְיָ־הוֹה אֵלֶּה וּמִאֲרָצוֹ יָצְאוּ:
³¹וְאֶחָמֶל עַל־שֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵהוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל
בַּגּוֹלִים אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁמָּה: ³²לָכֵן אָמַר לְבֵית־יִשְׂרָאֵל
כֹּה אָמַר אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית
יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־לְשֵׁם־קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בַּגּוֹלִים
אֲשֶׁר־בָּאתֶם שָׁם: ³³וְקִדְשָׁתִי אֶת־שְׁמִי הַגָּדוֹל
הַמְּחַלֵּל בַּגּוֹלִים אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ הַגּוֹלִים
כִּי־אֲנִי יְיָ־הוֹה נָא אֶ־דֹּגִי יְיָ־הוֹה בְּהַקְדִּישִׁי בָכֶם
לְעִינֵיהֶם: ³⁴וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם מִן־הַגּוֹלִים וּקְבַצְתִּי
אֶתְכֶם מִכָּל־הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־
אֲדַמַּתְכֶם: ³⁵וְזִרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטִהַרְתֶּם
מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:
³⁶וְנִתְּתִי לָכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם
וְהִסְרֹתִי אֶת־לֵב הָאֵבֶן מִבְּשָׂרְכֶם וְנִתְּתִי לָכֶם לֵב
בָּשָׂר: ³⁷וְאֶת־רוּחִי אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֶת
אֲשֶׁר־בְּחַקִּי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם:

22 וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לא-להים: **23** והושעתיו אתכם מפל טמאותיכם וקראתי אל-הדגן והרביתי אתו ולא-אתן עליכם רעב: **24** והרביתי את-פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים: **25** וזכרתם את-דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא-טובים ונקטתם בפניכם על עונתיכם ועל תועבותיכם: **26** לא למענכם אני-עשה נאם א-דני י-הוה וידע לכם בושו והפלטו מדרכיכם בית ישראל: **27** פה אמר א-דני י-הוה ביום טהרי אתכם מפל עונותיכם והושבתי את-הערים ונגבו החרבות: **28** והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שוממה לעיני פל-עובר: **29** ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן-עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישובו: **30** וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי א-דני י-הוה בניתיו הנהרסות נטעתי הנשמה אני י-הוה דברתי ועשיתי: **31** פה אמר א-דני י-הוה עוד זאת אדגיש לבית-ישראל לעשות להם ארבה אתם כצאן אדם: **32** כצאן קדשים כצאן ירושלם במועדיה כן תהיינה הערים החרבות מלאות צאן אדם וידעו כי-אני י-הוה:

לז **א** היתה עלי יד-י-הוה ויוצאני ברוח י-הוה ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות: **ב** והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאד על-פני הבקעה והנה יבשות מאד: **ג** ויאמר אלי בן-אדם התיינה העצמות האלה ואמר א-דני י-הוה אתה ידעת: **ד** ויאמר אלי הנבא על-העצמות האלה ואמר אליהם העצמות היבשות שמעו דבר-י-הוה: **ה** פה אמר א-דני י-הוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחיייתם: **ו** ונתתי עליכם גידים והעלתי עליכם בשר וקראתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחיייתם וידעתם כי-אני י-הוה: **ז** ונבאתי כאשר צויתי ויהי-קול כהנבאי והנה-רעש ותקרבו עצמות עצם אל-עצמו: **ח** וראיתי והנה-עליהם גדים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אינו

בהם: **ט** ויאמר אלי הנבא אל-הרוח הנבא בן-אדם ואמר אל-הרוח פה-אמר א-דני י-הוה מחרב רוחות באי הרוח ופחתי בהרוגים האלה ויחיו: **י** והנבאתי כאשר צוני ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על-רגליהם חיל גדול מאד-מאד: **יא** ויאמר אלי בן-אדם העצמות האלה כל-בית ישראל המה הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו: **יב** לכן הנבא ואמר אליהם פה-אמר א-דני י-הוה הנה אני פתח את-קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל-אדמת ישראל: **יג** וידעתם כי-אני י-הוה בפתחי את-קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי: **יד** ונתתי רוחי בכם וחיייתם והנחתי אתכם על-אדמתכם וידעתם כי-אני י-הוה דברתי ועשיתי נאם-י-הוה: **טו** ויהי דבר-י-הוה אלי לאמר: **טז** ואתה בן-אדם קח-לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל-בית ישראל חברו: **יז** וקרב אתם אחד אל-אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים ביחד: **יח** וכאשר יאמרו אליה בני עמך לאמר הלא-תגיד לנו מה-אלה לך: **יט** דבר אליהם פה-אמר א-דני י-הוה הנה אני לקח את-עץ יוסף אשר ביד-אפרים ושבטי ישראל חברו ונתתי אותם עליו את-עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידי: **כ** והיו העצים אשר-תכתב עליהם ביחד לעיניהם: **כא** ודבר אליהם פה-אמר א-דני י-הוה הנה אני לקח את-בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל-אדמתם: **כב** ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיו-עוד לשני גוים ולא יתצו עוד לשתי ממלכות עוד: **כג** ולא ישמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתיו אתם מפל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו-לי לעם ואני אהיה להם לא-להים: **כד** ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם: **כה** וישובו על-הארץ אשר

נִתְּמִי לַעֲבָדִי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ-בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיֵּשְׁבוּ עָלֶיהָ הִמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד-עוֹלָם וַדָּן עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם: ² וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וְנִתְּמִים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנִתְּמִי אֶת-מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: ³ וְהִנֵּה מִשְׁפָּנִי עָלֵיהֶם וְהִנֵּיתִי לָהֶם לֹא-לֵהִים וְהִמָּה יִהְיֶה-לִּי לְעַם: ⁴ וַיֵּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְ-הוָה מִקְדָּשׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל בַּהֲיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם:

לֵאמֹר ¹ וַיְהִי דְבַר-יְ-הוָה אֵלַי לֵאמֹר: ² בֶּן-אָדָם שִׁים פָּנֶיךָ אֶל-גּוֹג אֶרֶץ הַמְּגוֹג נָשִׂיא רֹאשׁ מִשָּׁד וְתַבַּל וְהִנָּבֵא עָלָיו: ³ וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֱ-דָנִי יְ-הוָה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נָשִׂיא רֹאשׁ מִשָּׁד וְתַבַּל: ⁴ וְשׁוֹבְבֹתֶיךָ וְנִתְּמִי חֲזִים בְּלַחֲנֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אוֹתָךְ וְאֶת-כָּל-חֵילֶךָ סוֹסִים וּפָרָשִׁים לְבָשִׁי מִכְלֹל כָּלֶם קָהֵל רַב צָנָה וּמִגָּן תַּפְשִׁי חֲרָבוֹת כָּלֶם: ⁵ פָּרַס כּוֹשׁ וּפּוֹט אִתָּם כָּלֶם מִגָּן וְכוּבַע: ⁶ גָּמַר וְכָל-אַגָּפֶיךָ בֵּית תּוֹגֶרֶת יִרְפָּתִי צָפוֹן וְאֶת-כָּל-אַגָּפָיו עַמִּים רַבִּים אִתָּךְ: ⁷ הִפֹּן וְהִכּוֹן לָךְ אִתָּהּ וְכָל-קַהֲלָךְ הַנִּזְקָהִלִּים עָלֶיךָ וְהִנֵּיתִי לָהֶם לְמִשְׁמֶר: ⁸ מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקֹד בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל-אֶרֶץ מִשׁוֹבְבַת מִחֶרֶב מִקְבָּצַת מַעֲמִים רַבִּים עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-הָיוּ לְחֶרֶב תָּמִיד וְהִיא מַעֲמִים הוֹצֵאתָ וַיֵּשְׁבוּ לְבֹטַח כָּלֶם: ⁹ וְעָלִיתָ כְּשֶׁאֲתָה תָבוֹא כְּעַנְּנוֹ לְכַסּוֹת הָאָרֶץ תִּהְיֶה אִתָּה וְכָל-אַגָּפֶיךָ וְעַמִּים רַבִּים אִתָּךְ: ¹⁰ כֹּה אָמַר אֱ-דָנִי יְ-הוָה וְהִנֵּה אֲנִי בַיּוֹם הַהוּא יַעֲלוּ דְבָרִים עַל-לִבְבְּךָ וְחֻשְׁבֹּת מַחֲשַׁבֶּת רָעָה: ¹¹ וְאָמַרְתָּ אֵשְׁלָה עַל-אֶרֶץ פְּרָזוֹת אֲבוֹא הַשִּׁקָּטִים יֵשְׁבִי לְבֹטַח כָּלֶם וְשָׁבִים בְּאִין חוֹמָה וּבְרִית וּדְלָתִים אִין לָהֶם: ¹² לְשַׁלֵּל שְׁלָל וּלְכֹז בֹּז לְהָשִׁיב יָדָךְ עַל-חֲרָבוֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֶל-עַם מְאֹסָף מִגּוֹלִים עֹשֶׂה מִקְנֶה וּקְנָן יֵשְׁבִי עַל-טָבוֹר הָאָרֶץ: ¹³ שָׁבָא וְדָדָן וְסַחֲרִי תִרְשִׁישׁ וְכָל-כְּפִירֶיהָ יֵאָמְרוּ לָךְ הִלְשָׁלִּל שְׁלָל אִתָּה בָּא הִלְכֹז בֹּז הַקַּהֲלֹת קַהֲלָךְ לִשְׁמָת אֲנִי כֶסֶף וְזָהָב לְקַחַת מִקְנֶה וּקְנָן לְשַׁלֵּל שְׁלָל גָּדוֹל: ¹⁴ לָכֵן הִנָּבֵא בֶן-אָדָם וְאָמַרְתָּ לְגּוֹג כֹּה אָמַר אֱ-דָנִי יְ-הוָה הִלֹּא אֲנִי בַיּוֹם הַהוּא בְּשִׁבְתָּ עַמִּי יִשְׂרָאֵל לְבֹטַח תִּדְּעַ: ¹⁵ וְבָאתָ מִמִּקְוֶמָה מִיִּרְפָּתִי צָפוֹן אִתָּה וְעַמִּים רַבִּים אִתָּךְ רַכְבִּי סוֹסִים כָּלֶם

קָהֵל גָּדוֹל וְחֵיל רַב: ¹⁶ וְעָלִיתָ עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל כְּעַנְּנוֹ לְכַסּוֹת הָאָרֶץ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תִּהְיֶה וְהִבְאוֹתֶיךָ עַל-אֶרֶץ לְמַעַן דַּעַת הַגּוֹיִם אֹתִי בַּהֲקֻדְשִׁי בְּךָ לְעֵינֵיהֶם גּוֹג: ¹⁷ כֹּה-אָמַר אֱ-דָנִי יְ-הוָה הִנֵּה הֵאֱמַת-הוּא אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי בַיָּמִים קְדָמוֹנִים בְּיַד עַבְדִּי גְבִיאִי יִשְׂרָאֵל הַנּוֹבָאִים בַּיָּמִים הָהֵם שָׁנִים לְהָבִיא אִתָּךְ עָלֵיהֶם: ¹⁸ וְהִנֵּה אֲנִי בַיּוֹם הַהוּא בָּרוּךְ בּוֹא גּוֹג עַל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל נָאֻם אֱ-דָנִי יְ-הוָה תַּעֲלֶה חֲמָתִי בְּאַפִּי: ¹⁹ וּבִקְנָאֲתִי בְּאִשׁ-עֲבָרְתִּי דִּבַּרְתִּי אִם-לֹא אֲנִי בַיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה רָעַשׁ גָּדוֹל עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל: ²⁰ וְרַעְשׁוּ מִפָּנַי דָּגֵי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיַּת הַשָּׂדֶה וְכָל-הַרְמִשׁ הַרְמִשׁ עַל-הָאֲדָמָה וְכָל-הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פָּנַי הָאֲדָמָה וְנִהְרָסוּ הַהָרִים וְנִפְּלוּ הַמִּדְרָגּוֹת וְכָל-חוֹמָה לְאֶרֶץ תִּפּוֹל: ²¹ וְקִרְאתִי עָלָיו לְכָל-הָרִי חֶרֶב נָאֻם אֱ-דָנִי יְ-הוָה חֶרֶב אִישׁ בְּאֶחָיו תִּהְיֶה: ²² וְנִשְׁפָּטְתִּי אִתּוֹ בְּדָבָר וּבְדָם וּגְשָׁם שׁוֹטֵף וְאֲבָנִי אֶלְגָּבִישׁ אִשׁ וּגְפָרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל-אַגָּפָיו וְעַל-עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ: ²³ וְהִתְגַּדְּדֹתִי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִזְדַּעַתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְ-הוָה:

לֵאמֹר ¹ וְאִתָּה בֶן-אָדָם הִנָּבֵא עַל-גּוֹג וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֱ-דָנִי יְ-הוָה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נָשִׂיא רֹאשׁ מִשָּׁד וְתַבַּל: ² וְשׁוֹבְבֹתֶיךָ וְשִׁשְׁאֲתֶיךָ וְהַעֲלִיתֶיךָ מִיִּרְפָּתִי צָפוֹן וְהִבְאוֹתָ עַל-הָרִי יִשְׂרָאֵל: ³ וְהִפִּיתִי קִשְׁתֶּךָ מִיַּד שְׂמֹאולָה וְחִצֶּיךָ מִיַּד יְמִינָה אֶפִּיל: ⁴ עַל-הָרִי יִשְׂרָאֵל תִּפּוֹל אִתָּה וְכָל-אַגָּפֶיךָ וְעַמִּים אֲשֶׁר אִתָּךְ לְעֵיט צָפוֹר כָּל-כְּנָף וְחַיַּת הַשָּׂדֶה נִתְּמִיךָ לְאֶכְלָה: ⁵ עַל-פָּנַי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נָאֻם אֱ-דָנִי יְ-הוָה: ⁶ וְשִׁלַּחְתִּי-אִשׁ בְּמִגּוֹג וּבִישְׁבֵּי הָאִיִּים לְבֹטַח וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְ-הוָה: ⁷ וְאֶת-שֵׁם קְדָשִׁי אֲדִיעַ בְּתוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְלֹא-אֲחַל אֶת-שֵׁם-קְדָשִׁי עוֹד וַיֵּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי-אֲנִי יְ-הוָה קְדוֹשׁ בִּישְׂרָאֵל: ⁸ הִנֵּה בָּאָה וְנִהְיִתָּה נָאֻם אֱ-דָנִי יְ-הוָה הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי: ⁹ וַיֵּצְאוּ יֵשְׁבֵי עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּבִעָרוֹ וְהַשִּׁיקוּ בְּנִשְׁקָ וּמִגָּן וּצָנָה בְּקִשְׁת׃ וּבַחֲצִים וּבַמִּקֵּל יִדּוּ וּבְרֶמֶחַ וּבִעָרוּ בָהֶם אִשׁ שֹׁבַע שָׁנִים: ¹⁰ וְלֹא-יִשְׁאוּ עֲצִים מִן-הַשָּׂדֶה וְלֹא יַחֲטִיבוּ מִן-הַיַּעְרִים כִּי בְנִשְׁקָ יִבְעֲרוּ-אִשׁ וְשִׁלְּלוּ אֶת-

שְׁלִיחֵיהֶם וּבָזְזוּ אֶת־בְּזִיחֵיהֶם נָאִם אֶֽ-דָּגִי יְיָ־הוּא׃
יוְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אַתָּן לְגֹגֹ מְקוֹם־שָׁם לָקֵר
בְּיִשְׂרָאֵל גִּי הָעֶבְרִים קִדְמַת הַיָּם וְחִסְמַת הָיָא אֶת־
הָעֶבְרִים וַקְּבֵרוּ שָׁם אֶת־גֹּגֹ וְאֶת־כָּל־הַמּוֹנֶה
וַקְּרָאוּ גִיא הַמּוֹן גֹּגֹ׃ **י**וּקְבְּרוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל לַמַּעַן
טָהֵר אֶת־הָאָרֶץ שְׁבַעַה חֲדָשִׁים׃ **י**וּקְבְּרוּ כָל־עַם
הָאָרֶץ וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם יוֹם הַקִּבְדִּי נָאִם אֶֽ-דָּגִי
יְיָ־הוּא׃ **י**וֹאֲנָשִׁי תָמִיד יִבְדִּילוּ עֲבָרִים בָּאָרֶץ
מִקְבָּרִים אֶת־הָעֶבְרִים אֶת־הַנּוֹתָרִים עַל־פְּנֵי
הָאָרֶץ לְטָהֳרָה מִקְצָה שְׁבַעַה־חֲדָשִׁים יִחְקְרוּ׃
יוְעֲבְרוּ הָעֶבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עַצֶּם אָדָם וַיִּבְנֶה
אֶצְלוֹ צִיּוֹן עַד קִבְּרוּ אֹתוֹ הַמְּקַבְּרִים אֶל־גִּיא הַמּוֹן
גֹּגֹ׃ **י**וְגַם שָׁם־עִיר הַמּוֹנֶה וְטָהְרוּ הָאָרֶץ׃ **י**וֹאֲתָה
בֶן־אָדָם כֹּה־אָמַר אֶֽ-דָּגִי יְיָ־הוּא אָמַר לְצַפּוֹר כָּל־
כֹּנֶף וּלְכָל אֲנִי תֵיִת הַשְּׂלָחַת הַקִּבְצוֹ וּבֵאוּ הָאֶסְפוּ
מִסְבִּיב עַל־זִבְחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבַח לָכֶם זֹבַח גָּדוֹל עַל
הָרִי יִשְׂרָאֵל וְאֶכְלֶתֶם בָּשָׂר וְשִׁתִּיתֶם דָּם׃ **י**בָשָׂר
גְּבוּרִים תֹּאכְלוּ וְדָם־נִשְׁיֹאֵי הָאָרֶץ תִּשְׁתּוּ אֵילִים
כָּרִים וְעִתּוּדִים פָּרִים מְרִיאֵי בָשָׂן כָּלֶם׃
יוֹאֶכְלֶתֶם־חֵלֶב לְשְׁבַעַה וְשִׁתִּיתֶם דָּם לְשִׁכְרוֹן
מִזְבְּחִי אֲשֶׁר־זִבַּחְתִּי לָכֶם׃ **י**וֹשְׁבַעְתֶּם עַל־שִׁלְחָנִי
סוּס וָרֶכֶב גְּבוּר וְכָל־אִישׁ מִלְחָמָה נָאִם אֶֽ-דָּגִי
יְיָ־הוּא׃ **י**וֹנִתַּתִּי אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם וְרָאוּ כָל־הַגּוֹיִם
אֶת־מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְאֶת־יָדִי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי
בָּהֶם׃ **י**וֹיָדְעוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי יְיָ־הוּא אֶֽ-לֵהִיָּהֶם
מִן־הַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה׃ **י**וֹיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי בַעֲוֹנָם
גָּלוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָעַלּוּ־בִי וְאֶסְתֵּר פְּנֵי
מַהֶם וְאַתָּנֶם בִּיד צָרִיחֶם וַיִּפְּלוּ בַחֲרֵב כָּלֶם׃
יכְּטַמְאֶתֶם וּכְפָשַׁעִיחֶם עָשִׂיתִי אִתְּם וְאֶסְתֵּר פְּנֵי
מַהֶם׃ **י**לָכֹן כֹּה אָמַר אֶֽ-דָּגִי יְיָ־הוּא עָתָה אָשִׁיב
אֶת־שְׁבִית שְׁבוּת יַעֲקֹב וְרַחֲמַתִּי כָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְקִנְיַתִּי לְשֵׁם קִדְשִׁי׃ **י**וֹנָשׁוּ אֶת־כָּל־מַתָּם וְאֶת־כָּל־
מַעֲלָם אֲשֶׁר מָעַלּוּ־בִי בַשְּׁבָתָם עַל־אֲדַמְתָּם לְבַטַח
וְאִין מִחֲרִיד׃ **י**בָשׁוּבְבִי אוֹתָם מִן־הָעַמִּים וּקְבַצְתִּי
אֹתָם מֵאַרְצוֹת אִיבִיָּהֶם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לַעֲיִנֵי הַגּוֹיִם
רָבִים׃ **י**וֹיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ־הוּא אֶֽ-לֵהִיָּהֶם בְּהַגְלוֹתִי
אֹתָם אֶל־הַגּוֹיִם וּכְנַסְתִּים עַל־אֲדַמְתָּם וְלֹא־אוֹתִיר
עוֹד מַהֶם שָׁם׃ **י**וֹלֹא־אֶסְתִּיר עוֹד פְּנֵי מַהֶם אֲשֶׁר

שְׁפַכְתִּי אֶת־רוּחִי עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל נָאִם אֶֽ-דָּגִי
יְיָ־הוּא׃

מ **בַּעֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנָה לְגָלוּתָנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה**
בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּאַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה אַחֵר אֲשֶׁר
הִכְתָּה הָעִיר בַּעֲצָם א הַיּוֹם הַזֶּה הָיְתָה עָלֵי יַד־
י־הַזֶּה וַיָּבֵא אֹתִי שָׁמָּה׃ **י**בְּמַרְאֹת אֶֽ-לֵהִים הֵבִיאֲנִי
אֶל־אָרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיְנִיחֵנִי אֶל־הָר גִּבְתָּה מְאֹד וַעֲלִיו
כְּמִבְנֵה־עִיר מְגֻבָּ׃ **י**וֹיָבִיא אוֹתִי שָׁמָּה וְהָנֵה־אִישׁ
מֵרָאֵהוּ כְּמַרְאֵה נַחֲשָׁת וּפְתִיל־פְּשָׁתִים בְּיָדוֹ וַיִּקְנֶה
הַמִּדָּה וְהוּא עֹמֵד בַּשָּׂעַר׃ **י**וֹיָדְבָר אֵלַי הָאִישׁ בֶּן־
אָדָם רָאָה בְּעֵינָיָהּ וּבְאָזְנֶיהָ שָׁמַע וְשָׁיָם לְבָד לְכָל
אֲשֶׁר־אָנִי מַרְאֶה אוֹתָד כִּי לַמַּעַן הִרְאוֹתֶכָה
הַבָּאֲתָה הַנֶּה הַגָּד אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־אַתָּה רֹאֶה לְבֵית
יִשְׂרָאֵל׃ **י**וְהָנֵה חוֹמָה מִחוּץ לְבֵית סָבִיב סָבִיב
וּבִיד הָאִישׁ קָנָה הַמִּדָּה שְׁש־אַמּוֹת בָּאַמָּה וְטָפַח
וַיִּמָּד אֶת־רָחֵב הַבִּנְיָן קָנָה אֶחָד וְקוֹמָה קָנָה אֶחָד׃
יוֹיָבִיא אֶל־שָׂעַר אֲשֶׁר פָּנִיו דָּרָךְ הַקְדִּימָה וַיַּעַל
בְּמַעֲלוֹתָיו וַיִּמָּד אֶת־סָף הַשָּׂעַר קָנָה אֶחָד רָחֵב
וְאֵת סָף אֶחָד קָנָה אֶחָד רָחֵב׃ **י**וְהָתָא קָנָה אֶחָד
אֶרֶךְ וְקָנָה אֶחָד רָחֵב וּבִין הַתָּאִים חֲמִשׁ אַמּוֹת וְסָף
הַשָּׂעַר מֵאֶצֶל אֵלֶם הַשָּׂעַר מִהִבֵּית קָנָה אֶחָד׃
יוֹיָמָד אֶת־אֵלֶם הַשָּׂעַר מִהִבֵּית קָנָה אֶחָד׃ **י**וֹיָמָד
אֶת־אֵלֶם הַשָּׂעַר שְׁמֹנֶה אַמּוֹת וְאֵילּו שְׁתֵּים אַמּוֹת
וְאֵלֶם הַשָּׂעַר מִהִבֵּית׃ **י**וְתָאִי הַשָּׂעַר דָּרָךְ הַקְדִּים
שְׁלֹשָׁה מִפָּה וּשְׁלֹשָׁה מִפָּה מִדָּה אַחַת לְשִׁלְשָׁתָם
וּמִדָּה אַחַת לְאֵילֶם מִפָּה וּמִפּוֹ׃ **י**וֹיָמָד אֶת־רָחֵב
פֶּתַח־הַשָּׂעַר עָשָׂר אַמּוֹת אֶרֶךְ הַשָּׂעַר שְׁלוֹשׁ
עָשָׂרָה אַמּוֹת׃ **י**וֹגְבֹול לִפְנֵי הַתְּאוֹת אַמָּה אַחַת
וְאַמָּה־אַחַת גְּבֹול מִפָּה וְהָתָא שְׁש־אַמּוֹת מִפּוֹ
וְשֵׁשׁ אַמּוֹת מִפּוֹ׃ **י**וֹיָמָד אֶת־הַשָּׂעַר מִגַּג הַתָּא
לְגָזוֹ רָחֵב עָשָׂרִים וְחֲמִשׁ אַמּוֹת פֶּתַח גָּגֵד פֶּתַח׃
יוֹיַעֲזֹ אֶת־אֵילִים שְׁשִׁים אַמָּה וְאֶל־אֵיל הַחֲצָר
הַשָּׂעַר סָבִיב סָבִיב׃ **י**וֹעֲלֹ פְנֵי הַשָּׂעַר הָאִיתּוֹן עַל־
לִפְנֵי אֵלֶם הַשָּׂעַר הַפְּנִימִי חֲמִשִּׁים אַמָּה׃ **י**וֹחֲלוֹנוֹת
אַטְמוֹת אֶל־הַתָּאִים וְאֵל אֲלִיָּהֶמָה לִפְנִימָה לְשָׂעַר
סָבִיב סָבִיב וְכֹן לְאַלְמוֹת וְחֲלוֹנוֹת סָבִיב סָבִיב
לִפְנִימָה וְאֶל־אֵיל תְּמָרִים׃ **י**וֹיָבִיאֲנִי אֶל־הַחֲצָר
הַחִיצוֹנָה וְהָנֵה לְשָׁכוֹת וְרַצְפָּה עָשׂוּי לְחֲצָר

סביב סביב שלשים לשכות אל־הרצפה: **י** והרצפה אל־פתח השערים לעמדת ארד השערים הרצפה המתונה: **י** וימד רחב מלפני השער המתונה לפני התצר הפנימי מחוץ מאה אמה הקדים והצפון: **י** והשער אשר פניו דרך הצפון לתצר התיצונה מצד ארפו ורחבו: **י** ותאו שלושיה מפו ושלשה מפו ואילו ואלמו היה כמדת השער הראשון חמשים אמה ארפו ורחב חמש ועשרים באמה: **י** ותלוננו ואילמו ותימרו כמדת השער אשר פניו דרך הקדים ובמעלות שבע יעלו־בו ואילמו לפנייהם: **י** ושער לתצר הפנימי גגד השער לצפון ולקדים וימד משער אל־שער מאה אמה: **י** ויולכני דרך הדרום והנה־שער דרך הדרום ומדד אילו ואילמו כמדות האלה: **י** ותלוננים לו ולאילמו סביב סביב כהתלונות האלה חמשים אמה ארד ורחב חמש ועשרים אמה: **י** ומעלות שבעה עלותו ואלמו לפנייהם ותמרים לו אחד מפו ואחד מפו אל־אילו: **י** ושער לתצר הפנימי דרך הדרום וימד משער אל־השער דרך הדרום מאה אמות: **י** ויביאני אל־תצר הפנימי בשער הדרום וימד את־השער הדרום כמדות האלה: **י** ותאו ואילו ואלמו כמדות האלה ותלונות לו ולאילמו סביב סביב חמשים אמה ארד ורחב עשרים ותמש אמות: **י** ואלמות סביב סביב ארד חמש ועשרים אמה ורחב חמש אמות: **י** ואלמו אל־תצר התיצונה ותמרים אל־אילו ומעלות שמונה מעלו: **י** ויביאני אל־התצר הפנימי דרך הקדים וימד את־השער כמדות האלה: **י** ותאו ואלמו ואלמו כמדות האלה ותלונות לו ולאילמו סביב סביב ארד חמשים אמה ורחב חמש ועשרים אמה: **י** ואלמו לתצר התיצונה ותמרים אל־אילו מפו ומפו ושמונה מעלות מעלו: **י** ויביאני אל־שער הצפון ומדד כמדות האלה: **י** ותאו אלו ואלמו ותלונות לו סביב סביב ארד חמשים אמה ורחב חמש ועשרים אמה: **י** ואילו לתצר התיצונה ותמרים אל־אילו מפו ומפו ושמונה מעלות מעלו: **י** ולשפה ופתחה באילים

השערים שם ידיו את־העלה: **י** ובאלם השער שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות מפה לשחוט אליהם העולה והחטאת והאשם: **י** ואל־הפתח מחוצה לעולה לפתח השער הצפונה שנים שלחנות ואל־הפתח האחרת אשר לאלם השער שנים שלחנות: **י** וארבעה שלחנות מפה וארבעה שלחנות מפה לכתף השער שמונה שלחנות אליהם ישחטו: **י** וארבעה שלחנות לעולה אבני גזית ארד אמה אחת וחצי ורחב אמה אחת וחצי וגבה אמה אחת אליהם ויגיו את־הפלים אשר ישחטו את־העולה בהם והזבח: **י** והשפטים טפח אחד מוכנים בבית סביב סביב ואל־השלחנות בשער הקרבן: **י** ומחוצה לשער הפנימי לשכות שרים בתצר הפנימי אשר אל־פתח שער הצפון ופניהם דרך הדרום אחד אל־פתח שער הקדים פני דרך הצפון: **י** וידבר אלי זה הלשפה אשר פניה דרך הדרום לפנהנים שמרי משמרת הבית: **י** והלשפה אשר פניה דרך הצפון לפנהנים שמרי משמרת המזבח המה בני־צדוק הקרבים מבני־לוי אל־י־הנה לשרתו: **י** וימד את־התצר ארד מאה אמה ורחב מאה אמה מרבעת והמזבח לפני הבית: **י** ויבאני אל־אלם הבית וימד אל אלם חמש אמות מפה וחמש אמות מפה ורחב השער שלש אמות מפו ושלש אמות מפו: **י** ארד האלם עשרים אמה ורחב עשתי עשרה אמה ובמעלות אשר יעלו אליו ועמידים אל־האילים אחד מפה ואחד מפה:

מא ויביאני אל־ההיכל וימד את־האילים שש־אמות רחב מפו ושש־אמות־רחב מפו רחב האהל: **י** ורחב הפתח עשר אמות וכתפות הפתח חמש אמות מפו וחמש אמות מפו וימד ארפו ארבעים אמה ורחב עשרים אמה: **י** ובא לפנימה וימד איל־הפתח שתים אמות והפתח שש אמות ורחב הפתח שבע אמות: **י** וימד את־ארפו עשרים אמה ורחב עשרים אמה אל־פני ההיכל ויאמר אלי זה קדש הקדשים: **י** וימד קיר־הבית שש אמות ורחב הצלע ארבע אמות סביב סביב לבית סביב: **י** והצלעות צלע אל־צלע שלוש ושלשים

פְּעָמִים וּבָאוֹת בְּקִיר אֲשֶׁר-לְבֵית לְצֻלְעוֹת
סָבִיב סָבִיב לַהֲיֹות אַחוּזִים וְלֹא-יִהְיוּ אַחוּזִים
בְּקִיר הַבַּיִת: וַיִּרְחַבְהָ וַיְנַסְבֶּהָ לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה
לְצֻלְעוֹת כִּי מוֹסַב-הַבַּיִת לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה
סָבִיב סָבִיב לְבַיִת עַל-כֵּן רַחֲב-לְבַיִת לְמַעַלָּה וְכֵן
הִתְחַתְּוֶנָּה יַעֲלֶה עַל-הָעֲלִיוֹנָה לְתִיכּוֹנָנָה: וַיִּרְאֵיתִי
לְבַיִת גָּבֹה סָבִיב סָבִיב מוֹסְדוֹת הַצֻּלְעוֹת מְלֹו
הַקֶּנֶה שֵׁשׁ אַמּוֹת אַצִּילָה: וַיִּרְחַב הַקִּיר אֲשֶׁר-לְצֻלְעֹ
אֶל-הַחוּץ חֲמִשׁ אַמּוֹת וְאֲשֶׁר מִנְּחַ בַּיִת צֻלְעוֹת
אֲשֶׁר לְבַיִת: וַיְבִין הַלְשָׁכוֹת רַחֲב עֲשָׂרִים אַמָּה
סָבִיב לְבַיִת סָבִיב סָבִיב: וַיִּפְתַּח הַצֻּלְעֹ לַמִּנְחָ פָּתַח
אֶחָד דֶּרֶךְ הַצִּפּוֹן וַיִּפְתַּח אֶחָד לְדָרוֹם וְרַחֲב מְקוֹם
הַמִּנְחָ חֲמִשׁ אַמּוֹת סָבִיב סָבִיב: וַיִּהְיֶנּוּ אֲשֶׁר
אֶל-פְּנֵי הַגִּזְרָה פָּאֵת דֶּרֶךְ-הַיָּם רַחֲב שִׁבְעִים אַמָּה
וְקִיר הַבִּנְיָן חֲמִשׁ-אַמּוֹת רַחֲב סָבִיב סָבִיב וְאַרְכּוֹ
תִּשְׁעִים אַמָּה: וַיִּמְדַּד אֶת-הַבַּיִת אֶרֶךְ מֵאָה אַמָּה
וְהַגִּזְרָה וְהַבִּנְיָה וְקִירוֹתֶיהָ אֶרֶךְ מֵאָה אַמָּה: וַיִּרְחַב
פְּנֵי הַבַּיִת וְהַגִּזְרָה לְקֳדָיִם מֵאָה אַמָּה: וַיִּמְדַּד
אֶרֶךְ-הַבִּנְיָן אֶל-פְּנֵי הַגִּזְרָה אֲשֶׁר עַל-אַחֲרֶיהָ
וְאַתִּיקִיָּהָ מִפּוֹ וּמִפּוֹ מֵאָה אַמָּה וְהַהִיכָל הַפְּנִימִי
וְאַלְמִי הַחֲצָר: וַיִּהְיוּ הַסָּפִים וְהַחֲלוֹנִים הָאֵטְמוֹת

וְהָאֲתִיקִים סָבִיב לְשִׁלְשָׁתָם גִּגְד הַסֵּף שְׁחִיף עַץ
סָבִיב סָבִיב וְהָאֶרֶץ עַד-הַחֲלוֹנוֹת וְהַחֲלוֹנוֹת
מִכֶּסֶת: עַל-מַעַל הַפֶּתַח וְעַד-הַבַּיִת הַפְּנִימִי
וְלַחוּץ וְאֶל-כָּל-הַקִּיר סָבִיב סָבִיב בַּפְּנִימִי
וּבַחוּץ מִדּוֹת: וַעֲשׂוּי כְּרוֹבִים וְתַמָּרִים וְתַמָּרָה
בֵּין-כְּרוֹב לְכְּרוֹב וּשְׁנַיִם פָּנִים לְכְּרוֹב: וּפְנֵי אֶדְם
אֶל-הַתַּמָּרָה מִפּוֹ וּפְנֵי-כִפִּיר אֶל-הַתַּמָּרָה מִפּוֹ
עֲשׂוּי אֶל-כָּל-הַבַּיִת סָבִיב סָבִיב: מִהָאֶרֶץ עַד-
מַעַל הַפֶּתַח הַכְּרוֹבִים וְהַתַּמָּרִים עֲשׂוּיִם וְקִיר
הַהִיכָל: וַיִּהְיֶה כָּל מְזוֹזָת רַבְעָה וּפְנֵי הַקֹּדֶשׁ
הַמִּרְאָה כַּמִּרְאָה: וַיִּמְזַבֵּחַ עַץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֹהָ
וְאַרְכּוֹ שְׁתֵּים-אַמּוֹת וּמִקְצָעוֹתָיו לֹו וְאַרְכּוֹ
וְקִירָתוֹ עַץ וַיַּדְבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֵחָן אֲשֶׁר לְפָנַי
י-הוָה: וּשְׁתֵּים דִּלְתוֹת לַהִיכָל וְלִקְדָּשׁ: וּשְׁתֵּים
דִּלְתוֹת לַדִּלְתוֹת שְׁתֵּים מוֹסְבּוֹת דִּלְתוֹת שְׁתֵּים
לְדִלְתָא אֶחָת וּשְׁתֵּי דִלְתוֹת לְאַחֶרֶת: וַעֲשׂוּיָהּ
אֵלֶיהֶן אֶל-דִּלְתוֹת הַהִיכָל כְּרוֹבִים וְתַמָּרִים כַּאֲשֶׁר
עֲשׂוּיִם לְקִירוֹת וְעַב עַץ אֶל-פְּנֵי הָאוֹלָם מִהַחוּץ:
וְחֲלוֹנִים אֵטְמוֹת וְתַמָּרִים מִפּוֹ וּמִפּוֹ אֶל-כֶּתֶף
הָאוֹלָם וְצֻלְעוֹת הַבַּיִת וְהָעֲבִים:

הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וְשׂוֹמֵר נַפְשׁ

פֶּרֶק ה

ה,א כָּל הַחוֹרֵג בְּשִׁגְגָה גּוֹלָה מִמִּדְיָנָה שֶׁחֵרֵג בָּהּ לְעָרֵי מִקְלָט, וּמִצֻּת עֲשֵׂה לְהַגְלוֹתוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר "וַיָּשָׁב בָּהּ, עַד-מוֹת חֲבִיתָן הַגָּדֹל". וְהִזְחִירוּ בֵּית דִּין שְׂלֵא לָקַח כֹּפֶר מִן הַרוֹצֵחַ בְּשִׁגְגָה כִּדִּי לַיָּשֵׁב בְּעִירוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר, לָנוֹם אֶל-עִיר מִקְלָטוֹ".

ה,ב אִין הַרוֹצֵחַ בְּשִׁגְגָה גּוֹלָה, אֵלֹא אִם כֵּן מֵת הַנִּחְרָג מִיָּד; אֲבָל אִם חָבַל בּוֹ בְּשִׁגְגָה, אָף עַל פִּי שְׁאֵמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְחָלָה וּמֵת אִינוֹ גּוֹלָה: שְׁמָא הוּא קָרַב אֶת מִיתַת עֲצָמוֹ, אוֹ הָרוּחַ נִכְנָסָה בְּחַבּוּרָתוֹ וְהִרְגָתוֹ. אֲפִלּוּ שָׁחַט בּוֹ כָּל שְׁנֵי הַסִּימָנִים, וְעָמַד מַעֲט אִינוֹ גּוֹלָה עַל יָדוֹ. לְפִיכָּךְ אִם לֹא כָרַס כָּלָל, אוֹ שִׁשְׁחָטוֹ בְּמָקוֹם שְׂאִין הָרוּחַ מִנְשָׁבֶת בּוֹ כְּגוֹן בֵּית סָתוּם שְׁלִישִׁי שֶׁחֵרֵי זֶה גּוֹלָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֹה.

ה,ג יִשְׂרָאֵל שֶׁחֵרֵג בְּשִׁגְגָה אֶת הָעֶבֶד, אוֹ אֶת גֵּר תּוֹשֵׁב גּוֹלָה. וְכֵן הָעֶבֶד שֶׁחֵרֵג בְּשִׁגְגָה אֶת יִשְׂרָאֵל, אוֹ אֶת גֵּר תּוֹשֵׁב; וְכֵן גֵּר תּוֹשֵׁב שֶׁחֵרֵג אֶת גֵּר תּוֹשֵׁב, אוֹ אֶת הָעֶבֶד בְּשִׁגְגָה גּוֹלָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִיתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִגֵּר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם".

ה,ד גֵּר תּוֹשֵׁב שֶׁחֵרֵג אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁגְגָה אָף עַל פִּי שְׁחָוָא שׁוֹגֵג, חֲרִי זֶה נִחְרָג: אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם. וְכֵן גֵּר תּוֹשֵׁב שֶׁחֵרֵג גֵּר תּוֹשֵׁב מִפְּנֵי שִׁעְלָה עַל דַּעְתּוֹ שִׁמְתָר לְהִרְגּוֹ, חֲרִי זֶה קָרוֹב לְמוֹזֵד; וְנִחְרָג עָלָיו,

הוֹאִיל וְנִתְכַּוֵּן לְהִרְגּוֹ. וְגוֹי שֶׁחֵרֵג אֶת הַגּוֹי בְּשִׁגְגָה אִין עָרֵי מִקְלָט קוֹלָטוֹת אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִיתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל".

ה,ה חֲבֵן שֶׁחֵרֵג אֶת אָבִיו בְּשִׁגְגָה, גּוֹלָה. וְכֵן הָאֵב שֶׁחֵרֵג אֶת בְּנוֹ בְּשִׁגְגָה, גּוֹלָה עַל יָדוֹ: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחְרָגוֹ שְׂלֵא בְּשַׁעַת לְמוּד, אוֹ שֶׁחֵיָה מִלְּמוּדוֹ אֲמָנוּת אַחֲרַת שְׂאִינוֹ צָרִיךְ לָהּ. אֲבָל אִם יִסֵּר אֶת בְּנוֹ כִּדִּי לְלַמְדּוֹ תוֹרָה אוֹ חֲכָמָה אוֹ אֲמָנוּת, וּמֵת פְּטוּר.

ה,ו וְכֵן חָרַב הַמַּכָּה אֶת תַּלְמִידוֹ, אוֹ שְׁלוּחַ בֵּית דִּין שֶׁהָכָה אֶת פֶּעַל דִּין הַנִּמְנָע מִלְּבוֹא לְדִין, וְהִמִּיתוֹ בְּשִׁגְגָה פְּטוּרִין מִן הַגְלוֹת: שֶׁנֶּאֱמַר "לְחָטֵב עֵצִים", לְדְבָרֵי הָרְשׁוּת; יָצָא הָאֵב הַמַּכָּה אֶת בְּנוֹ, וְחָרַב הָרוּדָה אֶת תַּלְמִידוֹ, וְשְׁלוּחַ בֵּית דִּין שֶׁחֵרֵי שָׁגְגוּ וְחִרְגּוּ, בְּשַׁעַת עֲשִׂית הַמִּצְוָה.

ה,ז בַּתְּחִלָּה, אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מְזִיד, מִקְדִּימִין לְעָרֵי מִקְלָט; וּבֵית דִּין שֶׁלֹּאִתָּה הָעִיר שֶׁחֵרֵג בָּהּ שׁוֹלְחִין וּמְבִיאִין אוֹתוֹ מִשָּׁם, וְדָנִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְשִׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ, וְלָקְחוּ אוֹתוֹ מִשָּׁם". מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מִיתָה מִמִּיתִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָתַנוּ אוֹתוֹ, בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם"; מִי שֶׁנִּפְטָר פּוֹטְרִים אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת-הָרֹצֵחַ, מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם"; מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב גְּלוּת מִחֲזִירִין אוֹתוֹ לְמָקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה, אֶל-עִיר מִקְלָטוֹ".

ה,ח כְּשֶׁמְשִׁיבִין אוֹתוֹ, מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים: שְׁמָא יִחְרָגְנוּ גּוֹאֵל הַדָּם בְּדַרְדָּר; וְאוֹמְרִין לָהֶם אֵל תִּנְחַגּוּ בּוֹ מִנְחַג

שׁוֹפְכֵי דָמִים, בְּשׂוֹגֵג בָּא מַעֲשֵׂה לִידֹו.

הֵט רֹצֵחַ בְּשָׁגָה שֶׁחָרְגוּ גִּזְאֵל הַדָּם חוּץ לְתַחוּם עִיר מִקְלָטוֹ פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלוֹ, אֵין מִשְׁפָּט-מִוֶּת". אַחֵר הַחֹרֶגוֹ בַּדֶּרֶךְ קָדָם שׂוֹפְכִים לְעִיר מִקְלָטוֹ, אִם שֶׁחָרְגוּ בְּחִזְרָתוֹ עִם הַשָּׁנִים שֶׁשׁוֹמְרִין אוֹתוֹ. נִכְנָם לְעִיר מִקְלָטוֹ, וַיֵּצֵא חוּץ לְתַחוּמָהּ בְּזִדּוֹן הָרִי זֶה הַתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה, וְרִשּׁוֹת לְגִזְאֵל הַדָּם לְחָרְגוֹ; וְאִם חָרְגוּ כָּל אָדָם אֵין חֵיבִין עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "אֵין לוֹ, דָּם".

הִי יֵצֵא חוּץ לְתַחוּם עִיר מִקְלָטוֹ בְּשָׁגָה כָּל הַחֹרֶגוֹ, בֵּין גִּזְאֵל הַדָּם בֵּין שָׂאֵר אָדָם גּוֹלָה עַל יָדוֹ; חָרְגוּ בְּתוֹךְ תַּחוּם עִיר מִקְלָטוֹ, אֶפְלוּ גִזְאֵל הַדָּם הָרִי זֶה נֶחְרָג עָלָיו.

הִיא הַמְּזִבַּח קוֹלֵט שְׁחָרִי נֶאֱמַר בַּחֹרֶג בְּזִדּוֹן "מִעַם מִזְבְּחִי, תִּקְחֶנּוּ לְמוֹת", מִכָּל שֶׁחֹרֶג בְּשָׁגָה אֵינוֹ נֶחְרָג בַּמְּזִבַּח. לְפִיכָךְ הַחֹרֶג בְּשָׁגָה, וְקִלְטוֹ מִזְבַּח, וְחָרְגוּ שָׁם גִּזְאֵל הַדָּם הָרִי זֶה נֶחְרָג עָלָיו, כִּמּוֹ שֶׁחָרְגוּ בְּתוֹךְ עִיר מִקְלָטוֹ.

הֵיב אֵין קוֹלֵט אֵלָּא גִּזְאֵל שֶׁלְּמִזְבַּח בֵּית הָעוֹלָמִים בְּלִבָּד; וְאֵינוֹ קוֹלֵט אֵלָּא בּוֹהֵן, וְעִבּוּדָה בִּידֹו. אֲבָל זֶר, אִם בּוֹהֵן שְׂאִינוֹ עוֹבֵד עִבּוּדָה בְּשָׂעָה שֶׁנֶּחְרָג, אִם שְׁחִיָּה עוֹבֵד וְלֹא חָיָה עַל גִּזְאֵל אֵלָּא סְמוּךְ לְמִזְבְּחִי, אִם אוֹחֵז בְּקֶרְנוֹתָיו אֵינוֹ נִקְלָט. וְכָל מִי שֶׁקִּלְטוֹ הַמְּזִבַּח, אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ שָׁם; אֵלָּא מוֹסְרִין לוֹ שׁוֹמְרִין, וּמַגְלִין אוֹתוֹ לְעָרֵי מִקְלָט.

הֵיב בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמַחֲיָב גָּלוּת.

אֲבָל מִי שֶׁפָּחַד מִן הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא יַחְרֹגוּ בְּדִין הַמְּלָכוּת, אִם מִבֵּית דִּין שֶׁלֹּא יַחְרֹגוּ בְּחֹרָאָת שָׂעָה, וּבְרַח לְמִזְבַּח וְנִסְמָךְ לוֹ, וְאֶפְלוּ חָיָה זֶר הָרִי זֶה נִצּוֹל; וְאֵין לִזְכָּחִין אוֹתוֹ מִעַל הַמְּזִבַּח לְמוֹת לְעוֹלָם, אֵלָּא אִם כֵּן נִתְחַיֵּב מִיתַת בֵּית דִּין בְּעִדּוֹת גְּמוּרָה וְחֶתְרָאָה, כִּשְׂאֵר כָּל הָרוּגֵי בֵּית דִּין תָּמִיד.

הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וְשׂוֹמְרֵי נַפְשׁ

פֶּרֶק ו

וְאֵל שְׁלוֹשָׁה הֵם הַחֹרְגִים כֹּלָּא בְּיָנָה: יֵשׁ חֹרֶג בְּשָׁגָה וְחֶעֱלָמָה גְּמוּרָה, וְזֶה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה, וְהֶאֱלָחִים אָנָּה לִידֹו". וְדִינוֹ שְׂוִיגָלָה לְעָרֵי מִקְלָט, וַיִּנָּצֵל כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

וְכֵן יֵשׁ חֹרֶג בְּשָׁגָה, וְתַחֲיָה הַשָּׁגָה קְרוֹבָה לְאָנָּם; וְהוּא שִׂיאֲרַע בְּמִיתַת זֶה מֵאֲרַע פָּלָא, שְׂאִינוֹ מִצּוֹי כְּרֵב מֵאֲרַעוֹת בְּנֵי אָדָם. וְדִינוֹ שֶׁהוּא פָּטוּר מִן הַגָּלוּת; וְאִם חָרְגוּ גִזְאֵל הַדָּם, נֶחְרָג עָלָיו.

וְכֵן יֵשׁ חֹרֶג בְּשָׁגָה, וְתַחֲיָה הַשָּׁגָה קְרוֹבָה לְזִדּוֹן; וְהוּא שִׂיחִיָּה בְּדָבָר כִּמּוֹ כְּשִׂיעָה, אִם שְׁחִיָּה לוֹ לְהַזְהֵר וְלֹא נִזְהָר. וְדִינוֹ שְׂאִינוֹ גּוֹלָה: מִפְּנֵי שֶׁעוּוֹנוֹ חֲמוּר, אֵין גָּלוּת מִכִּפּוּרָת לוֹ; וְאֵין עָרֵי מִקְלָט קוֹלְטוֹת אוֹתוֹ, שְׂאִינוֹ קוֹלְטוֹת אֵלָּא הַמַּחֲיָב גָּלוּת בְּלִבָּד.

וְדִלְכָּךְ אִם מִצְאוֹ גִּזְאֵל הַדָּם בְּכָל מְקוֹם, וְחָרְגוּ פָּטוּר. וּמָה יַעֲשֶׂה זֶה, יֵשֵׁב וַיִּשְׁמֹר עֲצָמוֹ מִגִּזְאֵל הַדָּם. וְכֵן כָּל

הַרְצָחִים שֶׁהָרְגוּ בְּעַד אֶחָד, אוֹ בְּלֹא הַתְּרָאָה, וּבִיּוֹצֵא בָּהֶן אִם הָרְגוּ גּוֹאֵל הָדֵם, אֵין לָהֶם דְּמִים: לֹא יִהְיוּ אֵלּוּ חַמּוּרִים מִהַחֲרֹג בְּלֹא פִינָה.

וְהַ פִּינָה: הַזֶּרֶק אֲבֹן לְרִשּׁוֹת הָרָבִים וְהָרָג, אוֹ הַפּוֹתֵר פּוֹתֵלוֹ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים וְנִפְלָה אֲבֹן וְהַמִּיתָה בֵּין שְׁתֵּתָרוֹ בַּיּוֹם, בֵּין שְׁתֵּתָרוֹ בַּלַּיְלָה הֲרִי זֶה קָרוֹב לְמִזִּיד, וְאֵינוֹ נִקְלָט: מִפְּנֵי שֶׁזֶּה פְּשִׁיעוֹת הִיא, שֶׁהֲרִי הִיא לוֹ לְעֵין וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַק אוֹ יִסְתֵּר.

וְיִסְתֵּר סִתְרוֹ לֹא שִׁפָּה בַּלַּיְלָה אִם הָרָבִים מִצּוּיִין בָּהּ הֲרִי זֶה קָרוֹב לְמִזִּיד, וְאֵינוֹ נִקְלָט; וְאִם אֵין הָרָבִים מִצּוּיִין בָּהּ כָּלֹל הֲרִי זֶה קָרוֹב לְאַנָּם, וּפְטוּר מִן הַגְּלוּת. הִיתָה הָאֲשִׁפָּה עֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת בָּהּ בַּלַּיְלָה, וְאֵינָה עֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת בָּהּ בַּיּוֹם, וְנִקְרָה אָדָם וַיֵּשֶׁב שָׁם, וְנִפְלָה עָלָיו אֲבֹן בְּשַׁעַת סְתִירָה וּמֵת הֲרִי זֶה גּוֹלָה.

וְזֶה וְאִם אַחֵר שֶׁנִּפְלָה הָאֲבֹן, בָּא זֶה וַיֵּשֶׁב שָׁם וְנִפְלָה עָלָיו וּמֵת הֲרִי זֶה פְטוּר מִן הַגְּלוּת. וְכֵן הַזֶּרֶק אֶת הָאֲבֹן, וְאַחֵר שִׁנְיָאֵת מִיָּדוֹ הוֹצִיא הֵלָּה אֶת רֹאשׁוֹ וְקִבְּלָהּ וּמֵת פְטוּר מִן הַגְּלוּת: שֶׁנֶּאֱמָר "וּמִצָּא אֶת-רֵעֵהוּ", פָּרֹט לְמִמְצִיא עֲצָמוֹ.

וְהַ חֲשׂוֹנָא שֶׁהָרָג בְּשִׁנְגָּה אֵינוֹ נִקְלָט, שֶׁנֶּאֱמָר "וְהוּא לֹא-אוֹיֵב לוֹ": חֲזָקָתוֹ שֶׁהוּא קָרוֹב לְמִזִּיד. וְאִיזָה הוּא שׁוֹנֵא, זֶה שֶׁלֹּא דָּבָר עָמּוֹ שְׁלוֹשָׁה יָמִים מִפְּנֵי הָאִיבָה; וְכֵן אִם נִכְנָם לְקָרֵן זֵוִית וְהַמִּיתוֹ שָׁם בְּשִׁנְגָּה, אוֹ שֶׁדָּחְפוּ בְּגוּפוֹ, אוֹ שְׁנֵת פּוֹן לְזֶרֶק שְׁתִּים וְזֶרֶק אַרְבַּע, אוֹ

שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁמִּתֵּר לְהָרָג, אוֹ שְׁנֵת פּוֹן לְהָרָג אֶת זֶה וְהָרָג אֶת זֶה, אִפְּלוֹ נִתְּפּוֹן לְהָרָג גּוֹי אוֹ בְּהֵמָה וְנִמְצָאוּ יִשְׂרָאֵל הֲרִי כָּל אֵלּוּ קָרוֹבִין לְמִזִּיד, וְאֵינָן נִקְלָטִין.

וְטַ הַנִּכְנָם לְחֲצֹר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת, וְהָרְגוֹ בַּעַל הַבַּיִת בְּשִׁנְגָּה פְטוּר מִן הַגְּלוּת: שֶׁנֶּאֱמָר "וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת-רֵעֵהוּ בַּיָּעַר" מִזֶּה יָעַר שֵׁישׁ רִשּׁוֹת לְהָרָג לְהַכְנִים לְשָׁם, אִם כָּל בִּיּוֹצֵא בּוֹ. לְפִיכָּךְ הַנִּכְנָם לְחֲנוּת הַנֶּגֶר שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת, וְנִתְּנָה בְּקַעַת, וְטַפְּחָהּ לוֹ עַל פָּנָיו, וּמֵת פְטוּר מִן הַגְּלוּת; וְאִם נִכְנָם בְּרִשּׁוֹת, הֲרִי זֶה גּוֹלָה.

וְיִמִּי שֶׁהִיָּה דּוֹלָה אֶת הַחֲבִית לְהַעֲלוֹתָהּ לָגֵג, וְנִכְסֵק הַחֶבֶל וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהָרַגְתָּהּ, אוֹ שֶׁהִיָּה עוֹלָה בְּסֶלֶם, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהָרְגוֹ פְטוּר מִן הַגְּלוּת: שֶׁזֶּה כְּמוֹ אֲנוּס הוּא, שֶׁאֵין זֶה דָּבָר קָרוֹב לְהִיּוֹת בָּרָב הָעֵתִים אֲלֵא כְּמוֹ פֶּלֶא הוּא.

וְיֹא אֲבָל אִם הִיָּה מִשְׁלָשׁ אֶת הַחֲבִית, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהָרַגְתָּהּ, הִיָּה יוֹרֵד בְּסֶלֶם, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהָרְגוֹ, הִיָּה מְעַגֵּל בְּמַעְגָּלָה, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהָרַגְתָּהּ גּוֹלָה: שֶׁנֶּאֱמָר "וַיַּפֵּל עָלָיו, וַיָּמָת", עַד שֶׁיַּפֵּל דֶּרֶךְ נִפְּלָה. שֶׁהֲרִי דֶּרֶךְ נִפְּלָה מִצּוּי בָּרָב הָעֵתִים לְחֻזֵּק, וְדָבָר קָרוֹב הוּא לְהִיּוֹת, שֶׁהֲרִי טַבַּע הַכֹּבֵד לִירֵד לְמַטָּה בְּמַחֲרָה; הוֹאִיל וְלֹא זָרָו עֲצָמוֹ, וְתִקֵּן מַעֲשֵׂיו יָפָה בְּשַׁעַת יְרִידָה יִגְלָה. וְכֵן כָּל בִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

וְיִב קָצֵב שֶׁהִיָּה מִקָּצֵב וְהַגְּבִיָּה יָדוֹ בְּקוֹפִים לְאַחֲזִירוֹ, וְהַחֲזִירוֹ לְשֹׁבֵר הָעֵצִים בְּדֶרֶךְ שֶׁחֲקָצְבִים עוֹשִׂין כָּל שְׁיִמּוֹת

בְּהוֹלָכָהּ, שֶׁהִיא הִגְבָּהָה מִלְּפָנָיו וַיִּרִידָהּ
מֵאַחֲזָרָיו אֵינֶנּוּ גּוֹלָה עָלָיו; וְכָל שְׂיִמּוֹת
בְּחִזְזָרָה, שֶׁהִיא עָלֶיהָ מֵאַחֲזָרָיו וַיִּרִידָהּ
לְפָנָיו גּוֹלָה. זֶה הַכָּלָל: כָּל שְׂבָדָרָךְ יִרְדָּתוֹ,
גּוֹלָה; שְׂלֹא בְּדָרָךְ יִרְדָּתוֹ, אֵינֶנּוּ גּוֹלָה;
וְאִפְלוּ בִּירִידָהּ שֶׁהִיא צָרָךְ עָלֶיהָ, אֵינֶנּוּ
גּוֹלָה.

וַיַּגְדִּי: הִיא עוֹלָה בְּסֵלָם, וְנִשְׁמָטָה
שְׁלִיבָה מִתַּחַת רִגְלָו, וְנִפְלָה וְהִמִּיתָה פֶּטוּר
מִן הַגָּלוּת. וְכֵן הַמַּתְכוּן לְזֶרֶק בְּצַד זֶה,
וְהִלְכָה לָהּ בְּצַד אַחֵר, אִם שְׁחִיתָה אֶבֶן
מִנְחַת לֹא בְּחִיקוֹ וְלֹא הִפִּיר בָּהּ מַעֲוָלָם,
וְעָמַד וְנִפְלָה וְהִמִּיתָה, וְכֵן הַסּוּמָה שֶׁהִרְגָּה
בְּשִׁגְגָה כָּל יָאֵלוּ פֶּטוּרִין מִן הַגָּלוּת, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן קָרוֹב לְאַנָּם.

וַיִּדְּ חִיתָה אֶבֶן בְּחִיקוֹ וְהִפִּיר בָּהּ וּשְׂכָחָהּ,
וְעָמַד וְנִפְלָה וְהִמִּיתָה גּוֹלָה: שְׁנֵאמַר
”בְּשִׁגְגָה”, מִכָּלֵל שְׁחִיתָה לֹא יָדִיעָה.

וַטוּ נִשְׁמָט הַבְּרִזָּל מִקֵּתוֹ, וְהִרְגָּה הָרִי זֶה
גּוֹלָה. נִשְׁמָט הַבְּרִזָּל מִן הָעֵץ הַמִּתְכַּבֵּעַ
אֵינֶנּוּ גּוֹלָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין זֶה מִבּוֹחַ אֵלָּא
מִבּוֹחַ בּוֹחֹ; וְנִמְצָא כִּמוֹ אֵנָם. וְכֵן הַזִּזְרֶק
אֶבֶן לְתֹמַר לְהַפִּיל תְּמָרִים, וְנִפְלָל מִן
הַתְּמָרִים עַל תִּינוֹק, וְהִרְגָּהוּ פֶּטוּר, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן בָּאִין מִבּוֹחַ בּוֹחֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה
מִשְׁאֵר הַסְּבוֹת.

הַלְבוֹת רוֹצֵחַ וְשֹׂמֵרֵת נֶפֶשׁ

פֶּרֶק ז

זֶה תִּלְמִיד שֶׁגָּלָה לְעָרֵי מִקְלָט, מִגָּלִין רַבּוֹ
עָמוֹ: שְׁנֵאמַר ”וְחִי” עָשָׂה לֹא כִּדִּי שְׂחִיחָה,

וְחִי בְּעָלֵי חֲכָמָה וּמִבְּקָשֶׁיהָ בְּלֹא תִלְמוּד
כְּמִיתָה חֲשׂוֹבָה. וְכֵן חָרַב שְׁגָלָה, מִגָּלִין
יִשְׁיבָתוֹ עָמוֹ.

זֶה עֶבֶד שֶׁגָּלָה לְעִיר מִקְלָט אֵין רַבּוֹ חַיֵּב
לְזוֹנֵהוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו לְרַבּוֹ. אִשָּׁה שֶׁגָּלָתָה
לְעִיר מִקְלָט, בְּעָלָהּ חַיֵּב לְזוֹנָהּ, וְאֵינֶנּוּ יָכוֹל
לֵאמֹר לָהּ שְׂאִי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בְּמִזְנוּתֶיךָ,
אַלֵּא אִם כֵּן הָיוּ מִסְּפִיקִין לָהּ.

זֶה רוֹצֵחַ שֶׁנִּגְמַר דֵּינוּ לְהַגְלוֹתוֹ, וְיָמַת קֶדֶם
שְׁיִגְלָה מוֹלִיכִין עַצְמוֹתָיו לְשָׁם; וְרוֹצֵחַ
שְׂמִית בְּעִיר מִקְלָטוֹ, קוֹבְרִין אוֹתוֹ שָׁם.
וּבִעֵת שְׂיִמּוֹת הַבּוֹחֵן הַגָּדוֹל, מוֹלִיכִין
עַצְמוֹת הַרוֹצֵחַ מִשָּׁם לְקַבְּרֵי אֲבוֹתָיו.

זֶה שְׂאֵר הַלְוִיִּים הַשּׂוֹכְנִים בְּעָרֵי מִקְלָט
בְּשְׂיִמּוֹת אֶחָד מֵהֶן, אֵינֶנּוּ נִקְבָּר בְּעִיר וְלֹא
בְּתוֹךְ הַתְּחוּם: שְׁנֵאמַר ”וּמִגֵּר שִׁיחָם, יִהְיוּ
לְבַחֲמֹתָם וְלִרְכָּשָׁם, וְלִכְלָל, חִיתָם” לְחַיִּים
נִתְּנוּ, וְלֹא לְקַבּוּרָהּ.

זֶה רוֹצֵחַ שֶׁהִרְגָּה בְּעִיר מִקְלָטוֹ
גּוֹלָה בָּהּ מִשְׁכּוֹנָה לְשְׁכּוֹנָה, וְאֵינֶנּוּ יוֹצֵא
מִן הָעִיר. וְכֵן לֹא שֶׁהִרְגָּה בְּמִדִּינָתוֹ גּוֹלָה
לְמִדִּינָה אַחֶרֶת מֵעָרֵי הַלְוִיִּים, לְפִי שֶׁכָּלֵן
קוֹלָטוֹת כִּמוֹ שְׂחִיתָבָאָר; וְאִם הִרְגָּה חוּץ
מֵעָרֵי הַלְוִיִּים, וּבָרַח לְעִירוֹ הָרִי זֶה קוֹלָטוֹ.

זֶה עִיר מִקְלָט שֶׁרַבָּה רִצְחָנִים, אֵינָהּ
קוֹלָטָה שְׁנֵאמַר ”וְדַבֵּר בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר—
הֲחִיָּא, אֶת-דְּבָרָיו”, וְלֹא שֶׁשְׂוֵי דְּבָרֵיהֶם
לְדְּבָרָיו. וְכֵן עִיר שֶׁאֵין בָּהּ זִקְנִים אֵינָהּ
קוֹלָטָה, שְׁנֵאמַר ”זִקְנֵי הָעִיר-הֲחִיָּא”.

זֶה רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לְעִיר מִקְלָט, וְרָצוּ אֲנָשֵׁי
הָעִיר לְכַבְּדוֹ יֹאמַר לָהֶם רוֹצֵחַ אָנִי; אָמְרוּ

לו אף על פי כן, מקבל מהן.

ז, ח הגדולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם, ואפלו לדבר מצוה, או לעדות בין עדות ממוזן בין עדות נפשות: ואפלו להציל נפש בעדותו, או להציל מיד חגים, או מיד הנחר, מיד הדלקה, ומיד המפלת. ואפלו כל ישראל צריכין לתשועתו כיוצא בן צרויה, אינו יוצא משם לעולם עד שיימות הכולן הגדול. ואם יצא, התיר עצמו למיתה כמו שבארנו.

ז, ט אחד כוהן גדול המשוה בשמן המשחה, ואחד המרבה בבגדים; ואחד כוהן גדול העובד, ואחד כוהן שעבר: כל אחד מארבעתן שמת, מחזיר את הרוצח. אבל משוה מלחמה אינו מחזיר, מפני שהוא כוהן הדיוט.

ז, י רוצח שנגמר דינו לגלות, ולא היה שם כוהן גדול, והחורג כוהן גדול, ולא היה שם כוהן גדול אחר, וכוהן גדול שהרג, ולא היה שם כוהן גדול אחר חרי אלו גזלין, ואינן יוצאין מעיר מקלט לעולם.

ז, יא נגמר דינו לגלות, ואחר כך מת הכולן הגדול קדם שיגלה הרוצח חרי זה פטור מן הגלות. ואם עד שלא נגמר דינו מת הכולן הגדול, ומנו כוהן אחר תחתיו, ואחר כך נגמר דינו חרי זה חוזר במיתתו שלשני שנגמר דינו בפניו.

ז, יב נגמר דינו, ונמצא הכולן הגדול בן גרושה או בן חלוצה בטלה פהנה, ובאלו נגמר דינו בלא כוהן גדול, ואינו יוצא משם לעולם.

ז, יג רוצח ששב לעירו אחר מות הכולן הגדול, חרי הוא פשאר כל אדם; ואם הרגו גואל הדם נחרג עליו, שפבר נתפבר לו בגלותו. ואף על פי שנתפבר לו, אינו חוזר לשררה שהיה בה לעולם, אלא חרי הוא מורד מגדלתו כל ימיו, הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו.

ז, יד אף על פי שהחובל באביו בזדון, חיב מיתת בית דין כמו החורג שאר אדם, אם חבל באביו או באמו בשגגה, אינו חיב גלות: שלא חיבה תורה גלות אלא לחורג נפש אדם בשגגה בלבד, כמו שבארנו.

הלכות רוצח ושמירת נפש

פרק ח

הא מצות עשה להפריש ערי מקלט, שנאמר "שלוש ערים, תבדיל לה"; ואין ערי מקלט נוגחות אלא בארץ ישראל. ושש ערים היו: שלוש הבדיל משה רבנו בעבר הירדן, ושלוש הבדיל יהושוע בארץ כנען.

ח, ב אין אחת מערי מקלט קולטת, עד שיבדלו כלן שנאמר "שש-ערי מקלט, תחיינה לכם". וחודיענו משה רבנו שאין שלוש שבעבר הירדן קולטות, עד שיבדלו שלוש שבארץ כנען. ולמה הבדילן אמר הואיל ובאה מצוה לידי, אכימנה.

ח, ג בימי המלך המשיח מוסיפין שלוש אחרות על אלו השש, שנאמר "ויספת לה עוד שלש ערים, על השלש האלה". וחיבן

מוסיפין אותן בערי הקניזי והקניזי
והקדמוני, שנכרת לאברהם אבינו עליהן
ברית, ועדין לא נכבשו; ועליהן נאמר
בתורה "ואם-ירחיב ה' אלהיה, את-
גבלה, כאשר נשבע, לאבתיה; ונתן לה
את-כל-הארץ, אשר דבר לתת
לאבתיה... ויספת לה עוד שלש ערים, על
השלש האלה".

חד וחיבין בית דין לבון הדרכים לערי
מקלט, ולתקן אותם ולהרחיבן; ומסירין
מהן כל מכשול וכל תקלה, ואין מניחין
בדרך לא תל, ולא גיא ולא נהר אלא
עושין עליו גשר כדי שלא לעכב את
הבורח לשם: שנאמר "תבין לה, הדרך".
ורחב דרך ערי מקלט, אין פחות
משלושים ושתים אמות. ומקלט מקלט
היה כתוב על פרשת דרכים, כדי שיבירו
הרצחנים ויפנו לשם.

ה,ה בחמשה עשר באדר בכל שנה, בית
דין מוציאין שלוחים לתקן הדרכים; וכל
מקום שמצאוהו שנתקלקל, מתקנים
אותו. ובית דין שנתרשלו בדבר זה,
מעלה עליהן חבתוב כאלו שפכו דמים.
ה,ו וכן מושחין בין כל עיר ועיר מערי
מקלט בתחלת הפרשתן, עד שיהיו
משלשות בשוה שנאמר "תבין לה,
הדרך, ושלשת את-גבול ארצך".

ה,ז ערי מקלט אין עושין אותן לא עירות
קטנות, ולא ברכים גדולים, אלא עירות
בינוניות. ואין מושיבין אותן אלא
במקום שוקים, ובמקום חמים; ואם אין

שם מים, מכניסין לתוכן מים. ואין
מושיבין אותן אלא במקום אכלוסין.
נתמעטו אכלוסיהן, מוסיפין עליהן;
נתמעטו דיוריהן, מכניסין לתוכן פוחנים
לזיזים וישראליים. ואין פורסין בתוכן
מצודות, ואין מפשילין בתוכן חבלים,
כדי שלא תהיה רגל גואל הדם מצויה
שם.

ה,ח כל ערי הלזיזים קולטות, וכל אחת
מהן עיר מקלט היא: שנאמר "ועליהם
תתנו, ארבעים ושתים עיר. כל-הערים,
אשר תתנו ללזים ארבעים ושמנה, עיר"
הקישן הכתוב כלן זו לזו, לקלט. ומה
הפרש יש בין ערי מקלט שהבדלו למקלט,
ובין שאר ערי הלזיזים: שערי מקלט
קולטות בין לדעת בין שלא לדעת, הואיל
ונכנס בהן נקלט; ושאר ערי הלזיזים, אין
קולטות אלא לדעת. ורוצח הדר בערי
מקלט, אינו נותן שכר ביתו; והדר
בשאר ערי הלזיזים, נותן שכר לבעל
הבית.

ה,ט כל עיר הקולטת, תחומה קולט כמותה.
אילן שהוא עומד בתוך תחום ערי מקלט,
ונפח נופח חוץ לתחום משגיגע תחת
הנוף, נקלט; היה עומד חוץ לתחום, ונפח
נופח לתוך התחום משגיגע לעיקרו,
נקלט. והחורגו שם, נהרג עליו. ואף על
פי שהתחום קולט, אין הרוצח דר בו:
שנאמר "וישב בה" "בה", ולא בתחומה.

הַלְבוֹת רוֹצֵחַ וְשׂוֹמְרֵת נַפְשׁ

פָּרָק ט

ט,א הָרוּג שְׁנִמְצָא נוֹפֵל בְּאֶרֶץ, וְלֹא נֹדַע מִי הִכָּהוּ מִנִּיחִין אוֹתוֹ בַּמָּקוֹמוֹ, וַיּוֹצֵאִין חֲמִשָּׁה זִקְנִים מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שְׁבִירוֹשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיָּצְאוּ זִקְנֵיהֶ, וְשִׁפְטִיךְ"; וּמִדֹּדִין מִמֶּנּוּ אֵל הָעָרִים שֶׁסְּבִיבוֹת הֶחָלָל. אִפְלוּ נִמְצָא בְּצַד עִיר זוֹ, שֶׁחֲדָבָר יָדוּעַ בּוֹדְאֵי שְׁחִיא הַקְּרוֹבָה מִצָּוָה לְמִדָּד.

ט,ב אַחֵר שְׁמוֹדִדִין, וְנֹדַעַת הָעִיר הַקְּרוֹבָה קוֹבְרִין אֶת הַנֶּחֱרָג בַּמָּקוֹמוֹ, וְחוֹזְרִין זִקְנֵי יְרוֹשָׁלַיִם לַמָּקוֹמוֹ. וּבֵית דִּין שְׁלֹאֹתָהּ הָעִיר מְבִיאִין עֲגֻלַת בָּקָר מִשְׁלֹאֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר; וּמִדֹּדִין אוֹתָהּ אֵל גַּחַל שְׁחִיא שׁוֹטֵף בְּחִזָּקָה, וְזֶה הוּא "אִיתָן" הָאֱמוּרָה בַּתּוֹרָה.

ט,ג וְעוֹרְפִין אוֹתָהּ שָׁם בַּקּוֹפִים מֵאֲחוּרֶיהָ. וּבֵית דִּין שְׁלֹאֹתָהּ הָעִיר, עִם כָּל זִקְנֵי הָעִיר אִפְלוּ הֵם מֵאֵה הַכֹּל רוֹחֲצִין אֶת יְדֵיהֶן שָׁם, בַּמָּקוֹם עֲרִיפְתָּהּ שֶׁלְעֲגָלָהּ.

ט,ד וְאוֹמְרִים שָׁם בְּתוֹךְ הַנֶּחֱל בְּלִשׁוֹן חֲקֻדָּשׁ, "יְדִינוּ, לֹא שִׁפְכוּ אֶת-הַדָּם הַזֶּה, וְעֵינֵינוּ, לֹא רָאוּ": כְּלוּמָר שֶׁלֹּא בָּא לְיָדֵינוּ הַנֶּחֱרָג הַזֶּה, וּפְטָרְנוּהוּ בְּלֹא מְזֻזָּנוֹת; וְלֹא רָאִינוּהוּ, וְהַנֶּחֱנוּהוּ בְּלֹא לִוְיָהּ. וְהַכּוֹהֲנִים אוֹמְרִים בְּלִשׁוֹן חֲקֻדָּשׁ, "כִּפֹּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-פָּדִיתָ, ה', וְאֶל-תִּתֵּן דָּם נָקִי, בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל"; וְחוֹלְכִין לָחוּ. וְחֲקוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר עַל הַדָּם,

שֶׁנֶּאֱמַר "וְנִכְפַּר לָהֶם, הַדָּם".

ט,ה כְּשֶׁמוֹדִדִין מִן הֶחָלָל, מִדֹּקְדָקִין בַּמִּדָּה, וְאִין מִדֹּדִין בָּהּ. וְאִין מִדֹּדִין אֵלָּא לְעִיר שְׂשִׁישׁ בָּהּ בֵּית דִּין שְׁלֵעִשָׁרִים וּשְׁלוּשָׁה; וְאִין מִדֹּדִין לִירוֹשָׁלַיִם, שְׂאִין יְרוֹשָׁלַיִם מְבִיאָה עֲגֻלָּה עֲרוּפָה, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים, וְנֶאֱמַר "בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ".

ט,ו נִמְצָא קְרוֹב לִירוֹשָׁלַיִם, אוֹ לְעִיר שְׂאִין בָּהּ בֵּית דִּין מִנִּיחִין אוֹתָהּ, וּמִדֹּדִין אֵל שְׂאֵר הָעִירוֹת הַסְּמוּכוֹת לוֹ. נִמְצָא סְמוּךְ לְסָפֵר, אוֹ לְעִיר שְׂשִׁישׁ בָּהּ גּוֹיִים אִין מִדֹּדִין כָּל עֵינָהּ, שֶׁחֲרִי זֶה בְּחִזָּקָה שֶׁחֲרָגוּהוּ גּוֹיִים.

ט,ז אִין הָעִיר הַקְּרוֹבָה מְבִיאָה, אֵלָּא בְּזִמָּן שְׁמִנִין הָעַם שָׁבָה כְּמוֹ מִנִּין הָעִיר הַרְחֹקָה מִמֶּנָּה; אֲבָל אִם הָיוּ אֵלּוּ שְׁפָרְחוּקָה מִרְבִּין עַל אֲנָשֵׁי הַקְּרוֹבָה מִמֶּנָּה חוֹלְכִין אַחֵר חָרָב, וְהַמְרָבִין מְבִיאִין הָעֲגֻלָּה: אִם עַל פִּי שְׁחוֹלְכִין אַחֵר חָרָב מִן הַתּוֹרָה, וְחוֹלְכִין אַחֵר הַקְּרוֹב חָרָב עוֹדָה.

ט,ח נִמְצָא הַנֶּחֱרָג מְכוּן בֵּין שְׁתֵּי עִירוֹת, וְאֲנָשֵׁי זֶה כְּאֲנָשֵׁי זֶה בְּשׂוֹנָה יָבִיאוּ עֲגֻלָּה אַחַת בְּשִׁתְּפוֹת, וַיִּתְּנוּ וַיֵּאֱמְרוּ, אִם זֶה הִיא הַקְּרוֹבָה, חֲרִי הִיא שְׁלָחוֹ וְאֵלּוּ נָתַנוּ לָהֶם חֶלְקָם מִתְּנָה, וְאִם אֵלּוּ הֵם הַקְּרוֹבִים, חֲרִי הִיא שְׁלָחוֹ וְאֵלּוּ נָתַנוּ לָחוּ חֶלְקָם מִתְּנָה: לְפִי שְׂאֵי אֲפָשָׁר לְצַמְצֵם, וְאִפְלוּ בִּידֵי אָדָם.

ט,ט מִחִיכִין מִדֹּדִין, מִחֲטָמוֹ. נִמְצָא גּוֹפּוֹ בַּמָּקוֹם אַחֵר, וְרֹאשׁוֹ בַּמָּקוֹם אַחֵר מוֹלִיכִין

הַגּוֹפֹה אֶצֶל הָרֹאשׁ, וְקוֹבְרִים אוֹתוֹ
בַּמִּקְוָמוֹ. וְכֵן כָּל מֵת מִצֹּחַ מוֹלִיכִין גּוֹפֹה
אֶצֶל רֹאשׁוֹ, וְנִקְבֵּר בַּמִּקְוָמוֹ.

ט,י נִמְצְאוּ מֵתִים רַבִּים זֶה בְּצַד זֶה,
מוֹדְדִין מִחֻטְמוֹ שְׁלֹכֵל אֶחָד וְאֶחָד מִחֵן;
וְאִם הִיְתָה עִיר אַחַת קְרוּבָה לְבָלֵם, מִבִּיֶּאֱחָ
עֲגָלָה אַחַת עַל כֶּלֶן. נִמְצְאוּ זֶה עַל גִּבִּי זֶה,
מוֹדְדִין מִן הָעֲלִיזָה כְּמוֹת שֶׁחֵן מִנְחִין.

ט,יא נֶאֱמַר "כִּי-יִמָּצֵא חָלָל" לֹא חֲנוּק וְלֹא
מִפְרָפֶר, שְׂאִין זֶה נִקְרָא חָלָל. "בְּאַדְמָחָה",
לֹא טָמוֹן בְּגֹל. "נִפְל", לֹא תָלוּי בְּאֵילָן.
"בִּשְׁדָּחָה", לֹא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. "לֹא נוֹדַע",
מִי הִכְהוֹ" הֵא אִם נוֹדַע, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין;
אֶפְלוּ רָאָה הַחֹרֶג, עַד אֶחָד אֶפְלוּ עֶבֶד, אוֹ
אִשָּׁה, אוֹ פֶסוּל לְעִדּוֹת בַּעֲבָרָה לֹא הָיוּ
עוֹרְפִין. לְפִיכָךְ מִשְׁרַבּוּ חֲרָצְחָנִים בְּגִלּוּי,
בְּטִלָּה עֲגָלָה עֲרוּפָה.

ט,יב עַד אֶחָד אוֹמֵר רְאִיתִי אֶת הַחֹרֶג,
וְעַד אֶחָד חִבְּחִישׁוֹ וְאָמַר לוֹ לֹא רְאִיתָ הָיוּ
עוֹרְפִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁבְאוֹ
שְׁנֵיהֶם בְּאַחַת. אֲבָל אִם אָמַר אֶחָד אֲנִי
רְאִיתִי אֶת הַחֹרֶג, חֲרִי זֶה נֶאֱמַן בְּשָׁנִים
לְעֻנִין זֶה; וְאִם בָּא אַחֵר בָּךְ עַד אֶחָד
וְחִבְּחִישׁוֹ וְאָמַר לוֹ לֹא רְאִיתָ אִין מִשְׁגִּיחִין
עַל דְּבָרֵי הָאַחֲרוֹן, וְאִין עוֹרְפִין.

ט,יג בָּאוּ שְׁנַיִם, אַחֵר שֶׁהָעִיר הָאֶחָד
וְחִבְּחִישׁוֹ וְאָמְרוּ לוֹ לֹא רְאִיתָ חֲרִי הֵן
בְּשִׁתֵּי עֲדִיּוֹת הַמִּכְחִישׁוֹת זֶה אֶת זֶה,
וְעוֹרְפִין.

ט,יד אִשָּׁה אוֹמֶרֶת רְאִיתִי אֶת הַחֹרֶג,
וְאִשָּׁה אַחֶרֶת מִכְּחֻשֶׁת אוֹתָהּ וְאוֹמֶרֶת לָהּ

לֹא רְאִיתָ הָיוּ עוֹרְפִין, בֵּין שִׁבְאוֹ שְׁתֵּיחֵן
בְּאַחַת בֵּין שִׁבְאוֹ זֶה אַחֵר זֶה.

ט,טו שְׁנַיִם אוֹמְרִים רְאִינוּ, וְאֶחָד אוֹמֵר
לָחֵן לֹא רְאִיתָם אִין עוֹרְפִין; אֶחָד אוֹמֵר
רְאִיתִי, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לוֹ לֹא רְאִיתָ הָיוּ
עוֹרְפִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחִיו
שְׁלֹשָׁתָן כְּשָׂרִים אוֹ פְסוּלִים. אֲבָל אִם אָמַר
עַד אֶחָד רְאִיתִי הַחֹרֶג, וּשְׁתֵּי נָשִׁים אוֹ
שְׁנֵי פְסוּלִים אוֹמְרִים לוֹ לֹא רְאִיתָ אִין
עוֹרְפִין.

ט,טז שְׁתֵּי נָשִׁים אוֹ שְׁנֵי פְסוּלִים אוֹמְרִים
רְאִינוּ הַחֹרֶג, וְעַד אֶחָד מִכְּחִישָׁם וְאוֹמֵר
לֹא רְאִיתָם עוֹרְפִים: שְׂאֶפְלוּ מֵאֵה נָשִׁים אוֹ
מֵאֵה פְסוּלִים, וְעַד אֶחָד מִכְּחִישׁ כֶּלֶן חֲרִי
אֵלוּ כְּעֵד אֶחָד וְעַד אֶחָד.

ט,יז שְׁלוֹשׁ נָשִׁים אוֹ שְׁלוֹשָׁה פְסוּלִים
אוֹמְרִים רְאִינוּ הַחֹרֶג, וְאַרְבַּע נָשִׁים אוֹ
אַרְבָּעָה פְסוּלִים אוֹמְרִים לֹא רְאִיתָם
עוֹרְפִין. זֶה חֲפָלָל בַּפְּסוּלִין, חֲלָף אַחֵר רַב
חֲמֻנִין בְּכָל מְקוֹם.

הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וְשֹׁמֵרֵת נֶפֶשׁ

פֶּרֶק י

י,א אִין דִּין עֲגָלָה עֲרוּפָה נוֹחֵג אֵלָא בְּאַרְיָן
יִשְׂרָאֵל, וְכֵן בְּעֶבֶר הִירְדֵן. עֲגָלָה עֲרוּפָה,
בֵּת שְׁתֵּי שָׁנִים אוֹ פָחוֹת; אֲבָל אִם הִיְתָה
בֵּת שְׁתֵּי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, פְּסוּלָה. וְאִין
חֲמוּמִין פּוֹסְלִין בָּהּ; וְאִם עַל פִּי בֶן אִם
הִיְתָה טָרְפָה, פְּסוּלָה "בַּפְּרָח" נֶאֱמַר בָּהּ
בְּקֻדְשִׁים.

י,ב כָּל הָעֲבוֹדוֹת פּוֹסְלוֹת אֶת הָעֲגָלָה, כְּמוֹ

שְׁפוּסֵלִין בְּפֶרֶח אֲדָמָה שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר לֹא-
עֶבֶד בָּהּ, אֲשֶׁר לֹא-מִשְׁכָּה, בָּעֵל". וְלָמָּה
נֶאֱמַר "עַל" מֵאַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר לֹא-
עֶבֶד בָּהּ" שֶׁהוּא כּוֹלֵל הָעַל עִם שְׂאֵר
עֲבוּדוֹת שֶׁהָעַל פּוֹסֵל בֵּין בְּשַׁעַת מְלָאכָה,
בֵּין שְׁלֹא בְּשַׁעַת מְלָאכָה: כִּיּוֹן שֶׁמִּשְׁכָּה
בָּעַל טַפַּח נִפְסָלָה, אַף עַל פִּי שְׁלֹא חָרַשׁ
בָּהּ וְלֹא עָשָׂה בָּהּ מְלָאכָה. וְשֶׁאֵר עֲבוּדוֹת,
אֵינָן פּוֹסֵלִין אֲלֵא עַד שַׁעַת מְלָאכָה.

יג. כָּל מְלָאכָה שֶׁהִיא לְצָרְפָה, כְּגוֹן שְׁפָרֶם
מְלִיתוֹ עָלֶיהָ מִפְּנֵי הַזְּכוּבִים אֵינָה פּוֹסָלָה;
וְכָל שֶׁהִיא שְׁלֹא לְצָרְפָה, כְּגוֹן שְׁפָרֶם
מְלִיתוֹ עָלֶיהָ לְנִשְׂאָה פְּסוּלָה. וְכֵן כָּל
כִּיּוּצָא בָּזֶה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהַלְפוֹת פֶּרֶח
אֲדָמָה.

יד. אִין עוֹרְפִין אֶת הָעֵגְלָה אֲלֵא בַּיּוֹם, לְפִי
שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ "בְּפֶרֶח" בְּקֶדְשִׁים; וְכָל הַיּוֹם
כִּשֶׁר לְעִרְיַת הָעֵגְלָה. וְאִין עוֹרְפִין שְׁתֵּי
עֵגְלוֹת בְּאַחַת, שְׂאִין עוֹשִׂין מִצְוֹת
חֻבְלוֹת חֻבְלוֹת.

יז. עֵגְלָה עְרוּפָה אֲסוּרָה בַּהֲנִיָּה, וְנִקְבְּרָת
בְּמָקוֹם עִרְיַתָּהּ. וּמִשְׁתַּרְד לְנַחַל תַּאֲסֵר
בַּהֲנִיָּה, אַף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא נַעֲרַפָּה; וְאִם
מֵתָה אוֹ נִשְׁחַטָּה אַחֵר יְרִידָתָה חֲרִי זֶה
אֲסוּרָה בַּהֲנִיָּה, וְתִקְבֵּר.

יח. נִמְצְאוּ עֲדִיָּה זִזְמִין, חֲרִי זֶה מִתְּרַת
בַּהֲנִיָּה. פִּיצַד: כְּגוֹן שֶׁאֶמַר עַד אֶחָד אֲנִי
רֹאִיתִי אֶת הַחֹרֶג, וּבָאוּ שְׁנַיִם
וְהִכְחִישוּהוּ וְאָמְרוּ לוֹ לֹא רֹאִיתִי, וְהִפְרִישׁוּ
אֶת הָעֵגְלָה, וְהוֹרִידוּהָ לְנַחַל לְעֶרְפָּה עַל
פִּיָּהֶם, וְאַחֵר כֶּף הוֹזְמוּ הַשְּׁנַיִם חֲרִי זֶה

מִתְּרַת בַּהֲנִיָּה.

יט. נִמְצָא הַחֹרֶג עַד שְׁלֹא תַעֲרַף הָעֵגְלָה,
תֵּצֵא וְתִרְעָה בְּעֶדֶר. נִמְצָא אַחֵר שֶׁנַּעֲרַפָּה
תִּקְבֵּר בְּמָקוֹמָה, שְׁעַל הַסֶּפֶק בָּאָה
מִתְּחִלָּתָה, בְּפֶרֶח סֶפֶקָה, וְהִלְכָה לָהּ. וְאַף
עַל פִּי שֶׁנִּמְצָא חֲרוּצָה אַחֵר עִרְיַתָּה חֲרִי
זֶה יִחְרַג, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתָּה, תִּבְעֵר הַדָּם
הַנָּקִי מִקֶּרְבָּךְ".

כ. הַנַּחֵל שֶׁנַּעֲרַפָּה בּוֹ הָעֵגְלָה אֲסוּר
בְּזִרְיָה וְעֲבוּדָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲשֶׁר
לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ, וְלֹא יִזְרַע". וְכָל הָעוֹבֵד שֶׁם
עֲבוּדָה בְּגוּפָה שֶׁלְקָרְקַע, כְּגוֹן שֶׁחָרַשׁ אוֹ
חָפֵר אוֹ זֶרַע אוֹ נָטַע וְכִיּוּצָא בָּאֵלוֹ לִזְקָה.
כא. וּמִתֵּר לְסָרֵק שֶׁם פֶּשֶׁתָן וְלִנְקָר שֶׁם
אֲבָנִים שֶׁזֶה כִּמּוֹ שֶׁאֲרָג שֶׁם בְּגָד אוֹ תַפְרוֹ,
שְׂאִינָה מְלָאכָה בְּגוּפָה חֲקָרְקַע; לְכַד נֶאֱמַר
"לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ, וְלֹא יִזְרַע" מֵה זִרְיָה
בְּגוּפָה שֶׁלְקָרְקַע, אַף כָּל עֲבוּדָה שֶׁנֶּאֱסָרָה
שֶׁם אֵינָה אֲלֵא בְּגוּפָה שֶׁלְקָרְקַע.

כב. אֲנָשִׁי עִיר קְרוֹזָה שֶׁנִּתְאַחֲרוּ וְלֹא
הִבִּיאוּ עֵגְלָה עְרוּפָה בּוֹפִין אוֹתָן וּמִבִּיאִין,
וְאִפְלוּ לְאַחֵר כִּמּוֹ שְׁנַיִם: שְׁחִיבֵי עֵגְלָה
עְרוּפָה שֶׁעֲבַר עָלֶיהֶן יוֹם הַכַּפּוּרִים, חֲיָבִים
לְהִבִּיאַ אַחֵר יוֹם הַכַּפּוּרִים.

הַלְּכוֹת רוּצֵחַ וְשִׁמְיֵרַת נַפְשׁ

פֶּרֶק יא

יא. אִם מִצְוֹת עָשָׂה לַעֲשׂוֹת אָדָם מַעֲקָה
לְגָזוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגָזְךָ":
וְהוּא, שְׂחִיחָה בֵּית דִּירָה; אֲבָל בֵּית
הַאֲזָרוֹת וּבֵית הַבָּקָר וְכִיּוּצָא בָּהֶן, אֵינָם

זָקוּק לוֹ. וְכָל בֵּית שְׂאִין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת
עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, פָּטוּר מִן הַמַּעֲקָה.

יֵא, בֵּית שְׂלֹשִׁי שֶׁתָּפִין, חַיֵּב בַּמַּעֲקָה:
שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ", לֹא תִלַּח
אַלָּא בַּנּוֹפֵל. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר "וְגִגֵּי"
לְמַעַט בָּתִּי כְּנִסְיוֹת וּבָתִּי מִדְּרָשׁוֹת, לְפִי
שְׂאִינָן עֲשׂוּיִים לְדִירָה. הִיתָה רִשּׁוֹת
הָרָבִים גְּבוּהָה מִגִּגוֹ, אֵינּוּ זָקוּק לְמַעֲקָה
שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ", לֹא לְתוֹכוֹ.
יֵא, גְּבוּהַ הַמַּעֲקָה אֵין פְּחוּת מַעֲשָׂרָה
טַפָּחִים, כִּדִּי שְׂלֹא יִפֹּל הַנּוֹפֵל מִמֶּנּוּ. וְצָרִיד
לְהִיּוֹת הַמַּחֲצָה חֲזָקָה כִּדִּי שִׁישְׁעֵן הָאָדָם
עָלֶיהָ, וְלֹא תִפֹּל. וְכָל הַמִּנִּיחַ גִּגוֹ בְּלֹא
מַעֲקָה, בָּטָל מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְעֵבֶר עַל לֹא
תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא-תִשִּׂים דְּמִים
בְּבֵיתֶךָ". וְאֵין לִזְקִין עַל לֹאוֹ זֶה, מִפְּנֵי
שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה.

יֵא, דְּאֶחָד הֶגֶג וְאֶחָד כָּל דָּבָר שִׁישׁ בּוֹ
סַכָּנָה וְרֵאוּי שִׁיכָּשֵׁל בּוֹ אָדָם וַיָּמוּת, כְּגוֹן
שֶׁהִיתָה לוֹ בָּאָר אוֹ בּוֹר בַּחֲצֵרוֹ בֵּין שִׁישׁ
בָּהֶן מִים בֵּין שְׂאִין בָּהֶן מִים חַיֵּב לַעֲשׂוֹת
לָהֶן חֲלִיָּה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אוֹ
לַעֲשׂוֹת לָהּ כְּסוּי כִּדִּי שְׂלֹא יִפֹּל בָּהּ אָדָם
וַיָּמוּת.

יֵא, הַ וְכֵן כָּל מִכְשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ סַכָּנָה
נִפְשׁוֹת מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַסִּירוֹ וּלְהַשְׁמֵר
מִמֶּנּוּ וּלְהַזְהִיר בְּדָבָר יָפָה יָפָה, שֶׁנֶּאֱמַר
"הַשְׁמֵר לָךְ וּשְׁמֹר נַפְשֶׁךָ". וְאִם לֹא הִסִּיר,
וְהִנִּיחַ הַמִּכְשׁוֹלוֹת הַמִּבְיְאִין לְיָדֵי סַכָּנָה
בָּטָל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעֵבֶר עַל "לֹא-תִשִּׂים
דְּמִים".

יֵא, הָרַבָּה דְּבָרִים אָסְרוּ חֻכָּמִים מִפְּנֵי
שִׁישׁ בָּהֶם סַכָּנָה נִפְשׁוֹת; וְכָל הָעוֹבֵר
עָלֶיהֶן וְאָמַר הֲרִינִי מִסַּכָּן בְּעֶצְמִי וּמֵה
לְאַחֲרֵים עָלַי בְּכָף, אוֹ אֵינִי מִקְפִּיד עַל כָּף
מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוּת.

יֵא, וְאֵלּוֹ הֵן: לֹא יִנִּיחַ אָדָם פִּיו עַל הַפִּילוֹן
הַמְקַלָּח מִים וַיִּשְׁתֶּה, וְלֹא יִשְׁתֶּה בְּלִילָה מִן
הַנְּחָרוֹת וּמִן הָאֲגָמִים, שְׁמָא יִבְלַע עֲלוּקָה
וְהוּא אֵינּוּ רוֹאֶה. וְלֹא יִשְׁתֶּה מִים מִגְּלִים
שְׁמָא שְׁתֶּה מִהֶן נָחַשׁ וְכִיּוֹצָא בּוֹ מִזִּזְחָלִי
עָפָר, וַיִּשְׁתֶּה וַיָּמוּת.

יֵא, הַ וְאֵלּוֹ הֵן הַמְשָׁקִין הָאֲסוּרִין מִשּׁוּם
גְּלוּי הַמִּים, וְחֵיּוֹן וְאֲפִלּוֹ מְזוּגָה, וְאֲפִלּוֹ
הַתְּחִיל לְהַשְׁתַּנּוֹת טַעְמוֹ לְחֻמִּין, וְהַחֲלָב,
וְהַדְּבָשׁ, וְהַצִּיר; אֲבָל שָׂאָר כָּל הַמְשָׁקִין
אֵין מִקְפִּידִין עַל גְּלוּיָן, שְׂאִין בְּעָלֵי אָרֶם
שׁוֹתִין מִהֶן. חֲשׂוֹם שְׁנֵת־רַפָּק וְאֲבִטִּיחַ
שְׁנֵת־תָּה, וְנִתְגַּלָּה אָסוּר; וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא
בָּזֶה.

יֵא, טַיִן מִבְּשָׁל, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גְּלוּי; וְכֵן
יִין תּוֹסֵם, וְהוּא חֵיּוֹן מִשְׁעֵת דְּרִיכְתּוֹ עַד
שְׁלֹשָׁה יָמִים, וַיִּין אוֹ מִים אוֹ חֲלָב שְׁחִי
חֲמִין, כָּל זֶמֶן שֶׁהַחֶבֶל עוֹלָה מִהֶן, וְכֵן
מְשָׁקִין שְׁחִיָּה הַמְשָׁקָה יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה
לְתוֹכָן טַפָּח אַחֵר טַפָּח, וְהוּא שִׁיחִיָּה טוֹרֵד
וַיּוֹרֵד כָּל אֵלּוֹ אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם גְּלוּי:
שְׁזִזְחָלִי עָפָר מִתִּירָאִים מִבְּעַבּוּעַ הַמְשָׁקָה
וּמִן הַחֶבֶל, וְאֵין שׁוֹתִין מִמֶּנּוּ.

יֵא, מִי כְּבָשִׂין, וּמִי שְׁלָקוֹת, וּמִי תִרְמוּסִין
אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם גְּלוּי. מִים שֶׁשָּׂרָה בָּהֶן
כְּבָשִׂין וּשְׁלָקוֹת וְתִרְמוּסִין אִם נִשְׁתַּנָּה

טַעֲמוֹ, אֵין בָּהֶם מַשׁוּם גִּלּוּי; וְאִם אֵין בָּהֶם
נֹתֵן טַעַם, אֲסוּרִין. וְכֵן מִים שֶׁהָדִיחַ בָּהֶן
פְּרִישִׁים, וְדֶרֶם מוֹסְקִין לְחֻלָּה אֲסוּרִין מַשׁוּם
גִּלּוּי.

יא, יא יֵין שְׁעָרַב בּוֹ דְּבָרִים חֲדָין כִּפְלִפְלִין,
אוֹ דְּבָרִים מָרִים בְּאִפְסָנְתִּין עַד שְׁנִשְׁתַּנָּה
טַעֲמוֹ אֵין בּוֹ מַשׁוּם גִּלּוּי; וְהוּא חֲדָין
בְּשָׂאֵר הַמִּשְׁקִין.

יא, יב כָּל הַמִּשְׁקִין הָאֲסוּרִין מַשׁוּם גִּלּוּי
שְׁנִתְּגָלוּ, בֵּין בֵּיוֹם בֵּין בַּלִּילָה אֲסוּרִין;
וְאִפְלוּ הָיָה בְּצִדָּן אָדָם יֵשׁן, אֵין אֵימַת יֵשׁן
עַל הַזֹּחֲלִין. וְכַמָּה יִשָּׁהוּ וַיְהִי אֲסוּרִין כִּדִּי
שִׁינָא הִרְחֵשׁ מִתַּחַת אֶזֶן כְּלִי, וַיִּשְׁתֶּה
וַיִּחְזֹר לְמִקְוֵמוֹ.

יא, יג שְׁעוֹר הַמִּים שִׁיאָסְרוּ אִם נִתְּגָלוּ, כִּדִּי
שִׁיחִיָּה חֶסֶם נָכַר בָּהֶן וּמִזִּיק. אֲכָל אִם הָיוּ
הַמִּים מֵרָבִין כִּדִּי שִׁתְּאֻבַּד בָּהֶן הַמָּרָה הָרִי
אִלוּ מִתְּרִין, בֵּין בִּקְרָקְעוֹת בֵּין בִּבְלִים.
וְכֵן חֲדָין בְּשָׂאֵר הַמִּשְׁקִין. מַעֲיִן הַמוֹשֵׁף
כָּל שְׁהוּא, אֵין בּוֹ מַשׁוּם גִּלּוּי.

יא, יד לָגִין מִגִּלָּה שֶׁהִנִּיחוּ בְּשִׁדָּה יִתְּבַח
וּמִגִּדָּל, אוֹ בִּתְיָק שָׁלוּ, אוֹ בְּבוֹר, אִפְלוּ
עֲמָק מֵאֶה אֶמָּה, אוֹ בְּמִגִּדָּל גְּבוּהָ מֵאֶה

אֶמָּה, אוֹ בְּטִרְקָלִין מִיָּפֶה וּמִסִּיד הָרִי זֶה
אֲסוּר. בְּדָק אֶת הַתְּבַח אוֹ אֶת הַמִּגִּדָּל,
וְאַחֲרַיָּהוּ הִנִּיחוּ בּוֹ הָרִי זֶה מִתָּר. וְאִם הָיָה
בָּהֶן נָקֵב, אֲסוּר; כַּמָּה יִהְיֶה בְּנָקֵב, כִּדִּי
שִׁתְּכָנִם בּוֹ אֶצְבָּע קִטְנָה שֶׁלְקָטָן.

יא, טו חֲבִית שְׁנִתְּגָלְתָּה אַף עַל פִּי שְׁשִׁתּוֹ
מִמֶּנָּה תִּשְׁעָה וְלֹא מִתּוֹ, לֹא יִשְׁתֶּה עֲשִׂירִי;
מַעֲשֶׂה הָיָה וְאָמְרוּ שְׁשִׁתָּה עֲשִׂירִי וּמִתּוֹ,
מִפְּנֵי שְׂאֵרִם הִנִּחֵשׁ שׁוֹקֵעַ לְמִטָּה. וַיֵּשׁ סֵם
חֲמַת זֹחֲלִי עָפָר שְׁעוֹלָה וְצוּפָה לְמַעֲלָה,
וַיֵּשׁ סֵם שְׁחִיא נִתְּלִית בְּאִמְצָע הַמִּשְׁקָה;
וְלִפְיָךְ הַכֹּל אֲסוּר, וְאִפְלוּ סִנְנוֹ בְּמִסְנָנָה.
וְכֵן אֲבִטִּיחַ שְׁנִתְּגָלָה אַף עַל פִּי שֶׁאִכְלוּ
מִמֶּנּוּ תִּשְׁעָה וְלֹא מִתּוֹ, לֹא יֹאכַל עֲשִׂירִי.

יא, טז מִים שְׁנִתְּגָלוּ לֹא יִשְׁכַּבְּם לְרִשּׁוֹת
חֲרָבִים, וְלֹא יִרְבִּין בָּהֶם אֶת הַבֵּית, וְלֹא
יִגְבַּל בָּהֶן אֶת הַטֵּיט, וְלֹא יִרְחִין בָּהֶן פָּנָיו
יָדָיו וְרַגְלָיו, וְלֹא יִשְׁקָה מִהֶן בְּהִמָּה בֵּין
בְּחִמַת חֲבֵרוֹ בֵּין בְּחִמַתּוֹ; אֲכָל מִשְׁקָה
אוֹתָן לְחֻתּוֹל. עֵיסָה שְׁנָלוּשָׁה בְּמִים מִגִּלּוּי,
אִפְלוּ חֵיא שְׁלִתְרוּמָה תִּשְׁרַף; וְאִפְלוּ
נֶאֱפַת, הָרִי חֶפֶת אֲסוּרָה.

עס איז באקאנט אז דער רבי האט נישט געוואלט אז מען זאל אים באדינען אומזיסט, אפילו עס זענען געווען גענוג אנשי שלומינו וואס זענען געווען גרייט אים צו באדינען, האט דער רבי געהאט א באצאלטער שמש וואס האט אים באדינט.

איינמאל איז אריינגעקומען א תלמיד צום רבי'ן, און ער האט געזעהן ווי די גאנצע הויז איז פול מיט רויך, ער איז גלייך געלאפן צום שמש, וועלכער האט דאן געדרימלט, און געשריגן אויף אים "וואס גייט פאר מיט דיר? דער רבי לייזט אויף די לונגען, און דו לאזט די גאנצע הויז זיין פול מיט רויך?!" דער רויך איז געקומען פון עפעס וואס האט צוגעברענט אויפ'ן אויוון, דער תלמיד האט עס גלייך אראפגענומען, און געעפענט די פענסטער אז די שטוב זאל זיך אויסלופטערן.

דערנאך איז דער תלמיד אריינגעגאנגען צום רבי'ן און ער האט געזען ווי דער רבי ליגט אויפ'ן בעט רואיגעהייט, אזוי ווי עס וואלט גארנישט געווען, האט ער געפרעגט דעם רבי'ן: "פארוואס האט דער רבי נישט געזאגט פאר'ן שמש אז ער זאל קער נעמען פון די רויך?" האט אים דער רבי געזאגט: "די ערשטע מאל בעט מען, די צווייטע מאל שרייט מען, און די דריטע מאל רעגט מען זיך. און אזוי ווי איך האב נישט געוואלט אנקומען צום דריטע מאל, האב איך נישט אנגעהויבן מיט די ערשטע..." די מעשה איז א געוואלדיגער יסוד, עס לוינט זיך אייביג צו מותר זיין ביי די ערשטע מאל, און מיט דעם זיך איינשפארן אסאך מחלוקת און צער שפעטער.

וואויל איז דעם וואס בעט אסאך דעם אייבערשטן אז ער זאל זוכה זיין צו זיין א ות'רן, ער זאל נישט מוזן אייביג זיין גערעכט און אייביג אויספירן. דאן וועט אים זיין גוט שטענדיג ברוחניות און בגשמיות.

8 Jun	ראשון Sunday	יב 12	בבלי: שבועות לח ירושלמי: יבמות סד תוספתא: בבא קמא יא נ"ך: יחזקאל כח-כט רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש ה	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:25	עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה
9 Jun	שני Monday	יג 13	בבלי: שבועות לט ירושלמי: יבמות סח תוספתא: בבא מציעא א נ"ך: יחזקאל ל-לא רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש ו	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:25	עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה
10 Jun	שלישי Tuesday	יד 14	בבלי: שבועות מ ירושלמי: יבמות סט תוספתא: בבא מציעא ב נ"ך: יחזקאל לב-לג רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש ז	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:26	עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה
11 Jun	רביעי Wednesday	טו 15	בבלי: שבועות מא ירושלמי: יבמות ע תוספתא: בבא מציעא ג נ"ך: יחזקאל לד-לה רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש ח	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:26	עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה
12 Jun	חמישי Thursday	טז 16	בבלי: שבועות מב ירושלמי: יבמות עא תוספתא: בבא מציעא ד נ"ך: יחזקאל לו-לז רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש ט	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:27	עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה
13 Jun	ששי Friday	יז 17	בבלי: שבועות מג ירושלמי: יבמות עב תוספתא: בבא מציעא ה נ"ך: יחזקאל לח-לט רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש י	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:27	עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה
14 Jun	שבת Shabbos	יח 18	בבלי: שבועות מד ירושלמי: יבמות עג תוספתא: בבא מציעא ו נ"ך: יחזקאל מ-מא רמב"ם: רוצח ושמירת הנפש יא	נץ החמה..... 4:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:34 סו"ז תפלה - מג"א . 10:01 צה"כ לשיטת ר"ת..... 8:28	בהעלותך, פרק ב עלות השחר סו"ז קר"ש - מג"א סו"ז תפלה - מג"א . שקיעה

וְעַד עַם אִיזָא וְתָרְן, קָעֲנֵן זִינְעַ עֲבִירֹת נִישְׁט אַיְפֶּרְוֹעֵגן זִינְעַ מְצֹת.
(ספר המדות אות וְתָרְן חֶלֶק ב' סִימָן א')